

ЛИНЪ ЮТАНГЪ

ЕДИНЪ МИГЪ ВЪ ПЕКИНГЪ

ВТОРА КНИГА

РЕДАКТОРЪ-СТОПАНИНЪ — СЛАВЧО АТАНАСОВЪ
ул. Алабинъ № 40, II ет. Телеф. 2-37-49 — София

ЕДИНЪ МИГЪ ВЪ ПЕКИНГЪ

ВТОРА КНИГА

ТРАГЕДИЯ ВЪ ГРАДИНАТА

ГЛАВА XXII

Презъ 1911 г. избухна революция и манджурската династия бѣ свалена.

Революцията успѣ още отъ самото начало, защото недоволството отъ манджурското управление бѣ наврѣло и всеобщо. Първиятъ изстрелъ бѣ даденъ на 19 августъ въ Вучангъ. Между 1 и 10 септември настъпиха последователно безредици въ седемъ области, последвани наскоро отъ въстания и въ останалитѣ. Победата на революционеритѣ бѣше навредъ бърза и непосредствена. Манджурскитѣ вицекрале въ областитѣ биваха обезглавявани, а губернаторитѣ-китайци биваха арестувани отъ офицеритѣ си или минаваха сами къмъ републиканцитѣ. Надзорътъ на манджурскитѣ вицекрале надъ китайскитѣ губернатори бѣше отдавна изоставенъ, така че въ много области дветѣ длъжности се мамираха въ едни и същи ръце и не се държеше особено строго за разликата между тѣхъ. Недостойнитѣ, примирителни укази, издадени отъ императорския дворъ, не можеха да задоволятъ вече народа. Императорскиятъ дворъ издаде отдавна обещаваната и винаги отлагана конституция отъ деветнадесетъ члена, за която китайскиятъ народъ се борѣше презъ последнитѣ десетъ години; тя даваше помилване на всички революционери; позволяваше на китайцитѣ да си рѣжатъ плиткитѣ; съдържаше и постановление за „самоосжждане“. Но напразно. Старата

вдовствуваща императрица бѣ унищожила доста отдавна вече, съ невѣроятното си държане, вѣрата въ императорскиятъ неотемлими права, безъ да съзнава приближаващото крушение и малкиятъ императоръ трѣбваше да плаща сега. На петдесетъ и четвъртия день бѣ обявено примирие между императорскиятъ и републикански войски и започнаха преговори за отказъ на императора отъ престола.

На 6 ноемврий Сунъ-Ягъ-Сенъ, баща на китайската република, пристигна въ Шанхай отъ Америка, презъ Европа. Следъ четири дни бѣ избранъ за председателъ на републиката. Гласувано бѣ решение за приемане западното лѣтоброене, което трѣбваше да почне на стария 30 ноемврий, тоестъ на 1 януарий 1912 г. — година първа на републиката, едновременно съ тържественото прогласяване на Сунъ-Ягъ-Сенъ за неинъ председателъ. Следъ четиридесетъ и два дни манджурскиятъ императоръ се отказа отъ престола и императорската власть престана да съществува.

Революцията отхвърли на заденъ планъ, както става при всички революции, едно поколѣние, едно съсловие и крепко установени права. Най-много пострадаха нещастниятъ богати манджурци. За да могатъ да поддържатъ досегашния си начинъ на живогъ, манджурскиятъ князе почнаха да продаватъ имотигъ си; бившиятъ императорски домъ даде пръвъ примѣръ въ това отношение. Съпругитъ и дъщеригъ на доскоро славнитъ „знаменосци“ — потомци на завоевателнитъ манджурски войски отъ 1644 г., започнаха да работятъ като домашни прислужници. Победнитъ знаменосци, получавали доскоро месечна пенсия и оризова дажба отъ Цунгйенфу, бѣха останали вече безъ никаква подкрепа. Много лениви, за да работятъ, много благородни, за да крадатъ, много свѣтливи, за да просятъ, а заедно съ това говорещи най-изтънченъ и прекрасенъ мандарински езикъ, тѣ бѣха едно напълно паразитно съсловие, хранено отъ императорския дворъ, не работило никога презъ последнитъ двесте и седемдесетъ години. Знаменосцигъ съставяха едно истински бездейно съсловие, изпаднало внезапно въ лоши дни.

Както казва пословицата — когато се повали дървото, маймунигъ се разпрѣсватъ. Нѣмаше никакви расови предразсѣдци противъ манджурцитъ като личности, защото манджурцитъ, отстѣпчиви, слаби и винаги учтиви, се бѣха приспособили напълно къмъ китайския живогъ. Възприели бѣха китайската култура и мъчно можеха да се различатъ отъ китайцитъ по друго, освенъ по дрехитъ на женитъ. Манджурскиятъ девойки бѣха много доволни, когато могатъ да се омжжатъ за китайци. Младешитъ почнаха да каратъ ржчни колички. Но бедността имъ бѣше тежка. Нѣколко души отъ едно и сѣщо семейство трѣбваше да носятъ поѣкога единъ и сѣщи костюмъ, като се редуваха при обличането му; докато единъ е назънъ, останалитъ трѣбваше да лежатъ, очаквайки своя редъ.

Разказваше се следния случай за опростяване отъ революцияга. Единъ знаменосецъ похарчилъ и последното си петаче въ една чайна за чаша чай и сусамова кифличка. Изялъ той кифличката, но билъ все още гладенъ. И видѣлъ, че нѣколко сусамови зърна били паднали на масата. Понеже се срамувалъ да не го видятъ, че събира трохитъ отъ таблата, той почналъ да се преструва, че си мърмори ядосано нѣщо, после изругалъ и ударилъ силно съ пестникъ по масата. Поглеждайки сусамовитъ зърна, които подскочили, той ги сграбчилъ, погледналъ ги, после ги глътналъ бавно, като казалъ: „Не изглежда да сж сусамови зърна.“ Шумътъ отъ удара по масата привлѣкълъ вниманието на стоящия предъ съседната маса, който забелязалъ бѣглоото движение и разбралъ, че нещастникътъ трѣбва да нѣма пари за втора кифла. Като се приближилъ и взелъ останалитъ зърна, той ги глътналъ и казалъ: „Азъ пъкъ не мисля, че не сж сусамови зърна.“

Въ това време дошла дъщерята на манджуреца и казала :

— Мама иска да излѣзе, а понеже нѣма какво да облѣче, каза да си дойдешъ, за да облѣче тзоитъ панталони.

— Какво? Нѣма какво да облѣче ли? А не може ли да отвори голѣмия червенъ сандѣкъ?

— Забрави ли, татко, — отговорило детето, — че голѣмиятъ червенъ санджъкъ бѣ заложенъ преди празника на Драконовата лодка?

— Да отвори тогава седефената кутия! — казалъ обѣрканиятъ баща.

— Сигурно си забравилъ, татко, че кутията бѣ заложена преди Нова година.

Това се нарича на китайски „да провалишъ една гледка.“ Бащата излѣзълъ засраменъ съ дъщеря си, а другитѣ посетители се изсѣмѣли.

Но не само манджурцитѣ бѣха засегнати отъ революцията. Цѣлото съсловие на пекингскитѣ мандарини трѣбваше да се оттегли отъ обществения животъ. Тия безпомощни създания загубиха вече всѣкакво обществено и политическо значение и се озоваха предъ проклинани отъ тѣхъ новъ общественъ строй и понижена нравственостъ и предъ младо поколѣние, което бѣха неспособни да разбератъ. Най-заможнитѣ бѣха спестили достатъчно срдѣства за охолень животъ. Нѣкои бѣха успѣли да си купятъ модерни вили въ европейскитѣ концесии въ други градове. Други, желаещи да привлѣкатъ по-малко внимание, отидоха да живѣятъ въ обикновени жилища съ червени тухлени тераси въ квартала на концесиитѣ, като криеха спасеното си богатство, при все че нѣкои не смогваха да устоятъ на изкушението да си взематъ модеренъ автомобилъ, заради удобното и приятно пътуване съ него. Тия, които можеха да си позволяятъ подобенъ разкошъ, наемаха като шофьори или тѣлохранители едри, сурови руснаци. Нѣкои отъ най-практичнитѣ вложиха паритѣ си въ предприятия и търговия. Малцина останаха да търсятъ служби; за тия хора и най-незначителната служба бѣше като пушене опиумъ за свикналия съ него; да бжде чиновникъ и да намѣри възможностъ да си подреди гнѣздо бѣше за тѣхъ единствената възможна дейностъ за „образованъ“ човѣкъ. Тия блажени кандидати за държавни служби се промѣкнаха постепенно въ управлението, като поквариха „республиканския“ строй отвътре и го превърнаха отъ 1911 до 1926 година въ носѣщиятѣ на управление.

Семейството на Муланъ не бѣше разорено. Погрѣбно е нѣщо по-лошо отъ революция, за да се разори китайско чайно и билкарско предприятие. Чаятъ си е чай и билкитѣ сж си билки и при монархическо, и при републиканско управление. Муланъ узна по-късно, че преди революцията баща ѝ бѣ изпратилъ още сто хиляди долара на революционеритѣ въ южнитѣ морета. Това бѣше тежъкъ ударъ надъ капитала му, но предприятието си оставаше незасегнато. Следъ избухването на революцията, баща ѝ бѣше отъ първитѣ, които си отръзаха плитката.

Въ семейството на съпруга ѝ, обаче, настѣпи промѣна. За г-нѣ Ценгъ, твърдъ и убеденъ конфуцианистъ, революцията означаваше края на свѣта. Той нѣмаше нищо прогивъ изгонването на манджурската династия, но се страхуваше отъ това, което ще настѣпи после. Той не бѣ се сприятелилъ никога особено много съ бащата на Муланъ, защото г. Яо бѣше за обнова, докато самиятъ г. Ценгъ бѣше непоколебимъ поддръжникъ на всичко старо и въ разбиранията, и въ самия животъ. Наскоро следъ брака си Муланъ откри, че свекъръ ѝ ненавижда чуждестраннитѣ книги, институции и стоки, въпрѣки златния часовникъ, който поглеждаше презрително — като дѣло на по-долно съсловие — това на занаятчиитѣ. Обстоятелството, че чужденцитѣ могатъ да работятъ полезни и хубави стоки, доказваше само едно — че сж сръчни занаятчи, които стоятъ едно стъпало по-ниско отъ земеделцитѣ, и две стъпала по-ниско отъ ученитѣ, и само едно стъпало по-високо отъ търговцитѣ. Това не имъ даваше никакво право да смѣтатъ, че сж по-културни, че разбиратъ повече отъ духовния животъ. Умътъ на г. Ценгъ стигаше до тукъ. А его че избухна революция и бѣ обявена република. Представете си държава безъ царь! Понеже изразътъ „безъ царь и безъ баща“ означава състояние на пълно безначалие, той смѣташе — напълно правилно — че цѣлата китайска култура е застрашена. Настроението му противъ чужденцитѣ си остана непоколебимо още нѣколко години, когато бѣ излѣкуванъ отъ захарна болестъ отъ зетя си свѣршилъ

въ чужбина лѣкаръ, ожененъ за Айлиенъ и използвалъ за лѣчението едно чуждестранно лѣкарство, наречено „инсулинъ“.

Първата мисълъ на г. Ценгъ бѣ да се оттегли, защото имаше достатъчно сръдства да осигури живота на семейството си. Виждаше, че настѣпватъ дни на пълно безредие и искаше да се огдръпне навреме отъ тѣхъ. Официалното връщане на властъ на приятеля му Юанъ Шикай, четири дни следъ избухването на революцията, не му повлия да промѣни решението си.

*

Презъ това време животътъ на Суня и Муланъ като млада двойка, настанена въ сѣнката на голѣмото домакинство, изискваше много лични нагаждания. Най-главна отъ задѣлчигѣ на младигѣ бѣ тай, да се стараятъ да бждатъ приятни на родителитѣ си, т. е. да бждатъ „добъръ синъ и добра дъщеря“. А това предполагаше много задѣлжения както отъ страна на Суня, така и отъ страна на Муланъ. Сжщественото бѣ да се живѣе по начинъ, който да запазва семейната обстановка на съгласие и редъ и да се освобождаватъ постепенно родителитѣ отъ грижитѣ и обичайнитѣ отговорности на домакинството, както въ вътрешнитѣ, така и въ външнитѣ му отношения.

При все че бѣше най-млада снаха, Муланъ спечели скоро пълното довѣрие на г-жа Ценгъ. Госпожа Ценгъ се бѣ разочаровала отъ Суюнъ, която се грижеше много за себе си и за съпруга си, но отказваше да приема каквито и да е отговорности вънъ отъ собствения си дворъ. Маня, най-голѣмата снаха, не бѣше отъ тия, които могатъ да ржководятъ прислугата, нито имаше каквато и да е стопанска опитностъ. Тя се страхуваше непре- станно да не обиди нѣкого, дори и слугинитѣ, така че нѣкои прислужници никакъ не я слушаха. Поради това Кася бѣ принудена да сподѣля все повече и повече съ Муланъ отговорноститѣ си, като напримѣръ, разпредѣ- ление на всѣкидневната игра между прислужницитѣ, надзоръ надъ по-отдавнашнитѣ или по-старитѣ, които

обичаха да каратъ други да вършатъ работата имъ, пре- дотврягане прекалената работа на комаръ, изглаждане скарванията между слугитѣ и провѣрка на смѣткитѣ за домашни разходи, донасяни отъ тѣхъ. Работата бѣше лека и Муланъ прекарваше обикновено по-голѣмата частъ отъ утрото съ г-жа Ценгъ или Кася въ разпредѣление работата или разискване общественитѣ задѣлжения кѣмъ други семейства. Тя бѣ свикнала съ това и въ бащиния си домъ, така че тѣкъ трѣбваше да научи само обще- ственитѣ връзки на семейство Ценгъ, а това бѣше много лесно. Да се управява домакинство съ тридесе- тина души слуги и слугини бѣше като ржководене на училище или стопанство, при което най-важно бѣше да се спазва установения редъ и да се поддържа зачитане на справедливостта и властта, както и да се пази ви- наги чувствителното равновесие между този, който за- повѣдва, и тия, които трѣбва да му се подчиняватъ. Му- ланъ държеше Свиленя настрана отъ общитѣ разисква- ния въ домакинството, както желаше и самата Свиленя, и избра за свои помощници Снѣжанка и Фениксъ.

Възпитанието на Муланъ я бѣ подготвило за теж- ката задача да ржководи голѣмо домакинство, а самата тя имаше вродено чувство за хуморъ, което улесняваше още повече задачата ѝ. Тя знаеше, че има много повече грѣшки, отколкото може да забележи. Но не желаше домакинството да бжде ржководено сега по-добре, от- колкото е било по-рано, когато го е ржводила само Кася. Тя бѣше въ много по-добро положение отъ Кася, защото последната действуваше винаги като намѣстница на г-жа Ценгъ и не можеше да вземе сама никакво важно решение, докато Муланъ бѣше законна снаха и „млада господарка“ въ домакинството. Главниятъ прислу- жникъ, четридесетъ годишенъ манджурець съ необикнове- ното име Пийнъ, почна да се страхува отъ Муланъ много по- вече, отколкото се бѣ страхувалъ отъ Кася; защото ви- наги, когато въ смѣткитѣ имаше дребни нередовности, Муланъ се усмихваше, за да му докаже, де не може да я измами, но не казваше ни дума. Пийнъ каза това на стария учителъ г. Фангъ, който събщи единъ день на

Г-жа Ценгъ, въ присъствието на Муланъ, че Цинъ се страхува най-много отъ третата господарка; на което Муланъ отговори: „Много добре тогава; но ако постъпва както е редно, нѣма защо да се страхува отъ мене. Кой не се грижи да снеси нѣщо за семейството и децата си? Въ такъвъ голѣмъ домъ като нашия, човѣкъ трѣбва да си затваря очитѣ предъ дребнитѣ нередовности.“ Г-жа Ценгъ бѣше много доволна, като виждаше такава старческа глава на толкова млади плещи и даваше все повече и повече власт на Муланъ. Цѣлото домакинство на Ценгови щѣше да мине може би въ нейни рѫце.

Що се отнася до живота между Суня и Муланъ, въ бракъ като тѣхния децата сж сжщественно нѣщо, не само като дългъ къмъ семейството, но главно като завършване на взаимнитѣ имъ отношения. Децата ставатъ спойка, каквато иначе може да липсва между две напълно различни сжщества. Затова Муланъ и Суня бѣха щастливи, когато следъ нѣколко месеца се разбра, че могатъ да очакватъ дете. Муланъ чувствуваше сега, че бракътъ ѝ е осмисленъ и стана по-внимателна къмъ Суня, а неговата палавостъ се смекчаваше вече отъ сериозностъ, когато си спомняше за детето си. Тѣ бѣха много пощастливи, отколкото Муланъ бѣ допускала нѣкога.

Неизвестно защо, всички мислѣха, че първото ѝ дете ще бѣде момче. Самата тя желаше да бѣде момче, а пѣкъ и безстрашието, независимостта и блестящия ѝ умъ изглеждаха така достойни да се изразятъ въ характера на бѣдещия ѝ синъ, щото тя почти повѣрва, че детето ще е момче.

Но когато дойде времето, тя роди момиче. Семейството бѣше много внимателно и не прояви разочарование; самата Муланъ сжщо не допусна подобно чувство у себе си. Но рождението не бѣ отпразднувано все пакъ така тържествено, както би било, ако детето бѣше момче.

Детето бѣ кръстено Аманъ и бѣше на една година при избухването на революцията.

*

Муланъ се не понрави за пръвъ пжтъ на свекъра си съ една постъпка на детински възторгъ. Тя и съпру-

гътъ и не можеха да скриватъ радостта си отъ падането на манджурското управление. Когато, презъ октомврий, бѣ издаденъ указъ за доброволно отрѣзване на плиткитѣ, тя грабна веднага една ножица и отрѣза плитката на Суня. Узналъ това, г. Ценгъ я укори за прибързаната постъпка.

— Баща ми отрѣза своята плитка още преди една седмица, — каза Муланъ. — Освенъ това, сега рѣжемъ плиткитѣ си по заповѣдъ на императора. — Но г. Ценгъ бѣше мълчаливъ и недоволенъ. Плитката на Чайна бѣ отрѣзана следъ нѣколко седмици, а тая на г. Ценгъ едва на следната година, когато и Юанъ-Шикай дори бѣ отрѣзалъ вече своята. Юанъ-Шикай стана председателъ на републиката, защото Сунъ-Ятъ-Сенъ се бѣ отказалъ благородно, но глупаво, отъ тоя постъ въ негова полза. И все пакъ, Сунъ не бѣше сбъркалъ. Следъ революцията трѣбваше да дойде на властъ силенъ човѣкъ.

Сега се поставяше въпросъ, какво ще правятъ Чайна и Суня. Шестъ месеца следъ женитбата си, Суня бѣ постъпилъ, заедно съ братъ си, на нѣкаква незначителна длъжностъ въ министерството на вътрешнитѣ дѣла. Следъ провалата на строя, и двамата братя останаха вжщци. Въ Пекинъ бѣше спокойно. Революцията бѣ минала безкрѣвно въ столицата и на императора и семейството му бѣ позволено дори, следъ отказа отъ престола, да останатъ да живѣятъ въ Забранения градъ съ позлатенитѣ покриви, въ самото сърдце на столицата, съ правото да запазятъ тиглитѣ, дворцовия церемониалъ, евнуситѣ и прислугата си въ своя дворецъ, изживѣвайки последнитѣ отблѣсъци на бързо увѣхналия царственъ блѣнъ и благодарни все пакъ, че животътъ имъ е билъ пощаденъ. Вънъ отъ забранения градъ, надъ Китай властвуваше като върховенъ господаръ омразниятъ за манджурския дворъ Юанъ. Подкрепенъ отъ обученитѣ отъ него генерали, той държеше въ свои рѫце цѣлата военна сила на страната и останкитѣ отъ могъществото на тия Пейангски пълководци щѣха да управляватъ Китай презъ следващото десетилѣтие.

Колкото повърхностни и да бѣха промѣнитѣ въ управлението на страната, революцията я вѣвеждаше все пакъ въ новъ общественъ строй. Една обществена революция е промѣна на отношението къмъ свѣта и това десетилѣтне отбеляза окончателно скъсване съ миналото. Дѣла, като официално възприемане на западното лѣтоброене, западното дипломатическо облѣкло и западната форма на управление, бѣха равностойни на явно признаване обстоятелството, че Западътъ струва повече отъ Изтока. Затова консерваторитѣ бѣха въ отбранително положение. Това бѣше десетилѣтне на смѣшни противоречия между стара бутилка и ново вино, между обществени състояния и социалистически учения, между едно смаяно старо поколѣние и едно смайващо ново поколѣние.

Тия нѣща засѣгаха невидимо живота на героитѣ въ нашия романъ. Промѣната въ лѣтоброенето бѣше знаменателна. Трѣбва да помнимъ, че занаяпредъ датитѣ въ нашия разказъ ще сж споредъ западния календаръ и Нова Година ще се пада на първи януарий, а не негде по срѣдата на февруарий, както бѣше споредъ източното изчисление.

*

Революцията изненада семейството на Суюнъ въ пълна провала на благополучието му, разорено финансово и политически и изпаднало въ пълна немилостъ общественно. То нѣмаше вече какво да загуби, а можеше само да спечели може би отъ идването на Юанъ Шикай на власть.

Презъ миналия октомврий, една година преди революцията, надъ дома на министъръ Ню се бѣ разразила буря отъ обществено възмущение.

Скандалътъ бѣ избухналъ поради опита на Тунгю да оскверни единъ манастиръ и да отвлѣче една калугерка. Народното възмущение бѣше толкова силно, щото всичкото политическо влияние на Ню, бога на богатството, се оказа съвършено безпомощно да го защити. Ако случката би била единична проява на лошо държане отъ страна на нѣкой членъ на семейството, то не би се пре-

върнала може би въ пълно крушение за всичкитѣ. Но сега случката въ манастира бѣше само знакъ за отмъщение отъ страна на многобройнитѣ по-раншни жертви на семейството Ню.

Двамата синове на Ню, Хуайю и Тунгю, страдаха отъ грандомания, която майката сподѣляше и, следователно, настрѣчаваше. Тя не позволяваше да укораватъ синоветѣ ѝ. Всѣко открито действие противъ властта, всѣко нарушение на закона бѣше за майката ново доказателство за всемогъществото на пекингската Баба Кобила. Тя вѣрваше и бѣ втѣлпила на цѣлото семейство, че държавнитѣ финанси сж подъ нейнъ надзоръ, че положението ѝ е непоклатимо. Мислѣше като представителка на нова династия — тая на богатството. Страхуваше се само отъ едно на тоя свѣтъ — отъ Буда, или по-точно, не толкова отъ Буда, колкото отъ Йенно, царя на ада. Затова бѣше една отъ най-набожнитѣ будистки и даренията ѝ за будисткитѣ храмове ѝ даваха чувството на сигурност, че — при всички обстоятелства — невидимата ржка на Буда ще я закриля, нея, съпруга и челядта ѝ. Набожността ѝ бѣше безспорна.

Нѣкои отъ постъпкитѣ на синоветѣ си тя знаеше, а други не знаеше. Това, че тѣ и тѣлохранителитѣ имъ не искатъ и да знаятъ за полицейскитѣ наредби по движението въ Пекингъ, бѣше, споредъ нея, съвършено редно. Какъвъ смисълъ би имала иначе „властьта“ ѝ? Човѣкъ не може да се издигне до положение като тѣхното безъ закрилата на сждбата, а полицейскитѣ наредби не сж предвидени за хора, облагодетелствувани отъ сждбата, като нейнитѣ синове. Но имаше и по-лоши нѣща. Работитѣ стигнаха дотамъ, че младитѣ жени се страхуваха да седнатъ случайно на балкона на нѣкой театъръ редомъ съ синоветѣ на Ню. Защото бѣ установено, че наложницата на нѣкого си привлѣкла една вечеръ вниманието на по-голѣмия синъ и, следъ представлението, била „поканена“ отъ тѣлохранителя му да отиде въ една отъ гарсониритѣ на тоя момъкъ. Наложница а се вър-

По-голъмиятъ синъ бѣше жененъ за едно слабо, покорно и глупаво девойче, което и не помисляше дори, че може да попита нѣкога где е съпругътъ му. По-младиятъ синъ Тунгю, бѣше нежененъ и имаше още по-голъма свобода. Всѣки отъ двамата братя имаше по единъ приятелъ, възнаграждаванъ богато за всѣка нова жена, която имъ намѣри. Една млада и хубава дъщеря на нѣкакъвъ търговецъ, обаче, се показа много неотстъпчива предъ ухажванията на Тунгю, обстоятелство, което само засили решението му да я отвлѣче. Той отиде у дома ѝ и бащата не посмѣя да го изгони. Почна да я извежда, да я ухажва съвършено явно, твърдѣше, че е влюбенъ въ нея и най-после обеща тържествено, че ще се ожени за тая девойка. Замайна отъ мисълта, че ще стане снаха на всемогщия Ню, тя стана по-любезна. Но не бѣ минало и месецъ, когато Тунгю ѝ се насити и почна да тича подиръ нѣкаква селянка. Забравилъ я бѣ напълно и дори не си спомняше за нея, като незаслужаваща мисълта на единъ богоизбранъ Ню. Бедна или богата, всѣка девойка бѣше само едnodневна играчка, а той бѣше вѣчниятъ завоевателъ.

Изоставената девойка го намрази и пролѣ иорчиви сълзи. Родителитѣ ѝ усиѣха да я убедятъ да не се самоубива, като се заклеха, че ще отмъстятъ. Най-после, останала една сутринъ сама, тя бѣ отрѣзала коситѣ си, решена да отиде въ манастиръ. Бащата на девойката бѣ разяренъ, виждайки живота на дъщеря си опропастенъ. Воденето на дѣло би било съвършено безполезно, защото нѣмаше никакво доказателство за обещанието за женитба. Но той реши да чака; а имаше и пари. Затова почна да подготвя мрачно клонка за младия развратникъ.

Най-напредъ обиколи Пекингъ, за да търси най-хубавата гейша, докато намѣри действително една много хубава и много млада, едвали осемнадесетъ годишна, почти връстница на дъщеря му, умна, интересна, и — като всички гейши — изучила много разкази за любовъ, подвизи, приятелство и признателност. Той откупи де-

такова уважение и гостоприемство, девойката запита какво очакватъ отъ нея, за да я посрѣщатъ така любезно. Башата не отговори. На следния день тя каза: „Смаяна съмъ отъ такава необяснима любезност. Но вие не ме взехте за наложница. Какво искате отъ мене? Животътъ е милъ всѣкому. Но, стига да съмъ жива, ще сторя всичко, каквото пожелаете.“

Тогава бащата ѝ разказа станалото съ дъщеря му и ѝ обеща огромно парично възнаграждение, ако се съгласи да изпълни плана му. Ако се осъществи правилно този планъ, щѣше да я прослави, а съ такава „минало“ задъ себе си тя би могла да се върне отново въ своята професия и да бжде най-търсената царица въ съсловието си. Той успѣ да вдѣхне на девойката дълбока омраза и пламенно съчувствие къмъ дъщеря си. Въ нейната роля нѣмаше никаква опасност; освенъ това, тя бѣше още много млада, та не се страхуваше отъ опасности. Следъ като пое задължение да пази пълна тайна, тя се съгласи съ плана на бащата.

Тогава бащата изпрати дъщеря си въ единъ метохъ въ нѣкакво предградие, чиито първенци познаваше, и се постара да си осигури благоволенieto на игуменката, съ обещание за голѣми дарения. При посещенията си той обикаляше първенцитѣ, като имъ разказваше накратко историята на дъщеря си. Понеже славата на семейство Ню бѣше добре известна въ предградието, първенцитѣ го слушаха съ съчувствие и мълчалива яростъ.

Следъ това бащата се сприятели съ нѣкои прислужници отъ дома на Ню и узна гле се движи обикновено младиятъ Ню, като научи и театритѣ и градинитѣ, които посещава. Седналъ на чашка въ една кръчма, той изтрѣгна отъ единъ слуга доста подробности около семейния животъ на министра Ню. Следъ това нае на гейшата едно жилище съ прислужница и фалшиви родители, накупи ѝ богати дрехи и почна да я праща по градинитѣ и театритѣ съ прислужницата ѝ. Следъ по-малко отъ месецъ дивата котка лапна вждицата. Между Тунгю и девойката, която се представяше за дъщеря на богати родители, започна романъ; при все че му позволяваше

известна близостъ навънъ, тя никога не се съгласиваше да го приеме у дома си. Следъ три седмици на тайни срещи, презъ които Тунгю бѣше крайно възбуденъ и дори повѣрва, че се е влюбилъ за пръвъ пжтъ въ живота си, единъ день девойката не се яви на уговореното мѣсто. Прислужницата ѝ се яви сама и му съобщи много лоши известия. Младата ѝ господарка била съкрушена, понеже родителитѣ ѝ уговаряли да я омжатъ противъ волята ѝ и не я пускали да излиза, отъ страхъ да не избѣга; но тя щѣла да се опита следъ нѣколко дни да го види лично или най-малко щѣла да му прати нѣкаква вестъ. Прислужницата предаде молбата ѝ да ѝ бжде вѣренъ и да има търпение. Следъ три дни прислужницата се яви отново да му съобщи, че младата ѝ господарка си отрѣзала коситѣ отъ отчаяние и решила да отиде въ манастиръ. Всѣкаква надежда бѣше изгубена вече. Ако иска да я види, трѣбваше да отиде следъ нѣколко дни въ единъ храмъ въ нѣкакво пекинско предградие.

Въ това време бащата се готвѣше да изпрати гейшата въ сжщия метохъ, гдето бѣше дъщеря му, за да дочака тамъ жертвата си. Намѣрението му бѣше само да изложи Тунгю въ връзка съ калугерка — презрѣнъ и крайно осждителенъ грѣхъ, който ще бжде потвърденъ отъ самата гейша. Игуменката я прибра като нова млада глупачка, опропастила живота си, а дветѣ калугерки не казаха никому тайната си.

Единъ день, презъ септемврий, младиятъ Ню дойде въ метоха съ колата си и, като заяви, че е роднина на новата калугерка, поиска да я види. Гейшата, получила като монахиня името Хуйненгъ, излѣзе да го види. Тя призна, че го обича още и съжалява за стореното, но каза, че не е имала другъ изходъ. Когато чу думитѣ ѝ, Тунгю побѣрза да отвърне:

— Лесна работа! Ела съ мене и толкова! Никой нѣма да посмѣе да се доближи до мене тукъ!

Като разбра, че той възнамѣржава да я изведе отъ метоха посрѣдъ бѣлъ день, което е равнoсилно на явно отвлѣчане, Хуйненгъ му каза да си отиде и да дойде дя я вземе следъ три дни

Когато той си отиде, тя изтича при егуменката и почна да вика:

— Спаси ме, майко! Спаси ме отъ тоя младежъ!

— Но той ти е роднина! — каза игуменката.

— Роднина ли? Не, той е синъ на Ню, бога на богатството! Не смѣхъ да откажа да го видя. Майка ми ме изпрати тукъ, защото се страхуваше отъ него. А ето че той ме преследва и тукъ!

— Невѣроятно! — извика игуменката.

Тя си спомни за случката Хуйкунгъ, дъщерята на търговеца, дошла тукъ само преди нѣколко месеца, и каза:

— И сестра Хуйкунгъ е погубена отъ сжщия младежъ.

— Зная, зная, — отговори Хуйненгъ. — Той искаше да ме отведе, но азъ отказахъ; той каза тогава, че ще дойде да ме вземе следъ три дни. Какво ще правимъ?

Игуменката се разтревожи. Да се предизвика семейство Ню бѣше много опасно. А ако младежътъ дойде действително следъ три дни съ хората си да отвлѣче калугерката и ако тя допусне подобно нѣщо, храмътъ ѝ ще бжде опозоренъ и нѣма да има сигурностъ и за другитѣ калугерки.

Изъ метоха се разказваше свободно, че предстои нѣщо ужасно. Отъ калугеркитѣ новината стигна до прислужниците въ храма, а отъ тѣхъ се прѣсна и въ предградиято. Вестъта за отвлѣчането на калугерка разяри първенцитѣ, които знаеха вече случката съ Хуйкунгъ и тѣ дойдоха да се съвещаватъ съ игуменката. Последница отъ съвещанието бѣ решението, че цѣлото предградие ще ѝ даде подкрепата си, защото, ако бжде отвлѣчена една калугерка, и то въ предградие на самата столица, нѣма вече никаква почитъ къмъ императора. И така, решено бѣ да се противопоставятъ съ сила на отвлѣчането.

На третия день привечеръ младиятъ Ню пристигна съ колата си, придруженъ отъ двама едри тѣлохранители, безъ да очаква, все пакъ, нѣкаква съпротива. Той влѣзе съ хората си, поиска да види игуменката, на която каза кой е и предложи да му се предаде калугерката.

Игуменката отказа съ думитѣ :

— Това е нечувано. Този домъ е свещенъ и азъ нѣма да позволя да го оскверните, като не искамъ да зная кой сте и какъвъ сте.

Тогава младиятъ Ню заповѣда на хората си да претърсятъ метоха. Калугеркитѣ се разпицѣха и изведнажъ, отъ всички жгли на предградиято се втурнаха младежи, въоръжени съ остени, нападайки отведрь помощниците на Ню. Изненадани по тоя начинъ, похитителитѣ побързаха да избѣгатъ, като заплашиха да си отгмъстятъ.

На следния день дойде пратеникъ отъ Ню, който заплашваше, че ще затвори метоха и ще накаже жителитѣ на предградиято, ако не му предадатъ незабавно калугерката. Игуменката, която виждаше, че работата се усложнява, помоли да ѝ се даде време да размисли и обеща да отговори следъ два дни. Трѣбваше или да продължи борбата или да отстъпи; затова реши да се посъветва отново съ първенцитѣ отъ предградиято.

Единъ старецъ, миналъ вече осемдесеттѣ години, нѣщо като патриархъ въ селището, заговори пръвъ :

— Живѣлъ съмъ осемдесетъ години вече, но не съмъ видѣлъ такова нѣщо. Ние почнахме борбата заедно съ тебе, майко, и ще я продължимъ съ тебе. Императорътъ е още живъ. Азъ поемамъ отговорността върху си. На моята възраст не ме е страхъ отъ смъртъ. Искамъ да видя, дали богътъ на богатството може да обърне наопаки свѣта!

Насърдени отъ тоя старецъ, жителитѣ на предградиято се присѣдиниха къмъ калугеркитѣ. Когато пратеникътъ на младия Ню се върна, игуменката каза, че господарътъ му може да прави каквото иска, но тя е решена да не позволи оскверняването на метоха. Между това, повечето калугерки бѣха прѣснати изъ селището, а Хуйкунгъ и Хуйненгъ бѣха премѣстени въ другъ метохъ, поради опасността отъ официално затваряне на тоя.

Пекинското правителство изпрати чиновници да затворятъ метоха, за насилие срещу благородни и мирни посетители. Като го намѣриха празенъ, чиновницитѣ отидоха въ селото, съ пълномощие да арестуватъ първен-

цитѣ, обвинени въ нарушаване общественя редъ и спокоествие. Старецътъ предложи да арестуватъ него, но съгражданитѣ му го разубедиха, като изпрагиха вмѣсто него двама души, единъ ученъ и единъ старъ земеделецъ.

Следъ нѣколко дни Пекинъ бѣ удостоенъ отъ неочаквано шествие на калугери и селяни, които изпълниха улицитѣ. По вратитѣ и по жлитѣ бѣха разлепени обяви, които разказваха опита за отвличане на една калугерка и искаха правосъдие отъ името на селото и храма. Начело на това необикновено шествие вървѣше единъ осемдесетгодишенъ старецъ съ побѣлѣла брада. Възрастта му внушаваше неволно уважение всѣкому и винаги, когато старецътъ спираше и заговорваше съ бавния си, достоенъ гласъ, внимателна и многобройна тълпа заставаше наоколо му да слуша. Обстоятелството, че герой на случката е единъ членъ на омразното на народа семейство Ню, само увеличи съчувствието на тълпата, която се увеличаваше непрестанно. Когато стигнаха до площадъ Тиенанменъ, недоволницитѣ бѣха вече повече отъ хиляда души и скоро се превърнаха въ неударжимъ човѣшки порой, който ревѣше :

— Долу богътъ на богатството! Долу волтъ и кобилата, нарушители на законитѣ!

Насърдени отъ успѣха си, калугеркитѣ и селянитѣ почнаха да хлопатъ вече и на императорскитѣ врати; виковетѣ на калугеркитѣ събираха все повече и повече народъ, така че не по-малко отъ три-четири хиляди души се бѣха събрали този день на площадъ Тиенанменъ и случката се разчу съ свѣткавична бързина изъ цѣлия градъ.

Такива улични недоволства предъ вратитѣ на двореца бѣха нѣщо обичайно по времето на династията Сунгъ, но сега бѣха вече рѣдкость. Князь-регентътъ дочу въ двореца си вълнението и се изплаши отначало да не е избухнала революция. Като разбра, че не е, той изпрати единъ евнухъ да види отъ какво се омакватъ калугеритѣ и калугеркитѣ. Евнухътъ взе приготвеното писмено изложение и скоро се върна съ обещание отъ князь-регента, че метохътъ ще бжде отворенъ веднага.

селскитѣ първенци ще бждатъ освободени, а младиятъ Ню ще бжде предаденъ на съдъ.

Тази случка засили невѣроятнo много общественото възмущение противъ бога на богатството. Бездѣлницитѣ изъ всички пекингски чайни разпразяха съ месеци за нея и градътъ бѣ пѣленъ съ неприкрити хули срещу министъръ Ню. Семейството му бѣ изплашено и си стоеше сега въ кѣщи.

Между имперскитѣ прокурори имаше единъ, именуванъ Вей Ву, който мечтаеше отдавна да може да възбуди нѣкакво обвинение срещу министра Ню, но другаригѣ му го разубедиха, като му казаха, че ще бжде съвсемъ бесполезно. Развълнуванъ отъ общественото възмущение, Вей Ву се преоблѣче като човѣкъ отъ народа и почна да обикаля чайнитѣ, за да си състави ясна представа за общественото мнение и да събере данни за обвинението си. Седналъ въ една чайна за простолюдиеото въ Източния градъ, той чу единъ човѣкъ да казва:

— Сто калугерки не могатъ да се справятъ съ единъ министъръ! Голѣмцитѣ се защищаватъ едни други — това е общо правило. Помнете ми думитѣ. Една порцеланова паница не може да счупи меденъ котелъ.

— Ако е така, — обади се другъ, — то значи, че въ тая страна нѣма вече царски законъ и правосъдие. И на друго видно семейство дѣщерята се покалугери заради младия Ню. Кой не знае подвижитѣ на тия прочути братя?

— По-добре ще сторишъ да си затваряшъ устата, — намѣси се трети. — Съ Ню човѣкъ не може да се справи лесно.

— Не разбирамъ какво правятъ императорскитѣ прокурори, — каза вториятъ. — Очитѣ имъ трѣбва да сж залепени съ калъ. Съ нетърпение чакамъ да видя какъ ще се приключи тоя въпросъ. Чувамъ, че на министра билъ даденъ отпускъ по болестъ и той се опитвалъ сега да изглади случката. Но за да бжде уредена правилно, трѣбва да накажатъ и тоя пекингски чиновникъ, който бѣ далъ заповѣдъ за затваряне метоха.

Вей Ву се приближи до втория човѣкъ и му каза:

— Безполезно е за насъ, проститѣ люде, да разискваме тукъ. Изглежда, че прокуроритѣ сж запушили ушитѣ си съ восъкъ. Кой смѣе да дръпне брадата на кумиръ? Азъ чувахъ, че по-голѣмиятъ синъ на Ню е много вещъ въ отвличане чуждитѣ наложници за собствено развлѣчение.

— Та това е всеизвестно! — каза събеседникътъ му. — Той има за тая целъ жилище въ Западния градъ и приятели, които му търсятъ жени. У дома имъ има още по-ужасни трагедии.

— Какви трагедии? — запита Вей Ву.

— Чувахъ, че у дома имъ имало една прислужница, която била измѣчвана до смъртъ. Следъ като умрѣла, не посмѣяли да позволятъ на родителитѣ ѝ да я погребатъ, за да не видятъ ранитѣ по тѣлото ѝ; затова я погребали въ градината си.

— Но вие не сте нѣкакъвъ духъ! Какъ можете да знаете какво става въ дома на такъвъ висшъ сановникъ?

— Ехъ, и черупката на яйцето има процени! Най-сигурниятъ начинъ да не узнаятъ хората какво си сторилъ, е да не го правишъ. Вѣрвате ли, че въ такава кѣща има поне единъ действително вѣренъ слуга? Всичко се промѣква навънъ.

Прокурорътъ Вей Ву продължи детективскитѣ си изследвания. Отиде въ метоха и разговаря съ калугеркитѣ и селянитѣ, като взе и адреса на бащата на Хуйкунгъ. Последниятъ се оказа богатъ източникъ за сведения и го препрати до единъ слуга на семейство Ню, който разказа подъ клетва цѣлата история за убийството на слугинята и заяви, че знае мѣстото, гдето е погребанъ трупътъ.

Като провѣри всичкитѣ си данни, прокурорътъ направи общъ прегледъ на положението.

Следъ манифестацията предъ двореца, повечето официални приятели на Ню се отдрѣпнаха отъ него. Колкото и да бѣше можщъ, той нѣмаше много лични приятели въ двореца; защото, като не бѣ стигналъ до длъжността по установения редъ и следъ минаване ре-

довнитъ испити, той нѣмаше съученици и приятелски настроени професори. Юанъ Шикай бѣше още въ политическо затъмнение и живѣше настрана отъ политически събития. Великиятъ съветникъ Уангъ имаше влияние, което би могло да бжде отъ полза за Ню, но бѣше слабохарактеренъ и много остарѣлъ. Така че, прокурорътъ смѣтна момента за удобенъ и реши да проведе обвинението.

При избухването на тая бомба, Чайна бѣше на гости въ дома на съпругата си. Стариятъ Ню се бѣше изплашилъ отъ общественото възмущение и яростъ; но г-жа Ню продължаваше да сияе съ своята горда самоувървеностъ и заплашваше съ сурови последици проклетитѣ калугери и селяни, когато единъ прислужникъ се втурна отъвнъ и извика:

— Лаое! Пайтай! Лоши новини! Единъ дворецъ чиновникъ и императорски стражари влѣзоха вкѣщи!

Господинъ Ню побърза да излѣзе, за да посрещне чиновника. Между това, другъ прислужникъ съобщи на г-жа Ню, че кѣщата е заобиколена отъ стража, която не позволява никому да излѣзе. Щомъ влѣзе въ предверието, чиновникътъ се обърна къмъ югъ и помоли г. Ню да се приготви да чуе императорския указъ. Г-нъ Ню колѣнчи веднага, съ лице къмъ северъ, и изслуша прочитането на следния императорски указъ:

Ню Шетао, забравяйки нашата императорска милостъ и благоволение, е нарушилъ закона и злоупотрѣбилъ въ властта си. Той е обявенъ отъ прокурорството въ получаване подкупи, въ лихварство и незачитане общественитѣ наредби. Обвиненъ е, освенъ това, въ небреженъ надзоръ надъ децата си, като е допусналъ тѣ да злоупотрѣбаватъ съ властта си и да поискатъ простия народъ, да мамятъ дъщери на почтени семейства и да се опитватъ да отвлѣкатъ една калу ерка. Обвиненъ е по-нататкъ, въ убийство на една прислужница и въ тайното ѝ погребване. Затова Ню Шетао се лишава отъ длъжността си и отъ всичкитѣ си титли и права и ще бжде задръжанъ, заедно съ синоветѣ си Хуайю и Тунгю, до приключване на убийството.

Следъ прочитането на указа дворецовиятъ чиновникъ заповѣда да арестуватъ Ню Шетао. Ню бѣ буквално онѣмѣлъ отъ ужасъ. Тѣлото му се бѣ превърнало въ кѣжъ безпомощна плътъ, отъ която грѣбнактѣ бѣ изчезналь. Стражаритѣ запретнаха ржавитѣ си, приближиха се, изправиха го и му свалиха мандаринската шапка и роба:

— Где сж синоветѣ ви? — запита чиновникътъ.

— Вжтре сж, въ очакване заповѣдитѣ ви, господарю, — промѣлви едва чуто Ню, съ разтреперанъ гласъ. Никой не би могълъ да допусне, че той е такъвъ страхливецъ или ще има нѣкой день толкова жалкъ изгледъ. Чиновникътъ заповѣда да доведатъ и синоветѣ, които се явиха следъ малко и приеха покорно заповѣдта за арестуването. Дворцовитѣ стражари отведоха бащата и синоветѣ до затвора, гдето щѣха да бждатъ задръжани.

За да съкратимъ нашия разказъ, ще кажемъ, че къмъ министъръ Ню се отнесоха все пакъ съ известна благосклонность, благодарение застѣпничеството на великия съветникъ Уангъ. Отнеха му длъжността и титлитѣ, но го пуснаха на свобода, заради разкаянието и възрастта му. Имотитѣ му въ Пекингъ, включително всичкитѣ му банки, бѣха конфискувани, но имотитѣ му навредъ другадѣ бѣха оставени. По-големиятъ синъ бѣ осъденъ на три месеца затворъ, загдето бѣ позволилъ на слугата си да умъртви отъ бой една прислужница, загдето бѣ отказалъ на родителитѣ да погребатъ дъщеря си и загдето я бѣ погребалъ противозаконно въ собствения си дворецъ. Вината за убийството, което бѣ признато за предумишлено, за да се отклони всѣко съучастие на Ню, бѣ хвърлена върху слугата, осъденъ на изгнание и доживотна каторга. Благодарение милостъта, проявена къмъ Ню, женитѣ отъ семейството му бѣха пощадени; защото, ако министърътъ би билъ осъденъ на смъртъ, женитѣ и неомженитѣ дъщери на такъвъ престѣпникъ биха били обявени за „държавна собственостъ“ и продадени на търгъ.

По-младиятъ синъ, Тунгю, обаче, бѣ посѣченъ заради двойното престѣпление — прелѣствяване на почтена девойка и опитъ за отвлѣчане калугерка и оскверняване общественъ храмъ. Той бѣ станалъ жертва на заговоръ,

но бѣ получилъ все пакъ само това, което заслужаваше. Половината Пекингъ, учени и прости, се стекоха да видятъ посичането на сина на омразния Ню, бога на богатството; така че не по-малко отъ тридесетъ хиляди души се бѣха събрали тоя день въ Тиенчао и десетки деца бѣха почти напълно смазани въ блѣсканицата.

Калугерката Хуйненгъ се върна при своитѣ „родители“. На нея, както и на Хуйкунгъ, бѣ дадено правото да избератъ дали да останатъ въ манастиръ или да се върнатъ при родителитѣ си; посъветвахъ ги да сторятъ второто, следъ като бѣ отмъстено за обидата и нѣмаше защо да се страхуватъ вече отъ младия Ню. Въ вихъра на общото възмущение и възбуда при откриването трупа на убитата прислужница, никой не се заинтересува да узнае по-отблизо произхода на Хуйненгъ и истината по тая случка се узна едва следъ нѣколко години.

Така че, при избухването на революцията, влиянието на семейство Ню бѣше вече напълно изчезнало въ Тиенцинъ и другаде. Връщането на Юанъ Шикай на власт въ първата година на републиката съживи надеждитѣ на г. Ню за възстановяване положението му. Но, въпрѣки доброто си желание, Юанъ намѣри, че ще е невъзможно да му помогне. Едва следъ нѣколко години, и застѣпничеството на Чайна, по голѣмиятъ синъ на Ню можа да намѣри нѣкаква незначителна държавна длъжностъ.

ГЛАВА XXIII

Едвали нѣкой е почувствувалъ загубването на общественото си значение по-болезнено и по-дълбоко отъ Суюнъ. Тя бѣше мрачна и нещастна въ Ценговия домъ, отчасти затова, защото си въобразяваше, че всички шушукатъ задъ гърба ѝ, а отчасти и затова, че бѣше разочарована отъ Чайна. Така че, тя прекарваше повечето време съ семейството си въ Тиенцинъ, при все че Чайна бѣ получилъ длъжностъ при републиканското правителство въ Пекингъ. Понеже тя не вземаше особено участие въ управлението на домакинството, винаги, когато искаше разрешение да отиде въ Тиенцинъ, г-жа Ценгъ ѝ го даваше. Въ Тиенцинъ семейство Ню бѣ започнало новия си животъ, както и Суюнъ започваше своя. Въ този голѣмъ пристанищенъ градъ, гдето гъмжеше една безотечествена и бездомна тълпа, тя се отдаде на обаянието на новъ видъ боготворене на златото, замаяна отъ трепета на новия разкошъ, отъ веселието въ дансингитѣ и театритѣ, отъ блѣсъка на автомобилитѣ и скъпнитѣ дрехи, отъ удобното забравяне на всички стари обичаи и уважения и установяването на едно единствено право и условие за общественъ успѣхъ — всѣки, който има пари, е уважаванъ, и всѣки, който е уважаванъ, има пари — положение, къмъ което тя изпитваше инстинктивна симпатия. Тя чувствуваше, че се съживява, щомъ дойде въ Тиенцинъ, и оставаше колкото е възможно по-дълго тукъ, а когато се връщаше въ Пекингъ, намираще, че столицата е угнетителна и тѣпа въ сравнение съ пристанищния градъ. И колкото повече свикваше съ неговия веселъ животъ, толкова повече пекинскиятъ ѝ домъ почна да ѝ се струва истински затворъ.

Когато бѣ избухнала бурята надъ дома на министъръ Ню, г-жа Ценгъ бѣ забранила на прислугата да

разиска или да спомена тоя въпросъ, за да не се засѣга чувствителността на Суюнъ. Муланъ се бѣ постарала сжщо да бжде любезна презъ тия тежки дни и бѣ накарала Суя да посети Хуайю въ затвора. А самата тя отиде съ г-жа Ценгъ у дома на Суюнъ. Но тия посещения се посрещнаха съ неразбиране и недоволство у Суюнъ. Тя не само си бѣ въобразила, че Муланъ сияе тайно отъ радостъ задъ външно проявената любезность, но всѣко посещение на Ценгови разкриваше все по-неприятни подробности, така че почваше да прилича на надничане въ частния животъ на семейството Ню. Старата г-жа Ню, която не можеше или не искаше да признае поражението си, бѣше винаги въ лошо настроение. Тя отказваше да повѣрва, че семейство Ню, избраникъ на сждбата, може да изпадне завинаги въ немилость. Все още вѣрваше въ сина си Хуайю, въ себе си, въ сждбата си; и заплашваше съ страотно отмъщение императорския прокуроръ и всички, които се бѣха обявили противъ семейството ѝ. Ако имаше областъ, въ която да се чувствува напълно сигурна, то бѣше именно въ политиката.

— Остави! — казваше съпругътъ ѝ. — Трѣбва да се чувствуваме щастливи, че можахме да се отървемъ толкова леко, благодарение милостъта на князь-регента заради миналитѣ ни заслуги.

— Ху! — отвърна г-жа Ню. — Никога не мислѣхъ, че си толкова безпомощенъ. Ако не бѣхъ азъ, още щѣше да си бждешъ неизвестенъ шантунгски банкеръ.

Стариятъ г. Ню се чувствуваше победенъ и уморенъ. Загубилъ краткотрайното си самомнение и преструвки, той бѣ станалъ отново простодушенъ човѣчекъ, какъвто бѣ билъ винаги. Отъ умора, униние или нежелание да вижда никого, той прекарваше по шесть-седемъ дни на легло, като охкаше и стенѣше непрестанно. Госпожа Ню бѣше недоволна отъ тоя толкова слабохарактеренъ и безпомощенъ съпругъ, както и отъ мекушавата си снаха, съпруга на Хуайю, която плачеше непрестанно. Само дъщеря ѝ Суюнъ бѣ запазила все още известна гордость. Снахата бѣше слаба и по-скоро глупава жена, съвсемъ сломена, докато съпругътъ ѝ бѣше въ затвора

Къмъ семейството имаше само една заслуга, че бѣ родила едно следъ друго четири момчета, кръстени Куочангъ, Куотунгъ, Куолиангъ и Куою — тоестъ — Слава на държавата, Стѣлбъ на държавата, Подпора на държавата и Благословия на държавата, имена, изразяващи голѣмитѣ надежди, възлагани на тия внуци отъ г-жа Ню, при все че последнитѣ две, които бѣха близнаци, бѣха още въ пелени.

При едно свое посещение Муланъ намѣри г-жа Ню да се кара на снаха си, която седѣше мълчаливо, заобиколена отъ децата си. Бащата на снахата, училищенъ инспекторъ отъ Хупе, бѣ вложилъ петдесетъ хиляди долара въ една отъ банкитѣ на г. Ню, и бѣ дошелъ да ги изтегли три дни следъ крушението на свата, докато банкитѣ му въ Тиенцинъ и навредъ другаде продължаваха да работятъ. Но г-жа Ню бѣ отказала да даде паритѣ и отъ това бѣ произлѣзло голѣмо недоволство у всички. Госпожа Ню изкарваше сега яда си на беззашитната си снаха, която не знаеше какво да отговори.

— Роднинитѣ сж по-лоши и отъ чуждитѣ хора! — гърмѣше г-жа Ню. — Може ли да се хвърли камъкъ по човѣкъ, падналъ въ кладенецъ? Где е съвѣстъта на тоя, който постѣпва така? Забравяшъ какъ помагаме на баща ти винаги, когато се нуждаеше отъ пари. А сега собствениятъ му зеть е въ затвора и той идва да ме притѣснява за паритѣ си! Никога не допускахъ, че синъ ми може да има такъвъ безсърдеченъ и непризнателенъ тѣтъ!

— Но това е сторено отъ баща ми! Авъ нѣмамъ нищо общо съ неговитѣ постѣпки! — бѣше единствениятъ отговоръ на снахата.

Точно въ това време единъ слуга ми събщи, че нѣкакъвъ предприемачъ, именуванъ Чангъ, иска да види г-жа Ню. Тя го бѣ забравила и не знаеше за какво е дошелъ, но знаеше, че всѣки, който идва сега у дома ѝ, идва съ неприятно поръчение.

Посетителтъ се появи, въведенъ отъ вратаря. Въ друго време не би могълъ да влѣзе толкова лесно въ дома на министра Ню. Но времената се бѣха намѣнили

и вратарьтъ си бѣ позволилъ да го въведе, защото предприемачьтъ му бѣ обещалъ часть отъ паритѣ, които би успѣлъ да вземе. Чангъ бѣше обикновенъ търговецъ, въ простъ търговски костюмъ, защото сега не си бѣ далъ дори трудъ да облѣче най-хубавитѣ си дрехи при посещението на нѣкогашния богъ на богатството.

— Защо не се запита, оглупило старче, — обърна се госпожа Ню къмъ вратаря, — дали искамъ да приема нѣкого днесъ?

— Но, тайтай, — възрази вратарьтъ, — тоя човѣкъ каза, че трѣбва непременно да ви види.

— Старъ глупакъ! — извика господарката му. — Ти пускашъ, значи, хората, само защото ти сж казали, че трѣбва да ме видятъ! Господарьтъ ти е боленъ на легло, а азъ имамъ гостенки. Но всички слуги сте такива. Ни единъ не си дава трудъ да бжде вѣренъ, когато види господаря си въ затруднение.

Госпожа Ценгъ и Муланъ се оттеглиха заедно съ Суюнъ и жената на Хуайю въ съседната стая, щомъ разбраха, че тукъ ще има да се разискватъ дѣлови въпроси.

— Какво желаете? — започна г-жа Ню, като се обърна къмъ посетителя.

— Искамъ паритѣ си, — отвърна Чангъ.

— Какви пари? Нали платихъ вече?

Предриемачьтъ заговори на своя учтивъ, но твърдъ търговски езикъ. Като показа една хартия, която бѣше договоръ, той каза:

— Преди три години, тайтай, азъ се съгласихъ да построя онази къща въ Фангча Хутунгъ за тридесетъ и петъ хиляди долара. Предполагате ли, че съмъ си позволилъ да спечеля и единъ центъ дори, когато строя за негово превъзходителство министра Ню? Вие ми платихте, обаче, само двадесетъ и седемъ хиляди долара, и казахте, че сте ми изплатили напълно смѣтката. Какво мога да сторя азъ, когато нѣкоя могща дама като васъ каже такова нѣщо? Загубихъ седемъ осемъ хиляди долара при тая постройка, въ надници и материали. Вие ми обещахте да ми дадете възможность да спечеля отъ

държавни предприятия и постройки и азъ смѣтнахъ тази малка сума като данъ, дължима отъ скромната ми личностъ на негово превъзходителство. Но не само не получихъ вече нито едно предприятие или поръчка отъ васъ, а дори не ме пускаха да ви видя, когато идвахъ, и дългоухиятъ Уангъ вземаше всички строежи. Не желая вече никакви държавни постройки. Искамъ само паритѣ си; осемъ хиляди долара, съ лихвитѣ за последнитѣ три години, трѣбва да сж станали къмъ дванадесетъ хиляди долара вече. Азъ съмъ търговецъ и не мога да печеля десетки хиляди долара, като драсна една хартияка, както печелите вие, чиновницитѣ.

Госпожа Ню отказа да плати, не защото оспорваше вземането, а по простата причина, че нѣмала пари, което значеше, че нѣма намѣрение изобщо да плати. Тогава предприемачьтъ загуби учтивостта си и дори заплаши съ дѣло. Суюнъ почна да се мръщи въ съседната стая, отгдето разговорьтъ се чуваше и положението стана толкова неудобно, щото г-жа Ценгъ побърза да си отиде заедно съ Муланъ, като се измъкна отъ другъ коридоръ. По-късно Муланъ узна отъ Суюнъ, че въпросьтъ билъ уреденъ отъ вратаря, обещалъ да даде взаемъ четири хиляди долара за плащане на предприемача, който получилъ фактически само три хиляди.

При друго посещение Муланъ узна пакъ нѣщо не особено приятно за Суюнъ. Муланъ бѣ открила, че стариятъ г-нъ Ню има у дома си едно незаконно дете, осемгодишното девойче Тайунъ. Тайунъ бѣше много умно дете — като повечето незаконни деца — при все че не бѣше толкова хубаво, колкото бѣ била майка му. То имаше много по-отпуснатитѣ черти и чувствени уста на баща си. Но бѣше много пѣрваво, приказливо и истинско дяволче изъ къщи. Строгиятъ надзоръ на г-жа Ню надъ съпруга ѝ и забраната да си вземе наложница не бѣ попрѣчило на министра да има и нѣкаква „връзка“. Когато г-жа Ню я узна, тя се разяри и принуди съпруга си да се откаже отъ любовницата си; винаги покоренъ, а сега и засраменъ, г. Ню послуша като виновенъ ученикъ. На майката на Тайунъ дадоха три хиляди долара,

изпратиха я на югъ и ѝ забраниха да стъпва въ Пекингъ, подъ страхъ на най-строга наказание. По онова време Нюсови бѣха още на върха на могъществото си и майката на Тайунъ познаваше много добре славата на баба Кобила, та не смѣше да ѝ се прогивопостави открито; затова замина мирно и тихо за южнитѣ области, принудена да остави детето си. Това бѣ станало, когао Тайунъ бѣше на шестъ години. Тя се бѣ научила вече да нарича г-жа Ню „мамо“, но скоро се прояви като малка бунтовница, поради условията, при които растѣше.

Когато Юанъ Шикай се върна на власт, като председател на републиката, г-жа Ню смѣтна, че сждбата ще ѝ се усмихне пакъ, но всичкитѣ ѝ усилия да намѣри подходяща длъжностъ за съпруга си бѣха напраздни. Юанъ бѣше голѣмъ познавачъ на хората и когао ги използуваше, знаеше какви подбуди движатъ всѣкиго — пари, слава, власт или жени — като даваше всѣкиму съответната награда. Но съвсемъ не желаше да опетни управлението си още отъ самото начало съ използуване бишъ чиновникъ съ толкова лошо име. Затова каза на приятелитѣ, които му напомниха за г. Ню, че ще е добре да го оставятъ да „си почине“ малко, изразъ, който звучеше наистина много поетично. Победени и принудени да се примирятъ постепенно съ новото положение, Нюсови решиха да отидатъ презъ лѣтото на 1912 г. въ Тиенцинъ. Въ кваргала на чуждестраннитѣ концесии тѣ се надѣваха да си намѣрятъ нови приятели, да си създадатъ нови връзки и да се отърватъ отъ зловни мѣлви.

Суюнъ чувствуваше настроението въ дома на Ценгови — защото настроението се чувствуваше безъ да бжде изразено. Напрежението се засили отъ държането ѝ къмъ прислугата. Собствената ѝ прислужница Свежо Ухание стоеше винаги настрана отъ останалата прислуга, защото Суюнъ не бѣ я насърдчила да се сприятели съ другитѣ момичета. Единъ день Свежо Ухание се скара съ прислужницата на г-жа Ценгъ, Фениксъ, която бѣше много надменна, и направи нѣкои доста хапливи загатвания. Свежо Ухание се оплака на господарката си; но

когао Суюнъ отиде да представи спора за разрешение предъ г-жа Ценгъ, последната бѣ узнала вече отъ своята прислужница какъ е избухнала разправията и затова отказа да смѣри Фениксъ предъ Суюнъ, която смѣтна това за ново доказателство, че не може да стои въ Ценговия домъ.

Затова започна да иска още по-често позволение да отива при домашнитѣ си въ Тиенцинъ. При господството на бабата и способността на г-жа Ценгъ да държи всѣкиго на мѣстото му въ голѣмото домакинство, вроденото желание и стремежъ на Суюнъ за властвуване бѣ строго потиснато, което я правѣше много нещастна. Но, отивайки у дома си, Суюнъ не се отдѣляше напълно отъ живота на Ценговия домъ. И въ старото, и въ новото време животътъ на всѣки човѣкъ засѣга дълбоко живота на тия, съ които живѣе, особено ако е свързанъ съ тѣхъ съ лични или родниски връзки. Животътъ на Суюнъ засѣгаше тоя на Чайна съ честитѣ ѝ отсѣствия и държане въ Тиенцинъ, както и съ новитѣ ѝ ненаситни стремежи, сжщо така, както и животътъ на Муланъ влияеше на тоя на Суия, както ще имаме неведнажъ случай да видимъ занаяредъ.

*

Засега Суия си стоеше у дома си и почиваше, докато Чайна бѣ намѣрилъ нѣкаква държавна длъжностъ. Суия бѣ казалъ на баща си, че новото управление е още съвсемъ несигурно, че, щомъ строятъ е републикански, подостойно ще е може би да не му служатъ, че може би ще си избере друго поприще, а може би ще иска да продължи и образованието си. Като всѣки двадесетъ и три годишенъ момъкъ, той имаше да решава на каква професия ще се посвети. Но това, което не казваше на баща си, бѣ обстоятелството, че не обича политиката.

Баща му сжщо не бѣ особено възторженъ отъ републиканския строй. Изглеждаше, че съ промѣната на строя бѣ изчезнала и всичката прелестъ на мандаринството. Новитѣ официални дрехи на републиканскитѣ чиновници бѣха просто смѣшни. Той бѣ понесълъ отръзва-

нето на плитката като нѣкакво осквернение, извършено надъ единъ старецъ. Нима и той би билъ длъженъ, ако постъпи на служба при новия строй, да облѣче тия грозни невѣроятни панталони, да сложи тия корави яки и глупави връзки и да изглежда толкова смѣшенъ, колкото нѣкои отъ колегитѣ му мандарини, постъпили на служба? Ами европейскитѣ меки шапки, които други носѣха съ китайскитѣ си роби? Господинъ Ценгъ бѣше културенъ човѣкъ, съ развито естетично чувство. Трѣбва да му признаемъ заслугата, че той не се отказа отъ китайската си копринена берета до края на живота си, шапка, напълно подходяща за робитѣ му. Свикналъ цѣлъ животъ съ удобнитѣ и разкошни гънки на китайскитѣ роби, които придавава на походката плавностъ и величие, той се ужасяваше отъ мисълта да се яви предъ хората само по панталонъ. Носенето на панталони отъ чужденцитѣ придаваше такава бързина и грозота на походката имъ, поради което ги наричаха винаги „дългоногитѣ“. Той бѣ видѣлъ нѣкои студенти и революционни чиновници, върнали се отъ чужбина, съ панталони, бастони и цилиндри; тия висши сановници и учени говорѣха на невъзможенъ мандарински езикъ. Той ги презираше въ сърдцето си. Противно му бѣше и ржужането — проява на необичайна близостъ — когато нѣкой отъ тия млади парвенюта се опитваше да се ржукува съ него. Самото наименуване на официалнитѣ длъжности бѣ измѣнено. Где бѣха останали нѣкогашнитѣ съсловия? Учениитѣ степени чуангюанъ, пангйенъ, танхуа, ханлинъ, чинши бѣха отдавна изчезнали, разбира се. Министритѣ нѣмаха вече титлата лангчунгъ, държавнитѣ подсекретари — шилангъ, губернаторитѣ — цунгту, а висшитѣ сановници и сѣжди — таотай и фуинъ. Всички титли бѣха замѣнени съ нови, груби наименувания, съдържащи винаги демократичната и съвсемъ неромантична дума „началникъ“ — началникъ на министерство, подначалникъ на министерство, областенъ началникъ, околийски началникъ. Да, изчезнало бѣ вече доброто старо време и мандаринскиятъ езикъ! Изчезналъ бѣ блѣсъкътъ, културата, достоинството, присъщо на

нѣкогашнитѣ учени сановници. Изчезнали бѣха официалнитѣ шапки съ прозрачни дъна и червени пискюли, широкитѣ, препасани съ коланъ тъмно-сини официални роби, удобнитѣ, тѣпни, меки обуца съ бѣли подметки, нарگیлетата, съдържаниятъ плаვენъ смѣхъ, изящното подрѣпване на брадата, изтъченитѣ, учени, литературни загагвания, които придаваха чаръ на разговора, учтивитѣ заобикалки, изисканитѣ изрази, мекого, безкрайно плавно мандаринско произношение. На мѣстото на образованитѣ и ивгънчени мандарини се бѣ настанило едно сурово и невъзпитано младо поколѣние.

Единъ младъ студентъ, който твърдѣше, че е нѣкакъвъ чиновникъ, бѣ дошелъ да посети г. Ценгъ и презъ всичкото време на разговора вдигаше дивашки къмъ него показалеца си. Тия чиновници не знаеха дори какъ се говори мандаринския езикъ; въ това отношение най-големѣ грѣшници бѣха кантонскитѣ революционери. Самъ д-ръ Сунъ-Ятъ-Сенъ дори произнасяше думата „йенъ“ като „иенъ“. Разпразяха сѣщо, че въ временното правителство въ Нанкинъ единъ току-що завърналъ се студентъ изпѣстрялъ речта си съ английски думи „but“, „so long as“ и „democracy“, за най-големо неудоволствие на колегитѣ си, които не можели да го разбератъ. Господинъ Ценгъ вѣрваше това, защото самъ бѣ чувалъ на нѣкаква вечеря единъ младежъ, който говорѣше на единъ неразбираемъ китайско-английски.

Поради това, г. Ценгъ и г. Яо избѣгваха политическиѣ разговори при срещитѣ си. Новитѣ обстоятелства бѣха дали голѣмъ подтикъ на въображението на г. Яо, а бѣха оставили г. Ценгъ незаसेгнатъ и непромѣненъ. Той си оставаше непоклатимъ мандаринъ, замаянъ, обръканъ отъ новото време, но запазилъ все още всичкото си достоинство и гордостъ. Муланъ бѣше сигурна, че когато дойде време да го положатъ въ ковчегу му, той ще поиска да го погребатъ въ официалната му мандаринска роба и шапка.

Понеже самъ се бѣ отказалъ отъ всѣкаква държавна служба и споразумение съ новия строй, той не настояваше и предъ Суна да потърси нѣкаква държавна

длъжност. Но подозираше, все пакъ, че и Муланъ има нѣкакво участие въ нежеланието на Суня да се занимава съ политика. Вѣрно бѣ, че самъ Суня нѣмаше никаква склонност къмъ политиката. Виждалъ бѣ още като момче живота на дребнитѣ чиновници по ведомството на баща си. Споредъ него, въ този животъ нѣмаше нищо отъ блѣсъка, съ който хората вѣнъ отъ Пекингъ, чувайки само гръмкитѣ титли на чиновницитѣ, украсяваха въ въображението си длъжноститѣ имъ. Ако баща му би билъ още на държавна служба, и той би постъпилъ по неволя, следвайки линията на най-слабата съпротива; но не би изпитвалъ никаква гордостъ, че е чиновникъ. Това бѣше крайно недостойна и неприятна борба, да заграбигъ една паница оризъ и да я задържишъ следъ това — въ порочна обстановка отъ сплетни, пълно безсрамие и дори известно нахалство.

Една нощъ той каза на Муланъ, която обожаваше :

— Знаешъ, меймей, че не съмъ за чиновникъ. За много нѣща не ме бива, но за чиновникъ — положително най-малко. Не съмъ роденъ да ближа чуждитѣ обуша. Би трѣбвало да видишъ, какъ началницитѣ на отдѣления стояха нѣкога предъ баща ми, и не смѣха да си поематъ дъхъ по цѣли петъ минути, докато той благоволи да ги погледне! А следъ това заговорваха като мишка! Хората, които не знаятъ истината, си мислятъ: „Какво щастие, да си началникъ на отдѣление, столиченъ чиновникъ!“ Навѣнъ той се държи много важно и всички по-низкостоящи се страхуватъ отъ него. Но трѣбва да знаешъ, че колкото по-грубъ и важенъ е единъ чиновникъ къмъ подчиненитѣ си, толкова по-плахъ, като сжщинска мишка, е предъ началството си. Това е неизмѣнно правило. Така напредватъ тия, които сж свикнали да бликатъ чуждитѣ обуша.

— Разбирамъ, — прекъсна го Муланъ. — Вѣнъ отъ политическия животъ мжжътъ прилича на свободна осемнадесетъ годишна девойка, а въ политическия живогъ прилича на снаха съ бебета.

Суня се усмихна на усмивката ѝ.

— Не е винаги така, меймей, — каза той. — Ти си спретната като втората ни снаха, при все че тя нѣма деца, а ти имашъ.

— Зависи отъ личността, разбира се, — отвърна Муланъ. — Вѣрно е все пакъ, че човѣкъ не може да носи коприна, докато отглежда деца. А пѣкъ и Свилена ми помага толкова много. Но човѣкъ не може да разбере, дали една жена е спретната или не е, когато я погледне натъкмена за гости. Свилена ми каза, че Суюнъ смѣняла бельото си само веднажъ въ седмицата. А тия нѣща се знаятъ само отъ съпрузитѣ и прислужничкитѣ.

Точно като началникъ на отдѣление, за когото ти разправяхъ. Мжжетѣ носятъ понѣкога достоинството си, както женитѣ — празничнитѣ си дрехи; то е много хубаво нагледъ, стига да не погледнешъ какво има подъ него. Затова именно не искамъ да стана чиновникъ. Не мога да раболепнича, да се кланямъ и да лаская.

— И азъ не мисля, че би могълъ да ласкаешъ, — каза замислено Муланъ. — Но какво ще правишъ?

— Какво ще правя ли? — отвърна Суня. — Това именно трѣбва да се реши. Въ Пекингъ има десетки хиляди хора, които търсятъ работа. Всички сж негодни за нѣкаква друга работа, затова искатъ да станатъ чиновници. Ти знаешъ, че това ми е противно. Докато бѣхъ на служба, стояхъ по цѣлъ день въ канцеларията, разговаряхъ за праздни работи, пиехъ чай и подписвахъ разни книжа. День да mine... това е общото поведение на чиновничеството. Ако баща ми бѣше още на служба, сигурно щѣхъ да напредна. Оставенъ самъ, бихъ стигналъ само до нѣкакъвъ началникъ на отдѣление, като прекарвамъ цѣлия си животъ въ поклони налѣво и надѣсно, за да си запазя службата. А не мога да сторя това. Честолюбие, власть и успѣхи — това сж чужди за мене нѣща. Страхувамъ се, меймей, че си взела човѣкъ, у когото нѣма никакво честолюбие.

— Надѣвамъ се, все пакъ, че нѣма да умремъ отъ гладъ, — каза Муланъ, като въздъхна. — Нѣма да те укорявамъ за чувствата ти. Виждамъ, че политиката ти е противна. Стой настрана и не ѝ позволявай да те зарази.

Баща ми казваше винаги: „Бжди правъ, тогава не може да ти се случи нищо лошо.“ По-добре е човѣкъ да смѣня често бельото си, дори ако ще трѣбва да носи отгоре проста памучна роба, отколкото да е облѣченъ въ коприна съ нечисто бельо.

„Памучната роба“ напомня затворнически животъ. Муланъ помълча и каза изведнажъ:

— Искамъ да те попитамъ нѣщо, Санко. Но трѣбва да ми отговоришъ истината.

Муланъ се обръщаше понѣкога къмъ съпруга си съ името Санко, или Трети братъ, като полушеговито обращение, което имъ напомняше детството.

— Какво искашъ да ме питашъ?

— Ще бждешъ ли недоволенъ, ако нѣкой денъ и ние обеднѣемъ като семейството Ню?

— О, човѣкъ никога не знае какво може да му се случи! Не искамъ да кажа, че бихме желали да обеднѣемъ. Но могатъ да настѣпятъ независящи отъ насъ промѣни. Ще ти бжде ли неприятно?

— Не, разбира се, ако ние продължаваме да се разбираме. Но ти имашъ винаги такива чудновати хрумвания! — каза той.

— Мисля, че съмъ ги наследила отъ баща си, — каза Муланъ. — Когато казваше, че ще напусне семейството си и ще стане калугеръ, азъ се ужасявахъ отъ това му намѣрение, докато най-после свикнахъ съ него. Но това е нѣщо напълно възможно. Когато излизахъ вънъ отъ града и виждахъ лодкаритѣ, които живѣятъ вънъ отъ западния градъ, винаги мислѣхъ, че ще ми бжде приятно да вода тѣхния животъ. Ще си имаме лодка! Представи си Ценгъ шао е да стане единъ денъ лодкаръ, а дѣщерята на семейство Яо — лодкарка! Моитѣ нозе сж достатѣчно голѣми, за да могатъ да блъснатъ лодката. Ще ти готвя и ще те пера. Мога да готвя, както знаешъ.

— Имашъ чудновати хрумвания, наистина! — изсмѣ се Суня и то толкова грѣмко, че Свилена, която бѣше отвънъ, влѣзе и запита: — За какво се смѣете?

— Разпрaviaхъ му, — каза Муланъ на прислужницата, — че единъ денъ може би ще останемъ безъ пари. Тогава той ще стане лодкаръ, а азъ — лодкарка. Но дотогава ти ще бждешъ омжжена, Свилена, а азъ ще имамъ седемъ-осемъ синове и дѣщери. Когато ни дойде на гости нѣкой отдавнашенъ приятелъ, ще идвамъ да взема отъ тебе нѣкоя пила, за да го стотвя за вечеря. Какво ще кажешъ?

— Много обичашъ да се шегувашъ, найнай, — отвърна Свилена. — Забавно е човѣкъ да си представя какъ ще стане беденъ, когато не е.

— Тя разпрaviaше това, защото искаше да стана чиновникъ, а азъ ѝ казахъ, че не мога, — обясни Суня.

— Не, — възрази Муланъ, — питахъ те просто, дали наистина смѣташъ да станешъ чиновникъ.

— Ще ти кажа какво искамъ, — каза Суня. — Искамъ да имамъ сто хиляди жълтици, наннзани на гърдитѣ ми и да хвърча на гърба на единъ щъркелъ къмъ Янгхоу.

— Шао е знае какъ е хубаво да се живѣе, — забеляза Свилена.

— Само че такива работи не ставатъ по свѣта, — отвърна Муланъ. — Въпросътъ е, дали ще имашъ сто хиляди жълтици, за да живѣешъ въ Янгхоу, или ще хвъркнешъ на гърба на нѣкой щъркелъ. Ако хвъркнешъ съ щъркелъ, недей отива въ Янгхоу. Трѣбва да изберешъ или едното, или другото. Но най-добре ще е да станешъ лодкаръ, както ти казвамъ.

Муланъ почна да нашепва една любима поема:

Той хвърли мрежата си всрѣдъ рѣката,

Тя хвърли вдицата и зачака ловъ;

Когато размѣниха дневната ловитба пакъ за вино,

Тѣ загребахъ унило съ праздна лодка къмъ далечния си домъ

— Ако поживѣя повечко съ тебе, меймей, — каза Суня, — сигурно ще стана поетъ. Много ми се хареса поемата отъ Тенгъ Чингянгъ, която ми каза завчера.

— Коя именно? — попита Муланъ.

Суня повтори стиховете:

Ние сме само временни гости, дошли Богъ знае
отъ къде,

Не казвай: тукъ е моя домъ, и тамъ.

На мене всичко ми подхожда—и каквото имамъ, и
каквото нѣмамъ

Сливигъ цвѣтятъ и тукъ, и тамъ, и навредъ.

— Наистина ли ти харесва? — запита Муланъ.—

Тогава сигурно ще ти се падне по-скоро щъркелъ, отколкото Янгхоу. И ще бждемъ наистина щастливи да посетимъ заедно прочутигъ планини. Не можемъ да го сторимъ сега, докато родителитъ ни сж съ насъ. Но ще ги посетимъ нѣкой день, нали?

— Ти имашъ наистина много странни хрумвания, — повтори пакъ Суня. — Отсега-нататкъ ще ти казвамъ Капризка.

— А пъкъ азъ ще ти казвамъ тогава Шишко, — отвърна Муланъ.

*

Не бѣше вѣрно, както си въобразяваше Муланъ, че тя се лишава засега отъ удоволствията на пжтуването, които си запазваше за по-късно, когато ще има повече свобода да пжтува съ съпруга си. Тя мислѣше въ случая само за посещение на далечнигъ прочути планини—Хуа, Хуангъ, Сунгъ и Омей, които се намираха въ други области, както и за южнитъ градове Сучао, Янгхоу и Ханкоу. Това бѣха нейни неясни, неопредѣлени и далечни блѣнове. Но тя живѣеше въ Пекингъ и не пропускаше ни едно отъ удоволствията, които Пекингъ предлагаше на жителитъ си.

Господинъ и г-жа Ценгъ откриха скоро, че Муланъ има единъ, или по-точно два порока, които я караха да излиза повече, отколкото подобава на млада жена. Единиятъ бѣше желанието ѝ да отива да се храни заедно съ Суня въ малки гостилнички, а другиятъ — да посещава градини и предградия. Колко се различаваха тя отъ Маня, която бѣше доволна да стои вкъщи и то повечето време въ собствения си спокоентъ дворъ! Нѣщо повече, опити-

тъ на Муланъ да поквари и Маня въ това отношение, действително ядосваха г. Ценгъ.

Суня бѣ изненаданъ отъ тая Муланъ, която виждаше сега, една Муланъ, която се промѣняше съ всѣко годишно време. Прѣкорътъ „Капризка“ ѝ подхождаше напълно. Тя се стараше като че нарочно да бжде отражение на годишното време, въ което живѣе. Бѣше спокойна зиме, изпълнена съ копнежъ напролѣтъ, ленива лѣте и жива наесень. И прическата ѝ се промѣняше, защото тя обичаше да я смѣня. Зиме, въ нѣкое снѣжно утро, тя се явяваше въ свѣтло-синя рокля и поставяше червени дафинови цвѣта въ вазитъ си, или нѣкое клонче отъ дива праскова или слива. Напролѣтъ, особено къмъ края на априлъ, когато се различава жълто-зеленитъ върби или когато люлякътъ започваше да цвѣти пръвъ май въ Файюановия храмъ, тя ставаше късно, стоеше съ разплетени коси или излизаше по пантофи на двора да подрежда нѣкоя леха съ божури. Лѣте стоеше въ своя дворъ, нарочно пригоденъ за горещинитъ и всжщность най-широкъ и откригъ отъ всички дворове. На много мѣста изъ двора ѝ имаше пейки и засѣнчени съ тенти порцеланови столове. На западната страна имаше решетъчна дървена стена, по която се виеше градинска лоза; подъ лозата имаше четвъртата каменна маса, която служеше за постоянна шахматна дѣска. Муланъ обичаше да играе тамъ шахъ съ Свилена или съпруга си въ раннитъ лѣтни утра, докато прислугата почиства стаитъ, или пъкъ късно следобѣдъ. Или лежеше въ удобно, низко тръстиково кресло, съ романъ въ ржка. Когато настъпваше есень, презъ студения и сухъ пекингски октомврий, Муланъ не можеше вече да стои вжтре. Една година тя отиде съ Суня въ вилата на баща си, при Западнитъ могили. Тамъ именно Суня видѣ за пръвъ пжтъ сълзи по лицето на Муланъ, която гледаше позлатенитъ отъ есенята далечни хълмове и патицитъ на стопанството въ езерото. Тя се засрами отъ сълзитъ си и се опита да попрамъ тая нѣкогашна привычка, но не успѣ.

Презъ есенята на 1912 г. Муланъ излизаше почти непрекъснато. Тя бѣше омжжена отъ три години вече и

можеше, като омъжена жена, да излиза съ съпруга си свободно, както не би могла да се движи като девойка. Освенъ това, при републиканското управление всички дворцови градини, езера и сгради бѣха отворени едни следъ други за гражданството. Муланъ и Суня отидоха да видятъ „Тригъ морета“, тоестъ тригъ езера на императорския дворецъ, включително и кулата Инггай, гдето императоръ Куангшу бѣ прекаралъ известно време като затворникъ. Олтарѣтъ на божествата на житото и земята, въ юго-западния жгълъ на Забранения градъ, бѣ превърнатъ въ централна градина, гдето вѣковни кипариси се извисяваха край изоставения олтаръ. За Муланъ бѣше такова удоволствие да се разхожда, щото тя отиваше често следобѣдъ съ Свилена и съпруга си къмъ задния край на парка, срещу рова, гдето имаше обикновено помалко посетители. Останалитѣ членове отъ семейството отиваха изъ по-важнитѣ мѣста, които бѣха били доскоро недостъпни императорски владения, като „Южното море“ и Тронната зала; въ такива случаи канѣха и Маня да излиза съ семейството. Разходката изъ Каменния дворъ и Тронната зала, която можеше да побере дванадесетъ хиляди души, уморяваше твърде много Маня. Тя продължаваше да се държи спокойно и стѣснително и да не гледа много, когато е между хора. Но докато Маня се уморяваше физически, Муланъ се изгощаваше отъ вълнение предъ гледката на строежи, изразъ на толкова величие, богатство и великолепие.

Господинъ Ценгъ почна да мърмори противъ тия разходки. Въ едно юнско утро Муланъ излѣзе рано съ съпруга си, за да подиша уханието на лотоситѣ, още влажни отъ утринната роса, по най-западния край на каменоважлената могила, много близо до дома имъ. Тя си взе и стѣклъце, за да събере роса отъ лотосовитѣ цвѣтчета, съ намѣрение да си направи чай отъ нея. Наведена надъ водата, тя едва що не падна отъ брѣга, но Суня успѣ да я дръпне навреме. Опиянението, което изпита въ това ранно лѣтно утро, бѣ сподѣлено и отъ Суня, но когато се прибраха вкъщи, тя узна отъ Свилена, че г. Ценгъ узналъ отъ единъ вратаръ и почналъ да мър-

мори противъ „тая млада лудетина“, която излизала толкова рано. Муланъ отиде веднага при свекърва си, заедно съ Суня и стѣклото съ утринната роса.

— Добро утро, татко, — каза тя.

Господинъ Ценгъ четѣше вестникъ и не вдигна глава. Като се обърна къмъ г-жа Ценгъ, Муланъ продължи:

— Мамо, отидохме да съберемъ роса отъ лотосовитѣ цвѣтчета въ роза. Ще си направимъ чай съ нея.

— Азъ пъкъ се чудѣхъ где сте излѣзли толкова рано, — каза г-жа Ценгъ.

— А защо е трѣбвало да излизате вие да събирате роса? — вдигна глава и г. Ценгъ. — Можете да изпратите нѣкой слуга.

— Защото искахме да видимъ и лотоситѣ, — обясни Суня.

Муланъ не посмѣя да добави нищо.

— Нѣма ли саксии съ лотоси и въ нашия дворъ? Не ви ли стигатъ за гледане? — продължи бащата.

— Но изъ рова тѣ цвѣтятъ на цѣла миля. Толкова бѣха хубави и такова ухание се разнасяше изъ въздуха! — каза Муланъ.

— Хубави, уханни! — измърмори презрително бащата. — Това наричатъ поезия, нали? Но една млада жена не бива да скита много навънъ. На какво ще прилича, ако почнатъ да те виждатъ да излизашъ и сутрин и следобѣдъ?

Господинъ Ценгъ знаеше, че събирането роса отъ лотосовитѣ цвѣтчета е удоволствие, подобавашо и прищжо на всички образовани люде, затова му бѣше тежко да мърми Муланъ по тоя поводъ. Той знаеше, че тя обича поезията, но смѣташе, че поезията е опасна за младитѣ жени. Поезията е близка до романтичността, а романтичността само подпомага падението на жената. Бѣше способенъ да каже дори, че поезията е недостойно занимание за една образована жена. Тя бѣше създадена за кабаретнитѣ пѣвици, не и за почтени жени и девойки.

Госпожа Ценгъ бѣше по-снизходителна.

— Децата сж млади и глупави, — каза тя. — А Муланъ обича по природа тия нѣща. Какво лошо има, щомъ е била съ съпруга си?

— Слушайте, Муланъ и Суня, — каза бащата, — нѣмамъ нищо противъ тия ваши глупави младежки разходки и дори прогивъ разходкитѣ ви въ Централния паркъ следобѣдъ отвреме-навреме. Но вие знаете, че паркътъ е свѣрталище на разни съвременни студентки и студенти, които скитатъ отъ бездѣлие тамъ. Не забравяйте, че снаха ви и етърва ви е вдовица и че този паркъ не е подходящо мѣсто за разходки за нея. Затова ви забранявамъ да я водите съ себе си, освенъ когато майка ви или баба ви е съ васъ. А пкъкъ вие сами не трѣбва да смѣтате тия нѣща за насъщна храна. Ние имаме собствена градина, която може да ви задоволява.

Да, по онова време Муланъ би могла да мине за „лекомислена“ жена и въ това отношение бѣше „лоша“ снаха.

Господинъ Ценгъ говорѣше твърдо, но не сурово и неприятната случка се приключи. Муланъ почна да излиза на по-кратки следобѣдни разходки и се опита да намѣри закрила въ свекърва си, като я молѣше винаги да излизатъ заедно. Въ единъ недѣленъ день и г. Ценгъ дори излѣзе, заедно съ Кася и цѣлото семейство. Той обясни излизането си съ желание да изпълни синовния си дългъ къмъ своята майка, като ѝ направи удоволствие да я изведе. А може би пкъкъ му бѣше приятно да пие чай, заедно съ цѣлото си семейство, подъ старитѣ кипариси и да гледа позлатенитѣ покриви на дворцитѣ отвѣдъ дълбокия ровъ; само че той не би си позволилъ да признае и предъ себе си дори това удоволствие.

Муланъ канѣше често Маня да излиза съ тѣхъ, а когато Маня отказваше и Муланъ излизаше само съ Суня, тя сподѣляше съ етърва си своя възторгъ отъ видѣното и завършваше винаги съ думитѣ:

— Следния пжтъ трѣбва да дойдешъ. Азъ ще искамъ позволение отъ мама.

Но Маня отговаряше:

— По-добре ще сторишъ да не искашъ позволение. Азъ предпочитамъ да си стоя вкжщи. Моето положение не е като твоего, Ланмей.

*

Възмущението на г. Ценгъ стигна до върха си, когато Муланъ и Суня заведоха една вечеръ Маня и малкия Асуанъ на кино, следъ като бѣха вечеряли въ ресторантъ отвѣдъ Чиенменъ. За пръвъ и последенъ пжтъ презъ живота си Маня отиде на кино, защото г. Ценгъ смѣташе киното за безнравственъ театъръ. Тѣ нѣмаха намѣрение да отидатъ на кино и бѣха казали на г-жа Ценгъ, че ще се прибератъ направо следъ вечерята.

Що се отнася до безнравствеността, трѣбва да кажемъ, че такава имаше толкова въ китайскитѣ опери, колкото и въ модернитѣ филми. Всички почтени жени отиваха попѣкога на опера, но това бѣше общоприетъ обичай. Разликата въ модернитѣ филми бѣше тая, че тамъ се виждаха полуголи жени и цѣлувки — нѣщо напълно забранено на китайската сцена; тамъ се виждаше нѣкакво безумно въртене на жени и мъже, наричано „танцъ“. Вѣрно е, че артиститѣ и артисткитѣ флиртуваха и на китайската сцена, но само съ бѣгли погледи или, въ най-лошия случай, съ кокетираща походка и движение. Тѣ не се цѣлуваха и не се въртѣха никога, позволявайки на зрителитѣ да виждатъ голитѣ гърбове на артисткитѣ. Господинъ Ценгъ не бѣше единствениятъ китаецъ, който вѣншно се ужасяваше, а тайно се наслаждаваше отъ такова зрелище. Недалеко отъ ул. Морисонъ имаше ново кино, гдето цѣлото семейство, съ изключение на Маня, която бѣше болна, бѣ отишло веднажъ да види това ново изобретение на европейцитѣ.

На екрана бѣ представенъ нощенъ клубъ, съ танци, балети и нѣкой си Валентино, който цѣлуваше въ продължение на десетина секунди една девойка.

Кася не можа да сдържи сподавения си смѣхъ; г-жа Ценгъ се усмихна; само майката на Маня се изтѣрви въ тъмнината.

Бабата бѣше много доволна и повтаряше непрестанно:

— Чудесно! Какъ сж могли да нарисуватъ такова нѣщо! Когато онзи човѣкъ пушеше, отъ ноздритѣ му изливаше сякашъ истински пушекъ!

Муланъ бѣ смаяна отъ белъото на европейкитѣ. Господинъ Ценгъ си каза, че нозетѣ имъ сж прекрасни, но реши, че тия работи не сж за млади жени и мъже.

Следъ това отиде още нѣколко пжти на кино само съ Кася. Не позволи да водятъ Айлиенъ или Лилиенъ, но не забрани изрично за Маня.

По онова време, когато се представяха само нѣми филми, говоренето бѣше позволено, споредъ най-добритѣ навици на китайската театрална публика. Келнери разнасяха чай и захвърляха свити топли кърпи изъ залата, а други ги улавяха съ грѣмки викове: „Хей!“ пѣргава и сръчно като въ освѣтена зала, така че зрителитѣ виждаха отвреме-навреме тъмната сѣнка на нѣкоя хвърчаща кърпа. Затова и разговоритѣ не прѣчеха никому, както на европейскитѣ вечери, когато всѣки разговаря съ съседа си. Долавяше се само непрестанно повишаване на гласоветѣ, за да могатъ да се чуятъ въ растящия глъчъ.

При едно представление, когато артистката наметна вечерната си дреха, за да излѣзе, единъ старъ китаецъ стана и каза високо:

— Вижте тия чужденки! На горната част на тѣлото си не обличатъ нищо отгоре, а на долната част не обличатъ нищо отдолу: горе не обличатъ налто, долу не обуватъ панталони.

Публиката почна да се смѣе, но единъ чужденецъ, седналъ по-назадъ, извика високо на английски:

— Тишина!

За най-голѣма негова изненада, стариятъ китаецъ не само разбра, но стана и му повтори на английски това, което бѣ казалъ на китайски. Чужденецътъ се замѣ заедно съ другитѣ на шегата на стареца. Чужденцитѣ въ Китай познаваха тоя старъ философъ, именуванъ Ку, и говорѣха винаги съ почитъ и възхищение за него, а тоза го насърдчаваше да се надсмива надъ за-

падната култура. Той бѣ следвалъ въ Единбургъ и бѣ станалъ следъ завръщането си чудакъ, който се гордѣеше много съ плитката си и старомодното си китайско облѣкло; за него то бѣше единъ видъ предрешване, което му позволяваше да изненадва нищо неподозиращитѣ чужденци въ влакъ или ресторантъ, изказващи свободно мнението си за Китай на своя роденъ езикъ. Нѣмаше значение дали говорятъ на английски, на нѣмски или на френски — той можеше да имъ отговори винаги на сжщия езикъ. Но самъ Ку бѣ влюбенъ въ чуждитѣ кина и чуждата храна. Не би могло да се каже, че той е позьоръ; защото вѣрваше искрено въ това, което говори; а дори да бѣше позьоръ, чужденцитѣ му прощаваха, заради блестящата му духовитость. Муланъ се запозна по-късно съ него чрезъ поета Паку.

Въ ресторанта Муланъ, Суня и Маня вечеряха съ шаранова глава и чудесна гостба отъ много вкусенъ и мекъ бобъ, току-що излѣзълъ на пазара. Суня бѣше, както винаги, много веселъ следъ добра вечеря и нѣколко чашки вино; защото, както Муланъ бѣ разбрала вече, той не презираше чувственитѣ наслади. Цѣлото му сжщество сияеше отъ щастие, лицето му бѣше оживено и влажно. Въ такива случаи той покашлюваше и плюеше почти непрестанно.

— Ще отидемъ ли на кино? — предложи Суня.

— Мисля, че не бихъ дошла, — каза Маня.

— Татко ще се сърди може би, — добави Муланъ.

— Азъ поемамъ отговорността, — отговори Суня.

— Не бива да пропуснешъ такова нѣщо, — обърна се той къмъ Маня. — То е истинско чудо.

— Не мога да си представя какво може да е, — каза Маня.

— Представи си картина, на която всички образи се движатъ като живи. Хайде, да вѣрвимъ!

И така, тѣ отидоха. Филмътъ бѣше безобиденъ, съ нѣкакъвъ цирковъ артистъ, именуванъ Чарли Чаплинъ, който бѣше много смѣшенъ съ своя бастонъ, панталони и дълги нозе. Никога въ живота си Маня не бѣше се смѣла така.

Но г. и г-жа Ценгъ ги чакаха да се прибератъ рано и се бѣха разтревожили отъ закъснението имъ. Когато се върнаха най-после, къмъ единадесетъ и половина, майката извика :

— Где бѣхте досега ?

— О, бѣхме на театъръ, — каза Суня.

— Ходихме на кино, — обади се невинно Маня.

— Какво ? — извика г. Ценгъ. — Това е сигурно твоя работа, Муланъ ! Какво ти казахъ преди нѣколко дни ? За вдовици ли е киното ?

— Азъ предложихъ да заведемъ снаха ни, — обясни Суня.

— Стига ! — каза бащата. — Не те осждамъ тоя пжтъ, Маня, стига да разбирашъ, че си сбъркала. Но ти забранявамъ да отидешъ още веднажъ на кино. Що се отнася до тебе, Муланъ, ти си я завела, като знаеше вече какво нѣщо е киното. Маня не е като тебе ; тя е вдовица. Не се опитвай да ѝ замаяшъ главата, като я водишъ гдето трѣбва и гдето не трѣбва.

— Извини ме, тате, — каза Муланъ, готова да заплаче. Само че не можеше да намѣри сълзи. Никога досега свекъръ ѝ не бѣ ѝ говорилъ така грубо.

— Вината е само моя, — каза повторно Суня. — Филмътъ бѣше комиченъ и азъ смѣтнахъ, че нѣма нищо лошо въ това, да заведемъ Маня на него. Бѣше съ Чарли Чаплинъ.

Страховетъ на бащата бѣха потушени. Самъ той се бѣ забавлявалъ не веднажъ отъ филмитъ на Чарли Чаплинъ и гнѣвътъ му поутихна при спомена за тоя смѣшенъ артистъ ; но г. Ценгъ все пакъ не благоволи да се усмихне, а каза само :

— О !

Когато се прибраха въ стаята си, Муланъ каза на Суня :

— Азъ съмъ виновна. Трѣбваше да предположа, че ще стане така. Но искахъ Маня да види поне веднажъ какво нѣщо е кино.

— Не, — възрази Суня. — Вината е моя. Само че татѣ не ми повѣрва. Трѣбва да го накараме да раз-

бере, все пакъ, че времената сж се промѣнили и не може да се осжда Маня на такъвъ затворенъ животъ. Какво е това желание да не я пуска нигде ?

— Ти можешъ да кажешъ това на тате, но азъ не мога, — каза Муланъ.

За най-голѣмо огорчение на Муланъ, на следното утро Маня дойде да ѝ изкаже недоволството си, че сж я завели на кино.

— Какво ти навреди това ? — запита Муланъ.

— Нищо, — отвърна Маня. — Доволна съмъ, че видѣхъ веднажъ поне какво нѣщо е киното. Но ние трѣбва да се покоряваме и азъ съмъ наистина доволна отъ своя животъ. Ако човѣкъ не мисли за това, което не бива да се вижда, минава много спокойно живота си. Мама каза, че въ филмитъ има често пжти не особено пристойни нѣща. И тя е на мнението на татко.

отива често у насъ, баща ми позволява на Моху да го вижда и да остава на обѣдъ заедно съ тѣхъ. Сега не е както едно време, преди нашия бракъ.

— Добре, да ги поканимъ тогава, — съгласи се Суня.

— Лифу обича развалинитѣ, — продължи Муланъ, — и азъ му бѣхъ обещала нѣкога да посетимъ стария Лѣтенъ дворець... Ревнувашъ ли?

— Не. Защо да ревнувамъ? — запита добродушниятъ Суня.

За това решиха да се върнатъ вкжци безъ да посетятъ тоя пжтъ стария Лѣтенъ дворець.

Лифу ги бѣ посещавалъ, наистина, неведнажъ и се бѣ сприятелилъ съ Суня поради искреното възхищение на последния отъ дарбитѣ и изкуството на Лифу.

— Сестра ти е по-щастлива отъ тебе, мей мей, — казваше Суня на Муланъ. — Ти знаешъ, че мене не ме бива за нищо. Какво бихъ могълъ да направя на тоя свѣтъ? Единственото добро нѣщо у мене, Капризке, изглежда да е било „сзвездието на съпругата ми.“

— „Сзвездието на моя съпругъ“ сжщо не е лошо, Шишко, — отговаряше Муланъ, трогната отъ това искрено подценяване.

— Странно е влиянието на женитѣ надъ насъ, мжжетѣ, — продължаваше Суня. — Погледни, напримѣръ, влиянието на г-жа Юа надъ братъ ти!

— Поразително, наистина, — съгласяваше се Муланъ. — Бихъ желала да опозная по-добре тая жена.

Вѣрно бѣ, че подъ влияние на г-жа Юа, братътъ на Муланъ се бѣ промѣнилъ, както признаваше самъ. Той се бѣ отказалъ отъ опиума, отиваше всѣки день въ магазина и се прибираще редовно вкжци всѣка вечеръ.

Госпожа Юа бѣ сега собственица на антикваренъ магазинъ и бѣ станала почтена жена. Следъ женитбата

ГЛАВА XXIV

Стариятъ Лѣтенъ дворець бѣше мѣсто, което Муланъ не бѣ посетила още. Този пропускъ бѣше съзнателенъ.

Презъ есенъта, когато тя прекара съ съпругата си нѣколко дни на Западнитѣ могили, Суня предложи да посетятъ развалинитѣ на Лѣтния дворець на връщане вкжци. Муланъ бѣ помислила сжщото. Минавайки покрай дългата цѣла мила ограда на стария Лѣтенъ дворець, на отиване къмъ новия, тя бѣ зърнала развалинитѣ задъ стената, а единъ процепъ въ оградата ѝ бѣ позволилъ да зърне морави и езера, сега напълнени и обрасли съ висока трева и трѣстики, напомнящи селска пустошъ.

Мисълъта на Муланъ бѣ украсила това мѣсто съ спомена за нѣкогашното императорско величие. Несправедливо би било да види тия развалини безъ Лифу, защото такива мѣста бѣха любима разходка за него. Преди години, когато бѣха гледали заедно наводнението въ Шишахай, Муланъ му бѣ обещала, че ще посетятъ нѣкой день заедно развалинитѣ на стария Лѣтенъ дворець. Това неизпълнено обещание бѣ придобило сега нѣкаква тайна святостъ. Споменътъ за него се таеше въ душата ѝ като недоизпѣта пѣсень. Суня щѣше да се радва на развалинитѣ, но да ги посети безъ Лифу щѣше да бжде за Муланъ накрънение на естетичната ѝ свѣсть. За това тя каза на Суня:

— Нека да поканимъ Моху и Лифу, за да отидемъ заедно на развалинитѣ. Ще бжде много по-весело.

— Татко ще бжде недоволенъ, може би, — каза Суня.

— Моятъ баща пжкъ нѣма да е недоволенъ. Лифу

на Муланъ, или по-точно следъ шествието съ прикята ѝ, г-жа Юа бѣ измѣнила мнението си за Тиенъ. Смъртъта на Сребърното Звънче я бѣ трогнала дълбоко и между богатия младъ наследникъ на г-жа Юа се бѣ породила истинска привързаностъ, като последица на общата скръбъ. Тя се бѣ отнасяла отначало къмъ него като къмъ глупавъ младежъ, когото трѣбва да ласкае заради паритѣ му и бѣ спечелила отъ това, защото при смъртъта на Сребърното Звънче Тиенъ заповѣда да я погребатъ съ часть отъ скъпоценноститѣ ѝ, а останалитѣ даде на г-жа Юа. Това дарение възлизаше на не по-малко отъ три-четири хиляди долара и г-жа Юа почна да обмисля какво да прави съ него. Съ спестяванията отъ по-раншни парични подарѣци отъ Тиенъ тя имаше сега надъ петъ хиляди долара. Така че, следъ избухването на революцията и фалита на много манджурци, тя можа да си купи единъ антикваренъ магазинъ. Пойскаха ѝ смѣшната сума десетъ хиляди долара, но тя успѣ да я намали на седемъ хиляди и петстотинъ. Тя каза на Тиенъ, че ще настѣпятъ добри дни за търговията съ старинни рѣдкости, защото манджурското дворянство щѣше да почне да продава на безценица скъпоценноститѣ си. Вехтошаритѣ купуваха отъ заднитѣ врати старинни мангали съ златни инкрустации за дванадесетина петачета, а антикваритѣ ги купуваха отъ тѣхъ за нѣколко долара. Госпожа Юа бѣше опитна търговица и Тиенъ ѝ обеща да ѝ допълни сумата за купуване антикварния магазинъ.

Така че, г-жа Юа притежаваше сега антикваренъ магазинъ вънъ отъ Чиенменската врата и се бѣ запознала съ доста манджурски семейства. Тя задържа бившитѣ служаци, които бѣха предоволни, че сж запазили мѣстата си. Осиновила бѣше едно дете и водѣше сега почтенъ животъ на жена отъ сръдната класа. Следъ като се бѣ наслаждавала до насита на живота и следъ като бѣ плучила отъ Тиенъ толкова услуги и пари, тя бѣ решила да го поправи, за успокоение на съвъстѣта си.

Тиенъ бѣ разказалъ на Лифу, че презъ последната година г-жа Юа го бѣ мърмрала така, както никой другъ

не би си позволилъ и че той я бѣ слушалъ, както не би слушалъ собственитѣ си сестри. Нарекла го бѣ „глупакъ“, „глупавъ младежъ“ и „проклетъ глупакъ“.

— Какво искате отъ живота? — гърмѣла тя. — Да му се наслаждавате. Добре, наслаждавайте му се! Искате жени ли? Намѣрете колкото ви е угодно! Искате пари ли? Имате ги! Но дръжте се добре съ баща си, иначе ще загубите всичко. Азъ зная какво значи да бждешъ отреченъ отъ собственото си семейство, както бѣ билъ покойния ми съпругъ. Зная какво значи да си беденъ, да залагашъ вещитѣ си, да вземашъ въ заемъ и да треперишъ по цѣли седмици преди деня, когато трѣбва да илащашъ наема си. Защо се отклонявате отъ пѣтя си, за да се излагате на опасността да бждете отхвърленъ отъ родителитѣ си? Какво ще стане, ако баща ви изпълни заплахата си и пропилюе своето богатство или го даде на нѣкой манастиръ? Вразумете се, или ще смѣтна, че сте толкова глупавъ, щото не може да ми бждете приятель!

Тя му държеше такива проповѣди винаги, когато той отиваше при нея, и го накара да се прибира по-рано у дома си. Той почна да ѝ слуша и престана да пуши опиумъ.

*

Презъ следната пролѣтъ Муланъ прекара нѣколко месеца въ Шантунгъ съ семейството на съпруга си. Бабата искаше да се върне въ Шантунгъ и да пригрови гробницата си още докато е жива. Тя повтаряше непрестанно това презъ последното полугодие и изглеждаше, че тая мисль я измъчва твърде много. Господинъ Ценгъ нѣмаше никакви особени занимания, които да го задържатъ въ Пекингъ, не бѣ се връщалъ отдавна въ родния си градъ, а освенъ това, между Пекингъ и Шанхай се пѣтуваше съ влакъ, една новостъ, която привличаше много бабата. Чайна отиде съ родителитѣ си и остана въ Шантунгъ до празника Чингмингъ, когато трѣбваше да се върне на служба. Суня и Муланъ останаха докрай съ старитѣ, защото Муланъ щѣше

да има наскоро второ дете и не смѣше да пжтува съ влакъ на връщане.

Въ Шантунгъ Суня ржководѣше изграждането на гробницата. Бабата повика единъ гадателъ и по неговъ съветъ заповѣда да отсѣкатъ едно високо дърво, което пречеше да се вижда отъ гробницата ѝ далечния храмъ на царя на ада. Защото искаше да се сношава направо съ него, когато почива въ гроба си.

На 1 май Муланъ роди момче. Странно бѣ, че първото ѝ дете се бѣ родило въ последния денъ на май, а второто — въ първия денъ на сжщия месецъ. При все че бѣше дребничка и слаба, Муланъ мина леко и при дветѣ раждания, по всѣка вѣроятност поради ранната си женитба. Това дете бѣше първиятъ внукъ на г. и г-жа Ценгъ, чиято радостъ бѣше много голѣма. Синътъ на Маня, малкиятъ Асуанъ, вече десетгодишенъ, бѣше осиновенъ, а Суюнъ бѣ разочаровала много свекъра и свекърва си, като не бѣ родила ни едно дете. Господинъ Ценгъ бѣ дочулъ, че Муланъ, като много съвременни жени, е наклонна да се придържа о нѣкакъвъ новъ обичай, нареченъ контролъ надъ раждаемостта. Това му бѣше много неприятно, но не можеше да попита никого, нито дори сина си, за истинността на тоя слухъ и бѣ чакалъ търпеливо презъ тригъ години следъ раждането на първото дете. Сега всички подозрения се бѣха разсѣли и всички бѣха доволни. Муланъ бѣ изпълнила най-голѣмата, най-важната и най-сжществена а си задача като добра снаха. Детето бѣ кръстено Атунгъ.

Муланъ избираше сама имената на децата си. Дъщеря си бѣ нарекла Аманъ, по името на дъщерята на поета По Чуй.

- Защо да е Атунгъ? — запита Суня.
- Въ честь на майка ти, — отвърна Муланъ.
- Отгдѣ наждѣ?
- Не си ли спомняшъ поемата на Тао Юанмингъ за синоветъ му:

Атунгъ е само деветгодишенъ

И мисли само за кестени и круши.

— Какво общо има това съ майка ми?

— О, — възрази Муланъ, — това е прикрито загатване. Нали името на майка ти е Кехлибарена Круша? Ако кръстимъ сина си Атунгъ, и той ще мисли винаги за круши. Името му ще е всжщностъ „Мислящъ за круши“.

Суня обясни на родителитѣ си това желание на Муланъ, които го смѣтнаха за много остроумно. Бащата на Муланъ ѝ бѣ казалъ да не си служи съ обикновени имена. Тя се бѣ надсмивала тайно надъ имената на Хуайю — „Слава на държавата“, „Благословение на държавата“, имена, които доказваха напълно липсата на усѣтъ къмъ смѣшното. Баща ѝ бѣ далъ ней и на сестригъ ѝ старокитайски имена. Изтъкналъ ѝ бѣ, че най-добритѣ поети и писатели бѣха давали простички имена на децата си, имена, които — като всичко значително въ нашия животъ — идватъ сами по себе на ума. Обяснилъ ѝ бѣ, че поетътъ Су Тунгпо бѣ далъ на сина си простото име Куо, което е значило може би „пресичане“ на бацината градина, както е постжпилъ Конфуциевиятъ синъ, или, още по-вѣроятно, само „Грѣшка“. Синътъ на поета Юанъ Цецай бѣ кръстенъ просто „Закъснѣлко“, защото се родилъ, когато бащата билъ вече остарѣлъ. Най-малкиятъ братъ на Муланъ се наричаше Афей, което значи „Грѣшенъ“ или „Неправеденъ“, тоестъ имаше до-негдѣ името на Су Тунгповия синъ. Но бащата на Муланъ бѣ далъ това име на сина си заради стиха на поета Тао Юанмингъ: „Зная, че днесъ съмъ правъ, а вчера бѣхъ сгрѣшилъ“, — тоестъ като признание за духовна пробуда. Бащата на Муланъ ѝ бѣ обяснилъ, че сжществуватъ и образовани простаци. Въ много отношения хората минаваха отъ простацината на простолуднето къмъ простацината на образованитѣ люде и малцина успѣваха да минаатъ презъ тая втора простацина, за да се върнатъ къмъ простотата на скромнитѣ люде. Негово превъзходителство мншгтерътъ Ню, напрімъръ, не би по-

зволить никога да дадатъ на нѣкой отъ синоветѣ му името „Грѣшка“. Той можеше да се задоволи само съ имена като „Благословение на държавата“, „Дворцовѣ блѣсъкъ“, или „Слава на прадѣдитѣ“. Освенъ това, такива образовани простаци избираха обикновено мжчи, непознати и неразгадаеми букви отъ речника Кангши, вмѣсто да си послужатъ съ обикновенитѣ всеизвестни букви, отъ страхъ да не минатъ за простаци!

Муланъ не смѣше да обясни тая философия на имената предъ свекъра и свекърва си; защото Пинга значеше „Мирна Азия“, Чайна — „Обемащъ Азия“, Айлиенъ — „Живъ Лотосъ“, а Лилиенъ — „Прекрасенъ Лотосъ“. Отъ всички тия имена само Айлиенъ бѣше хубаво, споредъ нея, защото бѣше изящно и просто. Но най-добро си оставаше все пакъ името на Суня, съставено отъ две прости срички, които нѣмаха никакъвъ смисълъ, но звучаха приятно.

Раждането на момчето предизвика дълбока промѣна у Муланъ. Не би могло да се каже, че сега сбича по-малко Аманъ, но сигурно обичаше повече Атунгъ. За жалостъ, Атунгъ имаше чипо носле, като баща си, но имаше прекраснитѣ очи на майка си и много свѣтла, почти прозрачна кожа. Суня забеляза, че Муланъ се е промѣнила. Като че този синъ бѣше първото ѝ дете. Тя стана по-сериозна, грижеше се много по-малко за облѣклото си и въ продължение на една-две години престана да мисли за излизане и вечери въ малки ресторанти. Майчинството я издигна до вѣчния типъ на обикновена жена. Когато Суня ѝ предлагаше да излѣзатъ негде, тя отказваше винаги и Суня почна да чувствуваче, че мѣстото му въ сърдцето на Муланъ се заема постепенно отъ сина му.

Муланъ бѣше вече напълно щастлива, но бѣ навлѣзла въ настроение, свършено неразбираемо за съпруга ѝ. Той почна да гледа за пръвъ пжтъ на нея като на майка. Майчинскитѣ ѝ милувки, кърменето на детето, стоенето съ кръстосани нозе, за да крепи детето — непристойно държане за девойка — шевота, неразбираемия детински езикъ, отъ който Суня не разбираше нищо, но детето

разбираше, промѣната въ лицето и тѣлото ѝ — всичко това го радваше и смущаваше едновременно. Когато Атунгъ се разболѣ отъ стомашно разстройство, Муланъ не спа цѣла седмица. Той си казваше, че не е могълъ да разбере Муланъ, но започваше да разбира жената. Виждаше, че природата е дала на жената по-сложно съзнание отъ това на мжжа, съ огледъ на повелителнитѣ нужди на майчинството, което завършваше личността и съзнанието на жената и я правѣше по-голъма реалистка отъ мжжа. Той бѣ смѣталъ Муланъ за въплощение на неосезаемъ чаръ, а сега виждаше, че тя е земно сжщество. Но плътта ѝ бѣше сжщевременно и духъ и тайнствеността на тази плътъ бѣше по-голъма отъ тайнитѣ на духа. Майчинството на Муланъ стигаше сигурно до дълбочина, която Суня не би могълъ никога да разбере.

Той се ядосваше често, загдето тя го гледа съ презрително снизхождение, когато става въпросъ за сина имъ. Тя не обръщаше внимание на предложенията му и се държеше така, като че е всепризнагъ авторитетъ, що се отнася до грижитѣ за детето. Обстоятелството, че въ повечето случаи е права, не намаляваше недоволството му отъ нейното държане. Що се отнася до отглеждането на детето, жена му се вслушваше повече въ съветитѣ на Свиленя, напимѣръ, отколкото въ неговитѣ. За жалостъ, майчинското изкуство не бѣ записано отъ милионитѣ майки и Суня нѣмаше възможность да научи хилядитѣ тайни, които Свиленя, Муланъ, Маня и всички жени знаеха още отъ моминство. Като всички бащи, той чувствуваше, че е нѣкакъвъ смѣшенъ чужденецъ, но скоро почна да се примирява.

*

По едно отъ страннитѣ съвпадения, които често се случватъ, Муланъ стана господарка на девойката Уханка, съ която се бѣ запознала, когато и дветѣ бѣха отвлѣчени отъ бандата при Голѣмия каналъ, преди тринадесетъ години.

Господинъ и г-жа Ценгъ се бѣха зарадвали толкова много отъ раждането на внука, щото решиха, че

трѣбва да дадатъ още една прислужница на Муланъ, само за малкия. Понеже Свилена се грижеше за Аманъ и Муланъ не желаше да я изгуби, тя се погрижи да я омъжи за единъ прислужникъ у Ценгови, при условие, че Свилена ще продължава да ѝ слугува. Свилена бѣше много щастлива, че получава едновременно и съпругъ, и осигуренъ, удобенъ животъ, особено като се има предвидъ, че Муланъ бѣше много добра къмъ нея и отношенията имъ не бѣха такива на обикновена прислужница и господарка. Свилена обикна Цао Чунгъ, честенъ и хубавъ младежъ; трѣбва да се припомни, че прислужниците имаха нѣкога въ Китай по-голяма свобода да си избиратъ съпругъ, отколкото дъщеритѣ на богатитѣ семейства. И така, Свилена бѣ омъжена съ благословията на Муланъ, а Цао Чунгъ, смаянъ, че е намѣрилъ така добра съпруга, безъ да даде нито центъ за нея, отиде да прислужва заедно съ жена си въ двора на Муланъ, сияещъ отъ щастие. Цао се занимаваше съ покупки и външна работа, а Свилена бѣше надзорница на останалата прислуга въ двора и сѣщевременно възпитателка на Аманъ.

Въ Шантунгъ не бѣше мжно да се намѣри прислужница, но г-жа Ценгъ искаше да вземе за внука си най-добрата девойка. Представиха се нѣколко девойки, но всички бѣха незадоволителни. Както Муланъ, така и Суна не обичаха грубитѣ, несржчни селянки. Единъ день лелята на Фениксъ дойде на гости и каза, че чула сутринта за нѣкаква девойка, освободена отъ едно семейство, което трѣбва да напусне жилището и прислугата си, и обеща да пита за нея. Следъ два дни тя дойде съ една деветнадесет годишна девойка.

Госпожа Ценгъ повика Муланъ да види сама новодошлата. Момичето бѣше стѣснително и бедно облѣчено. Непривикнало на любезность, то не я счакваше отъ никого. Господаритѣ ѝ бѣха изпаднали и то бѣ получавало само трохитѣ отъ обеднѣлата имъ трапеза и жалкитѣ останки отъ бедното имъ облѣкло. Но самото то имаше приятни черти и изглеждаше добро, затова Муланъ реши да го вземе.

— Гледала ли си нѣкога малко дете? — запита Муланъ.

— Гледала съмъ, — отвърна спокойно девойката. Тя като че не се интересувахе никакъ за сѣдбата си, чувствувайки навѣрно, че Провидението я прехвърля само отъ една господарка къмъ друга.

— Какъ ти е името? — запита пакъ Муланъ.

— Уханка.

— Уханка! — повтори бавно Муланъ и се замисли. Где бѣше чувала това име? После си припомни, че това бѣше името на девойчето, съ което бѣ затворена преди години.

— На колко си години? — запита развълнувано тя.

— На деветнадесетъ.

— Живи ли сж родителитѣ ти?

— Азъ нѣмамъ родители.

Девойчето вдигна сега погледъ къмъ Муланъ, която изглеждаше толкова хубава, богатая и добра.

— Разкажи ми нѣщо за себе си. Отгдѣ идвашъ сега?

— Гледала съмъ много деца досега, найнай, — отвърна девойката, — и, ако ме харесвате, ще бжда много щастлива да ви прислужвамъ. Нѣма какво друго да ви кажа за себе си. Всички дни отъ живота ми сж съвършено еднакви.

— Но нѣмашъ ли никакви роднини?

— Загубила съмъ се на шестъ години и не зная нищо за роднителитѣ си.

— Спомняшъ ли си гдѣ си се загубила? — запита Муланъ, като се стараше да бжде спокойна и почта се боеше отъ отговора на момичето.

— Това се случи по времето на боксерското въстание; азъ загубихъ семейството си негдѣ около Течая и бѣхъ продадена на едно семейство въ Цинанъ. Покъсно дойдохме да живѣемъ тукъ.

Лелята на Фениксъ седѣше наблизно заедно съ самата Фениксъ.

— Момичето е добро, найнай, — каза тя, — и много обича децата. Трѣбва да я вземете.

За най-голяма нейна изненада, Муланъ не ѝ отговори, само се обърна къмъ девойката и ѝ каза:

— Ела да влѣземъ вжтре. — Девойката я последва мълчаливо. Щомъ останаха сами, Муланъ затвори вратата, стисна ржката на Уханка и каза съ разтреперанъ гласъ:

— Спомняшъ ли си едно момиче, именувано Муланъ, което бѣше затворено съ тебе?

Девойчето помисли и каза:

— Да, имаше едно момиченце, което се върна при родителитѣ си следъ нѣколкодневенъ престой при мене. Мисля, че името му бѣше наистина Муланъ.

— Азъ съмъ тая Муланъ, — каза младата господарка, като говорѣше съ мжка и прегръщаше девойчето, облѣна въ сълзи. Уханка бѣше смаяна отъ изненада. Щастieto изглежда винаги невѣроятнo за тоя, който не е свикналъ съ него, и Уханка не можеше да му повѣрва.

— Да нѣмате грѣшка, — запита тя? — Момиченцето, затворено съ мене, бѣше мило като васъ, наистина но какъ е възможно такава нѣщо?

— Азъ бѣхъ, разбира се, — каза Муланъ. — Не си ли спомняшъ, че онова момиченце бѣше по-голъмо отъ тебе? Азъ бѣхъ на десетъ години тогава. Затворили ме бѣха при тебе. Помнишъ ли килийката съ малкото високо прозорче и дебелата старица? Помнишъ ли, че бѣхъ отъ Пекингъ и обещахъ да помоля родителитѣ си да те откупятъ?

Тия думи надаха като удари отъ чукъ въ ушитѣ на Уханка, която си припомни сега редица забравени нѣща.

— Да, — извика тя, — и вие казахте на старицата да ми даде чорбата съ фурми, когато си тръгнахте!

Уханка се разплака така, както не бѣ плакала никога въ живота си. Девойкитѣ, продадени да слугуватъ на безсърдечни господарки, бѣха приучени да понасятъ всичко и нарѣдко плачеха, дори когато ги биятъ; но добротата бѣше нѣщо по-мжчно поносимо. Тя колѣнчи предъ Муланъ и изплака:

— Добра ми на й най, позволете ми да ви смѣтамъ за роднина. Знаете, че съмъ съвсемъ сама на тоя свѣтъ, безъ никакви приятелки и роднини. Какъ се случи, та ща-

стието се усмихна вамъ, а не и на мене? Вие намѣрихте родителитѣ си, а азъ изгубихъ завинаги моитѣ. . .

Тя искаше да направи обичайнитѣ дълбоки поклони предъ Муланъ, но Муланъ се наведе и я вдигна, следъ което господарката и прислужницата седнаха и се загледаха безъ да продуматъ.

— Ти ще останешъ при мене и ще ми помагашъ да отгледамъ малкия, — каза най-после Муланъ. — Азъ ще се отнасямъ съ тебе като съ сестра.

— Днитѣ на страданието ми се свършиха, значи, — каза Уханка. — Ще трѣбва да прекадя темянь, за да благодаря на Небето и на земята.

Муланъ се срамуваше сега да излѣзе отъ стаята.

— Ще трѣбва ли да отидешъ да приберешъ нѣщата си?

— За какво да отида? Азъ нѣмамъ нищо, освенъ дветѣ си ржце.

— Иди имъ кажи, тогава, че оставашъ тукъ. Не казвай нищо друго и затвори пакъ вратата, — прошепна Муланъ.

Фениксъ и другитѣ, останали навънъ, бѣха смаяни, защото бѣха чули плача въ стаята, а освенъ това, бѣше съвсемъ необичайно нѣкой да затвори вратата на стаята си денемъ, особено съ чуждъ човѣкъ.

Следъ малко Муланъ чу, че малкитѣ ржчички на Аманъ чукатъ на вратата и каза на Уханка да отвори. Влѣзе Свилена заедно съ Аманъ. Тя бѣ посветена въ тайната и трѣбваше да даде нѣкои отъ дрехитѣ си на Уханка.

Но, както казва пословицата, жената смѣта, че тайнитѣ сж или толкова прекрасни, че трѣбва да се сподѣлятъ, или изобщо не заслужава да се пазятъ. Свилена едва можа да дочака позволението да излѣзе, и отиде веднага да съобщи тайната на г-жа Ценгъ и на другаркитѣ си. Щомъ чуха странния ѣ разказъ, всички се втурнаха и искаха да го чуятъ отново отъ самата Муланъ и Уханка.

— Всичко е наредено свише, — каза Муланъ. — Така е било презъ цѣлия ми животъ. Помислете само:

ако лелята на Фениксъ не бѣ дошла да ни види, или ако не бѣ чула случайно за семейството, което изоставя жилището и прислугата си, бихъ могла да си отида въ Пекингъ безъ да срещна Уханка, при все че бѣхме въ единъ и сѣщи градъ.

— Божа воля, разбира се, — каза Фениксъ. — Леля ми разказа какъ е станало всичко. Детето ѝ изпуснало едно сито въ кладенеца и тя отишла у съседитѣ си да поиска вѣже, за да го изтегли. Тамъ намѣрила друга жена, съ която се заприказвала и така чула, че Тингови напускатъ кѣщата си. Ако не е било Божа воля, защо детето ѝ не би изпуснало ситото малко порано или малко по-късно? Така можемъ да разберемъ, че всичко е наредено свише и никоѣй не може да отмѣни тоя редъ.

Доводитѣ на Фениксъ придадоха още по-голъмо значение на случката и всички почнаха да смѣтатъ Уханка за нарочно изпратена отъ Небето прислужница на Муланъ.

ГЛАВА XXV

Презъ юний Муланъ се върна отъ Шантунгъ заедно съ цѣлото си семейство. Деверъ и Чайна се бѣ грижилъ за кѣщата въ отсъствието на родителитѣ си, а пѣкъ и Суюнъ се бѣ върнала вече.

Чайна бѣше строгъ и спокоенъ младежъ, който се грижеше и за най-дребнитѣ нѣща, гледаше редовно работата си и не се възмущаваше никога отъ чиновническата рутина, както правѣше Суня. Той не се интересуваше никога за смисъла на живота, тоестъ за всѣкидневното ставане въ опредѣленъ часъ, отиването все на едно и сѣщо мѣсто за една и сѣща длѣжностъ, разискване на едни и сѣщи въпроси съ едни и сѣщи хора съ еднакви убеждения, предаване на разни книжа въ сѣщото отдѣление до подведомственитѣ и следъ това до началника, следъ това изпращането имъ до друго отдѣление въ друго министерство, придружени понѣкога съ препорѣжка отъ четири изречения или шестнадесетъ срички всичко, прибавени къмъ главната преписка, състояща се отъ повгорение на други, получени вече книжа, започваща съ „вследствие“ и завършваща съ „следователно“ — една дейность, наричана държавно управление. Той не виждаше смѣшното въ тая дейность, не съзираше, че цѣлата дейность е всѣщностъ само преписване; защото повторението отъ получения документъ бѣше и по сѣщество, и по длѣжина сѣществена часть на преписката, а препорѣжката се състоеше главно въ „привличане вниманието“ на съответната служба и предложение къмъ нея да даде „благородното си мнение“ въ връзка съ горекананото съобщение. Препорѣжката на службата, занимала се вече съ тоя въпросъ, се включваше като цитатъ въ направения втори цитатъ; не бѣше рѣдкость да се срещнатъ книжа съ три цитата, включени единъ

въ другъ. Така че, външниятъ видъ на типиченъ офицаленъ документъ бѣше накратко следния:

Относно такъвъ и такъвъ въпросъ:

Вследствие съобщението, изпратено до службата отъ еди коя си канцелария по поводъ:

Полученото отъ казаната канцелария съобщение отъ еди кое си министерство въ връзка съ... Следователно, службата реши да изпрати горното съобщение до вашата служба;

Следователно, независимо отъ изпращането на същото до еди коя си служба, нашата канцелария смѣта за умѣстно и правилно да привлече просвѣтеното ви внимание къмъ горното съобщение. Молимъ за благородното ви мнение относно правилността на предложеното въ казаното съобщение.

Думитъ „просвѣтено внимание“ и „благородно мнение“ се пишеха винаги почтително на горния край на хартията.

Философията на китайската чиновническа граматика се изказваше много изтънчено съ следнитъ добре обмислени изрази: Не се моли да ти признаятъ заслугитѣ; моли се само да не изпаднешъ въ немилость. Същата философия бѣ изказана и по следния начинъ: Ако работишъ много, много ще грѣшишъ; ако работишъ малко, малко ще грѣшишъ; ако не работишъ никакъ, никакъ нѣма да грѣшишъ. Това бѣше отлична мъдростъ и сигурно срдѣство за чиновническо благополучие. Затова и тия, на които се изпращаше нѣкаква преписка, се удостояваха винаги съ довѣрие въ просвѣтеното имъ внимание и благородно мнение.

Чайна бѣше честенъ, трезвъ и усърденъ младежъ. Но не бѣше блестящъ, нито общителенъ по природа. Съ влиятелна поддръжка, той би могълъ да се издигне въ нормално време до министерски постъ. Но сега, следъ изпадането на тѣстъ му въ немилость, за него имаше малко изгледи да стане нѣщо повече отъ дребенъ чиновникъ. Неговата честность и предпазливостъ дразнѣше Суюнъ и тя го презираше въ душата си. Освѣнъ тоя,

той имаше странни привычки. Често щти, следъ като в изминалъ стотина метра, той се връщаше внезапно, за да види дали дъждобрантъ му е на същото мѣсто, гдето е билъ и предния день. Когато изпращаше нѣкой слуга да свърши нѣкоя работа, той повтаряше по три-четири пкти поръчението си, после питаше слугата разбралъ ли е и го повикваше пакъ следъ излизането му, за да повтори още веднажъ наставленията си. Ако искаше да се купятъ една дузина консервирани яйца, той казваше „една дузина“, а следъ това повтаряше „дванадесетъ“, за най-голъмо забавление на стоящитѣ наблизо прислужници. Веднажъ, когато бѣ отишелъ съ Суюнъ да си купи европейска мека шапка, той обиколи всички магазини отъ южния до северния край на ул. Морисънъ и се върна отново въ най-първия магазинъ, гдето бѣ влѣзълъ, преди да може да реши каква шапка да купи. Суюнъ разказа тази случка на свекърва си въ присѣтствието на Чайна, като извика:

— Никога не можехъ да допусна, че единъ мъжъ може да бжде толкова нерешителенъ.

— Госпожа Ценгъ почувствува, че трѣбва да защити сина си и каза:

— Той е билъ винаги предпазливъ. Това го спасява отъ неприятности. Предпазливостъта е по-добро качество отъ дързостъта.

— Не съмъ като братъ ти, въ всѣки случай, — отвърна Чайна на жена си. — Той може да ти каже какво ли не, да обещае нѣкому, че що го назначи на служба идущия понедѣльникъ или ще го покани на вечеря идната сѣбота, безъ да мисли да изпълни обещанието си. Когато бѣхъ последния пктъ въ Тиенцинъ съ него, той обеща нѣкому, че ще вечерятъ заедно въ сѣбота вечеръ и когато дойде тоя день, азъ го запитахъ защо не вечеря вънъ. А той не повѣрни дори по телефона, за да се извини и когато срещна приятеля си презъ следната седмица, не спомена за обещанието си. Азъ не бихъ могълъ никога да постѣпя така.

— Така се напредва между хората, — каза Суюнъ. — Ти не можешъ да си създадешъ приятели името на

щото много мислишъ какво ще кажешъ. А самъ виждашъ, колко приятели има братъ ми.

Вечерята, следъ завръщането на Муланъ, Снѣжанка отиде да ѝ разкаже всички новини. Снѣжанка бѣше най-важната прислужница въ домакинството и г-жа Ценгъ, като не можеше да се раздѣли отъ нея, се бѣ погрижила да я омжи за единъ момъкъ отъ родното ѝ село, за когото девойката бѣше сгодена още отъ детство. Трѣбваше да се намѣри работа и за съпруга ѝ, разбира се; но понеже той бѣше много простъ, не можеха да му дадатъ по-добра длъжностъ и го направиха градинарь. Муланъ бѣ запигала Снѣжанка, доволна ли е отъ брака си, а Снѣжанка бѣ отговорила, че знаела колко простичъкъ е съпругътъ ѝ, но смѣтала, че той ще бжде много по-зависимъ отъ нея и по-покоренъ, отколкото нѣкой блестящъ градски младежъ. Така че, Снѣжанка бѣше щастлива по своему.

Вечерята Снѣжанка разказа за състоянието на домакинството въ отсъствието на Муланъ.

— Не можете да си представите, Трета господарке, колко тежко се работеше съ Втората господарка! Два-три дни имаше миръ, а следъ тоза пакъ настѣпиха разправии и неприятности. Когато бѣше въ добро настроение, викаше мене и Пиенъ т а с а о (г-жа Пиенъ) да играемъ карти съ нея до късно презъ нощта; трѣбваше да внимаваме винаги ние да губимъ, защото иначе тя се сърдеше ужасно. На другия денъ трѣбваше да станемъ рано, а тя лежеше до обѣдъ, нѣколко часа следъ като Вториятъ господаръ е отишелъ на работа. А смѣт-китъ! Не ми казвайте, че богатитъ госпожи не се интересуватъ отъ паритъ! Ние играехме на дребни суми, но тя не забравяше никога нито стотинка. Миналия месецъ, когато получихъ паритъ за месечнитъ разходи, тя ми каза: „Снѣжанке, помнишъ ли, че ми дължишъ шестнадесетъ цента отъ миналата вечеръ? Така че, за тебе оставатъ сега единъ доларъ и осемдесетъ и четири цента.“ Азъ се васрахихъ вмѣсто нея. Сега разбирамъ какъ може да стане човѣкъ богъ на богатството. Единъ денъ тя си купи нѣкакъвъ европейски платъ отъ Джуи-

фушиангъ, после видѣла нѣкакво европейско кадифе въ другъ магазинъ и на другия денъ каза на г-жа Пиенъ да отиде да върне плата. Но платътъ бѣше вече скроенъ: какъ може да се върне такава нѣщо? „Ще го взематъ, разбира се“, каза тя. „Когато бѣхъ у баща си, връщаме въ магазинитъ всичко, каквото искаме.“ Пиенъ отиде да го върне и трѣбваше да плати и за носилката си, зашого Втората господарка му каза, че може да върви и пеша. Продавачътъ казалъ, че го взима, само защото сме му стари клиенти, но ще бжде принуденъ да продаде парчето каго остатъкъ. Тя не искаше да купи друго нѣщо отъ магазина му вмѣсто върнатото, защото бѣше видѣла кадифето на ул. Морисънъ. Най-после взе това кадифе и позика шивачъ да ѝ ушие рокля. Когато ѝ донесоха роклята, тя видѣ, че шивачътъ не е билъ внимателенъ и лепилото, съ което бѣ правилъ инкрустациитъ, изпапа-ло едно крайче на полата. Петното бѣше много малко и леко. Но тя се разсърди, накара шивача да вземе дрехата назадъ и поиска да ѝ заплати кадифето. То струваше двадесетъ и осемъ долара; следъ много молби и разправии, шивачътъ успѣ да я склони да ѝ даде само петнадесетъ долара, като каза: „Когато искате да си ушиете друга дреха, най-най, ще трѣбва да си потърсите другъ шивачъ.“ И колко още такива нѣща станеха, докато ви нѣмаше!

*

На следния денъ Моху дойде заедно съ Афей да видятъ Муланъ и второто ѝ дете. Сестригъ и братгъ се зарадваха много, че се виждатъ пакъ следъ нѣколко-месечна раздѣла. Муланъ запита какъ е майка ѝ; Моху каза, че е добре, само че китката я болѣла много при всѣка промѣна на времето, така че сега можела да предсказва кога ще има буря. Докато Моху гледаше бебето, Муланъ я запита изведнажъ виждала ли е скоро Лифу.

— Идва понѣкога вкѣщи и много се сприятелн съ тате, — каза Моху.

— А какъ е братъ ми?

— Поправи се, престана да пуши опиумъ и се прибра редовно всъка вечеръ. Тате и мама много се радватъ.

— Нима! — извика Муланъ. — Възможно е и той да се вразуми най-после и да стане добъръ синъ. Той може да бжде много добъръ, когато пожелае. А тате говори ли пакъ за отиване въ манастиръ?

— Не е споменялъ скоро. Личи си, че е много доволенъ и говори често съ братъ ни. Миналия день тате, братъ ни и Лифу разговаряха заедно до следъ полунощъ. Братъ ни казва, че г-жа Юа го промъбнила. Можешъ ли да си представишъ! Мама иска да го ожени за едно момиче отъ Тиенцинъ, нъкоя си госпожица Шу, а той откъзва упорито, като настоява, че трѣбва да се ожени по собственъ изборъ. Чувамъ, че тичалъ сега подиръ една гейша, бивщата калугерка Хуйненгъ, нали я знаешъ?

— Онази Хуйненгъ ли, която имаше нѣкаква история съ Тунгю преди да отиде въ манастира?

— Сжщата; братъ ни казваше на времето, че се възхищавалъ много отъ постъпката ѝ. Мама не е съгласна, разбира се. Той се разсърди толкова много вчера, следъ една разправа съ нея, щото излъзе отъ кжщи.

— А какво стана връзката му съ Сутанъ? — запита Муланъ, възбудена отъ толкова новини отъ кжщи.

— О, това е дълга история! Тя се омжжи сега за сина на единъ богатъ търговецъ отъ Южнитѣ морета, нѣкой си Уангъ Цо. Тя се провали. Завчера я видѣхъ съ съпруга ѝ. Много тжжна гледка.

Сутанъ бѣ станала истинска отломка отъ обществото. Вѣчна бунтовница у дома си и ратница за равноправието на „съвременнитѣ девойки“, тя бѣ останала да живѣе въ Пекингъ следъ завършване на училието си. Братъ ѝ Сутунгъ, студентъ по медицина въ една чуждестранна болница, не одобряваше живота ѝ, но не можеше да стори нищо. Тя се радваше на свободата си и имаше много поклонници, защото дръзката ѝ свобода и красотата ѝ привличаха много младежи. Тя бѣ идвала на гости у Муланъ и се бѣ влюбила въ Тиенъ. Поставилъ се бѣ, твърде естествено, въпросъ за женитбата имъ. Но Муланъ бѣше противъ. Тя обичаше Сутанъ като суче-

ничка, но не смѣташе, че Сутанъ ще бжде здрава опора въ слабохарактерния ѝ братъ; нито предполагаше, че Тиенъ я заслужава или ще я направи щастлива. Обаче не изказа мнението си. Мохаяу, напротивъ, се бѣ изказала рѣзко противъ тоя бракъ. Затова нито Сутанъ, нито Паку обичаха Мохаяу. Въ отчаянието си, Сутанъ се бѣ омжжила за богатия и нахаленъ Уангъ Цо, дошелъ отъ Сингапуръ и наелъ разкошенъ апартаментъ въ Отелъ де Пекенъ, за да си търси развлѣчения и съпруга. Богатъ и надмененъ, той се бѣ обзаложилъ, че ще се ожени за най-красивата пекингска девойка. Така и направи, по собствена преценка поне. Сутанъ бѣше бледа като призракъ, но наистина много красива, като чуждоземно цвѣте, съ прелѣстителни очи, напомнящи водитѣ на езеро наесень, Уангъ Цо я бѣ ухажвалъ пламенно, но едва бѣха минали два месеца отъ брака имъ, когато и двамата разбраха, че сж сгрѣшили.

— Срегнахъ ги единъ день на ул. Морисънъ, когато току-що излизаха отъ единъ голѣмъ ресторантъ, — продължи Мохаяу. — Сутанъ ме повика и възнамѣряваше да ме представи на високия си съпругъ, но той отмина напредъ. Бѣше облѣченъ по европейски, съ бастонъ съ златна дръжка. Явно бѣ, че не иска да се запознае съ приятелкитѣ на жена си. Сутанъ се намръщи, а азъ разбрахъ още преди тя да продума:

— Трѣбва да побързамъ.

— Ела да се видимъ, когато ти е възможно, — казахъ азъ.

— Едвали ще мога, — отвърна тя и побърза да настигне съпруга си, като вървѣше пѣргаво съ високитѣ си токчета. Уангъ Цо бѣ застаналъ предъ една витрина, безъ да поглежда дори къмъ насъ. Тя се стараше напразно да се представи за щастлива невѣста. Съпругътъ ѝ презира семейството ѝ. Той се е оженилъ за нея, само за да се похвали предъ приятелитѣ си, че може да постигне каквото желае. На сватбата присѣтствувалъ само братъ ѝ; не си дали трудъ да повикатъ и майка ѝ отъ нѣкъ. Сега Сутанъ изглежда съвсемъ безпомощна и изо-

ставена. Когато излизатъ, тя върви подиръ съпруга си, който върви напредъ така бързо, че тя го настига съ мъка.

— Този бракъ нѣма да бжде траенъ. Увѣрена съмъ, че не следъ много ще трѣбва да се разведатъ, — каза Муланъ. Последната весъ, която Мохау бѣ научила за тая съпругеска двойка, бѣ, че сж отпътували за Манила и Япония,

Следъ обѣдъ, когато Муланъ се готвѣше да отиде на гости у родителитѣ си, огъ тамъ пристигна изпратена набързо прислужница, която донесе страшната вестъ, че Тиенъ падналъ отъ конь, пренесенъ билъ вкжщи и билъ на умирање. Муланъ каза на Свилена да остане при децата и излѣзе веднага, като остави на Суня бележка да отиде да я вземе.

Тиенъ току-що бѣ дошелъ въ съзнание и стенѣше отъ болки. Пренесоха го въ болницата, гдето работѣше братътъ на Сутанъ. Отъ разказитѣ на работницитѣ, които го бѣха донесли вкжщи, се разбра, че той яздѣлъ една едра кобила въ северното предградие. Нѣкакъвъ безстопански жребець тръгналъ подиръ кобилата и тя хукнала напредъ така, че Тиенъ не можалъ да я спре. Тя тръгна по едно шосе, подъ което висѣлъ нѣкакъвъ дебелъ клонъ. Тиенъ се навелъ, когато кобилата прелетѣла съ свѣткавична бързина подъ клона, но темето му се ударило все пакъ о дърво и той билъ отхвърленъ отъ седлото. Лѣкарътъ намѣри, че има сътресение на мозъка, счупане на дѣсната ржка и кракъ и вжтрешно кръвоизлияние, каго заяви, че ударътъ е билъ толкова силенъ, щото никаква операция не е възможна засега.

Бащата бѣше съкрушенъ, но успѣ да се владѣе презъ цѣлата вечеръ, а майката плачеше тихо край смъртния одъръ на сина си. Когато дойде за малко въ съзнание, Тиенъ поиска да види г-жа Юа. Бащата уважи предсмъртното искане на сина си и изпрати да я повикатъ. Когато г-жа Юа дойде, Тиенъ можа да каже съ усилие:

— Татко и мамо, и къмъ двамата имамъ неизпълненъ дългъ. Зная, че не бѣхъ добъръ синъ. Кажете на сестра Коралъ да бжде строга къмъ сина ми Поя и да

го направи по-добъръ отъ мене. — После погледна новодошлата и каза: — Не преценявайте погрѣшно г-жа Юа. Тя е единствената ми истинска приятелка.

Очитъ му се затвориша, гласътъ му се превърна въ неразбираемъ шепотъ, дишането му престана.

Вечеръта Муланъ и Суня чуха отъ бащата странната забележка:

— Добре, че умрѣ нежененъ.

Муланъ бѣ решила да отиде да постои у дома си съ бебето, споредъ обичая; но сега отиде въ бащиния си домъ главно за да угеши майка си. Майката бѣ починала да старѣе, коситѣ ѝ бѣха вече съвсемъ побѣлѣли, при все че нѣмаше още петдесетъ години. Тя бѣ обичала Тиенъ докрай и съжаляваше сега, че не му е позволила да се ожени по своя воля.

— Ако не бѣхъ се опитвала да му забраня да се срѣща съ Хуйненгъ, може би нѣмаше да се убие на езда, — повтаряше тя.

— Говоришъ безсмислици, майко, — казваше Мохау. — Всичко е предопредѣлено. Той бѣше срастенъ ездачъ още отъ детство. Ти не си виновна въ случая.

Дветѣ сестри и по-малкиятъ братъ се старяха да утешаватъ майка си и да я убеждаватъ да се храни, както винаги. Тази година лѣтото бѣ настъпило много рано, та сестритѣ се редуваха да вѣятъ на майка си съ вѣтрило отъ пачи пера, когато старата г-жа Юа лежеше въ легло.

Сега, когато и Тиенъ, и Сребърното Звънче бѣха мъртви и всѣкакви спорове между тѣхъ и живитѣ бѣха невъзможни, семейството почна да съжалява и за двамата. Времето бѣ заличило омразата и въ сърдцето на майката дори и тя мислѣше за Сребърното Звънче като за нѣкакво далечно, „бивше“ създание, поставено по пжтя ѝ отъ сждбата, но не ѝ се сърдѣше вече. По нареждане на бащата, останкигъ на Сребърното Звънче бѣха погребани редомъ съ Тиенъ въ семейната гробница при вилата имъ задъ хълма на Кехлибарената Пролѣтъ, а Поя бѣ наученъ да почита тия два гроба, като гробове на законни родители.

Вълнението отъ внезапната смъртъ ка братъ и бѣше толкова силно, щото Муланъ изгуби млѣкото си. Понеже Свилена имаше по сжщото време шестмесечно бебе и изглеждаше неизчерпаемъ изворъ на млѣко, тя почна да кърми и дветѣ деца. Затова размѣни мѣстото си съ Уханка, която почна да се грижи за малката Аманъ.

*

Смъртта на Тиенъ предизвика една съвършено неочаквана промѣна у г. Яо. Тиенъ бѣ билъ винаги бреме за сърдцето на бащата; дори и следъ като се бѣ поправилъ и бѣ почналъ да става явно добъръ синъ въ всѣко отношение, като се прибираше редовно вкъщи и се занимаваше сериозно съ работата си, той имаше внезапно проявявани своеволия, като напримѣръ историята съ Хуѣненгъ. Той си бѣ останалъ своенравенъ и дързъкъ и бѣше напълно възможно да се вмъкне въ още по-лоши приключения. Това обстоятелство бѣше извинение за заплашването на бащата да пропилюе семейното богатство и да стане калугеръ, въ знакъ на възмущение. Но тая опасностъ бѣше отстранена сега и г. Яо почна да усрѣдява всичкитѣ си грижи надъ по-младия си синъ, който растѣше спокойно и не бѣ се проявилъ съ нищо лошо досега.

Мисълта му се върна, обаче, къмъ тоя свѣтъ съ странна безгрижностъ. Тоя човѣкъ, който бѣ решилъ да стане калугеръ и да напусне семейството си, започна да се радва на живота съ увлѣчение, като че легѣше въ разрѣденъ въздухъ. Той бѣше едновременно въ и въ нѣ отъ тоя свѣтъ. Чрезъ четенето и размишлението той бѣ стигналъ до висота, на която бѣ загубилъ напълно всѣко чувство за собственото си „азъ“ и за разликата между нашето „азъ“ и всичко, което е „не азъ“ — достигналъ бѣ, следователно, до върха на будистката святостъ. А понеже семейството бѣше само едно разширение на нашето „азъ“, той бѣ загубилъ и вѣрата си въ семейството. Но това настроение му позволяваше все пакъ да използва живота и богатството си, докато ги има, съ високоумна шедростъ, каквато малцина богати хора прите-

жаватъ. Явно бѣ, че той не държи ни най-малко на богатството си.

Защото, за най-голяма изненада на всичкитѣ си домашни, той реши да купи градината на единъ манджурски князь. Това се случи при следнитѣ обстоятелства:

Когато г-жа Юа напусна смъртния одѣръ на Тиенъ, г. Яо ѝ каза, че ѝ е много признателенъ и че винаги, когато има нужда отъ нѣщо, тя може да се обръща къмъ него. Позволиха ѝ сжщо да присжтствува на погребението и тя бѣ много мила съ четиригодишния синъ на Тиенъ.

Точно преди Срѣдесеннигъ празници г-жа Юа донесе гевречета на детето и каза, че иска да види г. Яо. Той я прие сърдечно въ кабинета си. Като бивша гейша, тя бѣше отлична събеседница и, следъ като поговориха безгрижно и учтиво за времето, г-жа Юа каза:

— Дойдохъ да ви съобща, чичо Яо, доста интересни новини. Положението, което имамъ днесъ, дължа изключително на сина ви и косвено вамъ. Вие знаете, навѣрно, това и азъ не зная какъ да ви се отплатя. Затова, като науча нѣщо особено интересно, азъ смѣтамъ, че трѣбва да го съобща най-напредъ вамъ. А днесъ узмахъ една действително рѣдка възможностъ.

— Старинни скжпоценности ли? — каза г. Яо. — Дотегнаха ми. И отъ години вече не ги купувамъ.

— Не, нищо подобно. Зная, че стариннитѣ скжпоценности не ви интересуватъ вече. Освенъ това, чичо Яо, не мислете, че идвамъ да правя нѣкаква сдѣлка съ васъ. Дойдохъ да ви съобща за една прекрасна градина въ Северния градъ, собственостъ на единъ манджурски баронъ. Той е готовъ да я продаде на смѣшно ниска цена; само за да може да прекара както подобава Срѣдесеннигъ празници. „Колко души има въ Пекингъ, освенъ чичо Яо“, казахъ си азъ, „които иматъ пари и заслужаватъ щастито да живѣятъ въ княжеска градина?“

— Защо пъкъ бихъ отишелъ да живѣя въ княжеска градина? — запита г. Яо. Но предложението му се отвори все пакъ заслужаващо внимание.

— За такава нѣщо, — продължи г-жа Юа, — човѣкъ трѣбва да има и пари, и щастieto да е свободенъ и да разполага съ времето си. Много висши чиновници иматъ пари, но нѣматъ свободно време да се радватъ на една княжеска градина. А пъкъ и свободното време не е достатъчно: чов.къ трѣбва да умѣе да цени красивитѣ градини за почивка. Нима не би било жалко да се остави нѣкой глупавъ столиченъ чиновникъ да се настани на такава мѣсто?

Гейшигъ се отнасяха винаги съ най-голъмо презрение къмъ столичнитѣ чиновници, защото ги познаваха много добре. Докато се стараяха да ги забавляватъ — както изискваше занаята имъ — тѣ научаваха всички истории на столичнитѣ чиновници. Въ последнитѣ дни на империята имаше все още достатъчно културни и образовани гейши, които презираха чиновницитѣ и бѣха приятелки на писателитѣ и поетитѣ, критикуващи безпощадно чиновницитѣ. Така че, забележката на г-жа Юа за чиновницитѣ доказваше само добрия ѣ вкусъ и изтънченостъ.

Господинъ Яо се усмихна и каза:

— Колко иска тоя баронъ за градината си?

— Ще се изсмѣете, като ви кажа. Само сто хиляди долара. Само постройкитѣ въ градината трѣбва да сж стрували двесте-триста хиляди долара на времето, а пъкъ такива сгради не могатъ и да се построятъ сега. Баронътъ има нужда отъ пари и се готви да продаде тукашната си резиденция, за да отиде въ Тиенцинъ, затова иска толкова малко. Зная, че има намѣрение да я продаде. Ако ви интересува, мога да ви заведа още днесъ или утре, да видите градината.

Господинъ Яо бѣ купилъ вече градината съ бървата си мисълъ. На другия день той отиде да я види заедно съ цѣлото си семейство. Муланъ узна новината отъ Коралъ, която ѣ каза:

— Отиваме да живѣемъ въ княжеска градина. Утре ще отидемъ да я видимъ. И ти ще дойдешъ съ насъ.

Часть отъ постройкитѣ бѣха много стари, но всички жилищни помѣщения бѣха въ отлично състояние. Строени бѣха въ паруването на Шиенфенгъ за нѣкакътъ князъ,

дѣдо на сегашния баронъ; употребениятъ дървенъ материалъ бѣше много здравъ и се предполагаше, че ще трае вѣкове.

Следъ като се посъветва съ шурей си, г. Яо реши да купи двореца. Манджурскиятъ баронъ държеше още на първоначално поисканата сума. Той не се съгласяваше да отстъпи, а пъкъ г. Яо не обичаше да се пазари, когато смѣта, че сдѣлката е изгодна.

— Тази г-жа Юа е една отъ най-умнитѣ жени, които съмъ виждалъ, — каза г. Фенгъ на връщане. — Взела е най-малко петъ хиляди долара комисиона отъ тая продажба. Не би било зле да ѣ стана съдружникъ. Търговията съ старинни рѣдкости е много изгодна засега. А тя казваше, че нѣмала пари да купи скъпоценноститѣ на барона. Какво ще кажешъ?

— Можешъ да го направишъ, ако искашъ, — каза г. Яо. — Той имаше много добри чувства къмъ г-жа Юа и ако шурей му станѣше съдружникъ въ нейния магазинъ, то тя щѣше да има подкрепата и на собствената му фирма.

— Понеже ще купимъ къщата на барона, лесно ще можемъ да препродадемъ скъпоценноститѣ му като истински, — каза г. Фенгъ. — Освенъ това, той ще има довѣрие въ насъ и сдѣлката ще може да се нареди и на изплащане.

Сдѣлката се склучи леко. Господинъ Яо купи двореца, защото бѣше започналъ да се отнася много леко къмъ паритѣ. Господинъ Фенгъ одобри покупката, защото бѣше изгодна. Афей, Коралъ и Мохаяу се радваха, защото щѣха да живѣятъ въ дворецъ. Освенъ това, всички смѣтаха, че промѣната ще бжде отъ полза за майка имъ, която бѣше много нещастна следъ смъртъта на Тиенъ.

— А какзо ще правимъ сегашната си къща? — запита майката. Ще я продадешъ ли?

— Мога да я дамъ на Мохаяу, когато се омжжи, — каза г. Яо. — А ако тя предпочита да дойде да живѣе съ насъ, за да не си сама, можемъ да продадемъ тая къща или да я подаримъ за училище.

Докато работитѣ на семейство Жо се переждаха така добре, въ дома на Ценгови се забелязваха признаци на разстройство. Въпрѣки мъдростѣта на г-жа Ценгъ, поддържането на съгласие въ голѣмо домакинство, съ отраснали синове и снахи, бѣше мъчна задача, изпълнима понѣкога само съ добри обноски и търпение отъ страна на всички — необходимии предпоставки за мирно съжителство въ всички човѣшки обществения — къмъ които трѣбваше да се добави и обща почитъ къмъ главата на семейството. Въпрѣки слабото си здраве, г-жа Ценгъ бѣше въ състояние да държи всѣкиго на мѣстото си. Но добритѣ обноски и проявата на търпение отъ страна на останалитѣ членове на домакинството не зависѣха отъ нея. Снахитѣ бѣха донесли съ себе си съответното домашно възпитание и нищо не можеше да промѣни тѣхния нравъ.

Суюнъ бѣше нещастна, но се бѣ върнала и бѣ почнала да заповѣдва на Чайна. Тя обичаше Тиенцинъ и мразѣше живота си въ Пекингъ, но Пекингъ бѣше все още столица. Тукъ можеше да се спечели богатство, обществено положение и успѣхи. Стига само съпругътъ ѝ да приличаше на братъ ѝ. Братъ ѝ се бѣ върналъ сжщо въ Пекингъ. Той бѣше за нея герой, образецъ на това, което трѣбва да бже мъжътъ; Чайна, напротивъ, бѣше страховливъ, слабволюенъ, напълно лишенъ отъ починъ и смѣлостъ. Какъ се възхищаваше тя отъ смѣлитѣ и сржчни успѣхи на братъ си на Тиенцинската борса! Той говорѣше винаги на стотици хиляди, а нещастниятъ Чайна печелѣше по триста долара на месецъ! Съ това не биха стигнали до нигде, ако би трѣбвало да живѣятъ отдѣлно. Тя изпаднаше винаги въ безпомощна яростъ, когато чуваше какъ съпругътъ ѝ повтаря по нѣколко пжти едно и сжщо нѣщо на слугитѣ. Но майка ѝ бѣ казала: „Вижъ баща си! Азъ го създадохъ!“ Изглеждаше, че тя трѣбва да вземе въ своя власть мъжа си и да види братъ си отново въ състояние да му помогне. Благодарение на нейнитѣ настоявания, Чайна се бѣ сприятелилъ съ петия братъ на третата наложница на г-жа Ценгъ.

директоръ и успѣ да намѣри по този начинъ за Хуаюю нѣкаква временна служба въ едно правителствено ликвидационно бюро.

Двамата братя Ценгъ се отдѣляха все повече и повече единъ отъ другъ. Суня бѣше доволенъ отъ това положение; Чайна работѣше усърдно и пакъ не смогваше да задоволи жена си. Той се възмущаваше понѣкога отъ нея, но, отъ добродушие и стѣснителностъ, бѣше видимо готовъ да я търпи още много време. Другаритѣ му го считаха „подъ чехълъ“, обаче въ неговата душа се зараждаше още отсега недоволство, което щѣше да се прояви много по-късно. Само когато се случеше да му дотегне много да слуша вѣчното недоволство на Суюнъ отъ него и семейството му, той ѝ отвърщаше съ нѣкоя жестока забележка за собственото ѝ „добро семейство. Единъ день, следъ като бѣха карали цѣла сутринъ съ Суюнъ, той отиде при братъ си и си пѣзволи да му каже:

— Бихъ желалъ да не съмъ се женилъ.

Суюнъ именно отвори очитѣ на Чайна за неравното положение на братята въ семейството.

— Защо Суня може да стои безъ работа, когато ти работишъ? — попита тя. — И двамата сте синове на едни и сжщи родители, и двамата имате еднакво право да харчите паритѣ имъ. Всички се хранимъ и харчимъ отъ общото семейно богатство. Но докато ти печелишъ триста долара месечно, той не върши и не внася нищо. Защо не се опита да си намѣри нѣкаква работа? Ако върви все така, по-добре ще е да се раздѣли имота. Тогава ще имаме поне собствени пари, които ще можемъ да харчимъ или да вложимъ както намѣримъ за добре. Можемъ да помолимъ братъ ми да ги вложи вмѣсто насъ. Миналата седмица той спечели за една нощъ двадесетъ и петъ хиляди долара само съ едно телефонирание въ борсата. Освенъ това, при все че ти си по-голѣмия синъ, родителитѣ ти се съветватъ винаги съ Муланъ и Суня. Каквото и да стане, слушаеме, че Ланъ-еръ казала това, Ланъ-еръ казала онава. Цѣлото семейство е замаяно

отъ тая лисица. Ако не бѣхъ тукъ, ти щѣше да ождешъ още по-малко способенъ да запазишъ своето мѣсто.

— Огъ какзо и отъ кого да го запазя? — отвѣрна Чайна, оскърбенъ отъ загатването за неспособността му.

— Огъ всички вкжши. И прислугата дори се грижи да ласкае само Третата господарка, защото тя управлява кжщата. Маня и Муланъ действуватъ винаги заедно. Не мога вече да ги гледамъ, какъ се държатъ по часове за ржка, като че не сж се виждали съ години.

— Въобразявашъ си, — каза Чайна. — Най-последни сме едно семейство. Защо не се сприятелишъ и ти съ тѣхъ? Защо да не живѣемъ мирно и тихо?

— Въобразявамъ си, наистина! Ето защо казвамъ, че си много простодушенъ. Не видѣ ли, какъ цѣлото семейство почна да ржкоплѣска, когато Атунгъ почна да пълзи по пода—отъ бабата до последната прислужница? Снаха, родила внукъ, прилича на победоносенъ генералъ, който се връща въ столицата.

Последната пристрастна забележка противъ Муланъ бѣше вѣрна. Само поради обстоятелството, че бѣ родила синъ, Муланъ бѣ получила много леко превъзходство надъ останалитѣ снахи. Въ случая не бѣше виновна Суюнъ, разбира се. Но игото въ нѣкогашнитѣ семейства бѣше таково, щото никой не можеше да се отърве отъ него и всѣко възхищение отъ сина на Муланъ бѣше мълчаливъ упрѣкъ къмъ Суюнъ. Чайна бѣ дочуле изказано отъ бабата предположение, че Суюнъ ще си остане бездетна и, въпрѣки опровержението на бабата, отношенията станаха все по-натегнати. Господинъ и г-жа Ценгъ не казваха нищо по тоя въпросъ. Но много пжти следъ обѣда, когато семейството се събираше въ гостината, Атунгъ се появяваше неочаквано, безъ ничие подказване да бжде доведенъ. Детето почваше да пълзи по пода и всички почваха да му ржкоплѣскаатъ и да се надпреварватъ да го взематъ.

— Вчера можеше да направи три стпжки, а днесъ прави вече четири! — казваше тържествуваще Муланъ

и всички насърдваха Атунгъ и се смѣеха гръмко при всѣко негово движение.

Суюнъ огиде и при лѣкаръ дори, да го попита какво би могълъ да стори той, за да я спаси отъ тоя позоръ; но лѣкарътъ не можеше да стори нищо.

*

Единъ день, подъ натиска на жена си, Чайна заговори на Суня за необходимостта да си намѣри нѣкаква работа.

— Ще можешъ да си намѣришъ служба, ако се опиташъ,—каза Чайна. — Нали видѣ какъ помогнахъ на Хуайю да си намѣри?

— Азъ зная какво правя,—отговори Суня. — Зная сжщо какъ трѣбваше да се умилквашъ на пегия братъ на третата наложница на директора, за да можешъ да издействувашъ назначаването на шурей ти на служба.

— Говоря ти като по-голѣмъ братъ, — продължи Чайна.—Родителитѣ ни остаряватъ, а всичкитѣ ни пари и имоти, събрани вкупомъ, едвали ще струватъ повече отъ стотина хиляди долара, като изключимъ тая кжща. Както харчимъ сега, сигурно изядемъ по шесть-седемъ хиляди долара отъ капиталата си всѣка година. Всички харчимъ семейното богатство, а никой не помисля да спечели нито центъ. Затова именно се постаряхъ да назнача Хуайю на държавна служба; следъ като се настани, той ще може да ни помогне може би да вземемъ подобри длъжности.

— По-добре ще е да не се сближавашъ много съ шурей си, — каза Суня. — Той може да те вкара въ нѣкаква неприятностъ, за която ще съжалявашъ. Той си играе съ огъня съ тая Ингингъ.

Суня изказваше, на свой редъ, мнението на Муланъ.

— Какво общо има Ингингъ съ насъ? И какво вло би могла да ни стори?

— Нима би желалъ да видишъ и нѣкоя гейша въ семейството ни?

— Това не ни засѣга. То си е негова лична работа.

— Не искамъ да говоря противъ роднителитѣ ти, — каза Суня.—Но те съветвамъ като братъ да стоишъ по-

далеко оте него. Знаещъ самъ, че той е свършено безсъвѣстенъ.

Ингингъ бѣше известна гейша отъ Тиенцингъ, любимка на политически отреченитѣ и обществено пропаднали нѣкогашни дворяни, избѣгали отъ чуждитѣ концесии въ Тиенцингъ. Тя бѣше жена съ обикновенъ естественъ чаръ, двадесетъ и три или четири годишна, но не бѣше отъ нѣкогашното съсловие на културнитѣ и изтъчени гейши, защото бѣ израстнала презъ размиритѣ времена, когато гейшитѣ бѣха поннаели да подражаватъ маймунски въ държане и облѣкло на съвременнитѣ студентки. Съ чисто женския си усѣтъ да привлича мъжетѣ и съ вродената общителность, каквато иматъ много жени, тя можеше да се справи и безъ особено образование, а—освѣтъ това—имаше и студена, безсърдечна предприемчивость, която е винаги страшна у женитѣ. Тя не се стѣсняваше, съ своето куртизанско възпитание, да изиграва единъ следъ другъ всичкитѣ си поклонници, като ги използва едни противъ други, и можеше да се измъкне отъ всѣко неудобно положение съ остроумни и дори блестящи хитрости. Тя владѣеше до свършенство изкуството да ласкае и забавлява мъжетѣ, които изглеждаха недѣлима частъ отъ всѣкидневнитѣ ѣ преживявания. Дори когато съзнаваха, че сж били изиграни отъ нѣкоя умна гейша, мъжетѣ продължаваха да се възхищаватъ отъ нея. Откакто братѣтъ на тиенцинския кметъ я бѣ открилъ и единъ бившъ секретаръ на вицецаря ѣ бѣ посветилъ нѣкаква поема, тя бѣ станала една отъ най-виднитѣ куртизанки въ града.

Хуайю ѣ бѣ представенъ отъ брата на тиенцинския кметъ; и се сприятели веднага съ нея, поради нѣкакво неотразимо взаимно привличане. Ингингъ знаеше всичкитѣ му приключения по времето на манджурското управление, но тѣ само засилваха възхищението ѣ. Той можеше да разказва интересни слетни изъ областъта на висшата политика и да говори за огромни предприятия, възлизаци на милиони; една отъ любимитѣ му теми за разговоръ въ колонизацията на далечния Хейлукиангъ, чрезъ дружество съ тридесетъ милиона долара основенъ

капиталъ. Съ тия разговори той спечели доверието на Ингингъ, ако не чрезъ предприемчивостъта, то поне чрезъ въображението си. Явно бѣ, че тя е подготвена по възпитание да се омжи за нѣкоя всемогущъ или най-малко многообещаващъ политикъ. А, преди всичко, тя бѣше жена, а Хуайю бѣше младъ. Дворянитѣ, избѣгали въ чуждитѣ концесии, бѣха стари и грозни, отдавна минали първата младость, създали вече семейни огнища и решени сега да се отдадатъ на безопасни, удобни и забавни развлѣчения, хора безъ въображение и безъ изгледи за напредѣкъ. Всички се отечаваха отъ остарѣлитѣ си съпруги; всички мечтаеха за съвременни девойки, които ще се явяватъ свободно по разни тържества поддржка съ мъжетѣ, или завиждаха на другаритѣ си, намѣрили такива съпруги. Всички проклинаха покварата на съвременнитѣ девойки, всички бѣха конфуционисти, всички искаха да защитятъ синоветѣ и дъщеритѣ си отъ това нравствено падение на съвременната младѣж; всички вѣрзаха, че не ще могатъ да спратъ това развитие на нѣщата и всички си купуваха куртизанки, взели имената на нѣкогашнитѣ образовани гейши, безъ да могатъ да прочетатъ дори това, което китайскитѣ вестници пишатъ за самитѣ тѣхъ. Поколѣние отъ загубени хора, които живѣеха въ взаимната безопасность на изкуствено общежитие, наречени „чужди концесии“, подъ хипноза на настѣпващия новъ материализъмъ.

Хуайю пренебрегна ревнивостъта на двама можщи и по-стари чиновници, включително кметския братъ, като предложи на Ингингъ да я вземе за законна наложница, положение, което тя прие. Събитието бѣ съобщено въ пекинскитѣ и тиенцински вестници, защото Ингингъ бѣше много известна, а пкъ и всѣка постѣпка на бившия богъ на богатството бѣше нѣщо интересно за обществото. Събитието бѣше още по-интересно поради обстоятелството, че самата Ингингъ бѣше отъ рода Ню. Вземайки за жена девойка съ сжщото фамилно име, Хуайю нарушаваше единъ строгъ обичай — ново доказателство за нравствения хаосъ, съ който свикваха въ съвременния Китай.

Що се отнася до Суюнъ, тя бѣше доволна, че намира въ лицето на братовата си наложница приятелка съ еднакви наклонности, която щѣше да направи живота ѝ въ Пекингъ много по-приятенъ.

А Чайна продължаваше да вѣрва, че баща му е по-разположенъ къмъ брагъ му и Муланъ. Той вѣрваше, освенъ това, че нѣкон хора сж родени да работятъ, а други, по-блестящи, сж родени да бездѣлничатъ и да се радватъ на живота, при което не смѣташе, че е въ числото на последнитѣ. Вѣрваше, че има хора, родени съ добра звезда, и други, родени съ лоша звезда; следъ брака си съ Суюнъ той бѣ решилъ, че животътъ му е помраченъ отъ лоша звезда, но трѣбва да се задоволява засега съ тоя животъ такъвъ, какъвто е.

ГЛАВА XXVI

Следната пролѣтъ семейство Яо се настани въ новия си домъ. Понеже не бѣ решено още нищо за старата кжца, г. Фенгъ каза, че ще остане тамъ съ семейството си. Но той имаше по това време само двама синове, освенъ дъщерята Червенъ Кехлибаръ, та кжцата бѣше много голѣма за това семейство. Понеже нѣмаха намѣрение да даватъ подъ наемъ частъ отъ жилището, поканиха Лифу и майка му да отидатъ да живѣятъ съ тѣхъ. Не можеше да става и дума за наемъ, разбира се, защото Лифу и майка му не плащаха наемъ и на занаятчийското сдружение; предложението бѣ представено на майката на Лифу като благоволение, което се иска отъ нея. Би ли благоволила тя да дойде да помага въ обитаването на жилището, което г. Яо не желаше да дава подъ наемъ? Господинъ Фенгъ каза дори, че той отсѣгъствува често по работа, каго пътува изъ Южнитѣ области, при което жена му би се страхувала да остава сама вкжщи, така че, присѣтствието на Лифу щѣше да бжде истинска услуга. Госпожа Кунгъ и Лифу приеха и отидоха да живѣятъ съ семейство Фенгъ.

Семейство Яо се премѣсти въ двореца си на двадесетъ и петъ мартъ. Понеже бѣше неудобно да оставятъ на княжескага градина досегашното ѝ име, г. Яо ѝ даде ново име — Чингюанъ, или „Градина на покой и пристойността“. Муланъ бѣ предложила нѣколко по-краки имена, каго „Градина на вѣжността“, на „Дълбокия покой“, на „Пълната простота“, споредъ традицията на голѣмитѣ градини — да се изрази цѣла мъдростъ съ една дума. Но баща ѝ смѣташе, де избраното отъ него име е по-подходящо. То не бѣше нито превзето, нито невѣрно, както би било напримѣръ поетичното име „Полуземелѣлска шапка“. Освенъ това, „при-

стойностъ“ е изтъчена дума, означаваща живогъ, съобра-
зень съ общественото положение, природата и нрава ви.
Изборътъ на име, подсказващо по-скоро домашно задово-
лство, отколкото поетически хрумвания, бѣше много
успокоително за сестритѣ. Господинъ Яо почна да се
нарича „собственикъ на Чингюанъ“. Той имаше единъ
печатъ съ тия букви и съ буквитѣ „Волея обитателъ
на малката спирка край праскововитѣ облаци“, за по-
неофициални и по-поетични случаи. Пекингскитѣ жители,
обаче, продължаваха да наричатъ двореца съ нѣкогаш-
ното му име — „Княжеската градина“.

На 15 априлъ г. Яо покани роднинитѣ си да от-
празнуватъ премѣстването въ новото жилище.

— Любопитствувамъ да зная, дали ще дойде Ин-
гингъ, — каза Муланъ на Суня. — Бихъ искала да я видя.

— Ще дойде, разбира се! Да не мислишъ, че та-
кава жена се стѣснява да отиде на семейни празденства?

— Искамъ да дойдешъ и ти, — каза Муланъ,
като се обърна къмъ Уханка. — Нѣма да повѣрвашъ,
ако ти кажа, че въ новата ни къща има една стая, на-
речена Уханенъ кабинетъ. Странно, нали?

Уханка явно се смути. Тя се чувствуваше много
щастлива, че работи у Муланъ, но нѣкои отъ старитѣ ѝ
несъзнателни привички още не бѣха изчезнали. Тя треп-
ваше винаги при нѣкоя неочаквана забележка, изплашена
да не би да е сбъркала въ нѣщо. Ако се случеше да е
безъ работа при поява на Муланъ, тя бързаше веднага
да вземе нѣщо въ ръка и да се престори, че работи.
Това бѣше неприятно на Муланъ, която ѝ казваше да
не се стѣснява, че сж я видѣли безъ работа, а Уханка
поглеждаше смутено и се успокояваше само като види
усмивката на Муланъ. Тя завидваше на Свилената за сво-
бодата и самоувѣреността, съ която говорѣше на гос-
подарката си, но ѝ се струваше невъзможно да постъпни
по сжщия начинъ.

Тя узна съ изненада отъ Муланъ, че Суюнъ има
ещо прислужница Уханка; изглеждаше, че сждбата е
решила да ги събере тукъ. Но вестта, че единъ кня-
жески кабинетъ носи нейното име, бѣше още по-възбудила.

— Не разбирамъ, какъ е било възможно единъ
княжески кабинетъ да има такова просто слугинско име,
— каза тя.

— Съвсемъ не е просто име, — отвърна Муланъ.
— То произлиза отъ стиха на единъ прочугъ поетъ за
сливовия цвѣтъ. А кабинетътъ гледа къмъ една градина
съ сливови дървета. Затова се нарича Уханенъ кабинетъ.

— А пъкъ азъ мислѣхъ, че „ухание“ е лошо име,
защото не съмъ срѣщала ни едно момиче съ такова име.
Предполагахъ, че означава „Лоша сждба“ и ми е било
дадено като проклетие.

Муланъ се засмѣ, а Суня забеляза:

— Това е едно отъ най-хубавитѣ имена, което може
да се даде на нѣкоя девойка.

Това обяснение за името ѝ предизвика известна
промѣна въ самосъзнанието на Уханка. Тя не си въ-
бразяваше вече, че има нѣкакъвъ позоренъ надписъ,
нито че животътъ ѝ е преследванъ отъ „зла сждба“,
излчвана отъ луната въ края на всѣки луненъ месецъ.

Когато се приготвиха за тръгване, Муланъ и Суня
отидоха въ стаята на майка си и намѣриха тамъ майката
на Маня, която, макаръ и облѣчена вече, настояваше,
че трѣбва да си остане вкъщи.

Това се налагаше по следнитѣ съображения: Кася
не можеше да отиде, защото не бѣше оздравѣла още
отъ последнитѣ на едно помѣтане. Фениксъ помагаше
на г-жа Ценгъ да приготви прическата си, а Суюнъ и
Маня седѣха въ стаята, готови за тръгване. Изведнажъ,
г-жа Ценгъ бѣ запитала, безъ да вдигне глава:

— Кой ще остане да наглежда къщата? Мушкато-
виятъ цвѣтъ може да стои само при Кася.

— Азъ ще остана, ако ми позволите, — бѣ казала
Фениксъ.

— Кажете на леля Сунъ да остане, — се бѣ оба-
дила Суюнъ.

Ако би било казано отъ друго или по-другояче,
това предложение би минало само като една необмислена
приказка. Но Суюнъ бѣ говорила и по-рано за майката
на Маня много работи, включително и това, че нѣмала

свой домъ. Новата обида бѣше последната кашка, която препъни чашага и Маня за пръвъ пътъ не можа да сдържи гнѣва си.

— Защо трѣбва да остане майка ми, когато другитѣ ще излѣзатъ? — попита тя. — Тайтай трѣбва да реши кой ще отиде и кой ще остане.

Въ сжщия мигъ влѣзе и майката на Маня. Маня стана веднага и каза:

— Ние не сме канени, майко. Защо сме се облѣкли тогава?

Майката на Маня бѣ смаяна, но не продума, докато г-жа Ценгъ, изненадана отъ внезапното избухване на Маня, побърза да обясни:

— Не бива да ме разбирате криво. Азъ питахъ само, кой ще остане при Кася и кои ще наглежда кжцага Фениксъ каза, че ще остане, а въ това време Суюнъ предложи да останешъ ти. Може би не е имала предвидъ нищо лошо, но не биваше да казва тия думи. Споредъ мене, Суюнъ, трѣбва да се извинишъ предъ ляля Сунъ.

Суюнъ залочна да говори, но майкага на Маня я прекжсна веднага и каза:

— Тайтай, азъ съмъ само гостенка тукъ и не съмъ се оплаквала никога, защото и ти, и братовчедъ ми сте се отнасяли винаги много добре съ мене и съ дъщеря ми. Ние сме бедни хора и моята дъщеря не може да се сравни съ втората и третата ви снаха. Но, макаръ и да съмъ гостенка тукъ, азъ не съмъ бездомница. Живѣя въ тази кжца, само защото Маня е единственото ми дете.

— Кой е казалъ, че си бездомница?— възмути се г-жа Ценгъ.

— Нѣкой е казвалъ, разбира се, — отговори разпалено Маня. — Зле ли съмъ сторила, освенъ това, като съмъ осиновила едно момче? Нали е казано, че човѣкъ може да осинови сто деца, ако иска! Нима осинозеното дете не е дете? Не може да очаквате отъ вдовица да роди, нали?

Муланъ и Суня влѣзоха именно въ това време и бѣха изненадани отъ бързигъ и донегде смѣшни обвинения на Маня.

— Кой е говорилъ такива нѣща? — каза г-жа Ценгъ.

— Нѣкой трѣбва да ги е казалъ, иначе майка ми и азъ нѣмахме да ги чуемъ, — отвърна Маня.

— Никога не съмъ казвала, че леля Сунъ е бездомница, — каза Суюнъ, — а пѣкъ и да съмъ казвала за нѣкого, че е безъ домъ, не съмъ имала предвидъ нея. Нѣмамъ време да си пилѣя мислитѣ за това, кой има и кой нѣма домъ.

— Трѣбва да ни простишъ, лельо, — каза г-жа Ценгъ. — Ако Втората ми снахъ е казала неучтиви приказки по твой адресъ, моля за извинение вмѣсто нея. Що се отнася до тебе, Суюнъ, азъ чухъ сама вчера, когато каза тия думи. Дори ако не си имала предвидъ никого, приличаше ли ти да говоришъ така?

— А какво толкова чудно има въ това, да си останешъ вкжци? — каза Суюнъ. — Азъ ще си остана.

— Не, ще остане Фениксъ, а ти ще дойдешъ. Така заповѣдамъ, — каза г-жа Ценгъ. — Не обръщай внимание, лельо, на детинскитѣ имъ приказки. Ако не дойдешъ ти, и азъ нѣма да отида.

Муланъ чу тия необичайни разпавии и видѣ, че Маня е погънала въ сълзи. Тя се ядоса отъ постжпката на Суюнъ, но си спомни, че днесъ е домакия и не бива да разваля настроението на гостигъ. Загова каза, като правѣше усилие да се владѣе.

Ако ми поззолишъ да кажа и азъ нѣщо, майко, като домакия, ще настоя леля Сунъ да дойде съ насъ. Трѣва да ми направишъ тая честъ, лельо. Ако не дойдешъ, ще помисля, че не ме смѣташъ за най-добрата приятелка на Маня. Освенъ това, днешното тържество е чисто роднинско събрание. Ти си преди всичко племенница на бабата, после братовчедка на татко и най-после моя леля. Ако не дойдешъ, праздненството ни ще бжде непълно.

Чайна бѣ влѣзълъ и слушаше Муланъ, като не равбираше още какво се е случило. Бащата слушаше отъ съседната стая, но, понеже разправията бѣше само между жени, оставяше на жена си да я оправи. Следъ като бѣха влѣзли и синоветъ му, Кася, която лежеше въ сжщата стая, го посъветва да отиде да ги помири.

— Чайна и Суня, — започна той още съ влиза-нето си, — кавгитъ сж нѣщо обикновено между етърви. Вие сте длъжни, като съпрузи, да ги вразумявате. Иначе тия кавги между етърви ще се превърнатъ въ кавги между братя, а това ще означава провалата на семейството. Забранявамъ ви да споменяте занаятъ днешната неприятна случка. — Следъ това, като се обърна къмъ г-жа Сунъ, той каза: — Не слушай детинскитъ разпавии, братовчедке. Забрави ги въ тоя прекрасенъ день.

И така, Фениксъ и Мушкатовиятъ цвѣтъ останаха вжщи при Кася, а Свиленя и Уханка отидоха заради децата.

Преди да излѣзатъ, Суюнъ каза на съпруга си:

— Ти стоя да слушашъ спокойно какъ обиждатъ съпругата ти, безъ да се обадишъ. Чу ли езика на Муланъ?

— Защо не ѝ отговори сама? Азъ не зная зашто се карахте, — възрази Чайна. — Затова, не бихъ могълъ и да ѝ отговоря, ако бихъ се опиталъ.

— Имахъ нещастие да се разправамъ съ тая провинциална простачка:

— Ето че почвашъ пакъ! Ами ако нѣкой чуе думитъ ти?

— Но тя си е простачка!... Добре, виждамъ, че държишъ за роднинитъ си. Ако не бѣше заради Ингингъ, не бихъ дошла съ васъ.

— Трѣбва да пазимъ благоприличието и обичаитъ, — каза кратко Чайна.

*

Гоститъ пристигнаха въ новия домъ къмъ единадесетъ и половина, позакъснѣли малко поради скарването. Афей и Червенъ Кехлибаръ ги чакаха предъ вратата на

градината, защото Червенъ Кехлибаръ бѣ дошла рано съ родителитъ си да помага при посрѣщането на гоститъ. Афей бѣше вече шестнадесетъ годишенъ юноша, облѣченъ въ европейски дрехи и много хубавъ. Отрасълъ при щастливи условия и обичанъ отъ родителитъ и сестритъ си, той бѣше живъ, любезенъ, съ много добри обноски, но, като повечето момчета, много палавъ. Червенъ Кехлибаръ се дразнѣше отъ това, защото не обичаше шумнитъ движения, но бѣше все пакъ щастлива, когато е съ него. Една година по-малка отъ Афей, тя го бѣ изпреварила въ духовното си развитие и въ сърдцето ѝ се таеше дълбока любовъ къмъ тоя братовчедъ, съ когото бѣ израстнала. Тя го смѣташе, че е истинско дете, но това не намаляваше любовта ѝ.

Муланъ бѣ наредилъ гоститъ да влѣзатъ тоя день въ двореца имъ отъ задния входъ, а не отъ главната южна врата. Главнитъ жилищни стаи се редѣха около тоя именно юженъ входъ и се простираха къмъ северъ, като минаваха надъ изкуственъ каналъ и езеро презъ коридори и мостове, покрай различни павилиони и тераси въ просторна оощна градина. Имаше нѣколко входа, но северозападниятъ гледаше право къмъ градината съ праскови, между които имаше лежи съ зеле и кладенецъ, а покривитъ на постройкитъ се скриваха отъ дърветата, като само тукъ-тамъ се съзираха червени балкони и равноцвѣтни подпорни стълбове, контрастиращи съ зеленитъ листа. Когато влизаше презъ тоя заденъ входъ, човѣкъ би помислилъ, че влиза въ селско стопанство, приближавайки се полека къмъ южнитъ постройки. По внушение на Муланъ, тоя входъ бѣ преименуванъ „Тао юнъ Ша очи“, тоестъ „Малка спирка край праскововитъ облаци“, защото напролѣтъ въ оощната градина имаше наистина цѣлъ облакъ бѣли и свѣтло-розови прасковови цвѣтчета.

Вървѣха бавно, защото всички се нижеха следъ бабата, която пристѣпваше полека, подкрепяна отъ Дамаска и Снѣжанка. Бабата бѣше много остарѣла. Тя се шипяваше постепенно, защото се бѣ прегърбила, но по-важното ѝ не бѣше много бавна за нейната възраст.

Нѣмаше защо да бързатъ: всички праскови бѣха нацвѣтѣли, а въ градината имаше най-различни видове праскови — диви праскови, зелени праскови и медни праскови; имаше и много сливи, кайсии и диви ябълки, които бѣха завързали вече.

— Пролѣтътъ настѣпи рано тая година, — забеляза бабата. — Прасковитѣ цвѣтятъ обикновено къмъ края на априлъ. Сега разбирамъ, защо сж нарекли това кѣтче Малка спирка край праскововитѣ облаци.

— Мислѣхъ, че облацигѣ приличагѣ на розовигѣ цвѣтчета, а вслѣдствие цвѣтчетата приличагѣ на облаци, — каза Маня.

Като минаха овощната градина, стигнаха до павилиона, нареченъ „чифликчийски другаръ“, осможълна постройка на завоя на единъ лжкатушенъ каналъ, свързанъ съ главната сграда чрезъ дебелъ откритъ коридоръ покрай брѣга на канала. Предъ павилиона имаше малка лодка. Понеже бабата вървѣше полека, като за разходка, г. и г-жа Ценгъ и младигѣ имаха време да погледнатъ сивитѣ каменни гравюри на едната стена на тоя коридоръ, представлящи двадесетъ и четири гледки отъ Блѣна въ червената стая. Двадесетина стѣпки по-нататкъ се намираше червенъ дървенъ мостъ, който отбелязваше сякашъ едно стѣсняване въ общия планъ на градината. Застанали на моста, тѣ видѣха, че каналътъ се разлива въ малко езеро, около четиридесетъ стѣпки предъ южната стена, докато единъ чардакъ, съ пейки отъ всичкитѣ му страни, се издаваше надъ езерото; надъ една отъ дѣскитѣ му имаше свѣтло-зеленъ надписъ отъ три букви: „Тераса надъ вира“. Нѣколко възрастни прислужници се суетѣха на тоя чардакъ, а г-жа Яо бѣ седнала и чакаше гоститѣ. Езерото бѣ засѣнчено отъ вредъ съ нависнали надъ него дървета, между които коридорътъ ту изчезваше, ту се появяваше отново, докато стигне до чардака.

Бащата на Муланъ дойде да посрещне гоститѣ на половината пѣтъ и тѣ трѣгнаха следъ него къмъ чардака. Явно бѣ, че той е билъ построенъ, за да може да се гледа отъ тукъ, отвъдъ езерото и моста, къмъ една

почти полска красота и да служи за приятно мѣсто за малки лѣтни приеми. На южната дървена стена бѣха поставени четири мраморни гравюри, по десетина стѣпки всѣка, надписани съ Тунгъ Чишанговъ правописъ. Донекога нѣколко абаносови маси съ скѣпи инкрустации, а старинниятъ чаенъ сервизъ допълваше великолепието имѣ. Синѣтъ на Лотунгъ, напусналъ господаря си и дошелъ заедно съ Синього було, помагаше на прислужницитѣ въ поднасяне чая. Само Коралъ и Моханъ не се виждаха, защото бѣха заети да ржководятъ прислугата вътре.

Майката на Муланъ пристѣпи къмъ гоститѣ и бабата и поднесе поздравленията си. Побѣлѣлитѣ коси и общиятъ видъ на г-жа Яо доказваха, че тя е вече съсипана жена, неспособна да се зарадва отъ нищо. Бабата се нуждаеше отъ почивка и всички насѣдаха на пейкитѣ.

— Вижте какъ се движатъ листата на лотоса: — извика Афей. — Сигурно нѣкоя риба минава подъ тѣхъ.

Между лотосовитѣ листа, почиващи на повърхността на водата, като плувачи свѣтло-зелени луни надъ тъмно-зеленъ небосводъ, помраченъ още повече отъ сѣнката на дебелигѣ листа, се появи леко вълнение. Влѣкушитѣ водорасли край брѣга придаваха на водата жълто-зеленъ цвѣтъ, докато въ срѣдата отражението на небето се сливаше съ цвѣта на водата и я обгаряше въ тюркоазенъ цвѣтъ, нареченъ „скѣпоценно синьо“.

Моханъ дойде да поздравитъ роднинитѣ и бабата и каза:

— Ела малко насамъ. Не съмъ те виждала толкова отдавна. Много си порастнала.

Моханъ отиде послушно при нея и бабата я улови за ржка и я накара да седне на колѣнетѣ ѝ; Моханъ седна, при все че не смѣеше да се отпусне съ цѣлата си тежестъ въ скута на старицата. Понеже бѣше вече голѣма, двадесетъ годишна девойка, тя се чувствуваше много стѣснително въ това положение. Пълнитѣ бѣли ржце, които се подаваха отъ кжситѣ ржавки, изглеждаха създадени да държатъ по-скоро бебе, игла или чиния, и имаха неизразимата красота на зрѣла девойка, готова за майка и домакиня.

Като усита Мохая съ набръчканитѣ си пръсти, бабата каза:

— Такова хубаво девойче! Жалко, че синъ ми не ми подари още единъ синъ; сигурно щѣхъ да те взема за снаха.

Всички се засмѣха, а Мохая не знаеше гдето да гледа отъ срамъ.

— Ако бѣше тукъ г-жа Кася,—забеляза Маня,—сигурно щѣше да каже, че баба ни става много алчна: не се задоволява съ една дъщеря отъ семейство Яо!

— Нали се казва въ пословицага, че колкото повече старѣе човѣкъ, толкова по-алченъ става?—отговори бабата.—Но вѣрвайте на старитѣ ми очи! Девойка съ такива ржце носи щастие на семейството, гдето ще се омжи!

Понеже не можеше да продължава да стои въ това неудобно положение—като се преструва, че е седнала въ скута на бабата, Мохая стана.

— Стара майка не преувеличава,—каза г-жа Ценгъ, съ намѣрение да зарадва г-жа Яо.—Истинска благодать е да имашъ толкова млада и съзнателна снаха като Ланъ-еръ, която да поеме домакинскитѣ грижи отъ ржцетѣ ти. Отсега-нататъкъ домашнитѣ грижи сж въ ржцетѣ на младитѣ. Азъ съмъ много щастлива и трѣбва да благодаря за това щастие на сватовегъ си.

— Доволна съмъ, ако моята Ланъ-еръ изпълнява както трѣбва синовнитѣ си задължения. Но роднинитѣ трѣбва да я надзираватъ и да не я разглезватъ съ снизходителността си,—отговори майката на Муланъ.

— Мисля, че трѣбва да използваме винаги Малката спирка край праскововитѣ облаци като главенъ входъ,—каза Муланъ. Това предизвика споръ между сестритѣ.

— Невъзможно!—каза Мохая.—Човѣкъ трѣбва да измине стотина ярда, докато стигне до жилището. А въ дъждовни дни ще е толкова кално и неудобно.

— Защо? Нали има павирана съ тухли пътека? А ако вали — толкова по-забавно ще бжде! Ще оставимъ няколко маломъ пелерини въ жилището на вратата.

Ще държимъ отворена и страничната южна врата, ако майка иска да използва нея.

Палмовитѣ пелерини се правѣха отъ кората въ долния край на палмовитѣ стѣбла, отъ която приотвяха тъканъ, служеща за направа на непромокаеми пелерини.

— Зная, че можешъ да наметнешъ такава рибарска пелерина надъ копринената си рокля и да бждешъ предоволна, — каза Мохая.— Ще е много необикновено и красиво, разбира се.

— Не бихъ имала нищо противъ, наистина, — каза Муланъ.

— Загова я нарекохъ Капризка, — намѣси се Суна.

— Въпросътъ е само, дали искашъ да започнешъ съ разкошъ и да свършишъ съ скромность, или да започнешъ съ скромность и да свършишъ съ разкошъ, — обади се Афей.

— Точно така,—каза Мохая.— Разбирамъ втората ни сестра: тя иска да скриемъ разкоша си и да се показваме скромни. Но много по-добре е да живѣемъ скромно вкжщи, а навънъ да показваме разкоша си. Ако почнемъ да пускаме хората да влизатъ и излизатъ презъ задната градина, тя ще загуби всичката си самотность и очарованието ѝ ще изчезне.

Възрастнитѣ слушаха мълчаливо спора на младитѣ, а г. Яо помисли, че по тоя въпросъ Мохая мисли по-дълбоко отъ Муланъ.

— Все още не разбирамъ, — каза Муланъ.— Задниятъ входъ дава по-красива и по-продължителна гледка на сградитѣ. Понеже имаме просторъ, нека му се радваме. Нима бихме искали да влизаме направо отъ входа въ стаятъ, като въ кжщата на нѣкой беднякъ? Освенъ това, ако не използваме тоя входъ, изобщо нѣма да минавате отъ тукъ.

Въ това време Суна погледна навънъ и извика:

— Ето че и тѣ пристигатъ!

Гоститѣ погледнаха къмъ моста и видѣха, че Лифу идва съ майка си и сестра си по открития коридоръ. Афей се втурна да ги посрещне. Хуанъ-еръ, вече осемнадесетъ годишна девойка, бѣше облѣчена като студентъ.

китѣ по онова време — съ тѣсенъ моравъ жакетъ и черни копринени панталони и обуца съ високи токове. Лифу водѣше подъ ржка майка си; между майката и сина се забелязваше сърдечна близость, непозната въ семейство Яо или Ценгъ между родителитѣ и децата.

Лифу бѣше въ китайска роба отъ сизо-синкавъ европейски вълненъ платъ. Той отиде веднага да поздрави бабата и възрастнитѣ, после отиде да поприказва съ Суня и Муланъ. И забеляза невѣроятния фактъ, че тая млада жена не е загубила нищо отъ младостта и красотата си следъ раждането на две деца; кожата ѝ бѣше все така свежа, а слѣпитѣ ѝ очи все така пълнички и гладки, като че не се е случило нищо. Когато Лифу влѣзе, Мохау се усмихна и се отдрѣпна назадъ. Новиятъ обичай — годеницитѣ да се виждагъ — бѣше все още стѣснителенъ за младежитѣ, несвикнали съ него. Мохау не бѣше свѣнлива по природа и се държеше винаги, както подобава, при посещенията на Лифу у дома ѝ, като ги смѣташе за нѣщо съвсемъ естествено, но, въ присѣдственото на толкова много гости, тя поиска да прояви известна сдържаность.

— Спорѣхме за входа на градината, — обърна се Муланъ къмъ Лифу. — Какъ мислишъ, кой входъ трѣбва да се използва — южния ли, или този, отъ който дойдохте?

— Кой спорѣше? — попита Лифу.

— М е ѝ м е ѝ и азъ, — каза Муланъ.

— Не му казвай, коя какво е поддържала, — прекъсна Суня.

— О, зная и безъ да ми кажете, — каза Лифу. — Ти си била за Малката спирка при праскововитѣ облаци, а тя е била за главния входъ.

— Чудесно! — извика Афей.

— А ти какво мислишъ?

— Когато вали дъждъ, бихъ влизалъ презъ главния входъ, а когато грѣе слънце — презъ Спирката край праскововитѣ облаци, — отговори Лифу.

— А дали нѣма нѣкой, който би искалъ да минава презъ главния входъ въ слънчеви дни и презъ задния

— въ дъждовни? — попита Афей, за да подразни Муланъ. Червенъ Кехлибаръ се изсмѣ грѣмко при тия думи, като се гордѣеше съ духовитостта на Афей.

— Какво е това? На изпитъ ли ме подлагате тукъ? — почна да роптае Лифу. — Нѣма да има такъвъ лудъ човѣкъ, разбира се.

— Слава на Омитабха! — каза Муланъ.

— Но нали каза, че Втората сестра предпочита задния входъ? — настоя Афей.

— Казахъ, че тя го предпочита и въ дъждъ, и въ слънце, а не само въ дъждъ.

Муланъ се усмихна съ задоволство, а Мохау почувствува гордостъ отъ думитѣ на Лифу.

*

Всѣка добре уредена домашна градина бѣше редица отъ изкусно прикрити изненади, които превръщаха всѣки завой въ вълнуващо предположение и всѣка врата — въ входъ къмъ тайни. Когато гоститѣ излѣзоха отъ една врата на чардака, тѣ разбраха, че сж били на юсть, раздѣленъ отъ дървена преграда на южна и северна половини. Южната половина, наречена „Вълшебна кула“, служеше за театрална сцена, петъ стѣпки подолу имаше широка скаля, която предпазваше артиститѣ отъ падане въ водата. Каналътъ се извиваше покрай западната страна на тоя мостъ и продължаваше на петдесетина стѣпки още, източно и западно отъ сцената.

Муланъ повика Уханка и ѝ показа залата отвъдъ езерото:

— Това е Уханния кабинетъ.

Уханка остави Аманъ на земята и се загледа въ невѣроятното; когато гоститѣ трѣгнаха, тя продължаваше да стои като унесена и да поглежда предъ една дървена решетъчна вратичка къмъ сливовитѣ дървета, огрѣни отъ пролѣтното слънце.

— Хайде, — каза ѝ тихичко Муланъ. — Много пжти още ще идваме тукъ.

Уханка прехапа устни, взе детето и ги последва, когато минаха въ северната половина, видѣха Червенъ

Кехлибаръ, застана на съвсемъ сама и загледа на негде далеко, така унесена, щото не ги забележа дори. Муланъ разбра изведнажъ, че Червенъ Кехлибаръ е вече петнадесетгодишна девойка. Въ павилиона задъ моста Афей разговаряше съ Лиlienъ.

— Какво правятъ тамъ? — попита Муланъ.

— Той каза, че отива да чака господинъ Ню, — отвърна Червенъ Кехлибаръ. Да вървимъ; трѣбва да настигнемъ другитѣ.

Тръгнаха по една павирана градинска пътека, заградена съ храсти. Следъ единъ завой покрай изкуствени скали, стигнаха до „Размишлението за грѣшкитѣ“ или „Залата за самоизучване“. Това бѣше едно много просторно помѣщение, раздѣлено отъ решетъчни прегради надъ синьо-зеленикавата коприна на алковни отдѣления, наричани „тюлени кабинети“ — нѣщо сръдно между великолепно легло и миниатюрна стаичка, заслонена отъ дървени стени, украсени съ рѣзба и засѣчени съ тюлени завеси, топли зиме и хладни лѣте, съ долапчета въ стенитъ за разни вещи — лични прибори и завивки, съ низки столчета безъ облѣгала за поставяне чай, кадилници за уханни треви или наргилета. Отъ всички жилищни постройки тази бѣше най-назадъ и най-близо до градината. Тя бѣше непосредствено до южния край на езерото, но бѣше така закрыта отъ дървета и скали, щото изглеждаше напълно отдѣлена отъ останалата част на двореца. Отъ северната ѳ страна почваше тѣсна пътека, постлана съ чакълъ и затворена съ бѣла стена, гдето едно кръгло прозорче съ „старомонетна“ решетка, направена отъ извити керемиди, позволяваше да се видятъ още овощни дървета и скали отвъдъ стената. Една малка странична врата въ форма на ваза водѣше къмъ други затворени дворове, но г. Яо предложи да продължатъ на югъ, къмъ Уханния кабинетъ.

Изкачиха се по широки каменни стѣпала до върха на малкъкъ хълмъ, гдето лежеше една изгнила лодка, дълга повече отъ дванадесетъ стѣпки. До нея единъ боръ наклоняваше клонитѣ си къмъ водата, надъ скалитѣ и низкитѣ храсти. Сградитѣ бѣха разположени

щото не позволяваха да се види нищо друго, освенъ извититѣ имъ покриви, но по на западъ можеше да се забележи театралната сцена надъ езерото, напомняща малка кула. Единъ надписъ — „Огразявашъ простакъ“, показваше, че отъ тукъ може да се наблюдава залѣза. Докато наблюдаваха, една чайка хвъркна отъ едно дърво и се гмурна въ езерото, оставяйки задъ себе си леки бразди, които разстроиха небесното отражение на водата.

Ка о слѣзоха отново, тѣ тръгнаха къмъ западъ и влѣзоха въ единъ покритъ коридоръ, който служеше за затворенъ мостъ, защото отъ тукъ каналтъ завиваше на югъ. Тѣсниятъ коридоръ съ цвѣтни стѣкла на прозорцитѣ къмъ езерото, водѣше въ просторна зала съ една тридесетина стѣпки дълга ложа срещу сцената; отъ тамъ сигурно князътъ и семейството му сж наблюдавали представленията. Стенитѣ се издигаха само на две стѣпки надъ пода, а низкитѣ и широки прозорци бѣха пригодени да се пускатъ презъ време на представленията. Тогава проличаваше, че сцената на моста надъ езерото, закрыта отъ надвиснали клони, се издигаше надъ основа отъ скални отломки, като вълшебна кула, изникнала изъ водата; виждаше се и надписа „Вълшебна кула.“ Тѣсна каменна стѣлба водѣше до самото равнище на водата. Единственото нѣщо, което проваляше красотата на тоя кѣтъ и му придаваше известна просташина, бѣ глинената статуя на красивъ юноша, която се издигаше всрѣдъ езерото предъ стената и държеше въ рѣка разгнать свиткъ съ обичайнитѣ думи: „Чишангъ Джиу или „Добра сполука и сърдечно пожелание“.

— Добре е било намислено, — каза г. Ценгъ. — Звучитѣ на флейтитѣ и пѣснитѣ сж сигурно по-вълшебни, когато имъ приглася ромонътъ на водата.

Въ сщия мигъ Муланъ чу отзвука на сиѣхове откъмъ езерото. Отъ западния край на сцената се появи носътъ на една лодка, съ зеленитѣ и розови фигури на Афей и Лиlienъ, които гребѣха съ веслата. Блѣсъкътъ

на зеленигъ води се отразяваше въ лицата имъ. Лилиенъ се смѣеше щастливо.

— Каква прелестъ! — възкликна бабата.

— Лодко нѣщо е за децата да има вода около къщата, — каза г-жа Яо и извика: — Елате насамъ!

— Не е опасно! — извика Афей. — Лодката е току-що поправена.

— Азъ пкъкъ мислѣхъ, че чакате Нюсови! — извика и Муланъ.

— Чакаме ги, но ги нѣма още, — отговори Афей. — Когато дойдатъ, ще ги доведе съ лодката.

Той бѣ докаралъ лодката до самата ложа срещу сцената.

— Трѣбва да внимавашъ, Вторий братко, — каза тревожно Червенъ Кехлибаръ.

— Зная, зная, — отвърна съ усмивка Афей.

— Нѣмате представа колко е различна гледката отъ тукъ, — обади се и Лилиенъ. — Вие изглеждате качнали въ нѣкаква кула.

— Идете да чакате гоститѣ, — каза г. Яо. — И не влизайте вече въ лодката безъ възрастень човѣкъ. Езерото е дълбоко.

Въ широката ложа предъ входа, както и въ самата вала, имаше маси и столове, така че тукъ можеше да се даватъ и угощения преди или следъ театралнитѣ представления.

— Ако останемъ да чакаме тукъ Нюсови, — каза г. Яо, — ще можемъ да ги видимъ още щомъ стигнатъ до сцената. Иначе може би не ще могатъ да ни намѣрятъ лесно.

Затова гоститѣ насѣдаха около маситѣ. Господинъ Яо бѣше много веселъ и каза, като се обърна къмъ младитѣ:

— Сега ще ви изпитамъ. Вижте гледката предъ насъ. Каналътъ заобикаля моста отъ западъ, но и хълмътъ загражда канала откъмъ тая страна. Хайде да видимъ, кой ще съчини най-хубавия куплетъ съ следнитѣ думи:

Лжкатушнитѣ води обграждатъ хълма,
хълмътъ обгражда водата.

Задачата бѣше трудна, защото трѣбваше да се повторятъ три думи и да се предаде действителната гледка, като се постигне безукорно противопоставяне на тоновегъ. Най-младото поколѣние, Айлиенъ и Лилиенъ, не можеха да участвуватъ въ състезанието, защото посещаваха мисионерско училище; и Афей дори не бѣ училъ китайско стихотворство — съществено обучение за писане стихове, което започва много рано; освенъ това, Афей и Лилиенъ още не бѣха се върнали. Въ състезанието шѣха да участвуватъ, следователно, само Лифу, сестритѣ Яо и братая Ценгъ.

Лифу направи първия опитъ:

Езерната риба пронизва сѣнкитѣ, сѣнкитѣ пронизватъ езерната риба.

— Лифу е гладенъ, — каза Муланъ.

— Защо?

— Защото употребилъ думата пронизва, така че ще може да занесе рибата вкѣщи, нанизана на връвъ, и да я сготви.

— Ти си гладна, — каза Коралъ. — Кому другиму мина презъ умъ да яде рибата? Всички се замислиха; Мохау се обади:

— Може да промѣните пронизва съ закрива:

Езерната риба закрива сѣнкитѣ, а сѣнкитѣ закриватъ езерната риба.

— Добре! — извика Муланъ. — Ето ви единъ „еднословенъ майсторъ!“ — Тя загатваше за поета, който усъвършенствувалъ стиховетѣ на другъ поетъ, като смѣнилъ само една дума въ тѣхъ и получилъ възторжени възхвали отъ първия. — Но може да се каже по сѣщия начинъ:

Езерната риба закрива дърветата, дърветата закриватъ езерната риба.

— Ето ти единъ двусловенъ майсторъ, брате Лифу, — каза Коралъ, която обичаше да се шегува съ Лифу винаги, когато го види.

— Това не върви, — каза Мохау.

— Защо? — въярзани Муланъ. — Шомъ езернитѣ

риби се криятъ въ сѣнката на дърветата, тѣ изглежда да се криятъ вслѣдствие въ самитѣ дървета.

— Ти си винаги своеобразна и искашъ да си послужишъ съ опасно въображение, — каза Мохану.

Муланъ предложи най-после собственъ стихъ:

Птича пѣсенъ звучи въ леса, лесътъ
отеква пѣсенята.

— Много добре, — каза г. Яо. — Първата половина представя гледката, втората представя звука.

Господинъ Ценгъ се усмихна въ мълчаливо одобрение, защото обичаше тия старинни игрословия. После се обърна къмъ синоветѣ си:

— Нима ще отстъпите на Ланъ-еръ?

— Нѣма смисълъ да се опитваме, когато сме предъ тѣхъ, — каза Суня.

Чайна бѣ намислилъ да каже: Но щѣта се превръщаше въ день, а деньтъ въ нощъ, и започна:

— Да бихъ могълъ да довърша стиха „тунгъ шао та танъ. . .“ (Нощта стига до зората. . .)

Но явно бѣ, че не може да си послужи отново съ думата та въ Зората стига до нощта.

— А какво ще кажете на това? — запита Мохану.

Бѣли облаци закриватъ кулата, кулата
закрива облацитѣ. . .

— Не е лошо, — съгласи се г. Яо. — Първата частъ предава гледката хоризонтално, а втората — вертикално. Но не е много сполучливо, все пакъ; по-подходящо би било за кула въ висока планина.

— Не си забелязалъ отраженията въ водата, тате, — обясни Мохану. — Тамъ облацитѣ се закриватъ отъ сѣнкага на кулата.

Червенъ Кехлибаръ слушаше внимателно, като мислеше презъ всичкото време нѣкакъвъ стихъ. При все че ходѣше въ чуждо училище, тя бѣ научила китайски по вродена наклонностъ и способностъ.

— Не знай, дали това нѣма да става, — обади се тя. — Стихътъ ѝ бѣше:

Свободни хора гледатъ артиститѣ, и
артиститѣ гледатъ свободнитѣ хора.

— Коя е тази девойка? — обади се старата г-жа Ценгъ, изненадана отъ тая неочаквана поява.

— Моя племенница, — отговори г. Яо. — Едва петнадесетъ годишна още. Добре!

Безспорно бѣ, че състезанието е спечелено отъ Червенъ Кехлибаръ и баща ѝ се зарадва много отъ тоя успѣхъ. Този стихъ бѣше не само напълно естественъ и неподсказващъ никакво усилие, но бѣше най-подходящъ за случая, а, освенъ това, бѣше изпълненъ и дълбока мждростъ, като доказваше, че зрителитѣ не само наблюдаватъ играта на артиститѣ, но и сами сж артисти въ драмата на живота, наблюдавана отъ артиститѣ отъ другия край на водата. Затова г. Яо записа стиха на Червенъ Кехлибаръ на една полирана дъска и го закачи въ Уханния кабинетъ.

За обща изненада, на сцената се появи Афей, последванъ отъ Лилиенъ.

— Предъ вратата има фокусници! — извика възбудено Афей отъ другия брѣгъ. — Да ги покания ли?

— Едно момиче и едно момче; много сж интересни, — обади се Лилиенъ.

Господинъ Яо попита баба Ценгъ, иска ли да види изкуството имъ.

— Защо не? — каза тя. — Азъ съмъ виждала фокусници, но за децата ще е забавно да ги погледатъ.

Господинъ Яо позволи да ги поканиятъ и фокусницитѣ се появиха скоро на сцената откъмъ задния входъ. Афей бѣ открилъ две деца отъ Шантунгъ — една тринадесетъ годишна девойка и осемгодишното ѝ братче, придружени отъ родителитѣ имъ — които обикаляха отъ врата на врата, за да показватъ изкуството си и да си изкарватъ прехраната. Майката пристѣпваше измъчено на грознитѣ си тѣсни нозе, съ стегнати на глезенитѣ панталони и завързано на гърба дете. Бащата носѣше малка стълба и барабанъ. Девойчето бѣше въ вехто пурпурно кимоно съ много широки ржкави — споредъ модата отпреди десетъ години. Нозетѣ му бѣха стегнати, но то можеше да се движи все пакъ много пѣргава. Лицето му бѣше прекалено гримирано.

Гоститѣ видѣха, че Афей и Лилиенъ разговарятъ свободно съ фокусниците.

— Тия модерни ученички никакъ не се стѣсняватъ отъ чужди хора, — каза г-жа Ценгъ.

Червенъ Кехлибаръ изслуша мълчаливо тая забележка. Тя бѣше съученичка на Лилиенъ въ едно чуждо училище, известно главно съ това, че децата се научаваха тамъ да говорятъ добре английски. Въпрѣки предубеждението си противъ християнството и всички европейски новости, г. Ценгъ бѣ склонилъ да прати дъщеритѣ си въ християнско училище, следъ като дисциплината въ китайскитѣ училища се бѣ провалила напълно поради новитѣ разбирания; въ чуждитѣ училища децата се научаваха поне да уважаватъ учителитѣ си. А г-жа Ценгъ имаше по-добъръ усѣтъ за изискванията на новото време и настояваше дъщеригѣ ѝ да не изостанатъ назадъ отъ другаркитѣ си. Щомъ учеа въ чуждо училище обаче, неизбѣжно бѣ да пренебрегнатъ изучаването на китайски. Но между Червенъ Кехлибаръ и Лилиенъ имаше голѣма разлика. Червенъ Кехлибаръ си оставаше по душа стѣсни телна старомодна девойка, докато Лилиенъ се чувствуваше въ новия животъ като пате въ вода.

Представлението на пжтуващитѣ артисти започна съ трогателно предаване на стариненъ и смѣшенъ селски танцъ. Бащата биеше барабана и семейството се раздѣли на две групи по двама души, които заставаха едни срещу други. Пѣсенъта бѣше кратка, придружена съ движения; ту женитѣ пристѣпваха напредъ, ту мъжетѣ пристѣпваха къмъ тѣхъ, като имъ се заканваха съ прѣстъ при общъ припѣвъ:

Тар-р-р-р-ла-та, пяо-и-пяо,

Тар-р-р-р-ла-та, пяо-и-пяо.

Личеше си, че, изпѣта отъ добъръ хоръ, пѣсенъта би била много приятна; но тя бѣше преди всичко весела, поради кокетното държане на жената и девойката и ухаждането на мъжа и момчето, които не бѣха много убедителни може би. Обаче гласовѣтъ на братчето и сестричката бѣха сърдечни, весели и приятни за слушане въ пролѣтния въздухъ.

Следъ свършването на пѣсенъта, барабанътъ продължаваше да бие и девойчето слѣзе на малката скеля подъ сцената, като почна да хвърля въ бърза последователность три ножа въ въздуха и да ги лови изкусно съ ржка. Скелята бѣше около петъ стѣпки широка, но отъ мѣстото на зрителигѣ изглеждаше, че девойчето е на самия ѝ край и всички се безпокоеха за него. Самото девойче, обаче, не свалаше погледъ отъ ножовѣтъ въ въздуха, като ги хвърляха и ловѣше спокойно, безъ каквато и да е видима мъчнотия.

Когато свърши номера си, всички ѝ ржкоплѣскаха; зарадвано отъ ржкоплѣскането, девойчето се оттегли съ поклонъ и усмивка. Следъ това се яви бащата и се поклони на зрителитѣ, сочейки съ прѣстъ водата предъ себе си, за да имъ ладе да разбератъ, че ще покаже изкуството си. Като взе стѣлбата и я закрепилъ здраво на главата си, той клекна, а момченцето се приготви да се качи по стѣлбата.

— Недей! — извика Червенъ Кехлибаръ.

— Не се бойте! — извика фокусникътъ отъ другия край на езерото. После добави, безъ да смѣни позата си: — Ако лаое и тайтай смѣтатъ, че заслужаваме, ще ни удостоятъ съ по-голѣма награда. — Гърдитѣ му бѣха изпъчени и гласътъ му строгъ.

Момченцето се занискача срчно и пѣргаво до върха на стѣлбата. Застанало на най-горното стѣпало, то докосна съ ржка върха на кулата. Женитѣ притаиха дѣхъ, когато то почна да слиза, провирайки се между стѣпалата и заставайки по едно време съ главата надолу. Това не бѣше необикновенъ подвигъ, защото момченцето бѣше дребно и леко, но гледката бѣше все пакъ крайно вълнуваща. При едно отъ тия провирания, детето се чукна о стрехата на кулата и отхвъркна настрана, но бащата хвърли съ свѣткавична бързина стѣлбата и улови детето въ ржце. Още преди зрителитѣ да разбератъ какво е станало и да се уплашатъ, детето бѣше въ безопасность на земята. Бащата се поклони и всички почнаха да ржкоплѣскаха. Господинъ Яо заповѣда на единъ прислужникъ да ладе единъ доларъ на детето; бабата

се трогна и заповѣда сжщо на единъ отъ прислужниците си да даде и отъ нея единъ доларъ, като каза, че не е леко да си синъ на беднякъ.

Муланъ наблюдаваше, прегърнала Атунгъ и сложила Аманъ на колѣнетѣ си. Следъ свършване на представлението, тя забеляза изведнажъ, че Уханка не е въ стаята. Като отиде да я потърси, тя я намѣри седнала на каменна пейка подъ една слива въ градинага южно отъ голѣмата зала. Малката и слабичка Уханка бѣше въ розова дреха и гледаше замислено къмъ зеленитѣ клони, така че слънцето бѣ огрѣло лицето ѝ, по което се открояваше сѣнката на клонитѣ, а плиткитѣ ѝ се бѣха отпуснали на една страна. За какво ли се бѣ замислила тя?

— Какво правишъ тукъ, та не дойде да видишъ представлението, Уханке? — попита Муланъ.

Изтривайки бързо очи съ прѣститѣ си, тя се усмихна сърдечно, както Муланъ не бѣ я виждала да се усмихва ни веднажъ досега, и отговори:

— О, просто седѣхъ и мислѣхъ.

— Зная за какво мислишъ, — каза Муланъ. — За Уханния кабинетъ въ княжеската градина. Виждашъ ли онзи надписъ тамъ? Можешъ да прочетешъ собственото си име на него.

— Да. Но каква е последната буква?

— Кабинетъ.

— Горниятъ край прилича на чинийка, долниятъ на печка, а между тѣхъ като че има макарони.

Муланъ се засмѣ.

— Този кабинетъ е билъ построенъ може би за тебе, много време преди настоящия ти животъ. Може би си живѣла нѣкога тукъ като младъ господарь, който е убилъ нѣкоя своя слугиня. Така може да се обясни и сегашното ти страдание.

Уханка бѣше толкова щастлива, щото въ очитѣ ѝ се появиха отново сълзи.

— Ехъ, всичко е свършено вече, — каза тя.

— Леко ухание — Безмълвно ухание — Студено ухание — Топло ухание — все прекрасни имена, — каза Муланъ. — Щастлива ли си сега?

— Трѣбва да благодаря на найнай за всичко това. Ако не бѣхте вие, не бихъ преживѣла такъвъ день.

— Заслугата не е моя, — каза Муланъ. — Само твоята добра сждба те доведе тукъ. Нима знаешъ, че баща ми ще купи тази градина? Не бива да размишлявашъ, защото ще се смаяшъ. Нѣкаква сила те закриля, както закриляше и мене, когато бѣхъ дете.

— Найнай... — започна Уханка и млъкна.

— Какво?

Уханка сви вежди и погледна Муланъ право въ лицето:

— Искамъ да бжда цѣлъ животъ при тебе.

— Какъ именно?

— Като Свилена.

— О! — промълви Муланъ.

Самата Муланъ бѣ намислила да даде Уханка за наложница на съпруга си. Тя бѣше модерна жена и имаше всички нови разбирания противъ стѣгането на новетѣ и многоженството, но тия разбирания бѣха нѣщо отвлѣчено и не бѣха приложими въ непосредствения ѝ животъ. Мисълта да подари една наложница на съпруга си ѝ се струваше почти прекрасна. Вѣрно бѣше донегде, че една женена жена безъ помощта на мила и пѣргава наложница прилича на престолонаследникъ безъ неговъ замѣстникъ. „Правилното“ положение на съпругата се закрепваше напълно само съ присѣтствието на една помощникъ-съпруга, както вѣлко председателство е по-ценно, когато има двама подпредседатели.

— Съпруга безъ наложница вкжщи прилича на цвѣте въ ваза безъ листа, — бѣ казала веднажъ Муланъ на Суня.

— Мислѣхъ, че си модерна жена, Капризке, — бѣ отвърналъ Суня.

По-вѣрно би било, може би, да смѣтнемъ това хрумване за едно отъ многото своенравни хрумвания на Муланъ. Суня чувствуваше, че тя смѣта присѣтствието на втора съпруга като неизбѣжна проява на аристократиченъ равкопѣ, като кехлибаренитѣ животни, които обичаше

толкова много. Освенъ това, тя бѣше способна за искрено и дълбоко приятелство, сподѣляше радости и скърби за презъ цѣлъ животъ. Тя се възхищаваше винаги отъ красотата, дори когато я срѣща у други жени. Има хрумвания, които сж пристойни отъ артистично гледище, макаръ и обществено да сж непристойни. Може да наречете Муланъ неморална, читателю, ако желаете. Тия нѣща не могатъ да се обяснятъ съ правилата, установени за живота ни отъ моралистите.

Муланъ знаеше, че Суня има голѣма слабостъ къмъ жени. Врѣщайки се отъ „вечеритѣ на цвѣтата“, давани отъ приятели, той ѝ бѣ разказвалъ за срещнатитѣ тамъ куртизанки, и Муланъ се интересуваше отъ описанието имъ много повече, отколкото самия Суня. Той я бѣ нарекълъ „глупачка“ по тоя поводъ, защото бѣше напълно щастливъ съ нея — щастие, дължимо безъ съмнение на обстоятелството, че тя не му забраняваше да посещава такива вечери.

Кася бѣше сжщо отличенъ примѣръ въ това отношение. Муланъ би могла да задържи положението си на първа съпруга сжщо така леко, както и г-жа Ценгъ. Положението ѝ нѣмаше да бжде изложено на никаква опасностъ, особено съ девойка като Уханка.

Когато Уханка каза на Муланъ, че иска да не се раздѣля никога съ нея, последната смѣтна, че мисълта на Уханка е да стане наложница на съпруга ѝ. Затова, когато девойката каза: „Като Свилена“, тя можа да отговори само съ едно почти разочаровано „О!“ и не добави нищо друго.

Тя гледаше наоколо си, застанала съ Уханка и Аманъ предъ една старинна ваза, три-четири стъпки широка, съ голѣми златни рибки вътре, когато видѣ, че Маня идва насамъ съ сина си.

— Вие се забавлявате, значи, тукъ сами, като се криете отъ гоститѣ! — каза Маня.

— О, не се крия, — отвърна Муланъ.

— Нюсови дейдоха вече, — продължи Маня. — Азъ се отдалечихъ, ва да не се срещна съ господинъ Ню

Тукъ сж всичкитѣ имъ деца, дейдоха и жената, и наложницата на сина имъ.

— Ингингъ ли? Какъвъ е на видъ? — запита Муланъ.

— Съвсемъ модерна, съ нова прическа, европейска лѣтна рокля и европейски обуца. Като модерниѣ шанхайски дами, които сме виждали на картина. Вътре остана по бледо-розово кимоно, съ божуръ, закиченъ на лѣвото ѝ рамо. Най-забавното бѣше това, че тѣ влѣзоха съ Хуайю подъ ржка, като нѣкоя модерна двойка, а жена му вървѣше назадъ съ децата. Трѣбва да ти кажа още нѣщо. Тя си е все такава, каквато я знаешъ — пакъ ме ядоса.

— Кой?

— Суюнъ. Когато Ингингъ влѣзе, Суюнъ трѣбваше да я представи, разбира се. Когато стигнаха до майка ми, тя каза: „Това е една леля отъ провинцията“. Ако ти би казала това, не бихъ се разсърдила, но отъ нея не мога да понасямъ такива думи. Изглежда, че още не ѝ е минало за тази сутришната разправа.

— Това е вече прекалено, — каза Муланъ. — Не може да се говори така грубо, дори и на шега. Азъ ще я поставя на мѣстото ѝ! Почакай!

Муланъ горѣше отъ нетърпение да види Ингингъ, затова отиде съ Маня въ една странична стая, отгдето погледна презъ решетката, изработена въ форма на сливови цвѣтчета.

Съ появата на семейство Ню, мъжетѣ и женитѣ се раздѣлиха. Хуайю, г. Ценгъ, г. Яо и Чайна бѣха навънъ. Лифу и Суня разговаряха въ единъ ягълъ. Вътре бѣха насѣдали женитѣ. Госпожа Яо разговаряше съ жената на Хуайю, заобиколена отъ четиритѣ си деца, а Мохау се забавляваше съ децата.

Присѣтствието на Ингингъ, доскоро всеизвестна куртизанка, а сега наложница, стѣсняваше другитѣ дами, защото съпругитѣ иматъ вродена антипатия къмъ жена отъ тоя видъ. Но всички любопитствуваха все пакъ да ѝ видятъ.

Ингингъ седѣше до Суюнъ. Тя имаше предизвика-

телна, чувствена външностъ, бѣше пълничка, бѣла и живнерадостна, а божуртъ на рамото ѝ засилваше илюзията за младостта ѝ. Тя се държеше много свободно, като не съзнаваше, че може да има нѣкаква разлика между нея и останалитѣ жени, или се преструваше, че не съзнава това. Би могло да се стори странно, че не е много гримирана; но битността ѝ на бивша гейша се издаваше отъ тъмно-виолетовата копринена кърпичка, която тя развѣваше непрестанно въ ржка, когато говорѣше. Тя откриваше отвреме-навреме нозетѣ си много повече, отколкото би било прилично за почтена жена. При все че бѣше наложница, не бѣше съ панталони, а съ рокля, като всѣка модерна съпруга. Бледо-розовото кимono съ висока яка и стегнати кжси ржкави, едва закриващи лакътя, показваше мекитѣ ѝ, пълнички ржце. На прѣста ѝ Муланъ забеляза голѣмъ, чегури каратовъ елмазъ. Въ сравнение съ нея, съпругата на Хуайю, отслабнала отъ чести раждания, приличаше на избѣлѣла стара картина, а изглеждаше, че очаква пакъ дете. Докато Ингингъ разговаряше свободно, размахвайки щастливо виолетовата си кърпичка, съпругата гледаше като осждено, нѣмо, страдащо живоно.

Децата обаче се въртѣха все около майка си и гледаха подозрително новата любовница на баща си. Суюнъ повика едно отъ тѣхъ да дойде при нея; дойде едно отъ близначетата.

— Ела при мене, — каза ласкаво Ингингъ и прострѣ ржка. Изненадано отъ движението ѝ, момченцето се дръпна веднага назадъ. Но Ингингъ прострѣ по-бързо бѣлата си ржка, улови го и го прегърна. Тя се опитваше да поиграе съ това четиригодишно момченце, но шомъ братчето му го повика, то се изскубна и изтича пакъ при майка си. Изведнажъ, Ингингъ стана и отиде при съпруга си. Хуайю, който искаше да мине за съвремененъ мжжъ, стана веднага, но г. Ценгъ и г. Яо не мръднаха. Ингингъ и Хуайю отидоха при прозореца и се загледаха къмъ езерото. Хуайю ѝ поладе папираса и я запали, а тя сложи ржка на рамото му.

— Тя е наистина безъ срамъ, — промълви Маня

на Муланъ. Държи се така, както ние не бихме си позволили никога да се държимъ.

Тѣ влѣзоха при гостенкитѣ. Като видѣ Уханка, бабата запита:

— Коя е тази хубава девойка, Ланъ-еръ? Нѣкоя твоя приятелка ли?

— О, стара майко, ами че това е Уханка! — каза Муланъ.

— Почнахъ да оглупявамъ вече, — каза бабата. — Не мога да помня никого. А пъкъ и ти си я нагиздила като нѣкоя чиновническа дъщ ря.

Тази похвала зарадва Уханка и засили самоувереността ѝ; отсега-нататкъ тя почна да се държи по-свободно, Муланъ я чуваше дори да се смѣе сърдечно понѣкога.

Когато тръгнаха за обѣдъ, мжжетѣ тръгнаха напредъ, а женитѣ и децата се наредиха пакъ следъ бабата.

— Ела съ мене, Асуанъ, — каза бабата на правнука си. Като се облегна съ едната сиржка на Асуанъ, а съ другата на Дамаска, тя тръгна полека. Муланъ забеляза, че Хуанъ-еръ подкрепя майка си и помисли, че никога не е виждала по-щастлива и доволна жена отъ майката на Лифу. Въ сравнение съ нея, собствената ѝ майка, която вървѣше подъ ржка съ Мoxау, изглеждаше тжжна стара жена, при все че бѣше господарка на княжески дворець. Тя бѣше толкова сломена вече, щото бѣ промѣнила напълно характера си и бѣ загубила дори нѣкогашната си избухливостъ.

По една пжтека, постлана съ широки стари тухли и заобиколена отъ двегѣ страни съ високи дървета, изпълнили съ ухание пролѣтния въздухъ, гоститѣ стигнаха до залата за угощения.

*

Залата за угощения бѣше стара постройка, петдесетина стлпки широка и тридесетина дълга, съ червени дървени стълбове и осемнадесетъ до двадесетъ стлпки високи врати подъ зелена стрѣха. Единъ стариненъ надписъ съобщаваше името на залата: „Чунгмингтанъ“.

Чунгингъ е била сигурно посмъртна титла за нѣкой отъ прадѣдитъ на княза. Срещу залата имаше широкъ камененъ дворъ, съ камененъ скрижалъ на западниа край, сложенъ надъ каменна костенурка. На горния край на скрижала имаше два дракона; това бѣше подаръкъ отъ императора, за увѣковѣчаване подвизитъ на княза. Предъ залата имаше две лежи съ божури, които се аленѣха спокойно въ пролѣтното слънце.

Мжжетъ разглеждаха каменния скрижалъ, когато при тѣхъ дойдоха Суня и Лифу, — придружени отъ Сутунгъ, брата на Сутанъ, дошелъ да се запознае поотблизо съ семейство Яо. Завършилъ медицина въ странство, Сутунгъ почти не знаеше китайски и изглеждаше малко чуждъ въ тая срѣда. Той бѣше въ европейски дрехи, низкъ, широкоплещестъ, съ спокоенъ и силенъ гласъ. Лифу забеляза, че той гледа каменната костенурка, а не надписа, и почукваше главата на костенурката съ европейския си бастонъ. Мълчаливъ по природа, той имаше много наблюдателенъ погледъ. Лифу го хареса.

Като се отвърна отъ скрижала, Хуайю попита г. Яо:

— Кога ще бѣде сватбата на третата ви дъщеря?

— Тази есенъ може би, — отговори г. Яо. Лифу бѣ свършилъ преди две години и сега бѣше учителъ, защото искаше непременно да спечели малко свои пари преди да се ожени. Господинъ Яо не се противопостави на това желание на бѣдещия си зеть, а г-жа Яо желаше да задържи колкото е възможно повече време Мохуау при себе си.

— Моитъ поздравления, — обърна се Хуайю къмъ Лифу. — Толкова много съмъ слушалъ за васъ! Моитъ възхищения! Моитъ възхищения! Вие ще направите велики дѣла за родината.

Лифу изпита стѣснение отъ тия похвали, а Хуайю продължи любезно:

— Въ днешно време страната се нуждае отъ хора като васъ. Толкова много нѣщо има да се прави! Да се създаде промишленостъ, да се издигне на подобаваща висота образованието, да се откриятъ нови училища, да се обнови обществото, да се прочисти политическия

животъ и да се установятъ демократически начала на управление. Въ коя отъ тия области не сж потрѣбни даровити хора?

Лифу си каза, че тия излияния приличаха на речитъ на държавници при откриването на учебната година, съ които бѣше свикналъ отдавна. „Обнова на обществото“ и „прочистване на политическия животъ“ бѣха кухи фрази, винаги готови на езика на общественицитъ и много неприятни за него. Но той се ограничи сега съ учтива благодарностъ.

Наредиха четири маси; на баба Ценгъ бѣ отредено почетно мѣсто на една отъ маситъ; до нея бѣше г-жа Ченгъ, а самиятъ г. Ценгъ имаше почетно мѣсто на трапезата на мжжетъ, съ съседъ Хуайю. На третата маса, гдето бѣха по-младитъ гостенки, почетното мѣсто бѣше за майката на Маня; срещу нея бѣха съпругата на Хуайю и Суюнъ, а до Суюнъ — Ингингъ, която утвърждаваше по този начинъ положението на законната съпруга. Останалитъ гости се настаниха свободно, кой гдето пожелае; Лифу, Суня и Чайна бѣха на трапезата на възрастнитъ мже. Сестрата на Лифу, Хуанъ-еръ, бѣше до Мохуау на трапезата на баба Ценгъ, а Муланъ и Червенъ Кехлибаръ бѣха при младитъ жени. Господинъ Фенгъ, Муланъ, Мохуау и Коралъ седѣха съответно на края на всѣка отъ четиритъ маси, за да изпълняватъ ролята на домакини и да наливатъ вино на гоститъ.

Муланъ предложи твърде скоро да пиятъ наздравница за майката на Маня. Почетното мѣсто на тая маса се падаше по право на майката на Маня поради възрастта ѝ; Маня седѣше до майка си и срещу съпругата на Хуайю, Суюнъ и Ингингъ. Доста време трѣбваше да уговарятъ майката на Маня да заеме почетното мѣсто на тая маса; тя настояваше, че това мѣсто трѣбва да се заеме отъ съпругата на Хуайю.

— Ние сме всѣки день заедно, каза г-жа Сунъ. — Почетното мѣсто днесъ се пада на г-жа Ню.

Но установенитъ обичаи за почитъ къмъ възрастнитъ надделяха, защото съпругата на Хуайю бѣше действително млада.

— За деля Сунъ, — каза Муланъ.

— Да приемъ най-напредъ за Ню найнай, Ланъ-еръ, — каза майката на Маня.

— Не, невъзможно, — отвърна Муланъ. — Преди всичко, ти си отъ по-старото поколѣние и си преминала презъ повече мостове, отколкото ние. Следъ това, ти представлявашъ на нашата маса семейството на баба ци. Неуважение къмъ деля Сунъ е неуважение къмъ стара майка. Каквото и да кажатъ хората, не ще имъ позволя да кажатъ основателно, че една дъщеря на семейство Яо не знае установенитѣ обичаи.

Муланъ стана да изпие чашата си, при което Суюнъ седѣше спокойно, макаръ и да чувствуваше, че камънитѣ се хвърлятъ въ нейната градина.

Презъ време на обѣда Муланъ се опита да поведе разговоръ съ Ингингъ и забеляза, че отблизо тя е по-хубава, отколкото отдалеко. Следъ това Муланъ поздрави Червенъ Кехлибаръ за стиховетѣ ѝ и разказа на Ингингъ и съпругата на Хуайю за състезанието, на което тѣ не бѣха присъствували.

Ингингъ бѣше висока севернячка, съ богатъ, плътенъ гласъ.

— И азъ мога да намисля нѣщо, — каза тя.

Облацитѣ се превръщатъ въ дъждъ, а дъжда — въ облаци.

Изразътъ „облакъ-дъждъ“ бѣ поетическо напомняне за плътски отношения. Това благозвучно загагане бѣше допустимо въ нѣкой музикъ-холъ, но не и въ общество като събраното тукъ. Той прозвуча просто като обида. Муланъ и Червенъ Кехлибаръ разбраха, девойчето се изчерви, а Муланъ го погледна и не продума.

— Какво има? — каза дръзко Ингингъ. Живѣемъ въ нови времена.

Но никой другъ не продума и тя разбра, че е проявила лошо възпитание.

На трапезата на мжжетѣ разговорътъ се поддържаше отъ Хуайю, който говорѣше съ влѣчението на човекъ, върващъ напълно въ тоя свѣтъ. Неговиятъ свѣтъ бѣше до голѣма степенъ — ако не изключително —

свѣтътъ на политикитѣ. Въ този свѣтъ се живѣеше добре. Не можеше да се отрече, разбира се, убийството на Сунгъ Чаоенъ отъ Юанъ, но такива дѣла сж неизбѣжни въ висшата политика. Парламентътъ бѣше разтуренъ, но членоветѣ на парламента бѣха подкупни глупци. Това, отъ което страната се нуждаеше, бѣше едно силно и честно управление. Предстоящата конституция бѣше сжщо много добра — каменна основа за демокрацията. Имаше изгледи министъръ-председателъ да подаде оставка. Ако министритѣ бждатъ отговорни само предъ председателя на републиката, правителството щѣше да бжде много по-здраво. Да, три и половина милиона ще стигнатъ напълно за новото петролно дружество. Нови фондове отъ петдесетъ милиона долара щѣха да бждатъ необходими за празника на Драконовата лодка . . . (Да, помисли Лифу, нѣма ни една проява на тайната политика, и нито единъ висшъ правителственъ чиновникъ, когото Ню да не познава . . .)

Обѣдътъ мина подъ знака на три и половина за петролното дружество и петдесетъ милиона за празника на Драконовата лодка. Хуайю говорѣше, кашляше и хрочеше толкова гръмко, щото разговоритѣ на трапезата на гостенкитѣ понѣкога замлъкваха напълно, като че всички слушаха важни държавни тайни. И прислугата дори се чувствуваше така, като че поднася вечеря на министри. Само бабата си спомни да каже една любезна дума за рибата и настета съ гжска, приготвенъ толкова вкусно отъ готвача.

Къмъ края на обѣда Лифу бѣше вече безкрайно разлразненъ. Хуайю казваше:

— Всички трѣбва да се обединимъ около нашия великъ вождъ, за да служимъ на родината си:

— Азъ не желая да служа на родината си, — каза рѣзко Лифу.

Хуано бѣ ужасенъ. Такава мисълъ бѣ неразбираема за него. Тя бѣше толкова неочаквана, щото замлъча за мигъ, като не знаеше какво да каже, но скоро се съвзе и продължи:

— Нашиятъ вождъ, стариятъ Юанъ, би поставилъ

много, много отдавна стряната въ редъ, ако би билъ императоръ, вмѣсто ония манджурци. Ако би билъ роденъ двадесетъ години по-рано, би могълъ да стане императоръ и би насочилъ държавата въ пътя на напредъка и свободата.

— Може да го стори и сега, — каза Лифу, — като унищожи републиката.

Въ въздуха се понесе буря. При все че се намираха въ 1914 г., носѣше се слухъ, че Юанъ има намѣрение да унищожи републиката и да се прогласи за императоръ. Но никой, нито дори най-яркиѣ поддръжници на Юанъ, не си позволяваха да разисква явно тоя въпросъ. Лифу бѣше убеденъ републиканецъ, а по начина, по който Хуайю говорѣше за „нашия великъ вождъ“, той разбра, че младиятъ Ню подготвя пътя си къмъ монархизма, когато му лойде времето.

При последната рѣзка бележка на Лифу разговорътъ се прекъсна окончателно, така че г. Яо бѣ принуденъ да стане и обяви обѣда за свършенъ, съ думитѣ:

— Благодаря на всички.

Гоститѣ станаха. Лифу се бѣ зачервилъ отъ гнѣвъ. Муланъ се приближи и му се усмихна. Моху сжщо се приближи и запита тихо:

— Защо трѣбваше да му кажешъ тия думи?

— Не можахъ да се въздържа, — отговори Лифу.

ГЛАВА XXVII

Наскоро следъ обѣда бабата каза, че иска да подрѣмне и възрастнитѣ дами отидоха заедно съ нея въ преднитѣ дворове. Останалитѣ гости се прѣснаха да разгледатъ двореца. Хуачю каза, че трѣбва да си отиде, заедно съ семейството си, поради предварително поето задължение. За Ингингъ гостуването не бѣше сполучливо. При все че съпругътъ ѝ бѣ блестялъ презъ време на разговора, г. Яо чувствуваше, че не бѣ приета като съпруга и другитѣ дами не се държаха къмъ нея като къмъ равна.

Като изпрати Хуайю и семейството му до задния входъ, г. Яо се върна, отиде при Лифу и му каза, за най-голѣма изненада на младежа:

— Отговорихте му както трѣбва! Добре направи!

— Какъ можешъ да кажешъ такова нѣщо, татко? — каза Моху. — По-добре е да не се обижда чонѣкъ като Хуайю.

Господинъ Яо се засмѣ:

— Както виждамъ, Лифу ще е въ по-голѣма безопасность въ твоитѣ рѣце, отколкото въ моитѣ!

— Нима не те хвана ядъ, като го слушаше какъ говори за поддръжане нашия вождъ и цѣлата му шайка? — попита Лифу. — Миллиони за това, милиони за онова — като че той ржководи управлението.

— Какво отъ това? Той може да си говори, а ти да го слушашъ. Слушай го, както слушашъ артисти на сцена.

— Но такива чиновници като него провалятъ страната! Това сж най-блестящитѣ управници на републиката!

Виждайки, какъ Лифу се увелича пакъ, Моху по-

мисли, че той е чистокръвенъ жребецъ и разбира, че трѣбва да му разпуска отвреме-навреме поводитѣ, за да може да поскача на воля. Затова побърза да промѣни разговора съ думитѣ:

— Той не се отнася както подобава съ жена си, като се излага така явно съ новата си любовница.

— Не бихъ желала да съмъ на мѣстото на жена му, — обади се Коралъ — Би трѣбовало нѣкой да му каже какво мислятъ хората за него.

Суюнъ дойде при тѣхъ, като остави съпруга си съ г. Ценгъ и Сутунгъ, започнали оживенъ разговоръ за стомашнитѣ болки на г-жа Ценгъ. Като я видѣ, Моху каза на Лифу:

— Сестра му идва при насъ. Бжди внимателенъ.

— Каква благоразумна другарка имаме въ тази стая! — каза Коралъ. — Почна вече да проявява правата си.

— Вие не познавате колко лесно избухва братъ ми, — каза сестрата на Лифу. — Той не се грижи за собственитѣ си работи, но лесно се дразни за нѣща, които не го засѣгатъ.

— Янгъ Чишенгова кръвъ, разбира се, — каза Моху.

— Политиката не ме интересува, — обади се Лифу.

— Напротивъ, и то много повече отъ всѣки другъ, — каза годеницата му.

— Мене ли? Невъзможно!

— Слушай, Лифу, — каза г. Яо, — дъщеря ми те познава по-добре, отколкото ти я познавашъ самъ. Слушай я, и ти нѣма да сбъркашъ.

Разговорътъ мина за бъдещето на Лифу. При все че не се познаваше самъ много добре, той смѣташе, че би желалъ да стане вестникарь и да отиде дя следва въ чужбина следъ женитбата си. Най-опасното въ характера му бѣше това, че умѣе да се изразява много свободно, а сжщевременно и да открива грѣшкитѣ въ всѣко нѣщо; това се проявяваше въ рѣдка дарба да назовава всѣко нѣщо съ истинското му име и да изразява неуважени обиди положениа съ нѣкоя сполучлива фраза, трѣбва

да я изкажатъ писмено или устно. Лифу бѣше може би по природа нетѣрпеливъ, ненавиждащъ злото и врагъ главно на лицемерieto и прикритостта. А ненавиждатъ кѣмъ злото води кѣмъ по-ясното му забелязване. Хората смазватъ обикновено всѣка дървеница, щомъ я видятъ, и то съ задоволство. Чистенето е винаги приятно забавление за децата и за възрастнитѣ и оставя у тѣхъ сжщото чувство на задоволство.

Чуха се гласоветѣ на най-младитѣ, най-ясно гласа на Афей; въ североизточния край на градината можеше да се види едно голѣмо хвърчило въ формата на шурецъ, но децата бѣха скрити задъ нащвѣтлитѣ дървета отпредъ и изкуственитѣ хѣлмове по-назадъ. Не следъ много Червенъ Кехлибаръ се появи бавно между дърветата съвсемъ сама, мила и стройна фигурка въ кремаво копринено кимоно и панталони. Тя се поспираше отвреме-навреме да погледа нѣкое цвѣте, безъ да знае, че я наблюдаватъ. Успѣхътъ ѝ въ състезанието за стихотворство бѣ направилъ особено впечатление на всички, включително г. Яо. И Коралъ дори бѣ чула за тоя успѣхъ.

— Какво умно девойче е Червенъ Кехлибаръ! — забеляза Коралъ.

— Премного дори, — каза кротко г. Яо.

— Защо не се забавлявашъ съ хвърчилото, заедно съ другитѣ? — извика Коралъ.

— Много тичахъ, та ми се зави свѣтъ, — отговори Червенъ Кехлибаръ. Тя бѣше наистина преbledнѣла и запѣхтѣна. — Отъ времето трѣбва да е, — продължи тя. — Много се стопли изведнажъ.

Хуанъ-еръ предложи да я придружи до вкжши, но Червенъ Кехлибаръ отвърна, че ѝ нѣма нищо — само била малко запѣхтѣна. — Хуанъ-еръ я настани да седне при нея на една каменна пейка.

Тукъ има хубава сѣнка, каза — Хуанъ-еръ. — По-добре е да не стоишъ на слънце.

Червенъ Кехлибаръ бѣше изнѣжена още отъ детинство и лесно би получила слънчевъ ударъ въ горещъ день. Затова бѣ свикнала да отбѣгва слънцето, поради което бѣше много бледа. Здравето ѝ бѣше подко-

пано отъ много лѣкарства, прекалени диети и прекалено четене на романи. Още като дванадесетъ годишно дете тя бѣ пила вино съ тигрови кости, укрепигелно, давано обикновено на много по-възрастни хора за закрепване коститѣ имъ.

Тя бѣ станала тази стуринъ рано и бѣ дошла въ градината заедно съ родителитѣ си, каго работише щастливо съ Афей преди присигането на гоститѣ. Но обѣдтъ се състоя много късно, а следъ това дойде и възбудата отъ състезанието за стихове. Следъ обѣда тя бѣ направила усилие да отиде съ Афей и Лилиенъ и да тича заедно съ тѣхъ; когато Афей поиска да пусне хвърчило, тя се постара да вземе участие и въ тая игра, но внезапната горещина скоро я измори.

— Кои сж нататъкъ? — запита Хуанъ-еръ.

— Муланъ, Суня и другитѣ.

— Кои сж „другитѣ“?

— Афей, децата и сестритѣ Ценгъ.

Групата видѣ, че Муланъ е застанала на върха на единъ хълмъ, за да пусне хвърчилото отъ най-високото мѣсто, докато нѣкой дърпаше връвта по-долу, на извезсно разстояние отъ нея.

Това бѣ необикновено занимание за майка съ две деца.

— Вижъ сестра ми! — каза Моху.

Хвърчилото полетѣ за кратко и Муланъ подскокна, като че искаше да му помогне да се издигне по-нагоре; но хвърчилото скоро се наклони и почна да пада.

Следъ нѣколко минути Мулапъ изчезна, а на хълма се появи Афей, съ хвърчило въ рѣка и последванъ отъ Лилиенъ, която се борѣше съ него, за да му вземе хвърчилото и да го пусне.

Червенъ Кехлибаръ потрѣпна и почна да кашли.

— Не ти е добре, — каза Хуанъ-еръ. — По-добре ще е да влѣземъ.

— Да, мисля, че ще си влѣза, — каза Червенъ Кехлибаръ. Коралъ отиде съ нея.

— Много е изнѣжена братовчелка ти, — каза Лифу.

— Да, — отвърна Моху. — Тя не се чувствува ни-

кога добре напролѣтъ. Миналата пролѣтъ бѣше на легло повече отъ месецъ, но пакъ не почиваше. До късно презъ ноцта чегѣше романи. Прекаленото четене на романи не е хубаво за девойче на нейната възраст. Но това не е толкова лошо, все пакъ, колкото неспособността ѝ да се огнася по-леко къмъ живота и да не иска да бѣде първа въ всѣко отношение. Въ това се криени болестъта ѝ. Чуваме да се говори за „глушава щастие“, нали? Но чулъ ли си нѣкога да се говори за „умно щастие“? По-добре е да сме малко тѣпи и нечувствителни на тоя свѣтъ; така се живѣе по-дълго и по-леко.

— Ти си на мнението на Ченгъ Панчоа, значи? — каза Лифу.

— Да, — отвърна Моху.

Ченгъ Панчоа бѣше поетъ-художникъ-краснописецъ отъ осемнадесетия вѣкъ, оставилъ следната мисль: „Мѣчно е да си уменъ; но още по-мѣчно е да се превърнешъ отъ уменъ на тѣпакъ.“

— Усиѣ ли да се превърнешъ? — попита Лифу.

— Успѣхъ.

— Да отидемъ ли сега при другитѣ?

Когато отидоха при тия, които пускаха хвърчилото, Моху и Лифу намѣриха тамъ всички деца — Асуанъ, Поя, Аманъ и по-малкитѣ братчета на Червенъ Кехлибаръ, както и Муланъ и Суня. Маня бѣше вътре, а Веселка се грижеше за Асуанъ и бѣше невѣроятна щастлива. Моху запита Лифу, кой е най-щастливъ, споредъ него, между присѣдствуващитѣ и той се съгласи, че това е Веселка.

— На колко години е вече? — попита Лифу.

— На двадесетъ, струва ми се, — каза Моху.

— Голѣма девойка вече, а толкова непорочна!

— Това не може да се разбере никога отъ прѣвъ погледъ, — отговори Моху съ таинствена усмивка. После се приближи къмъ Муланъ и извика: — Какви сж тия забавления тукъ? Видѣхъ каго пусна хвърчилото! Не те ли е срамъ, сестро?

— Погледни обупата ми! — каза Муланъ. — Безъ малко щѣхъ да си изкълча глезена, докато слѣза отъ

тоя хълмъ. Хрумването бѣше на Афей. Той не остави на мира зетя си, докато не го накара да му пусне хвърчилото.

— Знаешъ ли, че Червенъ Кехлибаръ се разболѣ? — попита Моху.

— Нима? — каза загрижено Муланъ. — Никой отъ насъ не знае. Тя играеше тукъ отначало, но не забелязахме, че си е отишла.

Хвърчилото бѣше сега високо въ небето и трѣбваше само да се държи връвта му; Веселка я държеше. Всички тръгнаха, съ изключение на Афей и Лилиенъ, които останаха да играятъ съ децата.

Муланъ каза, че веднага следъ обѣдъ Афей почна да тича нагоре-надолу съ Лилиенъ, за да ѝ покаже всичко изъ двореца, включително и току-що инсталирания телефонъ, и Червенъ Кехлибаръ се опитвала да не остава назадъ. Тѣ се въртѣли доста време около телефона, като искали какъвто номеръ имъ хрумне, а следъ това затваряли веднага и се смѣли на тия, които щѣ отговорятъ.

— Афей и Лилиенъ се разбиратъ много добре. Лилиенъ е толкова жива! Иматъ еднакви вкусове — обичатъ всичко ново: телефони, телеграфически апарати, кино. Лилиенъ ходи на кино задъ гърба на баща си. Червенъ Кехлибаръ е съвсемъ друга.

— Тя обича само китайскитѣ нѣща. Но е по-умна отъ Лилиенъ, — каза Лифу.

— Сто пжти по-умна, — съгласи се Муланъ.

— Отъ кого? — попита Моху, която бѣше малко по-назадъ.

— Говорѣхме за Червенъ Кехлибаръ и Лилиенъ, — каза тихо Муланъ.

— Жалко, нали? — каза изведнажъ Лифу.

— Какво искашъ да кажешъ? — попита Муланъ, като го погледна съ изненада.

— За двамата.

— Искашъ да кажешъ за тримата, — поправи го Муланъ. — Надѣвамъ се, че нѣма нищо сериозно между тѣхъ. — Добави следъ малко тя.

Моху се бѣ изравнила вече съ тѣхъ и вървеше отдѣсно на Лифу, а Муланъ отлѣво, по разширената пжтечка. И тримага отидоха при дамитѣ, а следъ това Муланъ, Моху и Лилиенъ отидоха да видятъ Червенъ Кехлибаръ, която бѣше въ легло. До нея бѣше майка ѝ. Хуанъ-еръ бѣше сжщо тукъ и разговаряше съ болната.

Наскоро следъ това Муланъ се приготви да си отиде вжши. Хуанъ-еръ остана заедно съ Моху въ стаята, защото — при все че ходѣше въ китайско училище, тя смѣташе Червенъ Кехлибаръ за своя по-малка сестра. Тя забеляза, че лицето на Червенъ Кехлибаръ е все още възбудено; легнала тукъ съ потънало въ главницата лице и шия, тя изглеждаше още по-слаба, при все че полната частъ на лицето ѝ бѣше закрепена като у повечето девойки и странитѣ ѝ се аленѣха отъ измаина червенина.

— Какъ се чувствувашъ сега, Четвърта сестро? — попита Моху. Червенъ Кехлибаръ се смѣташе за четвърта сестра между братовчедитѣ.

— Чувствувамъ се малко замайна, — каза Червенъ Кехлибаръ. — Изглежда, че моята пролѣтна болестъ се връща пакъ. Хората приличатъ на растенията и цвѣтята. Вие сте толкова здрави и щастливи! Струва ми се, че когато вашитѣ дървета бждатъ отрупани съ плодъ, азъ ще бжда като повѣхнали цвѣгни листца, които плуватъ вече въ водата.

— Може ли да се говорятъ такива работи на твоята възраст? — смърти я Моху.

Явно бѣ, че Червенъ Кехлибаръ е чела много стихове и романи. Моху загледа развълнувано това пре-красно създание, после взе ржката ѝ, за да ѝ преброи пулса.

— Успокой се, Четвърта сестро, — каза тя. — Азъ съмъ чела нѣкои медицински книги и смѣтамъ, че болестъта ти се дължи на излишенъ янгъ и недостатъченъ йинъ. Тия две начала трѣбва да се намиратъ у насъ въ съвършено правилно съотношение, за да ядемъ напълно здрави. Янговиятъ пламъкъ се намира у тебе много високо и осветява долната частъ на тѣлото

ЕДИНЪ МИГЪ ВЪ ПЕКИНГЪ

ти по-лека отъ горната, затова ти се струва, че новетѣ ти не държатъ. Трѣбва да засилишъ йиновата си система. Мисля, че ако вземешъ малко потасъ и се хранишъ по-разумно, за да се подобри размѣната на течноститѣ въ организма, ще се поправишъ много скоро. Не се уповавай само на лѣкарства: тѣлото се нуждае за укрепване и отъ върнени храни. Яжъ повече житно желе и зеленчуци. Коренитѣ на нашия организъмъ сж въ червата, докато коренитѣ на мжжетѣ сж по-горе — въ сърдцето, бѣлия и черния дробъ. Затова женитѣ трѣбва да ядатъ повече зеленчуци, а мжжетѣ повече месо. Но янгътъ и йинътъ сж не само материални, а и духовни. Мжжетѣ иматъ свои занимания; женитѣ сжщо. Прекаленото четене е вредно за насъ. Всичката ни дейностъ се съсредоточава въ главата и ние почваме да чувствуваме недостигъ отъ йинъ. Земята е йинъ, е жена. Да се върнемъ къмъ земята! Ние, женитѣ, не можемъ да се отклонимъ отъ задачата си да раждаме деца и да се грижимъ за храната и домашния редъ. Дори когато се е родило умно момичето ще стори добре да пооглупѣе малко. Четенето на романи и стихове е хубаво нѣщо, но не трѣбва да му се отдаваме много сериозно, защото иначе, колкото повече четемъ, толкова повече ще се отдалечяваме отъ всѣкидневния животъ. Бихъ те посъветвала да не четешъ романи, когато си болна. Вземи нѣкое ржкодѣлие, това е по-безопасно внимание за женитѣ.

Червенъ Кехлибаръ слушаше мълчаливо съветитѣ на Мохау; искреностъта имъ ѝ направи дълбоко впечатление.

— Трѣбва да ти кажа още нѣщо, Четвърта сестро, — продължи Мохау. — По-добро отъ всички лѣкарства е изкуството да се отнасяшъ леко къмъ живота. Обикновено, колкото по-уменъ е човѣкъ, толкова по-нетърпеливъ става. Не те лаская, а казвамъ съвсемъ искрено, че твоитѣ дарби те поставятъ надъ насъ, останалитѣ сестри. Но именно затова ти трѣбва да бдѣшъ много внимателна къмъ себе си. Ти си чела толкова ржководения на даровити и красиви девойки: колко отъ тѣхъ

сж били щастливи? Старитѣ казваха: „Червени бузи, тежка сждба.“ Но азъ съмъ на мнение, че не червенитѣ бузи, а унитѣ глави съсипаха женитѣ. Когато потомството почне да преценява, мжчно е да се каже, кой е билъ уменъ, и кой глупавъ. На тоя свѣтъ е по-добре нѣщата да се приематъ леко, както ни сполитатъ, и да не се стремимъ къмъ недостижими цели. Ако можешъ да се научишъ на таква отношение къмъ живота, увѣрявамъ те, че болестита ти ще изчезне.

Въ очигъ на Червенъ Кехлибаръ блѣснаха сълзи.

— Благодаря ти, добра сестро, за всичко, което ми каза. Никой не ми е давалъ досега такъвъ искренъ съветъ.

Мохау сложи ржка на рамото на Червенъ Кехлибаръ и каза:

— Вземай потасъ — той е необходимъ за йина — вземай го много време и ще оздравѣешъ. А сега се опигай да поспишъ.

Съ тия думи тя напусна стаята.

*

Червенъ Кехлибаръ се опита да заспи, но не можа. Думитѣ на Мохау бѣха като успокоително лѣкарство за нея и тя почна да мисли за значението имъ; стори ѝ се, че тѣ подсказватъ много, много нѣща. После си спомни, че всички бѣха дошли да я видятъ, освенъ Лилиенъ и Афей, и тая мисль не ѝ позволи да заспи. Мислитѣ ѝ блуждаеха все повече и повече извъ впечатленията отъ изминалия день. И тя си каза, измѣняйки думитѣ на единъ прочутъ генералъ отъ Тритѣ царства, казани за другъ сжщо така прочутъ генералъ: „Защо, следъ като е създадо Червенъ Кехлибаръ, Небето е създадо и Лилиенъ?“

Следъ това почна да мисли за прочутитѣ красавици отъ китайската история и литература — Мейсей, Фенгъ Чаошингъ, Цуй Ингингъ, Линъ Тайу, Ю Шуанчи, Чу Шученъ. Въ повечето случаи въ живота на жената се явяваше нѣкой глупавъ, нищо неразбиращъ мжжъ. Афей не бѣше глупавъ. Тя знаеше, че Афей ѝ обича,

ищото бѣха порастнали и играли заедно. Но тя бѣше предвременно развита, а Афей не. Нито приличаше на нѣкой влюбенъ поетъ отъ старитѣ китайски романи. Ако тя можеше да бжде чия е нѣ (даровита красавица), той не бѣше въ никакъвъ случай цайце (влюбенъ поетъ) отъ старитѣ романи. Той не можеше да намисли нито единъ стихъ дори. Говорѣше ужасния езикъ на съвременнитѣ училища. Телефонътъ, киното и английскитѣ думи, които той и Лиlienъ употрѣбяха, когато говорятъ китайски — всичко това дразнѣше Червенъ Кехлибаръ.

Мисионерското училище, посещавано отъ Червенъ Кехлибаръ, бѣше известно съ това, че тамъ се научаваха да говорятъ много добре английски; но тя говорѣше толкова добре китайски, щото не можеше да научи добре английски — езикъ, който не ѝ бѣше приятенъ. Английскитѣ думи ѝ звучеха винаги смѣшно, а, освенъ това, тя бѣше много чувствителна и винаги се страхуваше да не би да ги произнася неправилно. Загова, при все че четѣше и разбираше много добре английски, тя не се научи никога добре да говори на тоя езикъ. Много чувствителнитѣ хора не могатъ никога да научатъ добре чуждъ езикъ. Въ училище ученикитѣ се обръщаха една къмъ друга съ английското обращение „мисъ“ и Червенъ Кехлибаръ винаги бѣ възстала противъ това, като че въ китайския езикъ нѣма дума за обращение къмъ девойкитѣ или за взаимното имъ повикване.

Най-после, макаръ и съ закъснение, Афей отиде да я види. Когато семейство Ценгъ си трѣгна, той почна да се бави предъ входа, за да изпрати Муланъ и Лиlienъ, при все че Муланъ му бѣ казала:

— По-добре ще сторишъ да изтичашъ вжтре да видишъ Четвъртата сестра. Тя е болна.

Така че той отиде едва следъ половинъ часъ. Застана въ предъ вратата, той извика отвънъ:

— Четвърта сестро!

Никой не му отговори. Червенъ Кехлибаръ лежеше спокойно, съ обърнато къмъ стената лице. Той я повика отново. Тя не мръдна. Той влѣзе на прѣсти въ стаята, седна на столъ до леглото и зачака мълчаливо. Червенъ

Кехлибаръ лежеше неподвижно, но не се чуваше никакво правилно дишане, та не можеше да се предположи, че е заспала. Изведнажъ раменетѣ ѝ потрѣпнаха и Афей чу сподадено ридание. Той отиде веднага до нея и попита:

— Какво ти е, меймей?

Риданието се превърна въ заглушаванъ плачъ. Червенъ Кехлибаръ се сви още повече и скри лицето си въ възглавницата. Афей докосна леко рамото ѝ, после се опита да я обърне къмъ себе си, като каза:

— Безкрайно много те моля да ме извинишъ, но не знаехъ...

Той не бѣ успѣлъ да довърши, когато тя го отблъсна съ думитѣ:

— Не се докосвай до мене! Азъ не съмъ отъ тия, които могатъ да лудуватъ и тичатъ съ момчетата!

— Добре, нѣма да те докосвамъ тогава, — каза Афей, като се отстрани. — Ето, вижъ где сѣдамъ! Но трѣбва да ми кажешъ защо плачешъ. Когато видѣхъ, че си си отишла, не допуснахъ, че си болна. Моля ти се, меймей!

Червенъ Кехлибаръ се обърна къмъ него и отвърна:

— Какъ би могълъ да знаешъ? Другитѣ разбраха това много преди тебе.

Афей я погледна продължително, съ толкова любовъ и мжка, щото Червенъ Кехлибаръ почувствува стѣснение отъ тоя погледъ. Тя бѣше решила да не му заговорва, но сега, когато той изглеждаше толкова разкаянъ и натженъ, се смили надъ него и каза:

— Вторий братко, ти не бѣше съ ума си презъ цѣлия денъ днесъ. А азъ нѣмахъ сили да тичамъ съ васъ. Не си ли уморенъ?

Въ гласа на Червенъ Кехлибаръ имаше нѣщо, което доказваше, че тя се грижи за него. Афей ѝ подаде кърпичка; тя я взе и изтри очитѣ си, като каза:

— Не бива да карашъ лодка другъ пътъ. Толкова се изплашихъ днесъ! Нали знаешъ, че е опасно?

— Опасно ли? Нѣма нищо опасно. Утре ще те

разходя съ лодката и ще видишъ сама, че ще се чувствувашъ съвсемъ спокойно.

— Благодаря. Много ти се хареса, нали? Отъ тамъ „гледката е съвсемъ различна“, нали? — отговори Червенъ Кехлибаръ, повтаряйки думитъ на Лиlienъ.

— Точно така. Отъ лодката всичко изглежда съвършено различно.

— Да. А „хората на брѣга изглеждатъ качнали въ нѣкаква кула“. Това те забавляваше, нали?

— Много си лоша, — каза Афей.

— Признавамъ, че не съмъ създадена да играя заедно съ васъ. Защо не седнешъ спокойно като голѣмъ и не разговаряшъ, както прави Лифу, напимѣръ? Знаешъ, че не обичамъ лудоритѣ. Страхувамъ се отъ водата, още отъ времето, когато видѣхме онова момиченце, което се удави въ Шинахай . . . Но тоза нѣма значение; когато азъ умра, ще има кой да си играе съ тебе, да се разхожда съ лодка и да пуска хвърчила, да се забавлява съ телефонъ и спортъ.

Афей пристъпи напредъ и заплаши, че ще затвори устата ѝ съ рѣка:

— Ако повторишъ пакъ тия думи, ще ти запечата устата! — извика той.

Тя почна да се отбранява, а Афей се опита да я погледеличка, като повтаряше:

— Ще си позволишъ ли да кажешъ пакъ такова нѣщо? Ще си позволишъ ли?

Червенъ Кехлибаръ почна да моли за милостъ:

— Прости ми тоя пжтъ, Вторий братко! Нѣма да си позволя вече такова нѣщо!

Тѣ станаха отново деца, които си играеха така, както бѣха играли неведнажъ въ детинството си. Като видѣ, че Червенъ Кехлибаръ почна да кашли мжчително отъ смѣхъ, Афей я остави, но братовчедка му каза веднага:

— Добре, ще разирава на мисъ Ценгъ какъ се държишъ!

Той искаше да бжде снизходителенъ къмъ нея, както бѣ билъ винаги, защото я обичаше каго хубавичка братовчедка и другарка отъ детинство, въпрѣки всич-

китѣ ѝ недостатѣци и избухливостъ, възхищаваше се отъ дарбитѣ ѝ и я щадѣше заради слабото ѝ здраве. Затова не се разсърди, а каза весело:

— И мъртвото пате има остра човка! Ти не изоставяшъ никога единъ споръ, меймей, докато не победишъ!

— Виновна е само заядливата ми уста, — каза Червенъ Кехлибаръ. — Знаешъ ли, отъ всичкитѣ ни сестри азъ харесвамъ най-много Третата сестра — тя е толкова благоразумва, искрена и твърда!

— Но не е толкова търпелива, колкото Втората сестра. Азъ предпочитамъ Втората сестра, — каза Афей. — Третата сестра изглежда толкова тиха и спокойна, но когато почне да ме мѣмри, азъ се страхувамъ отъ нея. А ти, меймей, трѣбва да се опиташъ да промѣнишъ нрава си.

За Афей Муланъ бѣше въплощение на съвършенството и той би желалъ Червенъ Кехлибаръ да бжде като нея.

— Зная недостатѣцитѣ си, но човѣкъ не може да промѣни нрава си, — каза Червенъ Кехлибаръ. — Преди малко тукъ бѣше Третата сестра и ми даде нѣколко много добри съвети.

— Какво ти каза?

— Каза ми да се отнасямъ по-леко къмъ живота. Водихме истински „сърдеченъ“ разговоръ. Щастливъ си, че тя бѣше тукъ преди тебе; иначе не бихъ ти продувала сега.

— Нима? Трѣбва да отида да ѝ благодаря тогава — каза Афей, доволенъ, че Червенъ Кехлибаръ почна да говори пакъ разумно; и, за да я зарадва още повече, каза: — Знаешъ ли, меймей, че всички бѣха възхитени отъ стиховетѣ ти? Гордѣя се съ тебе. Тѣ бѣха наистина по-хубави отъ всички останали, включително и стиховетѣ на Втората сестра. Но азъ бихъ казахъ нѣщо по-добро отъ тебе, ако бихъ билъ тамъ, за да участвувамъ въ състезанието.

— Нима? — каза Червенъ Кехлибаръ. — Да чуя!

— Добре, слушай:

Сестро, азъ те обичамъ, и ти ме
обичашъ...

Тя се изсмъ.

— Не те е срамъ! — каза тя. — Съвсемъ погрѣшно стихосложение. Ходишъ въ модерно училище и не можешъ да напишешъ нито единъ стихъ дори! Споредъ нѣкогашнитѣ обичаи, не биха те пуснали въ брачната стая... Сега ще ти разкажа една приказка. Поетътъ Су Тунпо отъ времето на династията е ималъ сестра; тази сестра се омъжила за Чинъ Шаою, който говорѣлъ английски.

— Глупости!

— Нѣма значение! Следъ вѣнчавката, булката казала на младоженеца, че трѣбва да съчини единъ куплетъ, иначе ще спи на двора. Нощта била лунна, затова тя почнала първия стихъ, като затворила вратата следъ младоженеца.

Затваряйки вратата, бутни луната
предъ прозореца.

Чинъ не можалъ да продължи куплета, защото билъ училъ въ модерно училище, и почналъ да се разхожда изъ освѣтения отъ луната дворъ, като се почесвалъ по главата. Братътъ на булката го видѣлъ въ това положение и го съжалилъ. Затова хвърлилъ едно камъче въ делва съ вода на двора.

— Защо? — попита Афей.

— Съ намѣрение да му подскаже стиха:

Хвърляйки камъкъ, понижи небето
подъ водата.

— Чудесно! — извика Афей.

— Почакай малко! Чинъ не можалъ да разбере и това. И знаешъ ли какъ влѣзълъ най-после вкъщи?

— Какъ?

— Той билъ отличенъ играчъ на тенисъ, затова взелъ една ракета, блъсналъ съ нея вратата и влѣзълъ. Афей се изчерви.

— По времето на династията Сунгъ не сж играли тенисъ, — каза той

— Кълна ти се, че разказътъ е вѣренъ. Младоженецътъ говорѣлъ дори английски. Когато сестрата на поста го попитала: „Где ти е куплета?“, той отговорилъ: „Мила, ние не се учимъ сега да пишемъ стихове, а да ритаме топки!“

— Какъ можа да измислишъ тая приказка, само за да се подиграешъ съ мене? — каза Афей и почна пакъ да я гъделичка, при което Червенъ Кехлибаръ обеща веднага да се държи по-добре къмъ него, защото се страхуваше много отъ гъделичкане.

Въ този мигъ майка ѝ влѣзе и се зарадва, като ги видѣ да смярятъ весело.

— Третата сестра ме посъветва да взема потасъ (на китайски „бисеренъ прахъ“), — каза Червенъ Кехлибаръ.

— Ако е наистина нѣщо полезно, ще го купимъ, — отговори майката.

— Прахъ отъ истински бисери ли? — попита Афей.

— Колко ли ще струва, въ такъвъ случай?

— Сто и петдесетъ или двеста хиляди долара, — каза вуйна му.

— Ако може да излѣкува и укрепи Четвъртата сестра, какво значение има колко ще струва? — каза Афей. — Ще отида да кажа на татко.

— Нѣма защо да се бърза, — прекъсна го г-жа Фенгъ и той седна пакъ.

Афей загледа хубавичката си братовчедка, легнала предъ него, съ бѣло, прекрасно изваяно лице, оживено отъ блѣсъка на любовта и възбудатъ. И странно, бурно чувство го обзе за пръвъ пѣтъ, напълно различно отъ детинската любовъ, която бѣ изпитвалъ винаги къмъ нея. Червенъ Кехлибаръ забеляза сжщо, че Афей я гледа странно, въпрѣки присжтствието на майка ѝ.

— Ла не си полудѣлъ? Защо ме гледашъ така, като че ме виждашъ за пръвъ пѣтъ? — запита тя.

— Не, — отвърна Афей. — Но искамъ ла те погледамъ. Нима ще мога да те гледамъ винаги така? Името ти е Червенъ Кехлибаръ и ти изглеждашъ като че си наистина отъ мекъ и топѣлъ кехлибаръ. А следъ като вземешъ бисеренъ прахъ, страхувашъ се, че ще за-

приличашъ на скъпоценнитѣ бисери, които блестятъ ноше.

Червенъ Кехлибаръ се изчерви при тия думи, усмихна се щастливо и можа да каже само една дума:

— О!

— Погледни го, — каза майка ѝ. — Той е буенъ понѣкога, но има много добро сърдце. Гледахъ ви докато растѣхте заедно — два дни другари, три дни врагове. Сега сте вече по-голъми и трѣбва да се държите по-добре; ти, Червенъ Кехлибаръ, не трѣбва да се отдавашъ на детинскитѣ си сръдни, а ти Афей, не бива да я дразнишъ много. Тя обича спокойствието. Нека си полежи спокойно нѣколко дни. Следъ това ще я засилимъ полека-лека и тя ще закрепне съвсемъ.

ГЛАВА XXVIII

Къщата на Хуайю, на Сучао Хутунгъ, близо до делегационния кварталъ, бѣ отлавана подъ наемъ на чужденци и бѣше модернизирана — съ електрическо осветление, канализация и телефонъ. Стаитѣ въ отдѣлнитѣ части на двора бѣха съединени съ покрити коридори, така че зиме човѣкъ можеше да мине отъ едно отдѣление въ друго, безъ да излиза навънъ. Източното отдѣление бѣше пригодено за нѣщо като кабинетъ и се сношаваше съ главното крило на северъ, заето отъ съпругата и децата на Хуайю. Ингингъ имаше отдѣлен дворъ въ западното крило, малко по-далеко отъ задния дворъ въ отдѣлението на съпругата, отъ което го разделяше зелена четирикрила врата. Въ сръдата на двора ѝ имаше водоскокъ. Пренесли се бѣха наскоро въ новото жилище и Хуайю бѣ наредилъ съ едникъвъ разкошъ и стилъ както спалнята на жена си, така и тая на любовницата си. Източно отъ втория главенъ дворъ бѣше трапезарията, гдето цѣлото семейство се хранѣше заедно.

Въпросътъ за спането бѣше по-сложенъ отъ тоя за трапезата. Севернитѣ стаи въ втория сръденъ дворъ служеха за кабинетъ на Хуайю и голѣмъ салонъ и се използуваха много рѣдко. Тамъ имаше и малка спалня, използувана отъ наематели като отдѣление за гости, съ отдѣлна тоалетна. Но Хуайю не спѣше никога въ нея. Установено бѣ, че той ще спи въ спалнята на жена си на първо и петнадесето число всѣки месецъ, а презъ останалитѣ дни — въ спалнята на Ингингъ. Дветѣ близначѣта спѣха при майка си, а Хуайю твърдѣше, че има нужда отъ спокоенъ сънъ. Този редъ, установенъ отъ самия Хуайю, бѣше задоволителенъ за всички. Ячинъ, за конната съпруга на Хуайю, бѣше доволна отъ въпшната

почитъ, която ѝ бѣ осигурена. Когато узна, че мжжтъ ѝ ще вземе Ингингъ за втора съпруга, тя се приготви за най-лошото, склонна да приеме всѣка спогодба, която би могла да се нарече „миръ на всѣка цена“. Готова бѣше да приеме всичко, стига да не ѝ отнематъ правата на съпруга и майка на собственитѣ ѝ деца.

Но Ингингъ се бѣ върнала днесъ недочолна отъ гостуването у семейство Яо. Това бѣше първата ѝ поява между роднини и тя бѣ била принудена да почувствува жестоко положението си на наложница. Не само че съпругата бѣ заемала по-почетно мѣсто на трапезата, но и по-късно, презъ време на разговора, всички гостенки, та дори и домакинитѣ, бѣха разговаряли само съ съпругата и лещата, като се държеха повече или по-малко студено къмъ наложницата. Сестритѣ на Муланъ бѣха учтиви, но безъ никаква сърдечностъ; а следъ жалкия опитъ на Ингингъ да съчини стихове, и самата Муланъ престана да разговаря съ нея, така че тя бѣ изоставена само на Суюнъ. Тя напусна обѣда безкрайно огорчена. Гейшитѣ сж независими, свикнали съ зачитане свободата на личността имъ и не могатъ да се приспособятъ къмъ сложнитѣ обществени различия въ домашното огнище. Ингингъ реши, че това унижение нѣма да се повтори вече.

Затова, щомъ се прибра у дома си, тя отиде право въ своя дворъ и лежа цѣлия следобѣдъ. Когато Хуайю я питаше какво ѝ е, тя не му отговаряше. Привечеръ каза само, че иска да вечеря въ стаята си. Той реши, че ще е по-добре да я остави да се сърди, докато ѝ мине.

Когато узнаха, че Втората господарка е неразположена, всички прислужници отидоха да попитатъ какъ е, а готвачката се погрижи дори да ѝ приготви нѣщо особено за вечеря.

Когато се бѣ настанилъ отново въ тоя домъ, преди единъ месецъ, Хуайю бѣ довелъ Лиангъ, старъ прислужникъ на семейство Ню, буденъ тридесетъ и петъ годишенъ мжжъ, който служеше сега като вратаръ. Лиангъ бѣше отрастналъ въ Пекингъ и знаеше отлично всички

възможности, произтичащи отъ такова положение. Както тои, така и другитѣ слуги знаеха сжщо, че новата любовница на господаря имъ е една отъ най-прочутитѣ гейши, че сега ще трѣбва да угаждатъ на две госпо дарки, вмѣсто на една, при все че втората бѣше по незначителна, и че скоро равновесието въ цѣлата къща ще мине въ ржцетѣ на прислугата. Лиангъ предложи да инсталиратъ телефонъ въ стаята на Втората господарка и това внимание му спечели веднага благоволениято ѝ.

Между прислужниците имаше борба, коя да служи въ двора на Ингингъ; много основателно Ингингъ избра съпругата на Лиангъ. Когато последната дойде да ѝ прислужва, Ингингъ ѝ каза:

— Виждамъ, че си умна жена и разбирашъ благоволениято, което ти оказвамъ. Ако ти и съпругатѣ ти ми служите вѣрно и честно, ще ви възнаграя богато.

Освенъ Лиангъ и жена му, на Ингингъ прислужваше и синъ имъ, който ходѣше да купува папириси, плодове и други дреболии, безкрайно изпънителенъ и усърденъ въ задълженията си; къмъ прислугата на Ингингъ трѣбваше да се причисли и шофьорътъ, който водѣше много по-често нея, отколкото законната съпруга и децата. Ингингъ бѣ додела, освенъ това, и собствена прислужница — Шипка, която бѣше отъ години съ нея и затова се държеше много важно вкъщи. Само старата прислужница Тингма бѣше упорито вѣрна на съпругата.

Така че, привечеръ настъпи истинско вълнение въ двора на Ингингъ. Прислугата бѣше безупрѣчна. Шипка даваше заповѣди и никои не смѣше да ѝ противоречи. Готвачката, която се държеше обикновено много надменно, дойде лично и почака предъ вратата, докато получи нареждане отъ Шипка. Само Тингма не се яви.

Ингингъ изпрати да повикатъ Лиангъ; когато вратарътъ дойде и застана предъ вратата на спалнята, тя го повика и той пристъпи стѣснително къмъ леглото. Като видѣ Ингингъ легнала и полуоткрита въ леглото, той не посмѣя да я погледне, а застана мирно, загледавъ въ пода.

— Старий Лиангъ, — каза тя, — трѣбва да него-

воя съ тебе. Ти знаешъ, че все повече и повече посетители идватъ да търсятъ господаря. Знаешъ сжщо, че, въ сегашното си положение, той не може да приема всички. Затова съобщавай на мене, когато дойде нѣкой и азъ ще реша трѣбва или не трѣбва ла бжде приетъ. Освентъ това, ти трѣбва да имашъ ливрея, която да съответствува на положението ни. А когато има гости, трѣбва да имаме нароченъ прислужникъ за чая, водата и салфеткитѣ. Оставямъ всички тия грижи на тебе; и въ дребнитѣ и въ едригѣ нѣща трѣбва да има единъ началникъ; иначе, когато трѣбва да се направи нѣщо, всѣки се осмая на другия и настѣпва пълна бъркотия. Работитѣ не могатъ да продължаватъ така, както сж вървѣли досега.

— Да, господарке, — отговори Лиангъ. — Имате право. Така мислѣхъ и азъ. Има много прислужници и много уста, но нѣма глава. Вие казахте и за ливрея. Но вчера искахъ да купя нѣколко саксии съ цвѣта и не можахъ. Щомъ Тингма откаже да поиска пари отъ Голѣмата господарка, нищо не мога да направя.

— Не знаехъ, че работитѣ стоятъ толкова зле, — каза рѣзко Ингингъ. — Мислишъ ли, че нѣкой ще се осмѣли да не изгълни искането ти, ако знае, че то става по моя заповѣдъ?

— Не, господарке. Щомъ благоволите да заповѣдате, азъ ще мога да направя всичко споредъ волята ви. Азъ познавамъ само една господарка въ тази кжща.

— Знаешъ какъ се говори, старий Лиангъ, — усмихна се Ингингъ. — Бихъ желала дѣлата да отговарятъ на думитѣ ти. Искамъ да имамъ вѣренъ слуга, и винаги възнаграждавамъ богато хората си.

— Вие ме удостоихте вече съ благоволенieto си, — отговори Лиангъ. — Ако благоволите да използвате службата ми, заповѣдайте ми каквото желаете и ще видиге дали стариятъ Лиангъ е достоенъ за довѣрието ви.

— Значи ли това, че ако ти заповѣдамъ да убиешъ нѣкого — ще го направишъ? — каза съ смѣхъ Ингингъ.

— Не, господарке, такова нѣщо не бихъ се осмѣлялъ да сторя.

— Ела насамъ, — каза усмихнато Ингингъ.

Стариятъ Лиангъ направи предпазливо нѣколко стѣпки и се спрѣ, но тя го помоли да се приближи повече къмъ леглото ѝ. После го изгледа отъ глава до пети и каза:

— Представи си, че издамъ нареждане за назначението ти главенъ надзорникъ на цѣлата прислуга. Какъ ще ми служишъ?

Като нѣкой генералъ, който получава върховно командване отъ императора, стариятъ Лиангъ колѣнчи и се поклони на господарката си до земята съ думитѣ:

— Ако господарката благоволи да ме удостои съ такава честь, ще има кому да съмъ вѣренъ по гробъ. Жена ми и цѣлото ми семейство ще ми служатъ вѣрно и усърдно.

— Стани! — каза Ингингъ. — Ще поговоря съ господаря по тоя въпросъ. Засага нѣма нѣкакво особено поръчение за тебе. Но... — тя му направи знакъ съ бѣлата си ржка да се приближи и почна да говори много тихо, почти шепненкомъ, така че Лиангъ трѣбчане непременно да се приближи, за да може да я чуе. Той бѣ възбуденъ отъ предчувствуваната тайна.

— Знаешъ Тингма, нали? Тя е отдавна прислужница въ тоя домъ и почва да се държи много важно. А тя е прислужница на голѣмата господарка, така че азъ не искамъ да се мѣся въ случая.

И Ингингъ пошепна на Лиангъ какво трѣбва да се направи.

Следъ вечеря Хуайю дойде да се осведоми какъ е Ингингъ и да запита дали ще може да отиде при съругата си, понеже бѣше петнадесето число.

— Мога да отида утре вечеръ, ако си болна днесъ.

— Иди при нея — каза Ингингъ. — Азъ не съмъ сериозно болна, а пѣкъ освенъ това, всички се грижатъ много добре за мене. По-добре ще е да прекарамъ спокойно тази нощъ.

— Сърдита ли ми си? — попита следъ малко Хуайю.

— Не. Не на тебе. Седни, искамъ да поговоримъ. Ще ме изслушашъ ли?

— Разбира се, мила. Какво има?

— Когато дойдохъ въ тоя домъ, — започна Ингингъ, — азъ искахъ той да бжде домашно огнище, спокойно и подредено като всѣки чиновнически домъ. Но забелязахъ, че тукъ има голѣмо безредице. Нѣкои слуги слушатъ едната господарка, други — другата. А когато трѣбва да се направи нѣщо, нѣма кой да го свърши. Както казва мждрецътъ, за да има миръ въ страната, трѣбва да има редъ въ семействата. Длъжноститѣ на всѣки слуга трѣбва да бждатъ точно опредѣлени и трѣбва да има единъ началникъ на прислугата, който да бди за изпълнението на тия длъжности.

— О, това ли е то? — каза съ облекчение Хуайю. — Нали знаешъ, че Ячинъ не може да управлява домакинство? Винаги си е било така. Искашъ ли да ти повѣря надзора надъ цѣлата прислуга?

— Не, криво ме разбирашъ. Азъ нѣмамъ време да се занимавамъ съ слуги. Искамъ само да назнача едно лице, което да ги надзирава — като стария Лиангъ, на примѣръ. Иначе, заповѣдитѣ, давани на слугата отъ едного, се омѣнятъ отъ друго. Стариятъ Лиангъ е подходяща личностъ за тая цель, струва ми се.

— Да бжде както искашъ, — Хуайю.

И така, още на следното утро той съобщи, че стариятъ Лиангъ ще бжде домоуправителъ и всички слуги и слугини ще получаватъ заповѣди само отъ него; Лиангъ щѣше да дава и пари за многобройнитѣ дневни разходи. Като последица отъ това ново положение, съпругата почна да чувствува много често дребнави неприятности. Ако пращаше за нѣкой слуга, винаги се оказваше, че той е заетъ, така че Тингма трѣбваше да носи вода, да приготвя чай и дори да отива за покупки, ако господарката ѝ не искаше да чака много време.

Тингма се ядосваше и очудваше. Тя бѣше отъ шесть-седемъ години при господарката си; помагала ѝ бѣ при отглеждането на деца; помагала ѝ бѣ и при много неприятности, така че бѣше почти като майка ѝ

младата Ячинъ. Затова бѣ била винаги най-властната прислужница вкъщи и господарката ѝ се вслушваше винаги въ нейнитѣ съвети. Тя водѣше децата на разходка, а когато имаше гости, помагаше при приготвяне менюто. И изведнажъ, всичко това ѝ бѣ отнето. А Шипка се разтакаше изъ къщи така, като че Тингма не съществува, и дори почна да ѝ дава заповѣди. Тингма стана недо-вѣрчива и нѣколко пжти се скара съ нея. Съпругата бѣше смутена и не знаеше какво да прави.

Единъ день Тингма влѣзна съ плачъ при господарката си, въ присѣтственото кѣлино Ингингъ. Излизащки за покупки, тя измърморила нѣщо за сегашния редъ; Лиангъ я чулъ и ѝ ударилъ една плесница.

— Не мога да работя повече въ тоя домъ, господарке, — каза Тингма, като изгриваше сълзитѣ си. — Всички сж противъ мене. Стариятъ Лиангъ, жена му и Шипка сж се уговорили да ласкаятъ само Втората господарка. Другитѣ слуги, виждайки властѣта на Лиангъ и доноситѣ му предъ Втората господарка, се стараятъ сжшо да ѝ се поправятъ. Шофьорътъ изпълнява съ готовност поръчкитѣ на Шипка, но отказва да купи каквото и да е за мене. Виждате догде сме стигнали. Вѣрно си казва пословицата: новъ императоръ, нови царедворци.

Госпожа Ню повика стария Лиангъ, за да се уреди случката, и той се яви, но не самъ, а придруженъ отъ жена си и Шипка.

— Господарке, — започна стариятъ Лиангъ. — Вкъщи има много слуги и слугини. Откато господарьтъ ме назначи за тѣхенъ началникъ, всѣки гледа работата си. Само Тингма не слуша каквото ѝ казвамъ, като се уповава на това, че е преди мене въ тоя домъ. Когато ѝ казвамъ нѣщо, тя не благоволява и да ми отгонори дори. Ние служимъ всички на господаря и господаркитѣ; защо пъкъ тя ще прави изключение?

— Да не би назначаването за домоуправителъ да значи, че трѣбва да биешъ слугитѣ? — извика Тингма. Но още преди да продължи, Шипка каза:

— По-добре ще направишъ да мълчишъ. Защото нѣма да е много приятно, ако разкажа всичко.

— Ако трѣбва да уредимъ смѣтките си, по-добре ще е да го сторимъ веднажъ завинаги, — обади се и жената на Лиангъ. — О, каква стока е тая Тингма! Ние не се възмуцаваме отъ това, което говори противъ насъ, но отъ това, което говори противъ господарката ни.

— Да, чувахъ я да казва, че Втората господарка е лисица, — каза Шипка.

— Не съмъ казвала такона нѣщо, — възмути се Тингма.

— Казя го. И готвачката е чула, — настоя Шипка.

— Ако искашъ да напуснемъ, всички можемъ да напуснемъ, — каза Лиангъ.

Ингингъ, която слушаше мълчаливо, се обади най-после:

— Всички се увличате, — каза тя. — Тингма е отдавнашна прислужница тукъ и вие трѣбва да ѝ отстъпвате малко. Не зная дали си казала наистина това, което ти приписватъ, Тингма, но не е твоя работа дали съмъ лисица или не съмъ. Твоитѣ ресници, обаче, сѣ положително намазани съ оризова каша. Азъ не се интересувамъ какво ще говорите и какъ ще се държите помежду си, докато не намѣсвате и мене въ вашитѣ разпрями. — После, като се обърна къмъ първата съпруга, тя каза: — Сестро, тази неприятна случка оиде много далеко. Не искамъ да се разпрямъ повече днесъ съ Тингма и ще оставимъ работата така, както е. Но не можемъ да позволимъ побоища и разпрями вкъщи. Въ всѣка къща трѣбва да има почитъ къмъ домоуправителя. Ако назначимъ Тингма за домоуправителъ, не вѣрвамъ, че тя би могла да спечели почитъта и покорството на останалитѣ слуги. Така че, ако тя иска да остане и занаяредъ тукъ, трѣбва да се спогажда съ другитѣ и да не нарушава домашния редъ и спокойствие. Какво ще кажешъ?

Изненадана отъ тия думи, съпругата каза само:

— Чухте какво каза Втората господарка. Никой да не говори за напускане! Всички трѣбва да се востравете да живѣете мирно и тихо.

И дума не стана за извинение отъ страна на Лиангъ предъ Тингма. Напротивъ, въ края на обяснението Тингма излѣзе виновна и бѣ отпратена много по-дале, отколкото заслужаваше. Лианговата група излѣзе гълъна победигелка отъ спора.

Когато Хуайю узна станалото отъ жена си и отъ маложницата си, той реши, че Ингингъ е била много великодушна и смѣтра строго Тингма за порочния ѣ свикъ. Отъ тоя день положението почна да става непоносимо за Тингма. Лиангъ се отнасяше къмъ нея съ презрение. Често я издъсвахъ по покупки точно предъ вечеря, а когато се връщаше, тя намираще, че другитѣ слуги сѣ прибрали всичката храна. Тя стана много раздразнителна. Единъ день Лиангъ я удари пакъ и каза:

— Иди качи на господарката си! Защо не тръгвашъ? Тогава всички ще напуснемъ.

Тингма отиде съ сълзи на очи при господарката си и каза:

— Не мога да живѣя вече въ тоя домъ.

— Не можешъ да ме оставишъ, Тингма! Децата не могатъ бѣжъ тебе! — каза съпругата.

— Съжалявамъ, но не мога да остана, — настоя Тингма. — Ще чуя тая паница оризъ за осемъ долара на месеца! Ще си намѣря работа за три долара, но ще си живѣя спокойно! Само за васъ се тревожа. Защото, щомъ се махна отъ тукъ, положението ви ще се влоши.

Тя изтри сълзитѣ си съ края на кимоното си; господарката сжщо се разплака, а щомъ чуха, че Тингма ще си оиде, и децата почнаха да плачатъ.

Щомъ си отиде Тингма, Лиангъ препоръча една своя браговчедка за прислужница на господарката. Съпругата и децата почувствуваха веднага враждебна атмосфера наоколо си и не си бѣха дори да си кажатъ нѣщо въ присѣдствието на Лима, новата слугиня. Децата почна да се отчуждава все повече и повече отъ децата си, които мразѣха тайно Ингингъ; а тайнитѣ разговори между майката и синоветѣ противъ любовницата на бащата ги сближаваша все повече и повече. Тия напъвани разговори бѣха вслщностъ единствената радостъ

на Ячинъ и децата ѝ, радостъ, за която си спомняха по-късно съ умиление. Децата не само се страхуваха отъ баща си, но скоро почнаха и да го мразятъ заради пренебрежението къмъ майка имъ, почнаха да се развиватъ вънъ отъ неговия надзоръ и се чувствуваха най-щастливи, когато баща имъ и Ингингъ отиваха въ Тиендинъ.

Ингингъ бѣше много изкусна въ управляването на мжже. Тя можеше да бжде крайно интересна и забавна и тогава, когато е болна, или да се престори на болна, когато всъщностъ ѝ нѣма нищо. При нѣкои отъ тия неразположения именно тя можеше да упражни най-голяма властъ. Можеше да се държи като свѣтска дама на празденства, отнасяйки се съ волностъ и високомѣрие къмъ чиновниците; можеше сжщо, само съ смѣна на облѣклото и изражението на лицето си, да се яви като малко, стѣснително, безкрайно чувствително и непорочно девойче. Мжжетъ я харесваха и въ двата случая, но Ингингъ знаеше, че втората роля имъ се нрави повече, особено на Хуайю. Външно тия две роли се изразяваха главно съ различната прическа: когато бѣше съ вдигната коса, европейска рокля и високи токове, тя бѣше свѣтска дама; когато бѣше съ две плитки, кимоно, панталони и домашни пантофи, тя приличаше на мило и безпомощно осемнадесетъ годишно девойче.

Една вечеръ, легнала въ такова младежко облѣкло, съ разкопчано на шията кимоно, тя ялѣше круши и изглеждаше разтревожена отъ нѣщо. Оухапвайки лениво крушата си, тя като че искаше да каже нѣщо, но не смѣше да почне. Най-после, съ половината круша въ прострѣната на леглото ржка, тя престана да яде.

Хуайю видѣ пълничката ѝ бѣла ржка, толкова гладка и мека, и плитката, отпусната на едното ѝ рамо, когато тя се облегна на мекитѣ възглавници. Той почувствува, че нищо въ свѣта нѣма значение за него, освенъ тая жена, и се опита да се приближи до нея; но тя се отвърна и каза:

— Остави ме, моля ти се.

— Какво има? — запита той, като взе крушата ѝ. Тя наведе глава къмъ гърдитѣ си безъ да отговори.

като премигваше бавно. Загубила бѣ напълно гораата си самоувѣреностъ и приличаше на мило, малко, покорно дете.

— Какво мислишъ? — запита смаяно той.

— Така . . . мислѣхъ си просто, — отвърна небрежно тя.

— Сърдишъ ли ми се за нѣщо? За какво?

Тя се поизправи малко и, когато заговори, бѣше съвършено различна отъ жената, която Хуайю бѣ виждалъ на свѣтски празденства. Гласътъ ѝ бѣше мекъ и умолителенъ, когато каза:

— Не ти се сърдя, но е почти равностойно съ срѣдня. Ти не си билъ никога наложница и не знаешъ какво значи да бждешъ въ такова положение. Миналия день, когато бѣхме на гости у семейство Яо, всичкото внимание и почитъ се оказваха на съпругата ти, а на мене гледаха като на интересно животно. Съпругитѣ се поддържатъ една друга като мандарини. Едва сега разбрахъ грѣшката си. Разбирамъ вече, че нѣма нищо похубаво отъ едноженството, при което мжжѣтъ и жената живѣятъ и се явяватъ навредъ само двама.

— Какво искашъ отъ мене? — попита Хуайю. — Ячинъ е все пакъ майка на децата ми. Не смѣташъ, сигурно, че трѣбва да се разведа?

— Не искамъ да се развелешъ. Но всѣки обича да сѣда и да става като равенъ съ другитѣ. Не желая да бжда унижавана отново предъ хората. Ще ме послушашъ ли?

— Ще направя всичко, каквото пожелаешъ.

Тя си играеше съ копчетата на палтото му и като че не бързаше да му съобщи искането си. Ржцетъ ѝ се плъзгаха леко по гърдитѣ му. Като я видѣ толкова покорна и смугена, той я прегърна. Мжжката му съетностъ бѣ задоволена и той каза:

— Ще направя всичко, каквото пожелаешъ, мила. Азъ съмъ господарь въ тоя домъ и желая само едно — да те направя щастлива.

Ингингъ разбра въ тоя мигъ, че е победила. Тя вдигна глава къмъ него и каза:

— Азъ зная какво искамъ, но не зная дали ще можешъ да го направишъ.

— Кажй го! Ще ти обещаа.

Тогава тя се поизправи, като заповѣда и той да стане.

— Седни сега тамъ и не мърдай, докато не свърша, — каза тя. После почна да говори съ всичкото си професионално очарование — смѣсица отъ женствена изтънченост и рѣзка решителност, стигайки до обичайното държане на жена, която чувствува, че е господарка на мъжа предъ нея.

— Старий първородний сине, азъ се съгласихъ да се омъжа за тебе, защото смѣгахъ, че си човѣкъ, на когото мога да се довъря до живогъ. Ние можемъ да отидемъ далеко заедно. Но ти знаешъ, че това положение не е леко за мене и, за да се спася отъ по-нататъшни унижения, азъ ще остана тукъ само при три условия. Обещавашъ ли, че ще ги изпълнишъ?

Хуайю любопитствувахе да разбере.

— Не мога да обещаа, докато не разбира, за какво се касае.

— Искамъ да ми обещаешъ. Не ме разпитвай; ще ти кажа защо, следъ като си обещаалъ.

— Добре, казвай.

— Най-напредъ, — започна Ингингъ, — азъ трѣбва да се явявамъ, поне предъ хората, като твоя единствена съпруга. Не мога да се явявамъ въ общество съ оная жена. Второ, вкжщи трѣбва да имамъ пълень контролъ надъ паритѣ и слугитѣ. Ще давамъ опредѣлена сума на Ячинъ за месечнитѣ домашни разходи. Едно домакинство не може да се управлява отъ две господарки — единитѣ слуги да слушатъ еднага, други — другата. Ако тя не ми създава неприятности, азъ ще бѣда винаги внимателна и любезна къмъ нея.

— И трето?

— Не ме прекъсвай, докато не свърша! Трето, искамъ да имамъ на свое разположение колата и да се ползувамъ съ пълна свобода. Така ще можемъ да приемаме и да отиваме въ общество и ти ще видишъ скоро

колко полезна мога да ти бѣда. Отговори ми сега на тия три условия и азъ ще ти кажа останалото.

— Добра ми господарке, — каза съ весела усмивка Хуайю, — азъ съмъ на заповѣдитѣ ти. Не е мжно да ти обещаа тия три нѣща. Първото е много лесно, защото тя изобщо не обича да се явява въ общество. Използването на колата е дреболия, а пъкъ азъ не съмъ и помислялъ да те държа затворена вкжщи. Второто — именно надзора надъ прислугата, ти имашъ вече. Но надъ рѣтъ и надъ паритѣ означава, че искашъ да имашъ контролъ и надъ мене, нали?

— Не се страхувай! Ще обещаешъ ли? После ще ти кажа защо го искамъ.

— Защо го искашъ?

— Искамъ да бѣда щастлива, тоза е всичко.

— Обещавамъ тогава, но тона значи да се прави политика вкжщи. Каква ще е моята награда за тия отстъпки?

— Ще направя и тебе щастливъ. Обещано?

— Обещано.

Ингингъ цѣлуна продължително Хуайю, защото знаеше вече, че държи въ рѣцетѣ си мъжъ, който се е превърналъ въ мощно и покорно сръдство за честолюбивитѣ ѣ стремѣжи.

— Ти си уменъ мъжъ, — каза тя. — И ще видишъ, че азъ, Ингингъ, ще мога да направя нѣщо съ и за тебе. Азъ искахъ да се омъжа още като шестнадесетъ годишна девойка. Но всички мъже, които сръщяхъ, бѣха дебели, стари глуши съ много пари, и и вѣгърничави, глупави младежи. Ако търсѣхъ само богатство и улобства, отдавна бихъ могла да се омъжа. Понѣкога сръщахъ и мили младежи; на осемнадесетъ години се влюбихъ въ единъ прекрасенъ момъкъ, но той се страхуваше да се ожени за мене. Най-напредъ ми обеща, после изчезна безъ да ми каже ни дума. Мисля, че е билъ жененъ вече и е ималъ лѣзвца вкжщи. Не можехъ нито да ямъ, нито да пия отъ скръбъ, докато се изтощихъ напълно. Едва тогава се опомнихъ и се навършихъ на старитѣ глупци, които ми плащаха щедро, ку-

пуха ми скъпоценности и подаръци, и се отказахъ отъ всѣкъква мисълъ за женитба. Давахъ имъ каквото искатъ и ги карахъ да го плащатъ скъпо. Вие, мъжетъ, сте чудни същества: колкото по-малко иска да ви знае една жена, толкова повече тичате по нея. Когато изгонихъ изъ главата си всички глупави мисли за любовъ, започнахъ да се чувствувамъ все по-леко и по-леко съ мъжетъ, които все повече и повече ме търсѣха. Но всѣка гейша все пакъ трѣбва да помисли и за бъдещето си. Мислѣхъ по-нѣкога, че ще мога да спестя доста пари, да се омъжа за нѣкой продавачъ на масла, да си създамъ домашно огнище и да осиновя нѣколко деца. Но знаешъ, че животътъ поскъпна твърде много; всичко, което печелѣхъ, изчезваше отново отъ ръцетъ ми. Не можехъ да намалая разходитъ си, ако искахъ да поддържамъ обаянието си, а за да го поддържамъ, бѣхъ винаги въ дългове, като заемахъ пари отъ старитъ глупци, за да мога да прекарамъ празника на Драконовата лодка и Срѣдесеннитъ тържества. Тогава се яви ти. Азъ помислихъ, че ще мѣга да постигна нѣщо съ тебе и се надѣвамъ, че не съмъ направила лошъ изборъ.

Условиата, които ти поставихъ, сж само за твое добро. Ако искаме да се издигнемъ въ обществото, трѣбва да се явяваме винаги заедно. А вжщи трѣбва да нѣма неприятности и разправии. Трѣбва да има единство вътре, преди да се впуснемъ въ външни завоевания. На второ мѣсто, ти знаешъ, че азъ не дойдохъ въ твоя домъ, за да се наслаждавамъ на спокоенъ и охолоенъ животъ. Ако имахъ тая цель, не бихъ ти поставила другитъ условия. Ти знаешъ много добре, че всички висши чиновници сж се издигнали чрезъ жени — сестри, съпруги или наложници. Политиката се прави на свѣтскитъ премеи. Азъ съмъ свикнала съ тази дейность и съмъ помогнала на много мъже да получатъ назначението си чрезъ моята възглавница. Самъ ти, напримеръ, получи сегашната си длъжность чрезъ петия братъ на третата наложница на директора; а азъ мога да се отнеса направо къмъ третата наложница. Къмъ това именно се стремя — да помогна за общественото

ти надигане; но не бихъ могла да го сторя, ако ще трѣбва да се занимавамъ същевременно съ разправитъ на слугитъ вжщи и да се явявамъ въ обществото като наложница. Азъ трѣбва да поддържамъ името си. А ако станешъ кметъ на Пекингъ или Тиенцинъ, кой другъ, ако не жена ти и децата ти, ще се ползува отъ това?

Той я слушаше внимателно, дълбоко изненаданъ.
— Чудесно! Ти си помислила за всичко! Сърдце мое, ти си толкова прекрасна и умна! Мисля, че е настъпила вече щастливата ми сждба.

— Но има и четвърто условие! Внимавай! — каза Ингингъ, като му се закани съ прѣстъ. — Нѣма да има друга жена, освенъ мене!

— Не ми трѣбва друга жена, щомъ ти си при мене, — каза твърдо той.

Отъ тоя день нататкъ Ингингъ излизаше винаги съ съпруга си въ автомобиля, безъ законната съруга. Името ѝ, свѣтската ѝ опитность и тактъ ѝ осигуряваха винаги добъръ приемъ при висшитъ чиновници и тѣхнитъ наложници, които се надпреварваха да спечелятъ приятелството ѝ. Вжщи тя стана глава на семейството и всички слуги се надпреварваха да ѝ угаждатъ. Законната съруга остана сега нѣщо като домоуправителка на къщата, ръководейки кухнята и домакинството споредъ заповѣдитъ, които получаваше отъ Ингингъ.

*

Нѣколко дни следъ тая промѣна, Суюнъ дойде на гости на Ингингъ.

— Трѣбва да си поставишъ телефонъ вжщи, — каза ѝ Ингингъ. — Азъ не мога да живѣя безъ телефонъ. Така ще ни бжде и много по-лесно да бждемъ въ връзка. Иначе може да пропуснешъ нѣкога най-интереснитъ събрания за игра на карти. А ако имашъ телефонъ, може да ти се обади веднага и много по-често ще може да излизаме заедно вечеръ.

— Нѣма защо да ми разправяшъ това, — каза Суюнъ. — Кой не иска да има телефонъ? Но азъ не съмъ като тебе господарка у дома си

У насъ всичко трѣбва да се одобри отъ родителитѣ, а ако предложи такава нѣщо, можешъ да бждешъ сигурна, че ще го отхвърлятъ. Нали знаешъ, кжцята се управлява сега отъ оная малка лисица. — Ингингъ знаеше, че това се отнася до Муланъ. — Колко ти завиждамъ! Ти си свободна и можешъ да излизашъ гдето искашъ съ съпруга си. Ако живѣешъ въ голѣмо семейство, ще видишъ на какво прилича такъвъ животъ.

— Защо не се отдѣлите, тогава?

— Мислихъ това, но не е толкова лесно. Номеръ едно и Номеръ три винаги заговорничатъ и щомъ видятъ, де отивамъ къмъ тѣхъ, млъкватъ. Мога да разговарямъ само съ собственитъ си прислужници. А пъкъ глухавиятъ ми съпругъ! Той печели за цѣлото семейство и пакъ се остава да го мърятъ, а Суня не работи нищо и всички му треператъ. Мислѣхъ да поискаме подѣлба на имота и да си наемемъ нѣкоя малка кжца, като вась, но Чайна не смѣе да предложи такава нѣщо и казва, че другитѣ нѣма да се съгласятъ.

— Не можешъ ли да ги накарашъ да раздѣлятъ имота?

— Родителитѣ сж живи още. Какъ бихъ могла да ги накарамъ?

— О, глупачка! Накарай ги да решатъ сами подѣлбата, като станешъ нетърпима и ги принудишъ да те изгонятъ!

— Знаешъ, че това е невъзможно. Бихъ го направила съ удоволствие, ако бѣше осществимо. Но има семейни задължения. Ти не знаешъ какво значи голѣмо семейство.

— Охъ, когато човѣкъ иска да направи нѣщо, ще го направи! Трѣбва да знае само какво иска. Ти не можешъ да опроставявашъ младинитѣ си и да страдашъ, само за да бждешъ добра къмъ другитѣ.

— Колко бихъ желала да имамъ твоята смѣлостъ! Освенъ това, трѣбва да победя най-напредъ жалкия си съпругъ.

— Ти си жена. Ако не можешъ да се справишъ съ твоя съпругъ, това доказва само едно — че и ти си

глупачка! — Ингингъ понизи гласа си и продължи: — Вижъ какво направихъ азъ тукъ! Накарахъ братъ ти да ми предостави всичката властъ въ домакинството. Ще видишъ какво ще стане по-нататкъ. Иначе, да не се казвамъ. Ингингъ!

— Азъ дойдохъ да ти говоря именно за съпруга си. Убедена съмъ, че, заедно съ тебе и братъ ми, ще можемъ да бутнемъ малко напредъ моя драгоцененъ съпругъ. Ако се случи най-лошото и не можемъ да се отдѣлимъ отъ семейството, може да се опитаме да му намѣримъ нѣкаква длъжностъ въ Тиенцигъ или другаде, за да мога да се измъкна отъ тоя адъ.

— Не се тревожи, ще уредя това. Нали знаешъ, че се основа едно петролно дружество съ американски капитали? Стандардъ Ойлъ Компани възнамѣрява да предприеме проучвания за петролни залежи въ Шанси. Братъ ти работи тамъ и сигурно ще може да намѣри работа и на съпруга ти въ сжщото предприятие.

— Но той не е инженеръ. Какво разбира отъ петроль? — възрази Суюнъ.

— Охъ ти, глупачке! — изсмѣ се Ингингъ. — Инженеритѣ сж само за черната работа. Да не мислишъ, че братъ ти разбира нѣщо отъ петроль?

— Гогова съмъ на всичко, само да се отърва отъ тая лисица, — каза Суюнъ. — Нали вилѣ, какъ ме обиди, когато предложи да се пие наздравина за майкага на Мани? Ахъ, този неинъ езикъ! Не зная защо не мога да намѣря никога думи да ѝ отговоря навреме. А тя знае какъ да се хареса на родителитѣ и да спечели благоволенieto имъ. Паригъ на семейството пъкъ ѝ слугува да спечели любовта на слугитѣ. Слугитѣ крадатъ, тя вижда това и не продумва.

— Струва ми се, че не е лесно да се справи човѣкъ съ ни една отъ сестритѣ Яо. И другата сестри е остъръ камъкъ. Тя е много тиха и спокойна нагледъ, но азъ бихъ се страхувала отъ нея повече, отколкото отъ Муланъ. Още щомъ я видѣхъ, почувствувахъ това...

Телефонътъ позвъни. Ингингъ взе слушалката:

— Ало . . . Ченъ найнай . . . О, ти ли си? За довечера ли? Добре, ще дойда, щомъ е за карти.

— Виждашъ ли, колко е удобно? — каза тя, като остави слушалката. — Обади се жената на петия отъ братя Ченъ, която кани на карти довечера. Тръбва да дойдешъ съ насъ.

Петиятъ братъ Ченъ бѣше братъ на третата наложница на директора.

— Азъ не съмъ свободна като тебе. Тръбва да искамъ позволение отъ свекърва си.

— Ето ти случай да започнешъ борбата. Ще настоишъ да дойдешъ, ще почнешъ да викашъ, ако не те пуснатъ, и тѣ ще поискатъ сами да се махнешъ отъ къщи.

— Бихъ желала да имамъ твоята смѣлость, — каза Суюнъ.

— Ще я имашъ, — отвърна Ингингъ.

Суюнъ се върна у дома си съ нови разбирания и по-голяма решителностъ да извоюва свободата си. Тя поиска позволение отъ свекърва си да излѣзетая вечеръ, и, за най-голяма нейна изненада, г-жа Ценгъ се съгласи съ готовностъ. Не се случи никаква неприятностъ.

И така, Суюнъ почна да излиза все по-често и по-често заедно съ Ингингъ, понѣкога съ съпруга си, понѣкога безъ него. Суюнъ се радваше най-много на разходките съ колата на Ингингъ и се прибираше късно нощемъ. Автомобилътъ правѣше голѣмо впечатление на семейство Ценгъ, гдето си служеха още съ каляска съ коне. Суюнъ не посмѣя да повдигне въпроса за автомобилъ, но поиска да инсталиратъ телефонъ. Имаше довъртъ доводъ въ полза на искането си: въ къщата на Хуайю имаше телефонъ — защо да нѣматъ и тѣ? Но г. Ценгъ мразѣше телефонитѣ — това европейско изобретение, което се бѣ вмъкнало въ домашното спокойствие. По тоя въпросъ, обаче, Суюнъ намѣри подкрепа у Муланъ, защото у г. Яо имаше телефонъ а г-жа Ценгъ не направи никаква забелсжка на предложението на Муланъ. Телефонътъ бѣ инсталиранъ и Муланъ разговаряше непрекъснато съ Мозау, Афей и баща си, но не и съ майка си, която можеше да говори по телефона само

когато нѣкой другъ я свърже. Суюнъ говорѣше по половинъ часъ съ Ингингъ, така че винаги, когато я търсѣха по телефона, прислугата знаеше, че я търси Ингингъ.

Наскоро следъ това Хуайю постъпи на работа въ новото петролно дружество, като задържа същевременно и досегашната си длъжностъ. Той намѣри тамъ работа и за Чайна, съ блестящата заплата петстотинъ долара, плюсъ шестстотинъ долара представителни пари месечно. Предложението бѣше толкова примамливо, щото г. Ценгъ пусна Чайна да отиде въ Шанси съ Хуайю, на служба въ петролното дружество въ Шайкоанъ.

Отсѣтствието на съпруга ѝ бѣше отличенъ поводъ за Суюнъ да се отдалечи отъ къщи и тя поиска позволение да отиде при родителитѣ си въ Тиенцинъ. Тя бѣше признателна на Ингингъ за спечелената свобода и за многобройнитѣ познания, които си бѣ събрала чрезъ нея. Ингингъ сжщо отиваше често да прекара известно време въ Тиенцинъ, но не оставаше никога въ дома на семейство Ню. Старитѣ Нюсови нѣмаха намѣрение да упражняватъ надзоръ надъ снаха като Ингингъ, а тя смѣташе, че Хуайю дължи всичкитѣ си успѣхи на нейното обществено влияние и бѣше съвсемъ независима. Тя твърдѣше, че трѣбва да поддържа и изпълнява въ Тиенцинъ много свѣтски задължения, а хотелитѣ били поудобно мѣсто за приеми. Тамъ може да имате безукорна прислуга въ всѣко време. Приемитѣ въ хотелъ не бѣха нѣщо необичайно. Китайскитѣ семейства въ чуждитѣ концесии живѣха често пжти въ нѣкоя бедна къшурка, а приемаха съ голѣмъ разкошъ въ хотели. Стаи въ хотелъ се наемаха за една вечеръ — за игра на карти; писатели наемаха нѣкоя малка стаичка, за да се спасятъ отъ плачоветѣ на малки деца вкъщи и да напишатъ нѣкоя статия; търговци имаха за канцеларии хотелски стаи, политики и общественици държахъ хотелски стаи за водене преговори и получаване подкупи; нѣкои проиститутки бѣха постоянни обитателки на хотелитѣ, за да посрѣшатъ пжтниците. Хотелитѣ бѣха винаги шумни и оживени. Човѣкъ можеше да има въ всѣко време на денонощието тамъ чай, закуски, кафе, сандвичи, европей-

ска храна, китайска храна, опиумъ, жени; а клозетитѣ, емайлиранитѣ вани и облицовани съ бѣли плочки бански помѣщения бѣха прекрасни, независимо отъ това, че въ всѣко време имате топла вода. Хотелитѣ бѣха наистина увѣщание на чудния животъ въ чуждестраннитѣ концесии.

Суюнъ бѣ привлечена непобелимо отъ живота въ тиендинскитѣ хотели. Тя посещаваше всѣки день и всѣка вечеръ Ингингъ. Въ хотелитѣ паритѣ се ляха като вода и замайваха Суюнъ. Приятно бѣше да водитѣ съвремененъ живогъ, да имашъ тел фонъ до леглото си, да спишъ на пружинени месингови легла съ оглдала надъ главата, да лежишъ на безукорно бѣли дивани, да имашъ винаги текуща топла и студена вода, да имашъ прислуга, която само изпѣнява заповѣдитѣ и никогда не разпитва. Прекрасно бѣше да си свободна!

ГЛАВА XXIX

Мохау се приготвяше вече усърдно за сватбата си съ помощта на Муланъ. Тя искаше модерна стая въ Гранъ отелъ де Пекинъ, но искаше същевременно и традиционнитѣ обряди и брачна стая у дома си. Тя щѣше да бжде обѣчена въ бѣло съ европейско було и искаше Лифу да бжде въ еропейски дрехи. Червенъ Кехлибаръ и Айлиенъ щѣха да бждатъ шаферки, Сутугъ и Афей шафери, а Анъ — помощникъ шаферка. Лилиенъ щѣше да свири Менделсоновия сватбенъ маршъ. Червенъ Кехлибаръ изглеждаше възбудена отъ тази женитба почти толкова, колкото и самата невѣста. Тя бѣше толкова прекрасна напоследъкъ, шото почнаха да говорятъ за нея и Афей. Следъ вѣнчавката младоженцитѣ щѣха да останатъ въ хотела, гдето имъ бѣха запазили отдѣленъ апартаментъ. Следъ това невѣстата щѣше да замине съ съруга си за Япония, гдето той отиваше да продължи образованието си.

Лифу искаше да отиде въ Англия, но г-жа Йо бѣше много отслабнала и, следъ много разисквания, сестригѣ решиха, че Мохау не трѣбва да отиде толкова далеко. Винаги, когато тя споменаваше, че ще замине, майката почваше да плаче и повтаряше, че нѣма да живѣе още много време. Тя бѣше наистина толкова слаба и измъчена, шото Мохау се съгласи най-после да отидатъ въ Япония.

Мохау именно се грижеше за храната и лѣкарствата на г-жа Йо, а нощемъ една слугиня спѣше въ стаята на майката, за да не я оставятъ съзсемъ сама. Заболяването на г-жа Йо се бѣ случило така: г-жа Йо бѣ чула за нѣкаква магьосница, която умѣла да омилостивява духоветѣ на починали роднини и тя се превѣщава въ тѣхъ. Тя бѣ отишла съ кола въ дома на тая

магьосница и се бѣ върнала у дома си много по-зле, отколкото бѣ била досега, като бѣ отишла веднѣга да прекади темякъ предъ скрижалата на Сребърното Звънче. Както винаги, магьосницата би трѣбвало да поздрави правилно посетителката си, безъ да зная каквото и да е обстоятелство отъ нейния животъ. Госпожа Яо бѣ искала да разговаря съ сина си, но его че вмѣсто него се бѣ явилъ духътъ на Сребърното Звънче, поздравявайки я съ смѣхъ съ обращението „тай тай“. Госпожа Яо бѣ поискала да прекрати разговора, но магьосницата бѣ изпаднала вече въ трансъ и продължаваше да говори. Езикътъ и Ханкоуянското произношение бѣха така поразително сходни съ тия на Сребърното Звънче, щото г-жа Яо бѣ изтрѣпнала не на шега. Сребърното Звънче бѣ й заповѣдало да се грижи добре за малкия Поя, защото тои щѣлъ да стане единъ день знаменитъ мъжъ.

— Смили се надъ старата жена, — бѣ почнала да се моли г-жа Яо. — Кълна се, че не ти желяехъ зло. Искахъ само синъ ми да бжде щастливъ съ тебе.

— Не се грижи, — бѣ казалъ духътъ на Сребърното Звънче. — Той е при мене. Бѣхъ толкова самотна тукъ, щото дяволскиятъ царъ се смили надъ мене и ми позволи да се превърна на кобила и да си го доведа тукъ.

— Знаешъ ли, колко време ще живѣя още?

— Не зная, тай тай. Но чухъ, когато единъ отъ дяволитѣ казваше, че нѣкой другъ отъ семейството ще умре преди тебе, а следъ това ще дойде твоя редъ.

Госпожа Яо бѣ изпаднала почти въ безсъзнание и, следъ като се върна у дома си, лежа нѣколко седмици на легло. Отъ тогава положението ѝ се влошаваше непрестанно. Тя плащаше на калугерки да се молятъ на Буда за нея, посещаваше храмове и, макаръ и да не вървяше самъ въ тия нѣща, г-нъ Яо ѝ позволяваше да прави каквото иска. Тя мислѣше повече за онзи, отколкото за този свѣтъ, затова бѣ станала много добра и набожна. И премѣшването въ княжеския дворець дори не бѣ я направило по-щастлива.

Паритѣ за следването на Лифу въ Япония щѣха

да бждатъ отъ вестрата на Мохау. Всички разносики по сватбата бѣха понесени сѣщо отъ семейство Яо. Спестяванията на Лифу едва ли биха стигнали и за една скромна вѣнчавка; той бѣше недоволенъ отъ приготвленията за богатата сватба, но Муланъ настоя, заедно съ всички останали, че това е законно право на сестра ѝ.

Мохау бѣше практична девойка. Когато се заговори за прикята ѝ, тя каза, че не се нуждае отъ много нѣща и предпочита да има повече пари. По това време баща ѝ нѣмаше много налични пари, но каза все пакъ, че ще ѝ даде десетъ хиляди долара, независимо отъ останалитѣ нѣколко хиляди необходими за самата сватба.

— Какъ е възможно таква нѣщо, тате? — каза Муланъ. — За мене само прикята ми струваше петдесетъ хиляди долара; а не забравяй, че братъ Лифу и сестра ми заминаватъ за странство за нѣколко години.

— Лифу ще бжде добре, — отговори бащата. — Мохау е по-пестелива отъ тебе. Сестра ти може да направи много повече съ хиляда долара, отколкото ти — съ две хиляди. Когато женѣхъ тебе, азъ си играехъ съ пари.

— Но това е несправедливо! — каза Муланъ.

Като последница отъ тоя разговоръ, бащата даде на Мохау петдесетъ хиляди долара въ брой, единъ чаенъ магазинъ въ Сучао, струващъ петъ хиляди долара, и нѣколко хиляди въ прикя, независимо отъ разносикитѣ по самата сватба; така че, общо сватбата на Мохау му струваше около тридесетъ хиляди долара. Мохау бѣше доволна. Тя можеше да стори двойно повече съ пари въ брой, отколкото сѣщата сума въ скъпоценности и старинни рѣдкисти.

Лифу и майка му живѣеха сега въ старата къща на семейство Яо, на Магайенъ Хутунгъ и брачната стая тамъ бѣше сѣщата, въ която сестритѣ бѣха снали нѣкога като деца. Мохау и Муланъ бѣха вече толкова близки съ Лифу, щото отидоха да помогнатъ при уредбата на тая стая. Леглото бѣше старинно месингово легло, заобиколено съ долапчета. Третата прѣчка откъмъ

главата бѣше разхлабена и Муланъ си спомняше още, какъ си играеше вечеръ съ нея, като я въртѣше. Тя застана предъ него и се загледа продължително въ крайното долапче съ нарисуванигѣ на него две мандарински шапки, които я бѣха възхищавали като дете. Спомни си какъ се бѣ върнала въ тая стая следъ годеща си, какъ Мохау спѣше дълбоко на другото легло, какъ самата ти бѣ лежала дълго будна, мислейки, че сестра ѝ е по-щастлива отъ нея. Предсказанието и се сбъдваше днесъ.

Господинъ Фу живѣеше по това време въ Пекингъ, гдето бѣ назначенъ напоследъкъ за цензоръ, напускаяки уединения си животъ въ Тиенцинъ, посветенъ изключително на преиздаване нови книги следъ установяването на републиканския строй. И г-нъ и г-жа Фу взеха живо участие въ пригитовленията преди и следъ сватбата, на която г. Фу изпълни лично обрядигѣ. По искане на Лифу, той подари на младоженцигѣ два свигъка, които трѣбваше да се окачагѣ въ брачната стая, за да имъ спомнятъ за него. За най-голъма и жена на г. Фу, Мохау му каза:

— Чичо Фу, ако искате да ни напишете нѣщо напишете следното:

Йинъ и янгъ се допълватъ подходяще,

Луянъ и фенгъ пѣягъ едногласно.

(Луангъ и фенгъ означаватъ мъжкия и женски фениксы).

— Защо пакъ такъвъ простъ изразъ?

— Така искамъ, — каза Мохау. — Може да е простъ, но е вѣренъ, нали?

Следъ сватоата Мохау и съпругътъ ѝ останаха за известно време у дома си, преди да заминагѣ за Япония. Къщата бѣше сжщата, въ която бѣ отраснала, съ тая разлика, че сега бѣше господарка тукъ. Всѣка тухла, стъпка и жгълъ ѝ бѣха познати. Тѣкъ бѣше и съпругътъ, свекърва ѝ и Хланъ-еръ, образуващи едно „малко семейство“ — единъ почти идеаленъ семеенъ животъ. Вуйчо ѝ и вуйна ѝ живѣеха въ югозападния дворъ, служилъ нѣкога за библиотека на г. Яо.

Отъ деня на разговора имъ въ градината, Червентъ

Кехлибаръ бѣ обикнала Мохау съ любовта на голъма, разумна девойки и тѣ разговаряха много пакти сърдечно за „помрачаването на ума“. Единъ день Червентъ Кехлибаръ каза:

— Що се отнася до нетърпеливостта, азъ мисля, че и Лифу е нетърпеливъ като мене. И той обича да бжде пръвъ. Но колко е щастливъ, че има за другарка тебе, Трета сестро, за да го напѣвашъ и да укротявашъ нетърпението му!

Самъ Лифу бѣ опозналъ вече много добре Червентъ Кехлибаръ. Единъ день той направи предъ Мохау следната странна забележка:

— Трѣбва да има шесть, а не петъ космически елемента. Червентъ Кехлибаръ принадлежи действително къмъ кехлибарения типъ. Тя е кехлибаръ до мозъка на костигѣ си — непорочна, горда, твърда и крѣпка.

— Да си отъ кехлибарения типъ е едновременно предимство и неудобство, — отвърна Мохау. — Кехлибарътъ не може да се опетни, и е едновременно и твърдъ и крѣпкъ. Най-добриятъ кехлибаръ трѣбва да има много мекъ лѣскавина. Забелязалъ ли си, какъ отказва тя да угажда на родителигѣ ми, за да имъ се понрави?

— Иска да си ожде та-ава, каквато е, — каза Лифу. — Но азъ се възхищавамъ все пакъ отъ нея.

Вѣрно бѣ, наистина, че подъ влиянието на Мохау и Лифу, Червентъ Кехлибаръ бѣ станала по-сдържана, по-зрѣла и разумна девойка.

Госпожа Фенгъ бѣ особено доволна отъ държането на Лифу — толкова сърдечно и свободно. Госпожа Фенгъ бѣ съ старо възпитание и бѣше много внимателна въ държането си. Докато живѣеше съ зълва си, тя не бѣ си позволила ни веднѣжъ да пристѣпи опредѣленитѣ граници, въпрѣки роднинството и близостта имъ. Но държането на Лифу сега бѣше свършено различно. То не можеше да се опредѣли лесно, бѣше нѣщо ново, което тя не можеше да разбере. Лифу бѣ захвърлилъ привидно всички нѣкогашни правила за приличие, а при това живѣеше въ пълно согласие съ тѣхъ и никога не проявяваше нахалство, колкото близъкъ и да се

чувствува съ васъ. Майка му се извиняваше постоянно за нарушението на нѣкогашнитѣ правила за благоприличие отъ страна на сина ѝ, а г-жа Фенгъ отговаряше винаги, че не забелязва никакво нарушение. Добритѣ обноски, както и много други постъпки, сж духовни прояви и, при все че нарушаваше всички правила, Лифу не проявяваше никога лошо държане. Той бѣше само напълно естественъ. Така че, дветѣ семейства живѣеха въ пълно съгласие и взаимно уважение.

Всѣщностъ, Лифу бѣше подъ силното влияние на своя тѣсть, г. Яо, и бѣше донегде отстъпникъ отъ Конфуцианството, особено що се отнася до въздържанieto и правилата за собственостъ. Старииятъ Яо му бѣ далъ да прочете Лаоце и Чуангце; едни отъ мислитѣ на Лаоце, останали въ ума на Лифу, бѣха следнитѣ:

Следователно, следъ като природата (Тао) се изгуби, почнаха да говорятъ за характеръ;

Като изгубиха и характера, почнаха да говорятъ за доброта;

Като загубиха и добротата, почнаха да говорятъ за справедливостъ;

Като загубиха и справедливостъта, почнаха да говорятъ за благоприличие.

А благоприличието доказва само отслабване на вродената човѣшка почтеностъ.

И е начало на човѣшкия хаосъ.

Пророцитѣ сж само цвѣта на Тао.

И начало на невежеството.

А човѣкътъ съ характеръ се издига отъ мощния корень.

Не отъ изтънѣлия вече;

Той е въ сѣщността на плода, не въ цвѣтистыя му изразъ.

Затова той взема първия и захвърля втория.

*

Мохау бѣше толкова щастлива у дома си презъ медения си месецъ, што не ѝ се искаше да замине; би предпочела да може да остане завинаги тукъ и да за-

почне да ръководи домашния животъ, който обичаше толкова много. Тя не чувствуваше никаква нужда да отпътува, да види Япония или която и да е друга страна. Въ първия месецъ следъ женитбата си Лифу видѣ нѣщо наистина поразително. Той бѣ живѣлъ съ жени — съ майка си и сестра си — презъ цѣлия си животъ, но сега видѣше за пръвъ пътъ едно непознато женско — или съпружеско — качество: простото и мълчаливо съзнание на Мохау, че тукъ е нейния домъ и никой другъ, освенъ нея, нѣма да го управляча. Струваше му се, че тя изпитва неизразима, дълбока и инстинктивна радостъ да дава на готвачката нареждане за дневната храна, да се грижи за праното и непрано бельо въ пералнята, да смѣня всѣка сутринъ цвѣтята, да взема рждѣлната си кошничка и да сѣда да шие на слънце предъ прозореца си. Това значеше покой. Значеше и осъществяване мечтитѣ на Мохау за земно блаженство. Значеше, че този домъ ще бже чистъ и подреденъ. Значеше, че Лифу ще има спокоенъ животъ.

Обстоятелството, че той бѣ облѣкълъ европейски дрехи за сватбата и пѣтуването въ чужбина имаха важни последици. Той изгуби изведнажъ всѣкаквъвъ контролъ надъ гардероба си. А бѣ билъ винаги зависимъ и свикналъ да се грижи самъ за себе си. Сега вече той не знаеше где сж ризитѣ, връзкитѣ, копчетата, кърпичкитѣ и чорапитѣ му; и се чувствуваше съвършено безпомощенъ. Само Мохау, и никой другъ, решаваше гле ще се поставягъ дрехитѣ му, а при прибирането и изваждането имъ при пѣтуването се налагаше и нова смѣна на мѣстото. Понѣкога, търсейки чифтъ чорапи, Лифу почваше да се ядосва, а Мохау казваше съ усмивка:

— Чакай, чакай!

И отиваше да ги донесе. Тѣ миришеха на нафталинъ. Лифу не бѣ виждалъ никога такова нѣщо. Нафталинътъ имаше странно очарование за младата му съпруга. Тя го поставяше навредъ — въ кувари, сандѣци гардероби, прибранъ въ малки торбички, окачени или наредени навредъ.

Обушата на Лифу имаха още по-големо очаро-

вание за Мохау. Тя знаеше какъ трѣбва да изглеждатъ европейскитѣ обуща още отъ времето, когато Тиенъ си бѣ кунилъ такива за пжтуването си въ Англия. Преди сватбата сесгритѣ бѣха отишли заедно съ Лифу въ единъ магазинъ за обуща, и тѣ именно решиха какви обуща трѣбва да си вземе. Но следъ сватбата Мохау не ги хареса и го заведе единъ день отново въ сѣщия магазинъ глего плати за три чифта английски обуща невѣроятната сума отъ сто двадесетъ и петъ долара.

— Баща ти казва, че си била пестелива, но не му вѣрвамъ, — каза Лифу.

Млада, хубава и съ съвременни разбираня, Мохау завърза при пжтуването за Япония много познанства, каквито Лифу не би могълъ да заврже, ако би билъ самъ. Но единъ день, седналъ самъ на стола си на налубата, той направи следнитѣ констатации:

Загубилъ бѣ напълно надзора надъ собствения си гардеробъ.

Научилъ бѣ, че дамскитѣ дрехи се загрѣпчатъ въ нарочни копринени кърпи и никой не бива да ги докосва, докато търси нѣщо изъ куфъра.

Мохау имаше много такива копринени кърпи.

Вички рокли и костюми мир-шеха на нафталинъ.

Обущата бѣха основата на личността на единъ мъжъ.

Невъзпитано е да си гризе човѣкъ ноктитѣ.

Невъзпитано е да се влиза преди дама въ кола.

И това модерно внимание къмъ дамитѣ е много досадно за господата.

Той реши най-после, че всичко това нѣма никакво значение, че обича Мохау, но не разбира жената.

По-късно Лифу научи нѣщо много по-забележително — именно, че Мохау прилича на жлагинъ, който се прилепва ло него, обгрѣща го, като се приспособява леко къмъ желанията и хрумванията му и го закрилъ отъ външния свѣтъ. Той бѣ поразенъ отъ безкрайното търпение, приспособимостъ и събестричане на Мохау. Удобството и благоденствието му бѣха неинъ законъ и той предчувствуваше, че тяя жена се е посветила като че изключително нему и на бъдещето му.

Лифу, който бѣше самотникъ и книжникъ по душа, свикналъ много повече съ растенията, животнитѣ и беднитѣ селяни, отколкого съ града, и готовъ да стане искренъ бунтовникъ противъ охолнитѣ, откри изведнажъ, че му е повѣренъ богатъ и прекрасенъ домъ съ консервативна и практична съпруга, която възнамѣряваше да му осигури спокоенъ и удобенъ животъ. Чувствуваше се като полкупенъ, при все че не бѣ се примирилъ никога съ охолния животъ. Той не мразѣше богатитѣ, защото се бѣ чувствувалъ винаги щастливъ въ своята бедностъ, но бѣ запазилъ детинското си презрение къмъ класата, къмъ която майка му и сямъ той не принадлежаха. Това презрение се проявяваше главно въ неспазване доброто държане на трапезата, измиване на ржцетѣ и вчесане на коситѣ преди ядене, упорството да гризе ноктитѣ си предъ хората и известна недодѣланостъ, която съругата му се стараше да отстрани неусѣтно.

— Не дръжъ ржцетѣ си въ джобоветѣ, — казваше тя.

— Защо? — питаше той.

— Защото не е възпитано, не е хубаво.

— Защо?

— Нѣма никакво „защо“. Просто не е възпитано.

— Нѣма да ме убедишъ да не държа ржцетѣ си въ джобоветѣ, — почваше да спори той, — докаго не ми докажешъ, че има сериозно основание да не го правя. А не можешъ да ми посочишъ това основание. Значи, правъ съмъ азъ, а не ти.

Вѣпрѣки това, той отвикна постеленно да държи ржцетѣ си въ джобоветѣ, защото Мохау желаше това, и защото той я обичаше. Свѣтлооката Мохау понѣкога настояваше, понѣкога се прекланяше, но винаги чакаше търпеливо да намѣри удобенъ случай да заговори. Лифу бѣше много чувствителенъ къмъ външното влияние и бѣше винаги готовъ да се бори съ него; умната Мохау знаеше това и упражняваше влиянието си само толкова, доколкото то нѣма да го дразни. Защото Мохау умѣше да чака. Винаги, когато тя отстъпваше, Лифу съзнаваше, че е победенъ. И колкото повече го опозна-

ваше, толкова по-ясно тя го разбираше, че, ако не го драгни, може да го накара да направи всичко, каквото пожелае; така че, постепенно и неусѣтно, тя го промѣни споредъ волята си.

Лифу харчеше сега зестрата на Мохау и бѣше толкова безгриженъ въ прѣскането на паритѣ, колкото тя бѣше пестелива. Но презъ първата година на брака имъ тя не загатна ни веднажъ и съ нищо предъ Лифу, че паритѣ сж нейни, като смѣташе за безспоренъ фактъ, че всичко, което иматъ, е общо. Лифу почна да мисли вече, че не е толкова лошо да се оженишъ за богата жена. Веднажъ той каза на Мохау:

— На мѣстото на Чайна, веднага бихъ се развелъ съ Суюнъ.

Съ това той искаше да загатне на Мохау, че я смѣта за съвършено различна, че я цени и обича, но смѣташе, че не е необходимо да ѝ каже направо това. Така че, тя не можа никога да почувствува известно прѣвходство отъ обстоятелството, че му дава паритѣ си, нито пъкъ получи прѣкъ изразъ на признателностъ отъ негова страна.

Поради това, че нейното по-голъмо благородумие правѣше живота му толкова лекъ, Лифу почваше да мисли понѣкога, че е глупакъ, но даровитъ глупакъ. Тя бѣше зрѣла, а той имаше почти детински умъ, що се отнася до практичния животъ. Затова той почна да се вслушва все повече и повече въ нейнитѣ съвети, да възприема нейнитѣ гледища, да презира собственитѣ си разсждения и да уважава нейния здравъ разумъ. Той я ценѣше и обичаше безкрайно, чувствувайки, че тя е едновременно твърда и зависима отъ него, като самата земя.

Но все пакъ, негде дълбоко въ душата му се таеше съзнанието, че той е синъ на беднякъ и се гордѣеше съ това обстоятелство и съ независимостта си. Той ненавидѣаше държането на богатитѣ, лъжливитѣ достоинства на свѣтскитѣ жени като Суюнъ, лицемерieto и покварата на политичитѣ като Хуайю. И тази ненавистъ бѣше вѣчна.

*

Едва бѣха минали и шесть месеци отъ пристигането имъ въ Киото, когато получиха писмо отъ Муланъ, която съобщаваше, че майка имъ е сериозно болна и не можела вече да говори. Следъ получаването на второто писмо, този път отъ Коралъ, Мохау реши, че трѣбва да се върне веднага у дома си, при все че не ѝ се искаше никакъ да остави Лифу самъ. Но трѣбваше да се върне у дома си, защото бѣше неинъ естественъ дългъ — отъ години вече тя именно се грижеше за майката при всѣко заболяване и не можеше да остави това свое задължение на Коралъ, Муланъ или комуто и да е другиму.

Това промѣнише напълно всичкитѣ имъ намѣрения и тя не можеше да каже дори, кога ще успѣе да се върне при Лифу. Той каза, че ще се грижи за себе си, и Мохау не възрази; но Лифу почувствува сега дълбоко, колко зависимъ е станалъ отъ нея. Тя каза, че ако не може да се върне въ Киото, той ще трѣбва да отиде при нея презъ лѣтната ваканция.

Тя се разплака на трѣгване, защото не можеше да овладѣе мъката си отъ тая раздѣла. Последнитѣ ѝ думи бѣха:

— Грижи се за себе си, храни се добре и не се опитвай да пестишъ. Ако ти трѣбватъ пари, пиши ми.

Когато пристигна у дома, тя видѣ, че положението на майка ѝ се е влошило твърде много. Много тежко бѣше да се гледа какъ старата г-жа Яо сочеше гърдитѣ си, безъ да може да продума. Повикали бѣха Сутунгъ, който я бѣ прегледалъ най-внимателно, безъ да може да открие каква е болестта. Прислугата бѣше убедена, че госполарката е била „ударена отъ нѣкой духъ“, по всѣка вѣроятностъ духътъ на „Сребърното Звѣнце“. Проклятието на Тиенъ се бѣ сбджнало. Тя не можеше вече да понесе присѣтствието на малкия Поя. Изглеждаше, че се плаши отъ него, при все че това дете бѣше единствениятъ ѝ „вжтрешенъ“ внукъ. За детето бѣше тежко да чува, че майка му е призракъ и зълъ духъ и то се озлоби въ желанието си да я защитава срещу обидитѣ нападки. То знаеше вече, че е внукъ на семей-

ство Яо и бждещъ собственикъ на княжеския дворецъ, гдето живѣеше, смѣташе, че ще стане великъ мжкъ, когаго порасне, и тогава ще омиести за майка си и ще постави по трета ѝ въ Чуними гангъ. То мравѣше баба си и се държеше много важно и студено, потънало въ мрачигъ си мисли.

Следъ омжването на дветъ дъщери и раболежането на майката, жилицето изглеждаше запустѣло. То имаше нѣ-малко десетъ отдѣлни двора съ жилищни помѣщения, а обитатели нѣмаше и за половината отъ тѣхъ дори. За ова решиха да дадатъ подъ наемъ старата къща, а семейство Фенгъ и г-жа Кунгъ да се премѣстятъ да живѣятъ въ двореца. По този начинъ Мохау трѣбваше да се грижи както за майка си, така и за свекърва си, но тя остана да живѣе все пакъ въ единъ дворъ съседенъ съ тоя на майка ѝ, докато майката и сестрата на Лифу се настаниха въ отдѣленъ дворъ. Господинъ Яо живѣеше съ Афей въ Залата за Самонлучаване. Дворътъ на Червенъ Кехлибаръ бѣше срещу тоя на Мохау, така че тѣ можеха да разговарятъ презъ едно прозорче съ решетка въ бѣлата стена на двора и приятелството имъ се заякчи още повече.

*

Още въ първигъ лѣтни месеци, преди връщането на Лифу, Мохау поиди синъ Раждането бѣ тежко и трагѣли дв-десетъ часа. Семейството бѣ решило, че е по-добре да задържатъ Мохау вкъщи при раждането, отколкото да я изпратятъ въ болница, но тѣва едва що не се оказа съ-боносно. Муланъ, която прислужествуваше на родилницитѣ мжки, помисли по едно време, че силитѣ на Мохау я напускатъ и ѝ свари корейски билки за укрепително на сърцето. Следъ раждането, и майката, и детето останаха живи, но Мохау бѣше въ продължение на седмици на легло, бѣла като платно, и Муланъ трѣбваше да се грижи за нея презъ всичкото време.

Когато пристигна Лифу намѣри и дветъ сестри въ стаята си. Още въ легло, съ сина си, който спѣше да

дѣя. Мохау посрещна съпруга си съ усмивка. Лифу се навела и я цѣлуна предъ Муланъ.

— Не знаешъ какво преживѣ сестра ми, — каза Муланъ.

Но Мохау не бѣше вече весела и му показа детето съ думитѣ:

— Его сина ти! Едва що не ме умори.

Тя накара Лифу да седне на леглото, взе ржката му и продължи:

— Мислѣхъ, че ме разчеквагъ на колело. Но си струваше гудя. Струва ми се сега, че и тѣлого, и душата ми се пречистиха и всичкитѣ ми грѣхове сж опростени чрезъ тия ужасни мжки.

— Нима имашъ грѣхове? — запита усмихнато Муланъ — Тя казва вече, че е готова да преживѣе повторно тия мжки.

— Готова съмъ, наистина, за да имамъ още единъ малкъ Фу, — потвърди Мохау.

Тя обясни на Лифу, че иска да нарекатъ сина си Шаофу, тоестъ малкъ Фу.

— Като нѣкой метачъ или носачъ, — каза Лифу.

— Никой не ми е минавало презъ умъ тона. И не ми се струва, че е глѣ. За мене то значи само малкъ Фу. А ти какво предлагашъ?

— Наречете го Шаофу, но ударението да не пада на шао, а на Фу, — предложи Муланъ.

— За да значи „достоенъ Фу“ ли? Едно вече употребявано име.

— Това, или пъкъ „малкъ“ и „денъ“. Шао може да значи и „синътъ като бащата“, — каза Муланъ.

— Това е по-хубаво. Да бждещъ „достоенъ синъ“, значи всъщностъ да си като баща си, — каза Мохау.

— Дветъ думи шао трѣбна да иматъ, навѣрно, еднакъвъ произходъ, — забеляза Лифу.

Въ това време влѣзе една прислужница, минала четиридесетгъ години, съ чаша чай отъ драконово око.

— Това е Ченна, новата ми прислужница, — обясни Мохау.

Ченна се усмихна сърдечно на Лифу и каза:

— Добре дошли, господарю. Не знаете какво преживя господарката! А сега, докато тя е на легло, азъ ще се грижа за васъ.

Когато Ченма излѣзе отъ стаята, Мохуа каза:

— Тя е чудна жена, възпитана, добра, съ отлични обноски. Нѣма нужда да ѝ казвашъ какво да прави. Откато дойде вкъщи, всичко е въ редъ въ тоя дворъ. Отнася се съ мене като съ свое дете.

Следъ като имъ разказа подробно историята на Ченма, Мохуа добави:

— Историята ѝ ме държа будна цѣла нощъ, следъ като знае вече какво значи да си майка. Ти се гордѣешъ съ майка си, Лифу, но и Ченма е рѣдка майка. Тя загубила сина си по време на революцията и не знае вече где е той, нито живъ ли е или умрѣлъ. Когато я вземехе, тя обеща да върши всичко, само при едно условие: че ще може да излиза веднажъ въ месеца за цѣлъ день. „Защо?“ попитахъ азъ. „За да търся сина си“, отговори тя. Обещахъ ѝ, че ще има тоя свободенъ день и тя работи у насъ отъ два-три месеца вече. Работи съвѣстно, като че гледа собствения си домъ. А нощемъ шие, за да приготви дрехи за сина си, при все че не може да му прати нищо. Показа ми цѣлъ купъ приготвени дрехи. Всичкитъ си спестявания харчи за него. Синьтъ ѝ трѣбва да е двадесетъ годишенъ вече, ако е живъ; изгубила го въ родното си село, въ областъта Чанли, когато билъ шестнадесетъ годишенъ. Отведенъ билъ отъ единъ моряшки отрядъ за насилствено събиране на войници, за да кара обозъ за революционната войска. Видѣхъ дебелото потплатено палто, което му бѣ ушила, когато билъ седмнадесетъ годишенъ; друго по-голъмо, когато билъ осемнадесетъ годишенъ и трето, още по-голъмо, когато билъ деветнадесетъ годишенъ. Тя ги е подплатила много грижливо и ги изнася редовно на слънце да ги провѣтрява. Казва, че знае точно колко трѣбва да е високъ и колко дълги ржави трѣбва да му ушие. Сега му шие синь намученъ лѣтенъ костюмъ, за да му бжде готовъ, когато се върне, или да му го изпрати, ако узнае где се намира. Всѣки месецъ тя идва

нѣкоя сутринъ рано въ стаята ми, съ лице озарено отъ надежда и казва, че днесъ е свободниятъ ѝ день. И отива да търси сина си. Вечеръ се връща сломена, влачейки старитъ си нозе, съ пакета дрехи подъ мишница. Обикаля цѣлия градъ — източния, западния, северния и южния, а нонѣкога излиза и вънъ отъ градскитъ врати.

— Но защо предполага, че синь ѝ е въ Пекингъ? — попита Лифу.

— Само защото не може да отиде да го търси нигде другаде. Ходи главно въ южния градъ, защото тамъ има най-много войници. „Ако е тамъ, ще го позная, дори и между хиляди“, казва тя. Чакала го да се върне въ селото имъ цѣла година следъ революцията. Следъ това напуснала чифлика и дошла въ столицата, защото отъ тукъ минаватъ всички воиници. Тя спира младитъ войници, които срѣща, вглежда се въ тѣхъ, а тѣ се смѣятъ и я питатъ какво иска. Изглежда, че нѣма никаква надежда да намѣри сина си, но азъ не искамъ да ѝ кажа това, защото само тази вѣра поддържа живога ѝ. И тя нѣма да се откаже отъ нея, докаго е жива.

Муланъ се бѣ просълзила, а Лифу въздъхна и каза:

— Това е войната — раздѣла между съпругъ и съпруга, между майка и синь.

— Помисли и за сина! — каза Муланъ. — Да имашъ такава майка и да я изгубишъ! Бихъ искала да видя тоя момъкъ!

— Тя не говорѣше никога за него. Не иска да разказва никому какъвъ е, — каза Мохуа.

— Възможно е да е нѣкой нещастенъ глумакъ, милъ само за майката, — каза Лифу.

— Азъ предчувствувамъ, че трѣбва да е нѣкой отличенъ момъкъ, — възрази Муланъ. — Лицето на майката изразява такъвъ благороденъ и силенъ характеръ.

— Ходи ли тя да се моли по храмоветъ? — попита Лифу.

— Не. Интересно е, че тя не вѣрва въ Буда. Винаги казва: „Благочестието е въ сърдцето ни“. Това може да се види, наистина, по нея. Едвали ще вилиете нѣкога по-чиста жена, по-спретната въ облѣкло и дър-

жане. Тя казва още: „Небето не изоставя никога честните хора“. Понѣкога ми се струва, че тя ще намѣри наистина сина си, дори и следъ тия четири години.

— Трѣбва да се отнасяме добре съ нея, — каза Лифу, — за да чувствава, че се намира действително у дома си.

— Ще видишъ, че тя ще се отнася къмъ тебе като съ синъ, — каза Моху, — както се държи съ мене като съ дъщеря. Но ти ще можешъ само да се преструвашъ, че си ѝ синъ, защото такива кръвни връзки не могатъ да се замѣсвятъ. Синътъ си е синъ, а чужденецътъ е чужденецъ.

Малкиятъ Фу се разчлвака и Моху го взе и почна да го кърми, щастлива и доволна. Би желала този мигъ да трае вѣчно.

Лѣтото бѣше прекрасно. Лифу се пробуждаше често още при зори и излизаше отъ спалнята на жена си въ хладната градина, съ чувството, че би желалъ да прегърне цѣлия свѣтъ, цѣлото битие. Моху също ставаше много рано да нахрани детето си и отиваше да види майка си и баща си. Бащата бѣше много ранобуденъ и често тѣстъ и зетъ се разхождаха изъ градината преди закуска, съ овлажнѣли отъ росата роби. Но, както казва поетътъ Тао Юанмингъ, какво значение има овлажнѣлата роба, когато сърдечното ви желание е осъществено?

Муланъ, Суня и Маня идваха често сутринъ заедно съ прислужниците и децата си да прекарать по цѣлъ денъ въ двореца. Следъ обѣда отъ лека грахова супа съ захаръ ѝ фурми, гоститѣ, заедно съ Коралъ, Червентъ Кехлибаръ, Афей и Хуанъ-еръ отиваха на терасата надъ вѣра и разговаряха презъ цѣлия следобѣдъ. Моху, записана около бебето и другитѣ си задължени, идваше едва за чая, а г. Яо се оттегляше обикновено за следобѣдната си почивка въ Залата за Самоизучаване.

Муланъ учеше вече дъщеря си Аманъ да чете и да пише. Детето запомняше много лесно буквитѣ, а Уханка, възхитена отъ живописната азбука, почна също

да я учи. Много пжти, докато другитѣ разговаряха, Уханка държаше настрана Хуанъ-еръ и я молѣше да ѝ обяснява това-онова, запомняйки много бързо всичко.

Понѣкога г-жа Ценгъ и Кася иднаха заедно съ дъщеритѣ си. Кася бѣ починала да пълнѣе следъ дългото боледуване отъ помѣтането. Госпожа Яо бѣше на легло и не можеше да спи спокойно. Все още неспособна да говори, тя прекарваше дълго предъ една статуя на Була въ стаята си, като му кадѣше темянъ и отправяше безгласни молитви. Опигахъ се веднажъ да прогоня злия духъ, като викнахъ единъ тибетски жрецъ да прочете Дарани Сутра, но напраздно. Майката ядѣше и кашляше, както винаги, но бѣ загубила напълно способността си да говори. Устата ѝ се раздвижваха понѣкога, но тя само потръпваше и свиваше неразбираемо устни, които издаваха нѣкакъвъ звукъ.

Муланъ каза, че Ченма ще бжде много полезна, ако я оставятъ да прислужва на майка имъ. Това бѣше голѣма жертва за Моху, но тя се съгласи веднага съ предложението на Муланъ и състоянието на майката веднага се подобри, защото Ченма разбираше желанията ѝ и умѣше да ѝ говори. Въ следващитѣ години Ченма стана необходима и постоянна другарка на г-жа Яо, замѣствана отъ Коралъ или Моху само презъ днитѣ, когато отиваше да търси сина си.

Въ края на лѣтото Лифу се върна въ Япония да продължи следването си, а Моху остана при майка си.

ГЛАВА XXX

Суюнъ намираше, че е много тежко и скучно да стои при свекърва си въ отсъствието на съпруга си и прекарваше колкото е възможно повече време въ Тиенцинъ. Чайна изпращаше въ Пекингъ шестстотинъ долара отъ хиляда и стотъ, които получаваше месечно като заплатата и представителни. Суюнъ настояваше, че тия пари сж на съпруга ѝ и, следователно, нейни и г-жа Ценгъ и пращаше винаги чека безъ никакви разиравини. Когато бѣше въ Пекингъ, Суюнъ прекарваше по нѣколко денонощия у Ингингъ, гдето винаги се забавляваше или пъкъ ходѣше заедно съ снаха си, да играятъ карти.

Господинъ Ценгъ бѣше много недоволенъ, като виждаше снаха си да се явява въ обществото, съ толкова известна бивша гейша, почна да чува мълви за постояннигъ имъ разходки въ Тиенцинъ и съжаляваше за брака на сина си.

— Защо не я спрете да си стои въ кѣщи? — питаше го Кася.

— Ще създава само неприятности. Може да се промѣни образа на иланина, но не ѝ нрава на човѣкъ, — отговаряше г. Ценгъ.

Суюнъ смѣташе отъ своя страна, че прави голѣма услуга на семейството, като помага на съпруга си да напредва и като завързва полезни за него приятелски връзки.

— Щѣше да бжде и досега дребенъ чиновникъ въ министерството на вътрешнитѣ работи, ако не бѣхме го вразумили, — казваше тя на Ингингъ.

— Това е само началото, — отговаряше Ингингъ. — Шестата любовница на председателя Юанъ ще може да ни направи голѣма услуга.

Шестата любовница бѣше роднина на добре известния Хунгъ и любимка на председателя.

Суюнъ виждаше какъ банкери и бивши чиновници се разхождаха въ разкошни лимузини и живѣятъ въ модерни вили, които струватъ стотици хиляди долари. Виждаше женитѣ, дѣщеритѣ и любовницитѣ имъ, облѣчени въ модни вечерни рокли, изъ театри, балове и нощни заведения и знаеше, че къмъ тоя именно свѣгъ принадлежи и тя самата. Огато бѣ поела надзора налъ банковата смѣтка на Хуайю, Ингингъ спекулираше съ държавни ценни книжа и златния курсъ, чрезъ младежа Чинъ, приятель на Хуайю. Суюнъ слушаше толкова често да се говори за тия сдѣлки, що го свикна съ имената на лихвенитѣ проценти на повечето ценни книжа. Една вечеръ Ингингъ узна по телефона, че е спечелила само въ една нощъ десетъ хиляди долара.

— Защо не почнешъ да играешъ и ти на борсата? — попита Ингингъ. — Нали имашъ свои пари? Много лесно би спечелила петъ-шестъ хиляди долара, ако би послушала съвета ми.

— А ако изгубя? — попита Суюнъ.

— Не може да изгубишъ. Чинъ е най-добре осведомениятъ човѣкъ въ борсата. Той кунува и продава и за шестата любовница.

— Имамъ само десетъ хиляди долара лични срѣдства и не бихъ желала да ги рискувамъ. Чайна не е спестилъ нито центъ, а — както знаешъ — въ кѣщи не може да имъ стори нищо.

— Ахъ ти, твърдоглавке, — изсмѣ се Ингингъ. — Нали казваше, че искашъ да излѣзешъ отъ кѣщи и да живѣешъ сама: ето ти случай! Ето шо: ще почнешъ да спекулирашъ на борсата съ десеттѣ хиляди долара. Ако спечелишъ — паритѣ сж твои. Ако изгубишъ — ще кажешъ на Чайна да иска пари отъ баща си. Ако стариятъ откаже — толкова по-добре: ще искате подѣлба на имота. А до тогава все имашъ възможность да спечелишъ пари за себе си. Нѣма никаква опасность да загубишъ.

И така, Суюнъ почна да участвува въ играта на борсата. Въ края на първия месецъ печелбата ѝ бѣше хиляда и петстотинъ долара.

— Ура! — извика Суюнъ. — И ние можемъ да печелимъ пари като мъжегѣ!

— Най-после ти си дъщеря на Бога на богатството, — каза Ингингъ.

Тѣ отпразднуваха щастливото събитие въ хотелската стая на Ингингъ. Чинъ се бѣ издигналъ самъ, буденъ и хитъръ младежъ, посещавалъ училище само една година. Опитътъ го бѣ научилъ да бѣде общителенъ и любезенъ къмъ всички. Той умѣше да се шегува, да танцува, знаеше всички интересни мѣста въ града и бѣше винаги готовъ да послужи на дамитѣ. Бѣше страстенъ пушачъ и, вмѣсто пакетъ съ папироси, имаше винаги подъ ржка кутия съ петлесетъ кдса, като се кълнѣше, че я е отворилъ сутринята и я е просполовилъ вече.

Дамитѣ го обичаха и го наричаха „стария Чинъ“. Нозегѣ му изглеждаха неуморни, той бѣше винаги оживенъ. Можеше да уреди вечеря, да запази стая гдето му поржчатъ, да подготви излетъ вънъ отъ града. Щомъ дамитѣ се отегчаваха и не знаеха какъ да прекарать вечерята, можеха да се обърнатъ къмъ стария Чинъ. Можеха да го почикать по телефона — той оставяше веднага жена си и отиваше да ги забавлява въ всѣко време на д'нощието.

— Ало! Генералъ Ву! Съ какво мога да ви услуга? Искате да дойда велнага? Да, добре.

При разговоръ по телефона Ингингъ бѣше винаги „генералъ Ву“.

Така всички се оживяваха и вечерята минаваше въ весело и щастливо настроение.

Въ присѣдствието на Чинъ, Суюнъ ставаше винаги съвършено друга. Надменността, общественото положение, преструвките ѝ изчезаваха веднага. Досадниятъ споменъ за дома ѝ и раздразнението отъ покърния и тѣпъ съпругъ изчезаваха. Тя се превръщаше отново въ млада жена, която искаше само да се повесели и се

радваше отъ присѣдствието на Чинъ. На единъ приятелъ, който осждаше Суюнъ за надменността ѝ, Чинъ каза:

— Ти си неспаведливъ къмъ нея, господине. Тя е една много добър душа и приятна жена, на която е лесно да се поправишъ. Човѣкъ не може да разбере сърдцето на тия свѣтски дами, докато не ги види по пижамата. Тѣ сж най-обикновени жени. Понѣкога, когато я придружавамъ до дома ѝ следъ театъръ, тя изглежда толкова уморена... И е сигурно една отъ най-самотнитѣ жени, които познавамъ. Не може да бѣде уморена за това, че иска да се повесели. Трѣбва да я видишъ въ съответното време, именно ноще.

Вѣрно бѣ, че Суюнъ бѣ разкрила напълно душата си предъ своя поклонникъ. Тя бѣше отново весело дете, което играе съ весель вѣрстникъ и въ това възвръщане на отдавна загубеното детско щастие тя си възвѣрня и присѣщата на детството доброта. Много често, самото обстятелство, че е щастливъ, прави човѣка но-човѣченъ. Тя мислѣше понѣкога, че само Чинъ може да я разбере.

Когато Ингингъ накара Хуайю да обещае, че въ живота му нѣма да се мѣрка друга жена, освенъ нея, тя не подразбираше, че и въ нейния животъ нѣма да се мѣрка другъ мъжъ, освенъ него. Но това не бѣше несправедливо отъ нейна страна, защото Хуайю бѣ обещалъ много леко, както винаги, а Ингингъ го познаваше достатъчно добре и го накара да обещае само едно — че нѣма да се забавлява съ други жени съ нейно съгласие. Така че дветѣ млади дами излизаха често съ Чинъ изъ танцуважни салони, театри и ресторани, държане, което дойде скоро до ушитѣ на г. Ценгъ. Въ театритѣ и танцуважнитѣ салони тѣ се срѣщаха съ пекински офицери, които идваха да се повеселятъ въ празникъ въ Тиенцинъ, както и съ нѣколкоина „генерали“ въ дълги роби, и съ странни нагледъ, плешиви нѣкогашни мандарини съ европейски шапки и бастуни и съ китайско облѣкло — вилни манджурски сановници преди едно-две десетилѣтия, съ почти забравени вече имена, напомнящи сякашъ нѣкаква древна епоха. Суюнъ не можеше да по-

вѣрва на очитъ си, когато Ингингъ ѝ казваше шепнешкомъ, този е бившиятъ императорски инспекторъ Ву, а онзи — прочутиятъ бившъ губернаторъ на Фукиенъ. Въ тая равнообразна тълпа отъ млади и стари Суюнъ се забавляваше спокойно, поради увѣреността, че е завинаги бездетна.

Тя миса на съпруга си, че е много щастлива, че стариятъ Чинъ е отличенъ другаръ, и че печели при игра на борсата. Това изплаши Чайна, който се страхуваше отъ възможни неприятности и бѣ като замаянъ презъ цѣлия день. На шурей си, който бѣше при него въ Тайюанъ, той каза:

— Азъ се съсипвамъ да изкарамъ нѣкоя паратукъ, въ тази дивотия, гдето нѣма поне единъ приличенъ хотелъ за живѣене, а жена ми се забавлява и играе съ паритъ ми на борсата.

— Не се грижи! — утеши го Хуайю. — Тия жени могатъ да се оправятъ сами. А стариятъ Чинъ е единъ отъ най-добригъ ми приятели. Той е благороденъ мъжъ.

— Не, трѣбва да туря край на тая работа! Знаешъ ли, братко, азъ вѣрвамъ въ добрата и лошата звезда на хората. Играта на борсата е за тебе, защото си щастливъ човѣкъ. Но азъ не съмъ отъ тия щастливци. Чувствувамъ, че съмъ се родилъ при лошо съзвездие. Щастието никога не минава къмъ мене. Не искамъ да кажа нищо противъ сестра ти, но погледни и брака ми! Какво получавамъ отъ него? Вижъ какъ братъ ми си живѣе щастливо съ Муланъ! Въ моята сѣдба нѣщо не е въ редъ. Страхувамъ се, че ще бѣда разоренъ, ако сестра ти продължава да играе на борсата.

Пророчеството му се потвърди, за жалостъ, много скоро и напълно. Следъ два месеца той узна, че жена му е загубила десетъ хиляди долара и взела взаемъ тая сума отъ майка си, така че той трѣбвало по нѣкакъвъ начинъ да съобщи тая вестъ на баща си, за да могатъ да върнатъ паритъ на г-жа Ню.

Чайна изпадна въ яростъ, отговори, че отказва да съобщи тая вестъ на баща си и ще се върне веднага да уреди въпроса съ жена си.

При смъртта на бабата, на 17 септември, и Чайна и Суюнъ трѣбваше да се върнатъ въ Пекингъ. Бабата почина тихо една сутринъ, безъ да я усѣти нѣкой, отпущайки глава на меката кожена възглавница.

Чайна пристигна отслабналъ и изгорѣлъ отъ слънцето, съ европейски костюмъ и кѣси зелени панталони, каквито бѣ почналъ да носи поради друженето съ американскитъ инженери. Тѣнитъ му нозе бѣха много грозни въ дебелигъ вълнени чорапи. Майка му се нагъжи много, като го видѣ токова отслабналъ и промѣненъ, но той каза, че се чувствува отлично и много харесва живота въ високитъ планини въ Шанси. Разказа на приключенията си, за палането отъ магаре при едно пътуване въ планината, за пътешествията съ инженеритъ, за стана имъ на открито, гдето си готвилъ за, пръвъ пътъ самъ храна. Тоя животъ изглеждале, че-общо взето, е много добъръ за него; допиртъ съ при-родата и селянитъ го бѣха запознали съ живота, който му бѣ билъ съвършено чуждъ доггва. Той каза, че работата все още продължава, но, споредъ инженеритъ има много малко изгледи да намѣрятъ петролъ.

Двамата братя се държахъ много сърдечно при първата си среща следъ едногодишна раздѣла. Презъ първитъ дни на жалейката за бабата въпросътъ за загубата отъ десетъ хиляди долара бѣ оставенъ настрана. Но Суюнъ бѣ говорилъ вече съ съпруга си по тоя въпросъ. Той не можеше да разбере, защо ѝ е трѣбвало да играе на борсата. Следъ като бѣ виждалъ здрави планински девойки, красиви, стройни, независими и лишени отъ всѣкаква престорена скромность, плачоветъ на Суюнъ и молбитъ ѝ за милость пробудиха само отвращение у него.

— Казахъ ти да не играешъ на борсата, — каза ѝ той така твърдо, както не бѣ ѝ говорилъ никога досега. — Щомъ си имала собствени пари и си играла съ тѣхъ, опривий се сега сама!

Думитъ му я обидиха.

— Добре го измисли! — каза тя. — Азъ се опитвамъ да печеля за тебе, а като загубихъ, трѣбва да плащамъ сама загубага! Съвѣстѣта ти се е помрачила съвсемъ.

— Добре. Разкажи сама на баща ни Нѣмамъ нищо общо нито съ печалбитѣ, нито съ загубитѣ ти!

Но въ следващитѣ дни тя успѣ да убеди Чайна, че ще бъде много несправедливо да понесе сама загубата и, понеже той имаше всички отговорности и ни едно отъ предимствата на единствено печелящъ синъ въ семейството, ще е по-добре да искатъ подѣлба на имота, като използватъ сегашния случай, за да и наложатъ. Чайна се съгласи най-после да говори съ баща си.

Смъргъта на бабата и разносикитѣ около погребението ѝ принудиха г. Ценгъ да направи общъ прегледъ на състоянието си. Той страдаше по това време отъ нѣкаква чудновата болестъ — диабетъ, отъ която бѣ много отслабналъ; императорскиятъ лѣкаръ бѣ опредѣлилъ болестѣта му като „отслабяваща жажда“. Болниятъ чувствуваше непрестаненъ вътрешенъ огънь, бѣше вѣчно жаденъ и гладенъ и ставаше всѣки день все по-бледъ и по-блѣдъ. Колкото повече вода пиеше, толкова повече пѣкъ трѣбваше да се освобождава отъ нея. Бѣлитѣ тигърски корени и корейски билки се оказаха безполезни. Той бѣше толкова отслабналъ, шото нозетѣ му отказваха да го слушатъ и трѣбваше да лежи винаги на легло или на кушетка. Когато се разбра, че въ урината му има нѣкакво чуждо вещество, лѣкаритѣ му казаха, че страда отъ тежка форма шяоко, т. е. заболяване на бъбрецитѣ. Господинъ Ценгъ бѣше истински образованъ мандаринъ и знаеше, че това е прочутата болестъ на поета Шема Шианджу, отъ втория вѣкъ преди Христа, и че надеждата за оздравяване е не повече отъ десетъ на сто. Лѣкартъ му каза да не яде вече силна храна и да се отдѣли отъ Кася. Така че, г. Ценгъ се чувствуваше много унилъ прѣзъ това време.

Една вечеръ, както лежеше на кушетката, г. Ценгъ поиска да поговори съ синоветѣ си, и цѣлото семейство се събра при него.

— Чайна и Суня, — почна той, баба ви се помина, а родителитѣ ви старѣятъ. Благодарение закрилата на прадѣдитѣ ни, ние прекарахме миренъ и спокоенъ животъ. Нѣма отъ какво да се срамуваме отъ прадѣдитѣ си, когато отида при тѣхъ. При все че не ще ви оставя много нѣщо, нѣма да умре е отъ гладъ. Общата сума на влоговетѣ ни въ разнитѣ банки не достига и сто хиляди долара. Но азъ съмъ събралъ тия пари чрезъ дългогодишни спестявания, подпомаганъ отъ майка ви, безъ да ограбвамъ бедния народъ, а като получавахъ само това, което ми се следваше като висшъ сановникъ. Като се сравня съ други висши чиновници отъ манджурското управление, може да мина за користенъ, но, въ сравнение съ сегашнитѣ републикански висши чиновници, съмъ сигурно безкористенъ и честенъ. — Този укоръ къмъ новитѣ висши чиновници предизвика усмивка по лицата на младитѣ. — Освенъ тия пари, ние имаме къщата, елиненъ магазинъ за коприна, който струва десетъ-петнадесетъ хиляди долара, и земи въ провинцията, отъ които не получаваме никакъвъ доходъ, понеже данъцитѣ сж много тежки. Искамъ да знаете всичко това. Животътъ поскъпа много, както знаете, така че сегашното погребение ще ни струва най-малко нѣколко хиляди долара. — Той искаше да каже още нѣщо, но трѣбваше да замълчи, за да поеме дѣхъ.

Суюнъ погледна Чайна и следъ известно колебание, той намѣри смѣлостъ да каже:

— Искамъ да ти кажа нѣщо, татко, но те моля да не се сърдишъ.

— Какво именно? — попита г. Ценгъ съ безужорно официаленъ мандарински езикъ.

— Когато азъ заминахъ, моята „снаха“ е загубила малко пари на тшенцинската борса.

Муланъ и Суня чуваха за прѣвъ пътъ тая вестъ и погледнаха веднага Суюнъ, която стоеше съ наведени очи.

— Какво? — извика бабата.

— Загубила е при спекулиране съ държавни ценни книжа.

— Праздно пипе! — извика бащата. — Кой те е училъ да си играешъ съ таквия нѣща — „праздна покупка, праздна продажба“? Нѣмаше ли малко повечко умъ? — Мандаринскиятъ му езикъ напомняше сѣдийска речъ и Чайна се чувствуваше като обвиняемъ предъ сѣда. Настъжи тягостно млчание.

— И колко е загубила? — попита най-после бащата.

— Десетъ хиляди, — каза Чайна. — Надѣвала се да спечели безопасно малко пари за насъ.

Господинъ Ценгъ изрѣмжа нѣщо презъ мустацигѣ и брадата си. После се обърна къмъ Суюнъ и я попита:

— Кой ти каза да играешъ на борсата и да печелишъ пари за насъ?

— Татко, — заточна Суюнъ, насърдчавана отъ готовността си за окончателенъ разривъ, — това се дължи само на зла сѣдба; азъ се съветвахъ съ най-добре осведомения борбовецъ играчъ, който купува и продава за шестата любовница на председателя.

— Какъ се казва той?

— Прѣкорътъ му е Чинъ.

Господинъ Ценгъ стана и удари по пода съ дългата си луза:

— Глупачка! Отдавна искахъ да ти говоря; но сега, когато и синъ ми е тукъ, трѣбва да ти кажа всичко. Не си въобразявай, че не зная какво правишъ въ Тиенцинъ съ твоята Ингингъ и съ твоя Чинъ! Хората ни се смѣятъ вече за тоя позоръ! Ние имаме домъ, но ти не си стоишъ въ него, а се разтакашъ съ разни младежи и прашигъ за смѣхъ предъ хората и съпруга си, и цѣлия ни домъ.

Лицето на Суюнъ пламна, а Чайна се ядоса и извика:

— Какво говоришъ тате?

— И ти можешъ да го научишъ най-после. Цѣлиятъ градъ говори само за това! Какво ще правите сега? Суюнъ се яриготви вече да се защити.

— Това сѣ праздни приказки, татко. Азъ не съмъ направила нищо лошо. Излизането съ чужди мъже не е кой знае какво въ наше време.

— Стига! — извика бащата. — Ако ти нѣмашъ чувство за срамъ, азъ имамъ! Всички модерни жени сѣ уангна!

Уангна бѣше най-оскърбителната дума, допустима въ мандаринския езикъ. Отначало тя бѣ означавала „забрана на осмата“ — тоестъ на срама, който бѣше последната отъ осемгѣ добродетели; но обичаятъ я бѣ слѣлъ съ израза „костенурка“ — една обидна дума, съ която мандаринитѣ се обръщаха понѣкога къмъ престъпниците и слугитѣ си. Цѣлото семейство стоеше въ страхопочитание предъ разярения баща, който се бѣ запъхтѣлъ отъ гнѣвъ. Дълбоко засегната отъ тая обида, Суюнъ закри лицето си съ рѣце и се разплака съ гласъ. Кася помогна на болния старецъ да стане отъ леглото и го заведе, задушаванъ отъ ябостъ, въ вътрешната стая. Следъ неговото излизане Суюнъ престана да плаче, стана и излѣзе отъ стаята. Госпожа Ценгъ седѣше ядосана и млчачлива, а Чайна бѣше смутенъ, огорченъ и чувствуваше, че е опозоренъ предъ цѣлото семейство.

Като каза на всички прислужници да излѣзатъ, г-жа Ценгъ се обърна къмъ Чайна:

— Сине, казаното отъ баща ти засѣга доброто име на цѣлото семейство. Безразлично дали слуховегѣ сѣ вѣрни или не, ти трѣбва да се погрижишъ за прекратяването имъ. Ако знаехъ, че дъщерята на Нюсови е такава, никога не бихъ склучила тоя бракъ за тебе. Ако твоята „снаха“ не е по-внимателна, тя ще умори баща ти.

Чайна се разплака изведнажъ като дете. Той ридаше така високо, щото можеше да се стори, че всичкитѣ му дългогодишни страдания, за които никога не бѣ споменалъ и които не можеше да разкаже никому, се изливаха въ тоя порой отъ сълзи предъ майка му. Виджайки мъката на сина си, майката сжщо се разплака и, като почна да го милва като дете, продължи:

— Успокой се сега. Зная, че ти е тежко. Азъ ще кажа на баща ти да плати паригѣ и да уреди тая загуба. А ако предпочиташъ да си останешъ вкъщи, може да си дадешъ оставката. Ние нѣмаме нужда да ходишъ да печелишъ пари толкова далеко.

Суня и Мулянь се приближиха сящо да го утешатъ. И ние ще молимъ тате да даде паритъ, братко, — казва Суня.

— По-добре ще сторишъ дя отидешъ сега при Суюнъ, братко, — добави Мулянь. — Постараи се да я успокоишъ и ѝ кажи, че всичко може да се уреди между свои хора въ едно семейство. А самъ ти смѣтай това като минало и не го вземай много присърдце.

— Какво се разправи за държането ѝ въ Тисендинъ? — попита Чайна.

— Ние не знаемъ нищо, — каза Мулянь. — Татко трѣбва да го е чулъ навѣнъ. Иди при нея сега.

Чайна излѣзе, навелъ глава подъ тежестта на противоръчиви мисли и чувства. Суюнъ плачеше на леглото си. Той се опита да я утеши, но тя не вдигна глава и не продума.

— Мисля, че нѣма защо да плачешъ така, — казва дика той, обзетъ внезапно отъ гнѣвъ. — Ами азъ какво да правя тогава? Следъ като ме направи за присмѣхъ на всички? Ти си заслужавашъ напълно мърненето отъ тате. Направи за смѣхъ и себе си и мене. Погледни етървитъ си! Защо тѣ могатъ да си стоятъ якъщи, а ти не можешъ?

Запхтѣнъ отъ чувство на лична обида, той остави жена си, излѣзе и отиде да поговори съ братъ си по паричнитъ работи на семейството.

— Може би съмъ глупавъ по-голямъ братъ, — казва Чайна, — но днешната история не се дължи изключително на снаха ви. Вие, домашнѣ итѣ, не искате да разговаряте съ нея, затова тя се обближи съ Ингингъ.

— Не бждѣ несправедливъ, братко, — казва Мулянь. — Никой не се е опитвалъ да я zlepостави зукъ. Знаешъ, че на Втората етърва мъчно може да се угоди.

Искамъ да кажа, — отвърна Чайна следъ известно вълчание. — че тя нѣма да бжде никога щастлива въ тоя домъ. Трѣба а ла ви кажа откровенно, че тѣ предпочита да се отдѣли отъ семейството и да живѣе отдѣлно. Следъ погребението на баба ни, азъ ще трѣбва да си замиза. Родителитѣ ни старѣятъ и, ако сте съгласни,

сми, може да помолимъ тате да ни раздѣли. Ние ще си вадѣдемъ тогава отъ къщи и по тоя начинъ ще се избавимъ много търкания и неприятности.

Суня погледна Мулянь.

— Естествено е младитѣ да предпочитатъ да живѣятъ сами, — каза тя. — Но родителитѣ са ни още живи, а докато сж живи, никой нѣма право да разсройна семейството. Такова нѣщо не бина да стане.

— Но ние имаме сега тоя въпросъ за загубата на борсата — продължи Чайна. — Ще бжде несправедливо и вие да понесете частъ отъ тази загуба. Може да се каже и още нищо по тоя случай, Суня: защо не се опиташъ да си намѣришъ нѣкаква работа? Азъ печеля толкова много сега! А всички харчимъ отъ общата каса. Ако внесамъ тамъ заплатата си, това ще бжде неприятно за Суюнъ, а ако не я внесамъ, вие ще смѣтате, че съмъ егонстъ.

— Нищо подобно, — каза Суня. — Нѣма защо да предпазвашъ такава нѣщо. Това сж в е модерни разбирания! По-рано не се е мислило за такива работи. Какво значение има кой колко внесе? Нали всичко е общо въ едно семейство? Ако се издигаме, всички се издигаме, ако губимъ, всички губимъ. Но азъ познавамъ Втората снаха. Що се отнася до мене и Мулянь, ние нѣмаме нищо противъ, да назишъ всичката си заплата само за себе си. И да не забравяшъ, че ние харчимъ само паритѣ на баща ни.

Разговорътъ не доведе до никакво заключение. Делото говорѣха, въ стаята се втурна Веселка и извика:

— Вгорий господарю! Вгорий господарю! Вгората господарка се обеси!

Всички изтичаха следъ нея и намѣриха Суюнъ на пода, а стаята въ пълнѣнъ безпорядкъ. Олозорена предъ всички жени въ семейството, тя се бѣ качила на столъ, алаързала бѣ около врага си единъ плетенъ коланъ, вързала бѣ другия край на високата подпора на балдахинъ надъ леглото и бѣ ритнала стола. Но коланътъ се бѣ скъсаль и тя бѣ паднала на пода. Прислужницата ѝ Ухана, чула шума отъ падането, се бѣ втурнала нагоре

и, виждайки станалото, бѣ почнала да вика за помощъ. Друга прислужница, изтичала набързо, бѣ намѣрила Суюнъ замаяна, но все още жива. Дойде и Кася; г-жа Ценгъ и Маня не се явиха, разтреперани отъ страхъ. Едва когаго се разбра, че Суюнъ е живъ, свекървата и етървитѣ дойдоха да я видятъ. Сложиха я на леглото, гдето тя почна да охка едва следъ двадесетина минути, като продължаваше да лежи съ затворени очи, безъ да иска да знае какво ставъ наоколс ѝ.

— Колянътъ не се е скжсалъ, — каза Свилена на Муланъ, — а просто не е билъ завързанъ здраво; видѣхъ го съ очитѣ си.

— По-добре, ще е да не разправяшъ нищо по тоя въпросъ, — отвърна Муланъ, като я погледна. — Ако бѣ сполучила да се самоубие, семейството ѝ би могло да ни обвини, че сме я подтикнали къмъ тая отчаяна постъпка.

Съ тоя искренъ или неискренъ опитъ за самоубийство, Суюнъ успѣ да спечели все пакъ една частична победа. Имотътъ бѣ раздѣленъ макаръ, и само на книга. Но не постигна непосредствената си цель — да отиде да живѣе отдѣлно отъ семейството на съпруга си. Всѣки отъ тримата наследници, въ това число и Маня, като представителка на Пинга, получаваше по двадесетъ хиляди долара и недвижимъ имотъ въ провинцията; а синътъ на Маня, като най-голямъ внукъ, получаваше магазинъ за коприна, отъ която щѣше да се издържа за образованието си; дветѣ дъщери на Кася, Айлиенъ и Лилиенъ, получаваха по петъ хиляди долара за зестра. Кжщата въ Пекинъ оставаше за родителитѣ, докато сж живи, а следъ смъртта имъ стойността щѣше да се подѣли само между Чайна и Суня. Осганалата часть отъ наличнитѣ влогове на банкитѣ родителитѣ задържаха сжщо за себе си. По молба на г-жа Ценгъ, г. Ценгъ плати десеттѣ хиляди долара отъ общитѣ семейни срѣдства, така че тая загуба бѣ понесена паравно отъ всички наследници.

Всѣки отъ тримата наследници можеше да харчи паритѣ си или да ги вложи дето желае, но съ съгла-

снето и одобрението на родителитѣ си. Муланъ и Суня бѣха доволни отъ тая спогодба и почнаха да мислятъ вече какво да правятъ съ своя дѣлъ, каго благодарѣха тайно на Суюнъ за наложеното отъ нея решение.

Чайна бѣ взелъ едномесеченъ отпускъ, за да дойде за погребението на баба си. Но поради случката съ Суюнъ, осгана петъ седмици. Въ края на петата седмица получи една телеграма, каюго гласѣше, че американскитъ представителъ на дружеството въ Тайванъ пита, какъ е възможно погребението на бабата да трае петъ седмици, и настоява Чина да се върне незабавно.

Въ деня на зминаването си гои отиде да поговори съ братъ си.

— Сега държа здраво паритѣ, — каза той на Суня, — и тя не ще може вече да си играе съ тѣхъ. Давамъ ѝ по четиристотинъ долара на месецъ — това ѝ стига. Не мога да разбера дори, какъ е възможно сама жена да харчи по четиристотинъ, пкъ дори и по триста долара на месецъ.

— Защо да не може? Петдесетъ долара на вечеръ не е кой знае каква сума при игра на карти, — каза Суня. — Съгласи ли се тя?

— И да се съгласява, и да не се съгласява, ще трѣбва да се задоволи съ тия пари. Да не мислишъ, че азъ ще се заробя, за да ѝ доставямъ пари за комаръ? Азъ трѣбва да ѝ давамъ смѣтка за всѣки центъ, който харча... Нали знаешъ: ние не живѣемъ като насъ съ Муланъ... Зная, че Суюнъ ме мрази. Охъ, бракътъ е мъченичество, мъченичество!

Той въздѣхна дълбоко съ въздишка, изтрѣгната сякашъ отъ дѣното на душата му. Той подрѣпна яката си, като че тя представляваше действително мъченическа решетка около врата му. Суня и Муланъ го съгледаха. Изведнажъ той се обърна къмъ снаха си:

— Ако имахъ жена като тебе, не бихъ ималъ нищо противъ ла работя неуморно и да харча всичко, което печеля. Защото бихъ ималъ поне приятенъ животъ. А на какво прилича живота ми сега?

— Вторий братко, — каза Муланъ, — сигурно разбирашъ вече, защо не мога да се погаждамъ съ нея. Ние ще се опитаме отново да направимъ живота ѝ по-приятенъ. Но и отъ нейна страна трѣбва да има известна отзивчивостъ въ това отношение. Тя ще се чувствава неловко сега, разбира се, но ще ѝ мине. Азъ нѣма да споменямъ никога миналото прелъ нея.

Чайна слушаше, но не чуваше какво му говорятъ.

— Ако имамъ . . . ако имамъ . . . — започна колебливо той.

— Какво? — попита Муланъ.

— Азъ свършихъ вече съ нея, — извика той. — Свършихъ съ нея и съ всички богаташки дъщери. Ако имамъ . . . ако имамъ случай да се ожени отново, знаете ли каква девойка ще си избира? — Той говореше като че на себе си. — Въ Шанси видѣхъ толкова мили селски девойки! Всѣка отъ тѣхъ би била признателна, ако се ожени за нея.

— Шегувашъ ли се? — попита Суня.

— Не ми ли вѣрвашъ? Трисга, та дори и сто и четдесетъ долара месечно ще бждатъ нечувано щастие за една селска девойка. Тя ще ме гледа добре, ще ми бжде вѣрна, ще е доволна и ще работи по цѣль денъ. Сегашното не е животъ — съ всѣкидневни кавии!

— Да не мислишъ да се разведеши? — попита развълнувано Муланъ.

— А ти да не мислишъ, че я не е голяма да се разведе още сега съ мене? Но не ѝ казвайте нищо още. Знаете ли за каква девойка бихъ желалъ да се ожени?

— Чайна изглеждаше вече свободенъ и щастливъ. — Ще се ожени за девойка, която е прекарала много тежъкъ животъ. Нѣкоя бѣжанка отъ гладни области, вапримѣръ, нѣкое продадено въ робство а убено дете, нѣкоя измжчена наложица, сгръдала отъ законна съпруга . . . или . . . — Той замълча.

— Или, — допълни въсгъпнето Муланъ, — нѣкоя девойка, избѣгала въ манастиръ на планината Вутай, напуснала завинаги тоя свѣтъ и срещнала тамъ младежъ,

дошелъ съ американски инженери, който се влюбва и решава да се ожени отново.

— Именно! Именно! — извика весело Чайна. — Представяшъ ли си каква съпруга може да бжде такава жена? А азъ ще се отнасямъ съ нея като съ царица!

Когато ги остави, последната му дума бѣше:

— Заминавамъ съ истинска радостъ. Може би истинна нѣкоя калугерка ме чака на планината Вутай. Знаемъ ли?

Уханка стоеше наблизо съ Аманъ и слушаше тоя разговоръ. Но Чайна не я забеляза. Когато той изтѣзе, Муланъ погледна Уханка толкова продължително, щото можеше да се стори, че има невѣроятно ленивъ умъ и не може да събере нѣкаква дълга редица несвързани мисли.

Най-после се усмихна и каза:

— Икашъ ли да отидешъ на планината Вутай, Уханке?

Уханка наведе глава, за да нахрани Аманъ съ прѣчицитѣ за ядене.

Муланъ почна да обмисля много сериозно въпроса, какво трѣбва да правятъ съ паритѣ си. Тя смѣташе, че Суня трѣбва да почне нѣкакъ работа съ тия пари. И му каза:

— Какво можемъ да сторимъ съ тия пари?

— Нищо, Капризке.

— Какво би желалъ да правишъ ти?

— Не можемъ да поемемъ сега новъ пѣтъ. Азъ съмъ подготвенъ да стана чиновникъ, а не искамъ да стана чиновникъ; следователно, нѣма да стана нищо.

— Моля ти се, Суня, — каза тя, — бжди сериозенъ тоя пѣтъ! Ако вложимъ паритѣ си въ банка съ седемъ на сто лихва, ще получаваме около хиляда и четирисотинъ долара годишно, съ които не ще можемъ да живѣемъ, ако ще трѣбва да плащаме нѣмъ. Най-важното е обаче, че ти трѣбва да си нимѣришъ работа. А азъ, като дъщеря на търговецъ, имамъ известни плейбейски амбиции. Би ли желалъ да ги чуешъ?

— Разбира се.

— Добре. Азъ искамъ да си остана плебейка. Никаква полигика. Никаква слава. Една обикновена съпруга на търговецъ, съ достатъчно приходи и малко тревоги. Тукъ нѣкой магазинъ за чай, тамъ магазинъ за дрехи, единъ малкъ ресторантъ, гдето ще можемъ да сме сигурни, че ще се нахранимъ добре. Когато родителитъ ни напуснатъ, може да отидемъ да живѣемъ въ нѣкоя проста къщица съ малка градина, гдето никой не ще ни тревожи; а когато сме свободни, ще можемъ да се разхождаме съ лодка. Азъ не съмъ виждала Ханкоу, както знаешъ. И то е като нѣкакъвъ блѣнъ за мене, следъ като чувахъ мама и Червенъ Кехлибаръ да разказватъ толкова много за него. Шаранитъ на Ханкоу сж прочути. Ще си наемемъ къща при езерото. Азъ мога да се науча да рисувамъ. Децата ни ще растатъ тамъ, азъ ще ги уча сама. Това не е голѣма възискателностъ къмъ живота, нали?

— Това е да искашъ отъ него твърде много, Капризке! Мислишъ ли, че ще имаме толкова добра сждба?

— Но отъ тебе не искамъ много нѣщо! Богъ да ни пази отъ властъ и слава! Може би ще се очудимъ, но азъ бихъ желала да бжда съпруга на обикновенъ търговецъ. Бихъ могла да ти готвя такава вкусна зеленчукова супа!

— Добре, какъвъ магазинъ да отворя тогава?

— Баща ми има толкова много магазини! Можемъ да откупимъ нѣкой отъ неговитъ магазини за чай или за билки. Безразлично какъвъ. Дори магазинъ за вѣтрила или нѣкой отъ прочутитъ магазини въ Ханкоу за ножици. Какъвто и да е, само да не е заложна къща. Не бихъ могла да понеса такава търговия.

— А какво би сторила, ако наследимъ нѣкоя заложна къща?

— Бихъ върнала всички заложени вещи и бихъ затворила заведението. Но всички други магазини ми сж много симпатични. Хората изглеждатъ толкова заети!

— Всичко това е само плодъ на въображението ти, Капризке. Ние сме израстнали въ богати домове. Затова малкитъ магазинчета ни се струватъ толкова постични.

— Ти можешъ да се справишъ съ магазинъ, нали?

— Мога, разбира се, но съ какъвъ?

— Ще поговоримъ съ баща ми по тоя въпросъ. Когато Муланъ и Суня отидоха при г. Яо, той помисли малко и каза:

— Мога да ви дамъ нѣкой отъ магазинитъ си въ Ханкоу, ако искате. Но вие не можете да отидете на югъ, докато родителитъ ви сж живи. Защо не станете съдружници на г-жа Юа въ нейния антикваренъ магазинъ? Той върви много добре. Миналата година спечелиха пет хиляди долара.

— Великолепно! — каза Муланъ. — Но нали вуйчо ѝ е съдружникъ?

— Това ще се нареди лесно.

— Мислишъ ли, че вуйчо ще се съгласи да отстъпи своя дѣлъ?

— Разбира се, щомъ се отнася до зетъ ми и дъщеря ми, — каза увѣрено г. Яо.

— Продаватъ ли тамъ и стари книги?

— Повечето антикварни магазини продаватъ, но г-жа Юа не продава.

Колкото повече мислѣше за антикварния магазинъ, толкова повече Муланъ се очароваше отъ това разрешение на въпроса. Това бѣше спокойна работа, съ малко купувачи, а тя, които идваха, бѣха сами нѣкакви старинни рѣдкисти, като се въртѣха изъ магазина и разговаряха по цѣлъ следобѣдъ. Въ антикварния магазинъ тя щѣше да се запознае съ художници и учени, а ако се прибави и отдѣлъ за стари книги, щѣше да има възможностъ да се сприятели съ още повече образовани люде.

И наистина, въпросътъ се уреди. Господинъ Фенгъ каза, че ще запази само една четвъртъ отъ сегашния си дѣлъ, понеже магазинътъ имаше добра печалба, а ще продаде тритъ четвърти за петнадесетъ хиляди долара — като на роднини. Господинъ Ценгъ одобри веднага сдѣлката, когато Суня му я съобщи, и г. Фенгъ ги

заведе да уговорятъ съ г-жа Юа претостъпването на съдружиего. Госпожа Юа се почувствува много поласкана, че богатата наследница на г-нъ Яо ще бжде нейна съдружница.

Случи се, че още въ първия день отъ настаняването си въ магазина, Муланъ и Суня се запознаха тамъ съ стария художникъ Чи. Той дръмъше и хъркаше въ единъ плетенъ столъ, при което дебелиятъ му гърбухъ и умисналата надъ него брада се издигаха и спускаха равномерно. Муланъ го смѣтна отначало за итъкачтъ старъ служащъ или роднина на госпожа Юа и попита въ шепотъ:

— Кой е този човѣкъ?

— Това е великиятъ Чи — художникътъ.

Господинъ Чи не бѣше заспалъ, защото се обади веднага, като продължи да стои съ затворени очи:

— Не ме продавайте — азъ не принадлежа на магазина ви! Продавамъ се само за една вечеръ — за две кани вино и едно овнешко печено.

— Толкова отдавна искахъ да се запозная съ васъ, господинъ Чи, каза Муланъ съ дълбокия си, звученъ смѣхъ.

— Какъвъ гласъ! Какъвъ гласъ! — каза стариятъ художникъ, все още безъ да отвори очи. — Гласъ, който бихъ желалъ да рисувамъ.

Той отвори бавно очи. Щомъ видѣ Муланъ, той скочи и се опита да си намѣри по-скоро пантофитъ.

— Коя сте вие? — попита той. Но още преди да му представятъ Муланъ, продължи: — Нѣма значение коя сте, впрочемъ! Отдавна искахъ да рисувамъ нѣкоя дама съ такъвъ гласъ!

Муланъ се зарадва неизказано отъ тия думи и каза:

— Наистина ли може да се продавате за една вечеръ? Ние ви купуваме тогава за довечера съ две кани вино. Ще отидемъ гдето кажете. Въ Ченгянгу имамъ въ Чиумендай.

Тази необичайна близость съ великия художникъ изпълни Муланъ следъ като го бѣ поканила, но държането ѝ се хареса много на стария чудакъ. И така, следъ като разговаряха цѣлъ следобѣдъ въ магазина, тѣ отпразднуваха вечерта новото си сдружение заедно съ госпожа Юа и господинъ Чи. Така именно Суня започна търговската си дейность.

ГЛАВА XXXI

Господинъ Ценгъ плака на погребението на майка си не само за форма, а съ дълбока и искрена скръбъ. Мжката за майка му, собствената му болестъ и скандала около опита за самоубийството на Суюнъ бѣха помрачили много настроението му. Натъжаваша го още повече и безредицитѣ въ страната, както и съзнанието, че стариятъ Китай, съ който бѣ свикналъ, се изплъзва подъ нозетѣ му.

Сутунгъ, който посещаваше отвреме-навреме семейството Ценгъ, бѣ успѣлъ да го убеди отъ известно време, че страля отъ така наречената „захарна болестъ“ и че западната медицина притежава сигурно сръдство противъ нея, наречено инсулинъ. Но г. Ценгъ не бѣ вземалъ досега никакво европейско лѣкарство, съ изключение на хинина, който бѣше станалъ общоупотрѣбимъ, имаше вече и китайско име и не се смѣташе за чуждестранно лѣчебно сръдство. Женитѣ сж обикновено попрактични, защото не сж задължени да защищаватъ обширни и неприкосновени идейни системи, така че, както госпожа Ценгъ, така и Кася настояваха да се опита инсулина. Господинъ Ценгъ се бѣ изсмѣлъ на понятието и наименуването „захарна болестъ“, докато Муланъ прегледа и китайски медицински книги и му показа, че китайската медицинска наука признава сжщо възможността отъ присъствието на захаръ въ урината. Тогава г-нъ Ценгъ каза:

— Това ми е известно, разбира се.

Но, макаръ и да предлагаша различни лѣчения, китайскитѣ медицински книги не посочваха нищо специфично. Сутунгъ изказваше мнението си не като професионаленъ „западенъ лѣкаръ“, а като приятель на семейството. И понеже настояваше съ голѣмо уалѣчение,

господинъ Ценгъ най-после отстъпи и се съгласи да опитатъ.

Но гордостта му бѣше жестоко наранена. Гордостта му бѣше вече бавно подкопавана отъ много нѣща. Той бѣ билъ принуденъ да се оттегли отъ спокойния мандарински животъ и бѣ всъщностъ само една останка отъ миналото. Принуденъ бѣ билъ да отстъпи предъ натиска на съпругата си и да изпрати собственитѣ си дъщери въ мисионерско училище, да учатъ английски—единъ чуждъ езикъ, който никака не го интересуваше. Той укоряваше съвременнитѣ държавни училища за упадъка на старитѣ нрави и разбирания. Новото време бѣше за него „епоха безъ царъ, безъ баща и безъ учителъ“ — тритѣ символа за властъ и редъ въ човѣшкото общество. Не можеше да се помири съ обстоятелството, че дъщеритѣ му изучаватъ основно география, естествени науки и история, а не научаватъ както трѣбва китайски. Тъ не вземаха никога въ рѣка четчица за рисуване букви, а пишеха отворителни драскулки съ европейско стило. А сега пкъъ Сутунгъ поддържаше, че западната наука ще излѣкува болестта, която източната наука не бѣ могла да излѣкува! Сутунгъ носѣше европейски дрехи, говорѣше зле китайски и дори не можеше да обясни естеството на болестта, безъ да си по лужи съ чужди химически понятия. Когато стигаше до нѣщо мжчно, той казваше винаги: „На китайски нѣмаме такава дума.“ И все пакъ, г. Ценгъ не можеше да не го уважава, защото този младежъ бѣше трезвенъ, строгъ и можеше да разговаря много разумно по различни въпроси, стига тѣ да не се отнасятъ до китайската литература.

Независимо отъ всичко това, самата страна се заплашваше вече отъ чуждо завоевание.

Когато почна да обмисля възможността да основе собствена династия, Юанъ Шикай поиска да узнае дали г. Ценгъ би желалъ да вземе участие въ новото правителство. Образувано бѣ вече „дружество за възстановяване на мира“, чиято целъ бѣше всъщностъ възстановяването на императорската властъ. Но г. Ценгъ виждаше силата на републиканскитѣ убеждения, разбра опа-

свободата и се постара да се отдалечи отъ Юанъ Шикай подъ предлогъ на не добро здраве. Когато председателятъ го покани на чай, той прие, за да му покаже колко е болнъ наистина. По тоя случай именно Муланъ, която отиде заедно съ свекъря си и свекърва си на чаю, можа да види стария Юанъ и бѣ поразенъ отъ приликата му съ баща ѝ — кжсия ръсъ, синитѣ кржлове подѣ очитѣ, строгата самоувъреностъ и самообладание, отразени въ изражението му. Юанъ видѣ, че действително г. Ценгъ е преbledнѣлъ и отслабналъ и го освободи за негово най-голѣмо удоволствие.

Управлението на Юанъ Шикай бѣ ометнено вече отъ най-голѣмия политически позоръ, нанесенъ нѣкога на китаиското правителство. Съ заплаха и съ прикрито обещание за подкрепа на монархическитѣ му стремежи, Юанъ бѣ приелъ Двадесетъ и едноото японски искания, които не само отнемаха китаискитѣ желѣзници и права надъ минни залежи, но позволявахъ на Япония да упражнява полицейска властъ въ частъ отъ Китай и да назначава „съвегници“ въ всички граждански, военни, полицейски, финансови и просвѣтни ведомства. По този начинъ, Китай се заробваше и се превръщаше въ истински протекторатъ. Говорѣше се вече за „общоазиатска култура“ — тое съ за свободни пазари за азиатскитѣ търговци, за подчиняване цѣлъ материкъ на чужди финансиста, индустриалци и други гребители, които права ще бждатъ закрилени отъ чужди войски. Китайскитѣ работници трѣбваше да станатъ стопански роба на тия чуждестранни обожатели на златото, отхвърлили всичко най-добро отъ азиатската култура и възприели всичко най-лошо отъ европейската — търговската алчностъ и нахалния милитаризъмъ.

Разсжденията на г. Ценгъ не отиваха толкова далеко. Но той чувствуваше заплахата на чуждото завоевание и заробването на китаиския народъ. Той видѣше това още отъ 1915 година. При избухването на свѣтовната война Япония се бѣ възползувала отъ настѣдилото смущение въ Европа, за да захвати Германската Концесия Циндтао, а следъ това разшири завоеванието

си до самото сърдце на Шантунгъ, като зае насилствено желѣзопжтната линия; още съ Двадесетъ и едноото искания Шантунгъ бѣ билъ означенъ като първа и най-голѣма хапка.

Господинъ Ценгъ, родомъ отъ Шантунгъ, не можеше да одобри това. Затова, когато видѣ майка си, погребана спорелъ обичая, съ всичкия блѣсъкъ на официалната мандаринска рокля и намѣтка, както полобава на съпругата на бившъ манджурски министъръ, той почувствува, че заедно съ нея слиза въ гроба и цѣлото минало, съ което бѣ свикналъ. Той плака така горчиво, щото нѣколко пжти припадна, така че Кася и слугитѣ трѣбваше да го поддържатъ и най-сетне трѣбваше да го отнесатъ въ леглото, гдето прекара въ охкания нѣколко дни.

Той пази строга жалейка въ продължение на три месеца, като отказваше да взема и лѣкарство дори презъ първитѣ седмици. Кася и г-жа Ценгъ се редуваха да го гледатъ, а Маня и Муланъ не влизаха въ стаята му, като се ограничаваха да му приготвятъ чай и супа и седѣха на столове прелъ завесата, за да чакатъ нареждания и новини за състоянието му. Никой не покани Суюнъ да вземе участие въ тия грижи, нито пъкъ тя отиде сама да предложи помощта си.

Докато лежеше така съ сломена душа и тѣло, г. Ценгъ склони най-после да опитатъ и реовно лѣчение съ инсулинъ. Посещенията на Сутунгъ бѣха винаги утеха за него; охотата и здравето му се подобриха до това, щото той почна да разговаря съ известно оживление за това европейско чудо, което бѣ възстановило силитѣ и огорчението му отъ западния свѣтъ като че се посмекчи.

Следъ нѣколко месеца той бѣ вече толкова добре, че можеше да излиза, и напролѣтъ реши да пренесе ковчега на майка си въ семейната гробница въ Шантунгъ, приготвена отъ старата още приживе.

Той бързаше да напусне столицата, защото монархическитѣ намѣрения на Юанъ Шикай бѣха станали известни и бунтоветѣ бѣха почнали вече. Преструвайки

се, че се забавлява самъ изъ увеселителни заведения съ разни гейши, генералъ Цай Ао успѣ да заблуди бдителността на Юанъ Шикай и избѣга отъ Пекинъ, за да обяви въстание въ югозападенъ Юанъ, на Коледа 1915 година. Сждбата на Лвадесетъ и едного искания бѣше свързана съ падането на Юанъ. Навредъ, дори въ самия Пекинъ, имаше заговори и бунтовнически планове, и г. Ценгъ реши, че ще е по-добре да се махне за известно време отъ столицата. На следното лѣто Юанъ бѣ разбитъ и загина почти веднага, сломенъ и разочарованъ.

Наскоро следъ завръщането си отъ Шантунгъ, много признателенъ на Сутунгъ за излѣкуването, г. Ценгъ му каза единъ день, съ обичайното си мандаринско достоинство:

— Искамъ да те направя свой зеть. Ти ми спаси живота. А азъ ще ти дамъ дъщеря си.

Той не спомена дори коя дъщеря му дава, нито пъкъ Сутунгъ се осмѣли да запита.

— Чичо Ценгъ, — каза той, — за мене ще бжде голѣма честь да се сродя съ васъ.

Сутунгъ смѣташе, че бащата има предвидъ Айлиенъ, защото съ нея именно се бѣ срѣщалъ, и смѣтна, че тя е подходяща съпруга; за щастие, така и излѣзе.

Господинъ Ценгъ бѣше толкова доволенъ, щото не се обяви противъ излизането на Айлиенъ съ Сутунгъ преди брака имъ и прие безъ роптание модернитъ имъ навици и обноски. Решиха, че ще ги оженятъ презъ лѣтото на 1917 г., когато Айлиенъ завърши образованието си въ чуждото училище.

*

Муланъ се възползува отъ сватбата на Айлиенъ, за да предприеме съ съпруга си отдавна желаното пътуване на югъ. Майката на Сутунгъ живѣеше въ Шанхай и, понеже бѣше болна, не можеше да дойде на северъ; затова решиха, че сватбата ще стане въ Шанхай. Кася щѣше да придружава дъщеря си, понеже г. Ценгъ не бѣше още достатъчно добре да издържи двойната умора на пътуването и сватбата. Суня предложи да замѣсти

баща си и Муланъ се възползува отъ тоя случай, за да види Шанхай и Ханкоу.

Щомъ узна, че сестра му заминава на югъ, Афей каза, че иска сжщо да отиде. Това стана по внушение на Червенъ Кехлибаръ, която смѣтна, че ще бжде чудесно да отидатъ заедно. Двамата млади братовчеди бѣха затворени въ голѣмия лворецъ, гдето се виждаха всѣки день, и пролѣтѣта въ градината, заедно съ пролѣтѣта въ собственигъ имъ сърдца, ги бѣ упоила съ една сладостна любовъ. Майката на Афей бѣше толкова загрижена за спасението на душата си и затворена въ своята стая, щото не забелязване нищо; следъ като бѣ загубила говора си, тя се бѣ ограничила още повече въ задоволяване само физическигъ нужди на собствената си личностъ. Тя продължаваше да пуши наргилето си, при което клокоченето на водата и надуването на тржбата бѣха най-яснитъ звуци, които можеше да издаде. Никой не знаеше, какво става въ главата ѝ, защото тя не можеше да пише. Макаръ и да не намираше, че Червенъ Кехлибаръ е най-подходяща съпруга за сина му, г. Яо се отнасяше много любезно и съчувствено къмъ нея, заради ума и нѣжността ѝ. Освенъ това, той разбираше, че всѣки другъ бракъ за Афей ще погуби слабичката и прекалено чувствителна девойка. Родителитъ на Червенъ Кехлибаръ насърдчанаха, естествено, чувствата на младитъ. понеже Афей бѣше наследникъ на огромното богатство на семейство Яо. Затова на младитъ се предоставяше твърде голѣма свобода.

Къмъ края на предишната година Червенъ Кехлибаръ бѣ прекарала почти два месеца на легло, поради което Афей бѣ станалъ още по-внимателенъ къмъ нея, а самата тя бѣ престанала да ходи на училище отъ тогава. Подозираха, че има бѣлодробна болестъ. Тя стана още по-нетърпелива и жадна да извлѣче всичкото възможно щастие отъ живота. Завиждаше на здравитъ и се вълнуваше отъ всѣки отбруленъ листъ, отвлѣн отъ вѣтъра въ стаята ѝ. Често пращаше Афей да ѝ събира най-хубавитъ есенни листа и ги притискаше въ книгитъ, които стояха на ракината ѝ масичка. Почна да се стреми къмъ

разкошни дрехи и обстановка, както и да се страхува прекалено отъ всѣко червейче, което забелязваше погнѣкога по цвѣтята въ вазитѣ си. Тя искаше прислужниците, които се грижатъ за нея, да носятъ винаги нови дрехи, а майка ѝ отстъпваше на това, както и на всичкитѣ ѝ желанія. Тази пролѣтъ тя се чувствуваше много по-добре и искаше да види къщата, гдето бѣ прекарала детството си. Едно пътуване до Ханкоу и разходка съ Афей по Западното езеро щѣше да бжде увѣчание на мечтитѣ ѝ за щастие.

Понеже Афей бѣше по това време въ ваканция, пушнаха го да отиде съ сестра си и Червенъ Кехлибаръ. Сутунгъ бѣ заминалъ една седмица по-рано, за да направи необходимитѣ приготовления за сватбата, докато по-малката му сестра, Сученъ, която не можеше да дойде преди края на учебната година, щѣше да замине съ Ценговитѣ дъщери, нейни стученички. Мохау нѣмаше желание да пътува и каза, че детето ѝ е много малко, та не може да издържи горещинитѣ на южнитѣ области; освенъ това, наскоро щѣше да се завърне и Лифу. Затова Мохау не замина.

Веселитѣ младежи напуснаха Пекингъ къмъ края на юний. Лилиенъ, както и всички останали, смѣтаха за положително, че Афей и Червенъ Кехлибаръ ще бждатъ сгодени, затова се държеше настрана, и Червенъ Кехлибаръ бѣше много весела и оживена презъ цѣлото пътуване. Муланъ трѣбваше да се грижи за нея и я взе въ своето купе. Червенъ Кехлибаръ отказа да се храни съ европейска храна въ синия експресъ, затова Афей почна да тича непрестанно насамъ-нататъкъ, за да нареди да ѝ приготвятъ пърженъ оризъ. Тя му каза дори да отвори куфара ѝ извади нѣкои нѣща, като го зарадва особено много съ искането на тая услуга.

— Колко добре се грижишъ за Четвъртата ни сестра! — каза Муланъ. — И ти си много внимателенъ къмъ де-войкитѣ, като по-големия ни братъ, само че той поларяваше вниманието си не тамъ, гдето трѣбза. Ти изтри вече три-четири пъти тази сутринъ изпотенитѣ стѣкла

на прозореца. Все повече ми се струва, че най-после ще вземешъ и метла — да изметешъ пода.

— Вършилъ съмъ и това вече, — призна съ усмивка Афей.

Червенъ Кехлибаръ погледна съ укоръ Муланъ и промълви:

— О-о!

Муланъ не бѣше много строга пазителка. Афей прекарваше почти всичкото си време въ тѣхното купе. Червенъ Кехлибаръ почна да проявява известна женственостъ. Но все пакъ, дори въ присѣдствието на Муланъ, тя разговаряше съвсемъ свободно съ Афей и поправяше червената му връзка, ако не е въ редъ, поглеждайки го съ горда усмивка; а следъ като поправяше връзката му, оставяше за известно време бѣлата си рѣчица на гърдитѣ му.

— Карате ли се още? — попита Муланъ.

— Какъ ще се караме, когато изпълнявамъ всичкитѣ ѝ желанія? — каза Афей.

— Не те е срамъ! — извика Червенъ Кехлибаръ. После се обърна къмъ Муланъ: — Ако не отстъпвахъ при всѣки споръ, той би билъ още по-лошъ. Но самъ не знае това.

— Господи! — извика Афей. — Тя си налага волята при всѣки споръ, а има смѣлостъ да твърди, че отстъпвала!

— Казала ли съмъ ти нѣкога нѣщо наистина неприятно и нелюбезно? — попита Червенъ Кехлибаръ.

— Не, мей мей, — съгласи се Афей.

— Надѣвамъ се, че ще бждете винаги щастливи заедно, — каза Муланъ.

Презъ нощта, сподѣляйки купето на Муланъ, Червенъ Кехлибаръ ѝ разкри сърдцето си и заговори за Афей и за любовта си. Тя се страхуваше да не би Муланъ да повлияе на баща си въ полза на Лилиенъ, но сега разбра, че Муланъ е на нейна страна.

Защото Червенъ Кехлибаръ бѣше едновременно щастлива и нещастна. Тя бѣше вече на осемнадесетъ, а Афей на деветнадесетъ години; при все това, отъ страдания

на г-жа и г-нъ Яо не бѣ ставало дума за годежъ. Червенъ Кехлибаръ намираше това за доста странно при обстоятелствата, въ които живѣха, макаръ и да не можеше да заговори, естествено, за това странно недосѣщане отъ страна на родителитѣ на Афей. Никакво загатване дори не бѣ направено по тоя въпросъ отъ тѣхна страна.

Червенъ Кехлибаръ бѣше така щастлива въ своята любовъ, както и всѣка друга при такива условия. Афей бѣше сега високъ и красивъ младежъ, непокаренъ, възпитанъ и внимателенъ къмъ нея; тя живѣеше винаги въ единъ домъ съ него. Малко девойки могатъ да срещнатъ любовъ при такива обстоятелства на възраст. когато цѣлото сѣщесто на една девойка се стреми къмъ взаимна любовъ. Но защо все пакъ нито г-жа, нито г-нъ Яо споменаха нищо за годежъ? Харесваха ли я? Или само я търпѣха като роднина? Червенъ Кехлибаръ бѣше даровито и, следователно, независимо момиче. Посветила на Афей цѣлото си сърдце, уповавайки се на своя чаръ и дарби, тя не бѣше отъ тия, които се опитватъ да се харесатъ на всѣка цена. Тя бѣше още много млада, горда и независима, за да може да си послужи съ каквито и да е хитрости за тая целъ. Както предъ майката, така и предъ бащата на Афей, тя се държеше винаги най-естествено, показваше се такава, каквато е. Това, което не би могла да стори никога, бѣ да се преструва, че обича някого, когото не обича; а тя не обичаше майката на Афей. При все че обичаше свако си, тя имаше фаталното желание да му докаже независимостта си именно за това, защото иначе биха могли да я подозратъ въ желанието да му се поправятъ като на бжещъ свекъръ. Любовта бѣше за нея еднонапълно самостоятелно и честно чувство съвършено независимо отъ всички недостойни хитрувания, които по-възрастнитѣ бѣха свикнали да свързватъ съ него. Любовта си къмъ Афей тя проявяваше открито и предъ възрастнитѣ дори; но не правѣше нищо, за да спечели благоволенieto на родителитѣ му. И все пакъ, отсѣкатието на каквото и да е загатване на годежъ започваше

— Не зная защо се страхувамъ толкова да не го изгубя, — призна тя сега предъ Муланъ. — Винаги, когато съмъ съ него и чувствувамъ колко пълно е щастието ми, чувствувамъ, че то е толкова съвършено, щото не може да е истинско, нито да трае дълго.

— То е само за това, защото си влюбена, — каза Муланъ. — Любовта е безсмъртна рана, която не може да заздравѣе. Когато е влюбенъ, човѣкъ изгубва частъ отъ душата си. И трѣбва да търси тая загубена частъ, защото знае, че иначе е несъвършенъ и не може да намѣри покой; само когато намѣри тоя, въ когото е влюбена, душата чувствува, че е отново цѣла; но щомъ обектътъ на любовта ѝ я напусне, тя загубва отново частъта, която той отнася съ себе си, и не намира покой, докато не го срещне отново.

Муланъ говорѣше толкова оживено, щото Червенъ Кехлибаръ почувствува, че тя изказва нищо по-дълбоко отъ обща философия на любовта. Тя млъкна, а Червенъ Кехлибаръ, който спѣше въ горното легло, съжаляваше, че не може да види израза на лицето ѝ въ тоя мигъ.

— А ако душата не срещне любимия или любимата? — попита най-после Червенъ Кехлибаръ.

— Кой може да знае какво ще стане въ такъвъ случай? — отвърна Муланъ. — Може би загубената частъ не се връща никога и се превръща въ отдѣленъ духъ. Изглежда, че създанията отъ „сияния“ и невидимия миръ не се сношаватъ едни съ други. Но ако любимиятъ се ожени за друга, то равновесието между янга и йина като че се възстановява обикновено и безсмъртната рана се излѣкува отъ тоя замѣстникъ. При все че не е все едно.

Мохау никога не бѣ говорила и не би могла да говори навѣрно за такива преживявания на Червенъ Кехлибаръ, не чувала нищо подобно и отъ която и да е друга девойка.

Муланъ продължи да говори, като почна да разказва сега за Сутанъ. Разведена и останала да живѣе въ Пекинъ съ паритѣ, опредѣляе ѝ за недръжна следъ

развода, тя бѣ отказала да присѣтствува на свѣтбата на братъ си и живѣеше много самогнo, откавайки да излиза и да приема гости.

— А бѣха толкова влюбени преди брака си, — забеляза Червенъ Кехлибаръ.

— О, не, това не бѣше никаква любовъ! — възрази увѣрено Муланъ.

Тия думи изненадаха Червенъ Кехлибаръ, която за-сна, безъ да знае вече какво да мисли за себе си и за брагoвчедка си.

Следъ вѣнчавката, булката остана съ малоленеца, а следъ неистови покупки на копринени чорани и въ Шанхай, Муланъ, Суня, Афей, Червенъ Кехлибаръ, Ли-лиенъ и майка ѝ заминаха за Ханкоу, който остана само на четири часа пътъ съ влакъ. Тѣ прекараха петъ прекрасни дни въ стария домъ на семейство Йо край езерото, недалече отъ храма на генералъ Йофей, който се издигаше между езерото и шосето по такъвъ начинъ, че нѣкои отъ постройките се намираха въ най-тихия кътъ на езерото и включваха части отъ него като малки вътрешни езера.

Градъ Ханкоу замая Муланъ. Той нѣмаше блѣстка на Пекингъ, но бѣше приятенъ, очарователенъ, прекрасенъ. Защото се намираше край езеро, заобиколено съ високи планини, усѣяни съ храмове и старинни пагоди. Да видишъ Ханкоу следъ Пекингъ е все едно да изпиешъ чаша чай отъ Ханкоу следъ тежъкъ обѣдъ. Отъ всички пекински забележителности Муланъ бѣ харесвала винаги най-много Моста на егнузитъ и Шишахай, — заради природната имъ красота, напомняща тая на южнитъ земи. А ето че предъ нея бѣше самия Ханкоу, съ истинската си южна прелестъ и мекота. Езерото Кунмингъ въ Нoвия лѣтенъ дворець, създадено отъ човѣшка ръка по хрумване на вдовствуващата императрица, бѣше по подражание на Западното езеро; предъ нея бѣше сега самото Западнo езеро. Колкото прекрасно и величествено да е езерото въ лѣтния дворець, сравнено съ самото Западнo езеро, то прилича на сѣнка, сравнена съ действителния

образъ на кукла, предъ жива и хубава млада жена. Западното езеро, познато подъ името „Мадмазель Западъ“ или Шице, най-прочутата древна красавица, за която съюменя Менций, напомня винаги свежа южнячка, усмихната въ яснитъ слънчеви дни и намръщена въ облачни и мъгливи; и, като „Мадмазель Западъ“, то е много по-привлѣкателно въ второто настроение — когато е забулено въ мъгла. Вълшебни острови съ плачещи върби като че плуватъ надъ зеленкавата му повърхность и вие не можете да разберете, островитѣ ли се стремятъ да стигнатъ облацитѣ, или облацитѣ сж слѣзли да стигнатъ островигъ.

Муланъ знаеше вече, че човѣкъ става все по-младъръ съ всѣка измината година. Освенъ природната си красота, Ханкоу бѣ билъ и продължаваше да бѣде съещено мѣсто на поетигъ и красавицитѣ. Традицията му бѣше по-стара отъ тая на Пекингъ, защото Ханкоу бѣ билъ столица на южната династия Сунгъ още преди застрояването на монголския градъ Пекингъ — една традиция, свързана същевременно много повече съ писмеността, отколкото съ политическата история. Двата дълги крайбрѣжни булеварда бѣха построени отъ двамата най-велики китайски поети, дали на тия улици собствениѣ си имена — По Чуй и Су Тунгпо, отъ времето на династиигъ Тангъ и Сунгъ. Въ течение на хилядилѣтия въ Ханкоу бѣха живѣли, работили, умрѣли и останали въ вѣченъ покой безброй поети, прочути куртизанки, чинто жилища и гробове се виждаха навредъ и до днесъ. Муланъ реши, че когато родителитѣ ѝ починатъ — тя ще дойде да живѣе тукъ съ Суня. Това щѣше да бѣде събдване на блѣна ѝ за миренъ, скроменъ, селски животъ.

Муланъ прояви особенъ интересъ къмъ магазинитѣ на баща си и прекара заедно съ Суня нѣколко сутрини въ разговори съ управителитѣ, които се постараха да приематъ най-гостопривно дъщерята на господаря. Останалото време прекарваха въ идилична леность. Вечерь, когато надъ езерото се разстилаше бѣла мъгла, тѣ събдаха въ малка лодка, като се наслаждаваха на приятния

вѣтрець откъмъ планинитѣ и слушаха пѣснитѣ на младежитѣ, трѣгнаха съ лодка изъ другъ, далеченъ край.

Единъ день тѣ отидоха на гроба на Стареца отъ луната — богъ на женитбитѣ, и си изтеглиха харгийки съ стихове — оракулски предсказания за щастието въ брака. Тия харгийки бѣха печатани съ евтини дървени печати и бѣха нечетливо и просташки написани. Кася изтегли за смѣхъ една хартийка за Лилиенъ. Предсказанието гласѣше:

Цвѣтчето на края на клона се покланя на
пролѣтѣта,
Сливата съперничи на уханния си съседъ.
Погледни трудолюбивата пчела какъ работи
цѣлия день —
За кого е сладостѣта, за кого горчивия
трудъ?

— Никой не вѣрва вече въ тия нѣща, — каза Суня.
— Това е само за печалба на калугеритѣ.

Но, за да се посмѣятъ, и Червенъ Кехлибаръ изтегли едно листче, което гласѣше:

Изрисувай стрелитѣ на любовѣта въ дамската стая.
Божуритѣ по стѣпалата издаватъ лѣхъ на щастие.
Не вземай истината за измама и измамата за истина.
Уханието отминава и всичко е пустота.

Червенъ Кехлибаръ скъса хартийката, като се намръщи и каза на Афей:

— Изтегли и ти сега!

— Защо? — попита Афей. — Защо да похарча нѣколко петачета, за да дамъ възможностъ на калугеритѣ да нахалничатъ? — И не изтегли.

Но Муланъ не можа да се стѣрпи да не се замисли за предсказанието и за значението на думата „Уханне“, която ѝ спомни Уханка.

Вечерѣта Червенъ Кехлибаръ бѣше тѣжна, а Афей и Суня — оживени както винаги. Нито Лилиенъ, нито ~~никои~~ и се отвѣсяха сериозно къмъ предсказанието. Чер-

венъ Кехлибаръ каза, че видѣла въ далечината една лодка съ младежъ и девойка, които разговаряли, а следъ това лодката изчезнала внезапно, безъ да остави нѣкаква следа. Разказваше се, че нѣкаква влюбена двойка се самоудавила по времето на династията Мингъ и сега хората виждали често въ лунна нощъ призрачна лодка съ тая двойка, дошла да се порадва огново на лунното сияние. Тази двойка не била остарѣла, облѣчена била все още съ дрехи отъ оная епоха; момъктъ съ свѣтлосини дрехи и черно мандаринско капе, а девойката — съ прибрана на темето коса — била въ пурпурна дреха. Тя свирѣла на флейта, защото, споредъ преданието, била гейша.

Но никой, освенъ Червенъ Кехлибаръ не видѣ такава лодка.

*

Докато бѣха въ Ханкоу, тѣ получиха телеграма отъ Лифу, който се бѣ върналъ отъ Япония и бѣ спрѣлъ въ Шанхай. Суня го покани телеграфически да се присѣдини къмъ тѣхъ, но Лифу отговори, че ще побърза да види най-напредъ семейството си. Тогава тѣ го помолиха да дочака въ Шанхай, гдето пристигнаха следъ петъ дни.

Лифу ги посрещна на гарата малко поотслабналъ, но много по-здравъ нагледъ. Вечерѣта отпразднуваха завръщането му съ обща вечеря въ най-добрия ресторантъ.

— Какво следвашъ? Разкажи ни всичко, — каза Муланъ.

— О, уча за клеткитѣ, — каза Лифу, като се ограничи да изкаже съ една дума своята специалностъ — биологията; защото за разлика отъ състудентитѣ си, той не обичаше да говори за научнитѣ си занимания. И попита: — Какво вѣрно има въ съобщението за нѣкакъвъ превратъ отъ страна на оная свинска опашка Чангъ Шунъ?

— Не знаемъ, — каза Суня. — Прочетохме въ вестниците такава нѣщо. Въ Пекингъ трѣбва да е много трагично. Пиптеха, че уашия Нанхайтоуитѣ били въ ~~плана~~

— Прочетохъ въ тазсутришнитѣ вестници, че всичко се свършило вече и войскитѣ на християнския генералъ заели Храма на небето.

Оказа се, че Лифу е по-добре осведоменъ отъ другитѣ по събитията въ Пекингъ. Генералъ Чангъ Шунгъ се бѣ опиталъ, наистина, да извърши превратъ, като постави на престола малолѣтния манджурски императоръ, но успѣхътъ му билъ траялъ само десетъ дни. Лифу разбираше, че следъ смъртта на Юанъ Шикай, властта бѣше всъщностъ въ ржцетѣ на Гуанъ и провалата на монархическия превратъ означаваше само едно — възвръщането на японофилската клика на Анфу. Той говорѣше за политиката съ много по-голѣмо увлѣчение и убедителностъ, отколкото за биологията и физиологията.

Пжтуването съ влакъ до Пекингъ презъ юлий бѣше много тежко, поради горещинитѣ, затова решиха да спратъ въ къщата на Ценгови въ Шантунгъ и да посетятъ свещената планина Тайшанъ. Муланъ искаше да види изгрѣва на върха на планината, а за тая целъ трѣбваше да преношуватъ тамъ. Стигнаха въ Тайшанъ къмъ десетъ часа сутринта и починаха два часа преди пристигането на носачитѣ, които настояха да трѣгнатъ веднага следъ обѣда.

Никоя планина въ Китай нѣма по-широки, добре поддържани и удобни за изкачване пжтища отъ свещената планина Тайшанъ.

Не само правителството, но и частни дарения помагатъ за поддържането на това широко, отлично павирано шосе. Въ продължение на две хилядилѣтния всички императори сж почитали свещената планина; поети сж я възпѣвали въ продължение на безброй вѣкове и сж оставили надписи по нейнитѣ скали; историята я е обогатила съ най-разнообразни останки; а народнитѣ пѣсни и споменитѣ на поклонницитѣ сж я украсили съ устни предания. По пжтя има удобни мѣста за почивка и гранични спирки, като се почне отъ Първата врата на Небето, близо до Конфуцевия пжтъ, и се мине презъ Втората врата на Небето на половината пжтъ, а отъ тамъ къмъ Южната врата на Небето — на самия връхъ.

Пжтуваха съ седемъ носилки и още двама други носачи, които носѣха завивкитѣ за ношуване. Денътъ бѣше облаченъ и сивъ, а това бѣше приятно за всички, особено за носачитѣ. Огромни скали, изгладени отъ вѣковнитѣ порои, бѣха прѣснати изъ урвитѣ на шосето, потънали наполовина въ вода, като исполински биволи или хипопотами.

Муланъ не бѣ ходила никога на Тайшанъ съ такива весели другари. Това бѣше сжщата планина, за която се бѣха скарали съ Суня, още като деца. Лифу идваше за пръвъ пжтъ тукъ и Муланъ можеше да види възторга му.

Следъ като отминаха манастира, гледката започна да става все по-странна и по-прекрасна: край шосето се издигаха огромни кедри, а чудновати скали лежаха въ най-различни положения, като наклѣкали звѣрове, по далечнитѣ планински върхове. Като отминаха Водната стена, видѣха надъ главитѣ си буенъ водопадъ — сребриста водна стена, която ги изпрѣска съ летящитѣ капки на своитѣ струи. На скалата за почивка на конетѣ носачитѣ се поспрѣха малко, а Суня, Лифу и Муланъ слѣзоха да се поразходятъ и да погледнатъ далечната лжкатушна пжтека, по която бѣха стигнали до тукъ. Поточето въ урвата бѣше толкова изкусително, щото Афей се събу и почна да гаи изъ водата; примѣрътъ му бѣ последванъ и отъ останалитѣ мъже, а Муланъ, Лиlienъ, Червенъ Кехлибаръ и Кася останаха да се разходжатъ на брѣга.

— Елате при насъ, — извика Афей.

Червенъ Кехлибаръ не би помислила никога да слѣзе въ водата, но Лиlienъ погледна майка си и попита дали може да отиде.

— Иди, — каза Муланъ, която се изкушаваше сжщо да отиде.

— Ще отида, ако дадете примѣръ вие, — каза Лиlienъ.

— Ела, Капризке! Много е хладно! — извика Суня.

Муланъ стппи на единъ камъкъ, почна да се събува съ смѣхъ и потоци леко въ водата бѣлитѣ си боси нозе, така нарѣдко излагани на показъ.

— Полудѣла си, Муланъ, — каза усмихнато Кисъ.

— Много е приятно, — отвърна Муланъ. — Ако не бѣше съ стѣгани нозе, щѣхъ да довлѣка и тебе.

Лилиенъ сѣщо слѣзе. Суня отиде до брѣга, за да помогне на Муланъ да пристѣпи по-навътре въ поточето; Муланъ почна да се смѣе и да подскача отъ камъкъ на камъкъ, при което щѣше да падне, но съпругътъ и побърза да я задържи. Носачитѣ, които не виждаха често подобно зрелище, се смѣха отъ сърдце. Лифу седна на единъ голѣмъ камъкъ всрѣдъ водата, съ запретнати панталони, и почна да гледа Муланъ и Лилиенъ. Той смѣтна, че тази гледка е съвсемъ необичайна, защото ставаше наистина много време преди появата на жени по морскитѣ бани. Единъ отъ носачитѣ почна да вика:

— Изкажете се, изкажете се, госпожи! Само вие, градскитѣ дами, се страхувате отъ водата!

— Лифу, — каза Муланъ, — трѣбва да телеграфирашъ на Мохану да дойде при насъ, за да прекараме тукъ пѣла седмица. — Но Лифу само се усмихна.

Носачитѣ имъ казаха, че трѣбва да трѣгнатъ, ако искатъ да стигнатъ на върха преди залѣзъ слънце. Суня смѣтна, че Муланъ се бави много, за да изгрие нозетѣ си и да се обуе. Когато дойде на брѣга, Лифу видѣ бѣлигѣ и гладки глезени, които тя не се опита да скрие. Напротивъ, вдигна глава и му каза:

— Помогни ми да стана!

Той ѝ подаде рѣжа, привѣченъ отъ тая своенравна и красива балдза. Напълно естественото държане на Муланъ придаваше прелестъ и на най-необикновената по-стѣпка; той я смѣташе за странна, може би, но безспорно сродна душа.

Червенъ Кехлибаръ, която ги наблюдаваше, си спомни изведнажъ думитѣ на Муланъ за любовта.

— На колко години е съпругата ви? Изглежда много млада! — каза единъ отъ носачитѣ на Лифу.

— Тя не ми е съпруга, а само сродница, — отговори Лифу.

Муланъ чу тоя разговоръ и за прѣвъ пѣтъ се изчерви.

Селнаха въ носилкитѣ и трѣгнаха отново. Накоротоминаха Кедровата изба — истинска кедрова гора съ гъсти клони, които образуваха истински покривъ надъ главитѣ, като закричаха небето, като въ изба Разказваха, че императоръ Чиашингъ посадилъ тукъ двадесетъ и две хиляди кедрови дървета и създалъ тая гора. Муланъ искаше да се поразходи въ нея, но бѣха изгубили вече много време и не можеха да се спирагъ.

Като минаха и Втората врата на Небето, стигнаха до Шасливата тройка. Когато запитахъ за значението на това име, носачитѣ имъ обясниха, че, следъ стрѣмното изкачване, отъ тукъ започвало едно по-леко пространство отъ три ли¹, при което пѣтниците се чувствували, естествено, щастливи. Отъ тукъ нататъкъ предъ тѣхъ почнаха да се разкриватъ много по-величествени гледки, а боровитѣ гори по високитѣ склонове се полюшваха леко отъ вѣтъра и шумѣха като морски вълни. Следъ като минаха осемнадесеттѣ завоя, тѣ излѣзоха предъ Южната врата на Небето, издигната каго кула надъ една почти отвесна скала, въ която бѣ издѣлана, заедно съ каменитѣ стѣпала. Носилкитѣ бѣха носени сега напрѣко, така че преднитѣ носачи бѣха отдѣсно, а заднитѣ — отлѣво на стрѣмнитѣ стѣпала.

Щомъ стигнаха до Южната врата на Небето, всички слѣзоха отъ носилкитѣ и трѣгнаха по Небесната улица къмъ Кехлибаренимъ императорски дворець — най-високото мѣсто на планината, гдето щѣха да ноцувагъ. Единъ седемнадесетъ-осемнадесетъ годишенъ калугеръ — таоистъ дойде да ги посрещне; Суня му порѣча вечеря за седемъ души. Като посточа на единъ камененъ чардакъ въ постлания съ плочи дворъ, всрѣдъ който се издигаше скала, смѣтана за най-високата точка въ планината, и влѣзоха въ главната зала, за да чакатъ вечерята, Лифу се обърна къмъ Суня и го попита:

— Уморенъ ли си? Ако не си, да отидемъ да видимъ надписа безъ думи на императоръ Чинъ.

¹ Мѣрка за разстояние: 275 ли съ равни на една миля.

— Азъ мисля само за едно — кога ще вечеряме, — каза Суня.

— Хайде, ела! Надписътъ е на нѣколко стъпки отъ тукъ! — настоя Лифу.

— Да отидемъ, — каза и Муланъ. — Когато минавахме по Н-бесната улица, азъ се обърнахъ и видѣхъ вадъ насъ единъ великолепенъ залѣзъ!

Но Суня, пълненъ и запѣхтѣнъ отъ кратката разходка, каза, че иска само да седне, да си хапне и да си почине. Кася показваше на слугитѣ какъ да приготвятъ леглата, а Лиленъ и Червенъ Кехлибаръ ѝ помагаша. Така че само Муланъ, Лифу и Афей отидоха да видятъ надписа.

Тѣ бѣха сега по-високо отъ облацитѣ. Застанала на площадката предъ надписа безъ думи, сложила ръка на рамото на братъ си, Муланъ приличаше на горска самодива съ развѣванитѣ отъ планинския вѣтрецъ коси, загледана въ далечнитѣ сиви лобове на върховетѣ и въ тъмно-зеленитѣ и пурпурни долини. Вълни отъ промѣнливи, вълшебни багри, се развиваха надъ цѣлата околностъ. На западъ Муланъ видѣ пурпурно море отъ облаци съ златисти и сребристи бръгове. Стори ѝ се, че гледа слънчевъ залѣзъ, озарилъ косо нѣкоя старческа глава. Лифу бѣ слѣзълъ по стѣпалата и се бѣ изправилъ въ подножието на тъмния, четвъртитъ камънъ скрижалъ, високъ повече отъ двадесетъ стъпки и покритъ съ тъменъ сухъ мъхъ, настиланъ надъ него отъ две хиляди години. Когато погледна нагоре, Лифу видѣ прелестния силуетъ на Муланъ, очертанъ надъ лъчезарното небе, въ което бѣзкрайно меки багри се преливаха едни въ други съ неизразима, неповторима красота.

— Виждашъ ли ги, Лифу? — попита Муланъ, като посочи облацитѣ на западъ.

— Виждамъ ги, — отвърна той.

Тя слѣзе при него, въ подножието на скрижала. Скрижалътъ бѣше отъ Чинъ-Ши-Хуангъ, строителъ на Великата китайска стена. Следъ като бѣ покрилъ цѣлия Китай и установилъ надъ него своята едасть, императоръ Чинъ-Ши-Хуангъ бѣ дошелъ да се поклони

на планината Тайшанъ — изключително императорско право въ ония времена. Защо скрижалътъ му бѣ останалъ безъ надпись, никой не можеше да обясни. Едни казваха, че императорътъ се разболѣлъ внезапно, затова скрижалътъ останалъ незавършенъ при смъртта му. Друго, по-приемливо обяснение бѣ, че каменодѣлицѣ не пожелали да увѣковѣчатъ паметта на тирана и не издѣлвали буквитѣ достатъчно дълбоко, така че тѣ се изтрили съ течение на времето.

Муланъ отиде близо до скрижала, гдето Лифу се бѣ изправилъ, загледанъ въ покритата съ мъхъ каменна плоча и унесенъ въ размишления. Тя прострѣ ръка, за да събере малко отъ изсъхналия мъхъ, но Лифу извики:

— Недей!

— Такъвъ огроменъ скрижалъ! — каза Муланъ. Мълчание.

— И толкова старъ! — добави тя. Ново мълчание.

Муланъ замълча. И тримата седнаха на единъ камъкъ наблизо, безмълвни като самия скрижалъ, сякашъ се бѣха превърнали сами въ надписи безъ думи.

Най-после, Лифу наруши мълчанието:

— Този надпись безъ думи казва толкова много!

Муланъ зърна израза на унесения му погледъ. Той бѣ прочелъ въ надписа безъ думи славата на строителя на Великата стена, бързото разпадане на огромната му империя, историческия развой — изреждането на повече отъ дванадесетъ династии — почти пълна картина на миналитѣ вѣкове. Тъмната сѣнка на безгласната скала се простираше сякашъ и надъ неговата, и надъ нейната мисль въ тоя планински залѣзъ, презирайки упорито вѣчността.

— Помнишъ ли, колко се страхувалъ отъ смъртта императоръ Чинъ? — попита Лифу. — Какъ изпратилъ петстотинъ непорочни младежи въ Източното море да търсятъ безсмъртието? А ето че скалата го е преживѣла.

— Скалата преживѣва, защото нѣма човѣшки страсти, — каза загадъчно Муланъ.

Скоро ги обгърна пъленъ мракъ. Тамъ, гдето бѣ блестяло допреди мигъ златисто море, сега се виждаше само сивъ пѣсъкъ, който покриваше земята; блуждаещи облаци, уморени отъ дневния пжтъ, се спускаха да пренощуватъ въ долините, оставяйки високитѣ върхове като малки сиви островчета въ тъмното море на нощта. И самата природа се труди денемъ и почива ноще. Навредъ се различавае покой, притайлъ странна заплаха въ своята неподвижностъ.

Преди петъ минути само сърдцето на Муланъ се вълнуваше. Тя бѣше спокойна и неизказано тжжна сега; вълнението, проникнало отвънъ, се бѣ притайло въ неведомитѣ глѣбини на сжществото ѝ, почти недостъпни за съзнанието и мисълта. Влачейки по стжпалата уморенитѣ си нозе, тя мислѣше за живота и смъртта, за живота на страстѣта и за живота на безстрастнитѣ скали. Тя съзнаваше, че този преходенъ, краткъ, безследно изчезващъ мигъ отъ вѣчността е за нея паметенъ мигъ — самъ по себе завършена мждростъ, завършено видение на миналото, настоящето и бждещето, на битието и небитието. Това видение бѣше безъ думи. Бѣбриви мждреци щѣха да се мжчатъ напраздно да изразятъ неговия смисълъ. Неспособни да му дадатъ друго име, писателитѣ ще го нарекатъ „преживяване“.

Но за хората нощта не означава винаги покой, както означава обикновено за скалитѣ, и растенията и нищо не сънуващитѣ звѣрове. Тази нощъ на 16 юлий 1917 г., прекарана на Тайшанъ бѣше безкрайно вълнуваща за Муланъ. Вечерята имъ се състоя само отъ четири блюда: пържени яйца, постна супа отъ рѣпа, рѣзени отъ лотосови корени и бобъ съ гжби; освенъ това имъ дадоха леко житено желе и нѣкакви селски кравайчета, наречени манманъ. Пжтуването и чистиятъ планински въздухъ имъ бѣха отворили такава охота, штоо всички гостбѣ бѣха изядени съ голѣма сядостъ. А звънътъ на далечнитѣ манастирски камбани придаваше особена тържественостъ на тая магьосана вечеръ. Следъ вечерята пиха възкисель планински чай. Суня поговори съ Лифу за живота въ Япония и всички отидоха да спятъ.

Суна хъркаше въ дълбокъ сънъ, но Муланъ само задрѣмваше, събуждаше се и задрѣмваше отново. Планинскиятъ чай поддържаше мисълта ѝ будна, докато тѣлото копнѣеше за сънъ и заспиваше скоро, така че тя не можеше да разбере будна ли е или заспала. Тя почувствува въ полусънъ, че се опитва да развърже огромнъ облаченъ вжзелъ, който бѣше всжщностъ нѣкаква загадка и тази загадка бѣше самиятъ Богъ. Докато се мжчеше да развърже вжзела, лхъ отъ планински вѣтрецъ бутна прозореца на спалнята и я събуди отново. Суня продължаваше да хърка.

Тя заспа дълбоко следъ това, преди да се събуди отъ гласове и да зърне бледата свѣтлина, проникваща изъ процепитѣ на дървенитѣ капаци на прозорцитѣ. Тя побутна Суня и каза:

— Съмва се вече! Не бива да пропуснемъ изгрѣва!

— По дяволитѣ изгрѣва! — изрѣмжа Суня, обърна се на другата страна и заспа веднага.

Но Муланъ не можеше да заспи вече. Тя чу шума въ кухнята — прѣщенето на горивото въ печката и тракането на каната въ делвата съ вода — стана, отиде на прѣсти въ съседната стая, намѣри Кася и девойкитѣ още заспали и ги събуди. Когато погледна часовника си, бѣше три безъ десетъ.

Следъ като се облѣче, тя седна и почна да се унася пакъ, но прислужникътъ отъ кухнята потропа на вратата съ думитѣ:

— Господарю, господарке, ставайте, ако искате да не пропуснете изгрѣва!

Муланъ събуди отново Суня и отвори вратата. Лхъ отъ свежъ въздухъ нахлу въ стаята, съвършено различенъ отъ въздуха гдето и да е другаде. Муланъ видѣ Лифу, който бѣше вече облѣченъ и гледаше къмъ кухнята, застаналъ насрѣдъ двора.

— Много си ранобуденъ, — каза тя.

— Станалъ съмъ още преди единъ часъ. Бѣше ми студено; та не можахъ да заспя дълбоко. Станаха ли другитѣ? Трѣбва да бѣраме.

Муланъ влѣзе въ стаята си и облѣче единъ вълненъ пуловеръ. Суня току-що ставаше отъ леглото. — Ахъ, тоя изгрѣвъ, тоя изгрѣвъ! — повтаряше недоволно той.

— Но нали дойдохме за него! — успокои го жена му.

Закуската бѣше готова.

— Хапнете нѣщо топло, преди да излѣзете въ нощта, — каза слугата. Муланъ поиска топло вино; донесоха само за нея и за Суня, защото Лифу не пожела да пие. Като се подкрепиха и съ топла супа, тѣ тръгнаха за Върха на Изгрѣва. Понеже Червенъ Кехлибаръ кашлѣше, Афей взе едно одеяло и я загърна съ него.

На кржгозора надъ Източното море се съзираше само тънка ивица бѣла свѣтлина. Следъ това въ тая бѣла ивица се промъкна бледо-розово сияние и планинскитѣ върхове почнаха да се очертаватъ едни следъ други. На северъ видѣха нѣкаква лжкатушна бѣла ивица, която била рѣката, отнасяща водигѣ си къмъ Източното море.

Облацитѣ бѣха съвсемъ неподвижни. Но когато розовото сияние се превърна въ златисто, облацитѣ се пробудиха като по даденъ знакъ отъ нощния си сънъ и почнаха да се протѣгатъ и прозѣватъ. По-горнигѣ почнаха да се раздвижватъ, пропускайки по-долнитѣ пластове пронизващи пурпурни лжчи. Всички тръгнаха заедно къмъ изтокъ и се събраха въ златенъ дворецъ въ небето. Планинскитѣ върхове подъ тѣхъ се виждаха сега по-ясно, а земята, тамъ, гдето облацитѣ не я скриваха, бѣше все още потънала въ мракъ. Следъ петнадесетина минути тънка златна нишка почна да опасва кржгозора; следъ още нѣколко минути две блестящи, свѣтли стрели пронизаха небето, възвестявайки приближаването на слънцето, позлатявайки отново облацитѣ и осветявайки поврѣхността на далечния океанъ. Планинскитѣ вѣтъръ се насили. Огнено-червено сияние озари внезапно кржгозора, последвано отъ общъ викъ:

— Слънцето!

Поздравъ на неговата величествена, тържествуваша поява.

— Ето го наполовина изгрѣло вече!

— Погледнете искрящия океанъ!

— Ето го цѣлото!

Огромното кълбо се издигна, като че съ единъ скокъ надъ кржгозора и освети лицата на тия, които чакаха да го поздравятъ. Муланъ погледна часовника си. Бѣше четири и четвъртъ.

— Погледнете облацитѣ! — извика Червенъ Кехлибаръ.

Слънцето бѣ докоснало облацитѣ, увиснали надъ безбройнитѣ върхове и тѣ, покорни сякашъ на неговия зовъ и отзивчиви на лекия планински вѣтрецъ, трепнаха и тръгнаха къмъ долината, танцувайки като огромни бѣли дракони и разкривайки предъ погледа все по-обширни и по-обширни долини и равнини. Земята се пробуждаше вече.

Бѣхъ навѣнъ отъ половинъ часъ вече.

— Студено ми е, — каза Лиlienъ.

— Азъ съмъ добре вече, — каза Червенъ Кехлибаръ и свали одеялото си, за да го даде на Лиlienъ; Афей помогна и на нея да се загърне.

— Видѣхме какъ земята заспива и какъ се пробужда, — каза възторжено Муланъ. — Струваше си труда да дойдемъ тукъ, нали?

— Да, струваше си труда, — каза Суня. — Но на мене ми се искаше да си поспя още малко. Нозетѣ ми се вдървиха.

Когато тѣ вече слизаха, друга група излетници идваше нагоре да види изгрѣва и се разочарова, като узна, че го е изпуснала. Утрото бѣше съвършено тихо, като се изключатъ стѣпкитѣ на гоститѣ и шумоленето на лекия вѣтрецъ въ дрехитѣ имъ.

— Колко е тихо! — каза Муланъ. — Не се чува птича пѣсенъ дори!

— Много сме високо, — отвърна Лифу. — Птицитѣ спятъ долу, въ долините. — Той помълча и добави: — Жалко, че Мохуа не видѣ изгрѣва. Щѣше да бжде толкова доволен!

Отидоха да видятъ и Мойнапей, огромна скала съ надписъ отъ времето на династията Тангъ, следъ това се прибраха. Носачитѣ, преносували при Южната врата на Небето, бѣха дошли вече, като искаха да тръгнатъ рано, съ надежда да могатъ да срещнатъ нови излетници за изкачване до вечерта.

*

Следъ като си починаха и похъпнаха, тоестъ следъ единъ часъ, тѣ тръгнаха. За часъ и половина тѣ щѣха да слѣзатъ сигурно до подножието на планината. Суня, Червенъ Кехлибаръ и Кася седнаха въ носилкитѣ, но другитѣ предночетоха да мървятъ, като се подпиреха съ планинарски бастунни. Колкото по-надолу слизаха, толкова по-често почна да се чува птича пѣсенъ, отъ долинитѣ, както бѣ казалъ Лифу.

Муланъ и Лифу тръгнаха нѣкакъ естествено заедно и разговаряха презъ цѣлия пѣтъ. Не само затова, че Лифу току-що се бѣ върналъ; тѣ имаха изобщо да си кажатъ много нѣща, а понеже и двамата бѣха много подвижни, лесно избързваха и трѣбваше да се сниратъ постоянно, за да дочакатъ другитѣ. При Щастливата тройка Суня слѣзе и повървѣ малко съ тѣхъ, а Муланъ се качи въ носилката си отъ Втората врата на Небето до наналочия проходъ. Тамъ слѣзе отново и тръгна толкова бързо съ Лифу, щото другитѣ останаха скоро далеко назадъ. Бѣха съвсемъ сами. Муланъ сега бѣше въ по-добро настроение да разговаря и да се движи, отколкото въ щастливия день, когато бѣ слѣзла съ Лифу по хълма. Закриляше я любовта на сестра ѝ и доврнето къмъ Лифу, а същевременно я замаиваше неповторимото преживяване да бжде сама съ него; затова нито той, нито тя предложи да почакаатъ другитѣ. Едва когато стигнаха Кедровата изба, хладната сѣнка на горичката ги покани да починатъ и да дочакатъ останалитѣ.

Лифу дръпна единъ старъ дѣнеръ и Муланъ седна, като го постла съ кърничката си. Тя бѣше толкова щастлива, че не намираще какво да каже. Най-после тя

— Това е нѣщо по-хубаво отъ посещение на равалинитѣ на Стария лѣтенъ дворецъ, нали?

— Да, бѣхме си обещали да ги посетимъ заедно, — каза Лифу.

— Помнишь ли още? — попита Муланъ.

— Помня, — отчърна Лифу.

— Животътъ е страненъ, нали? — каза замислено Муланъ, като подпрѣ лицето си съ ржка.

Невъзможно бѣ да се отговори на такъвъ въпросъ.

— Какво искашь да кажешъ? — попита Лифу.

— Просто, че е страненъ... Никога не бѣхъ помисляла, че можемъ да направимъ такъвъ прекрасенъ излетъ, а ето че го направихме... Погледни тия дървета! — Тя вдигна глава и се огледа. — А изгрѣвътъ, който придаде такава човѣчностъ на земята... Той пречиства като че душата и ни кара да желаемъ да бждемъ добри къмъ всички, които сподѣлятъ тая земя съ насъ... И твоето връщане... всичко е така неочаквано.

Лифу стоеше предъ нея и я гледаше като говори нему, а всъщностъ само на себе си, спокойна, нѣжна, прекрасна подъ исполинскитѣ кедрни, съ дълбокъ, плѣтенъ гласъ, който се сливаше съ дълбокия шепотъ на гората. Горскиятъ вѣтрецъ отвѣ нѣколко кждрици отъ челото ѝ; тя ги прибра съ ржка, но вѣтрецътъ ги отвѣ отново, полъхвайки въ лицата имъ съ лекото ухание на кедровия лесъ.

— Сигурно не смѣташь и изгрѣва неочакванъ, нали? — каза Лифу. — Той е очакванъ всѣкидневно.

— И него сжщо, — възрази Муланъ. — Изгрѣвътъ е неочакванъ... както и завръщането ти... Знаешъ ли, че съмъ те виждала три пѣти на планина?... Първия пѣтъ бѣхме още деца... Сега, ние, сестритѣ, сме вече майки, ти си баща, а майка ми е онѣмѣла.

Лифу почна да разпитва Муланъ за майка ѝ, за Мохану, за бебето и тя му разказа за странната болестъ на майка си.

Не следъ много, по-нагоре се показа носилката на Червенъ Кехлибаръ, придружена отъ Афей и останалитѣ,

които вървѣха пеша; Муланъ стана, съжалявайки за краткостта на тоя прекрасенъ мигъ, чувствувайки, че е недостижимъ и неповторимъ. Всички спрѣха да си починатъ въ горичката и да дочакатъ Суня и Кася. Следъ още единъ часъ пжтъ стигнаха до подножието на планината; разходката бѣше толкова приятна, щото никой не усѣти какъ бѣха слѣзли.

Вечерта се качиха на влака и заминаха за Пекингъ.

Това пжтуване остави дълбокъ и траенъ споменъ у Муланъ. Тя разбра, че може да бжде щастлива и доволна само когато е съ Лифу. Видѣли бѣха заедно залѣза и изгрѣва на планината, а това промѣняше сякашъ живого ѝ и долу — въ равнината. Тъмната фигура на Лифу, застаналъ безмълвно предъ надписа на Чинъ, разходката въ ранното утро и краткия разговоръ въ кедровата гора бѣха изпълнени съ дълбокъ духовенъ смисълъ. Тя не знаеше какъвъ е този смисълъ и не би могла да го изрази съ думи, но съзнаваше, че чрезъ тия славно изтрѣгнати отъ живота минути може да го види по-ясно, отколкото го бѣ виждала преди.

ГЛАВА XXXII

Мохау посрещна Лифу на гарата, въ бѣла рокля, млада, свежа и красива, като държеше двегодишния си синъ съ едната ръка и подаваше другата на мъжа си, носрѣщайки го безъ външни излияния, а само съ крепко ръкостискане, което му доказваше, че се връща въ домъ, гдето го чака неизмѣнна любовъ. Сестра му бѣ дошла сжщо да го посрещне и му каза, че се е премѣстила въ Пекингския народенъ университетъ, станалъ смѣсено учебно заведение следъ така нареченото „просвѣтно възраждане“.

Щомъ пристигна вкъщи, той отиде да види найнапредъ майка си, която не бѣ се промѣнила много, а следъ това и болната си тѣща. Старата г-жа Яо пушеше наргилето си, което клокочеше, докато самата тя не можеше да издаде никакъвъ звукъ. Но природата бѣше милостива; съзнанието на г-жа Яо се бѣ притъпило и вниманието ѝ се ограничаваше само въ тѣлеснигѣ нужди, вънъ отъ които нищо не я засѣгаше, така че тя не бѣше вече неспокойна. Като се изключи нейната болестъ, домътъ бѣше спокоенъ, управляванъ отлично отъ Коралъ и Мохау. Господинъ Яо бѣше, както винаги, много сърдеченъ къмъ зетъ си; тѣсгъ и зетъ разговаряха дълго, докато единъ слуга дойде да каже на Лифу, че банята му е готова.

Когато се върна въ стаята си, Лифу я намѣри подредена, хладна, съ спуснати завеси, които я засѣнчваха отъ лѣтния пекъ. Куфаригѣ му бѣха изнесени вече на двора и дрехигѣ му — наредени на слънце, за да се провѣтрятъ. Детето му го разгледа съ очуденъ, втренченъ погледъ, преди да се реши да пристъпи къмъ него. То бѣше току-що изкъпано и Лифу забеляза, че по лицето или тѣлото му нѣма нито следа отъ измърсяване.

Книгитѣ на писалищната му маса бѣха въ сѣщото положение, въ което ги бѣ оставилъ; но до тѣхъ той забеляза нѣколко отворени английски книги и нѣколко многократно прелиствани и поизмачкани броя отъ La Jeunesse, издание на писателитѣ-революционери, и Renaissance, издание на студентитѣ отъ Пекинския университетъ.

— Какво, английски ли учишъ? — обърна се той къмъ жена си.

— Уча го отъ Хуанъ-Ерѣ, — каза тя. — Нѣмаше какво да правя, затова ходѣхъ да слушамъ лекциитѣ на Ченъ и Линъ въ университета. Тѣ се борятъ като куче и котка по въпроса за възраждането. Но — да не истине банята ти!

Лифу влѣзе въ банята.

— Исканшъ ли да чуешъ нѣщо ново, Лифу? — обади се Моху отъ стаята.

— Какво, напимѣръ? — попита Лифу отъ банята.

— Нѣщо много интересно.

— Именно?

— Помнишъ ли Веселка, прислужницата на Маня? Ти казваше, че е съвсемъ непорочна. Е добре, тя роди миналата година дете отъ единъ отъ слугитѣ, за когото се омъжи сега.

Лифу се изсмѣ.

— Пакъ ще кажа, че е непорочна, — каза той.

Следъ малко излѣзе отъ банята.

— Говорихъ съ баща ти за болестъта на майка ти, — каза той, — и предложихъ да се предизвика у нея нѣкакво силно възненение, което би могло да я накара да извика. Това ще я излѣкува може би. Трѣбва да е радостно влияние, разбира се, иначе положението ѝ може да се влоши.

— Не знаемъ вече какво да правимъ, наистина, — каза недовѣрчиво Моху.

Лифу взе единъ брой отъ La Jeunesse.

— Четѣхъ го редовно въ Япония, — каза той.

— А у насъ е истинска буря, — каза Моху. —

Толкова се забавляваме да четемъ писаното и да слу-

шаме професоритѣ, които се ругаятъ едни други въ съответнитѣ аудитории!

Пекинскиятъ университетъ се бѣ превърналъ наистина въ сръдище на борбитѣ около употребата въ писменостъта на съвременния говоримъ езикъ, вмѣсто класическия мандарински китайски. Писането на говоримъ езикъ работи, за които е било правило да се пишатъ на класическия, бѣше като нахлуване на селски момци въ дамско общество, за да си избиратъ съпруги — чудновато, непристойно, ужасно или пъкъ напълно естествено, забавно и редно, споредъ настроението на зрителитѣ. Селскитѣ момци почнаха да вдигатъ килимитѣ, следъ като ги бѣха изпотѣпкали съ прашнитѣ си обуца, а дамнитѣ изтрѣпваха и пишѣха. Между тия неодѣлани на трапници бѣше и нѣкой си Ченъ Пишиу, водачъ на шайката и безмилостенъ къмъ дамнитѣ, докато другъ имъ помагаше съ щедра употреба на простосмъртни изрази, за най-голяма радостъ на събраната отвѣнъ революционна тѣла.

Ректорътъ Цай, любезенъ и учтивъ старъ господинъ, неспособенъ да настѣпни мравка, бѣ превърналъ съ своята гърпимостъ и либерализъмъ университета въ арена на две враждуващи групи, които се борѣха съ пълна свобода. Пекинскиятъ университетъ бѣше по това време много оживенъ, защото бѣше напълно свободенъ. Линъ, преводачъ на Конанъ Дойлъ и Уалтеръ Скотъ, бѣше водачъ на класицитѣ. Стариятъ философъ и чуждакъ Ку, убеденъ крепитель на източната култура, бѣше сѣщо на негова страна. Линъ написа писмо, въ което наричаше простонародния китайски „езикъ на носачи и продавачи на опетъ“, като сравняваше революцията съ поготи и нашествие на диви звѣрове въ човѣшкото общество. „Възраждането“ имаше четирма водачи — Ченъ, Ченъ, Ху и Лиу. Ченъ, който носѣше огромни очила и се боеше отъ кучета и жени, отговори, като нарече цѣлата класическа школа „грѣховно семе“ и „литературни безпризорни“. Професоръ Ху, току-що завърналъ се отъ Америка младежъ, който говорѣше и пишеше съ професорския-академичетъ езикъ и еъ типично английски-

сонско „благоприличие“ и „джентлементство“, твърдеше, че това не е никаква революция, а само една стъпка въ революцията и придаваше на новото движение обаянието на най-модерния западъ. Възпитани въ Япония и, следователно, по-малко изтънчени отъ него, професоритъ Ченъ и Чиенъ внасяха въ революционния арсеналъ остри нападки и обиди, които възмущаваха старитъ, забавляваха младитъ и създаваха литературни смутове.

Стариятъ Китай се възмущаваше основателно. Редно бѣше да се възмути. Революциитъ възмущаватъ винаги хората. Ударитъ срещу езика не стигаха; тѣ бѣха последвани отъ удари срещу всички ограничения въ поетическитъ форми, срещу цѣломждрието, задължителното вдовство, патриархалния битъ, „двойната нравственост“, боготворенето на прагъдитъ и самото конфуцианство. Това предизвика дълбокъ бунтъ. Единъ отъ водачитъ държа речъ на сватбата на една вдовица, поддържайки правото ѝ да се омжи повторно и наричайки конфуцианството „една човѣкоядска религия“; радикалната младежъ слушаше съ удоволствие такива речи. Заедно съ твърде полезнитъ чуждестранни стоки се внасяха и доста случайни произведения, за каквито пристигналитъ отъ западъ студенти говорѣха съ голѣмо въодушевление. Младиятъ Китай имаше не само право да се надѣва, но и действително се надѣваше. Революционеритъ предлагаша свободнитъ стихове на Ейми Лоуелъ за Ново евангелие, като държаха на действително свободни и бѣди стихове; тѣ поддържаха учението на Маргаретъ Сенгъръ за ограничение на ражданията, четѣха „демократическа“ и „пролетарска“ литература, Ибсенъ, Оскаръ Уайлдъ и Джонъ Дюй, искаха свободна любовъ, смѣсено образование и право на разводъ, като осждаха съ известно закѣснение стѣгането на нозетъ, незаконнитъ бракове и „духовото писане“, тоестъ писане на пѣськъ.

— Новата школа спори лошо, а старата изобщо не умѣе да спори, — бѣше заключението на Лифу.

Въ семейство Яо мнениятъ бѣха най-различни. Премного идоли бѣха повалени, премного нови изгледи се

откриваха занаяредъ. Стариятъ Яо бѣше за смѣната на езика, противъ отхвърлянето на патриархалния битъ и за правото на вдовицитъ да се омжватъ повторно. Коралъ бѣ овдовѣла толкова отдавна, щото казваше на шега:

— Ще се омжа повторно, стига да се намѣри кой да ме поиска.

Мохау бѣше за „единната нравственост“, за Вѣтрилото на леди Уиндърмиръ и безусловно противъ Кукления домъ, както и противъ свободнитъ стихове или поне противъ начина, по който ги пишеша сега. Червенъ Кехлибаръ бѣше противъ всѣко революционно нововъведение, а най-вече противъ смѣсенитъ училища. Муланъ бѣше за смѣната на езика, но държеше на изтънчения простонароденъ езикъ, употребенъ вече въ Блѣна на червената стая, а не за езика на „носачитъ и продавачитъ на оцетъ“, защото бѣше вѣрна на Линъ Чинанъ и на любовта си къмъ старинната писменостъ. Тя бѣше за Конфуций и противъ Ибсенъ, за смѣсеното обучение, за незаконнитъ бракове, за боготворенето на прагъдитъ и противъ стѣгането на нозетъ.

Афей боготворѣше новитъ водачи, като цѣлата китайска младежъ. Той бѣше противъ Конфуций, за свободната любовъ, ограничението на ражданията и тенниса.

Господинъ Ценгъ наричаше всички революционери „диваци“, „забравили осмата“, простащи, които говорятъ за неразбирани отъ тѣхъ нѣща, особено що се отнася до конфуцианството (нѣщо твърде вѣроятно), еднакви съ политическитъ революционери, които си служатъ винаги съ чужди думи въ говора си. Той бѣше огорченъ и възмутенъ до дѣното на душата си. И отиде дотамъ, че покани Линъ Чинанъ у дома си, за най-голѣма радостъ на Муланъ.

На Маня не позволяваха да чете La Jeunesse, но тя се възмущаваше отъ въпроситъ, които се разискваха въ градината, особено отъ ограничението на ражданията.

Комунистътъ професоръ Ченъ обединяваше остриятъ езикъ на памфлетистъ съ пламенната душа на краенъ ре-

долюционеръ. Той имаше свое учение за правдолюбивия напредък, което излагаше въ списанието си. Времето не можеше да върви назадъ. Всъко десетилѣтие и всъко поколѣние отиваха неизбѣжно и твърдо напредъ. Кои бѣха умственицитѣ труженици въ Китай презъ 1898 година? Не бѣха ли Кангъ и Лиангъ? А ето че Кангъ, напредничавъ обновителъ за своето време, минаваше сега за вреденъ монархистъ, чието име бѣ свързано неотдавна съ държавния превратъ отъ 1917 год. Кои бѣха прочутитѣ преводачи и представители на западната мисль презъ 1908 година? Не бѣха ли Линъ и Йенъ? Ето че Йенъ бѣше сега отчаянъ пушачъ на опиумъ, а Линъ — само нѣкаква интересна старина. Новото поколѣние трѣбва да си проправа пътъ презъ труповѣтъ на обновителитѣ и труженицитѣ отъ миналото поколѣние. Времето на Кангъ и Лиангъ, на Линъ и Йенъ бѣ минало вече, колкото полезно и да бѣ било за своето време. „По сжщия начинъ“, пишеше той, „ние, днешнитѣ труженици, ще остарѣемъ и ще бъдемъ отречени и отхвърлени отъ поколѣнието следъ десетъ години. И ще се оттеглимъ доброволно предъ тия, които идватъ следъ насъ.“

За младежта отъ това десетилѣтие изглеждаше може би невѣроятно, че тия смѣли водачи на ултракоренни преобразувания могатъ да бждатъ отречени единъ день; невѣроятно бѣ, че нѣкой може да бжде по-краенъ отъ тѣхъ. И все пакъ, въ по-малко отъ десетъ години, когато по-нови идеолози привлѣкоха мисльта на китайската младежъ, Ибсенъ, свободнитѣ стихове и либералната обнова звучаха като кухи, старомодни фрази, както изглеждаше и отречената отъ тѣхъ по-раншна интеллигенция. Само професоръ Ченъ стана троцкистъ и бѣ хвърленъ въ затворъ.

Лифу бѣше по природа краенъ и намѣри при завръщането си той новъ Китай основно различенъ отъ оставения преди година. Но не се хвърли самъ въ борбата, отчасти защото бѣше индивидуалистъ и не можеше да възприеме напълно нѣкоя школа. Той имаше навикъ да оспорва падено мнение, когато то се възприема

пришдно отъ всички. Имаше сжщевременно много ясень и критиченъ умъ, за да може да се съгласи съ професоръ Ченовото отричане на старата писменостъ. Не би могло да се каже, че професоръ Ченъ му бѣше лично неприятенъ; защото той бѣше чистосърдеченъ и простодушенъ като дете, съ което се обясняваше и безкрайната му довѣрчивостъ къмъ всичко ново и модерно. Ченъ възприе веднага като безспоренъ фактъ, че Достоевски е по-великъ отъ автора на Блѣна въ червената стая, само защото единъ пристигналъ отъ чужбина студентъ му бѣ казалъ това. Професоръ Ченъ бѣше донегде психопатъ — отъ оня типъ психопати, които се разцвѣтватъ понѣкога въ гении; той живѣеше свършено самъ въ единъ пансионъ, при все че не бѣше разведенъ, и често се изчервяваше, като говори, запазвайки винаги детската си усмивка. Лифу не го боготворѣше, но го обичаше.

Крайнитѣ убеждения на Лифу бѣха ограничавани и отъ Муланъ и Мохау. Съпругъ и съпруга разговаряха често вечеръ по тия парливи въпроси. Единственото практическо постижение отъ тия спорове бѣше само заучаването на още нѣкоя английска дума. Английскиятъ езикъ, наученъ отъ Лифу въ Япония, бѣше ужасенъ. Той можеше да чете английски, но не можеше да говори, нито да се изразява на тоя езикъ и наполовина колкото сестра си, която не бѣ ходила никакъ въ чужбина.

Здравиятъ смисълъ на Мохау оказваше дълбоко влияние надъ него.

— Защо си противъ смѣсеното обучение? — питаше Лифу.

— Защото момчетата не бива да се възпитаватъ като момчетата. Тѣ иматъ различни предназначения въ живота, — отговаряше Мохау.

Мохау обичаше да си служи повече съ примѣри, отколкото да разсждава съ доводи по нѣкой въпросъ. Когато Лифу почваше да говори съ нея по много шумния въпросъ за свободната любовъ (подъ която по онова време се разбираше само бракъ по свободенъ изборъ на младитѣ), Мохау казваше само

— Вижъ Сутанъ!

И въпросътъ се изчерпваше за Мохау.

Чувствителната вѣрностъ на Муланъ къмъ миналото влияеше на Лифу толкова, колкото и строгата критика на Мохау къмъ нововъведенията. Муланъ бѣше все още дълбоко привързана къмъ Линъ, стария писателъ, когото обожаваше още отъ моминство. Отъ вѣрностъ къмъ него, тя бѣше строга къмъ революционеригъ; тази сантиментална вѣрностъ се сподѣляше отъ Лифу, който имаше усѣтъ за истински художествена писменостъ. Линъ бѣше старецъ съ малка брадичка, съ ужасно пекинско произношение, въ което личаха следи отъ говора въ Фуцао, съ приятенъ, тихъ гласъ. Той не спорѣше никога по литературни въпроси, когато е у Ценгови. Чувствуваше се тамъ много удобно, защото Ценговиятъ домъ приличаше на стара крепостъ, въ която въпросигъ не се разисквагъ, а се подразбиратъ. Въ това имаше спокойно достоинство, което влияеше на мисълта, и Муланъ и Лифу чувствуваха, че би било светотатство да иматъ различна преценка.

Само стариятъ г. Яо си оставаше разколникъ и внушаваше на Лифу нуждата отъ обнова.

— Нима вѣрвате всички детинщини, които новигъ поддържатъ? — казваше Лифу. — Тѣ отричатъ и боготворенито на дѣдитѣ даже! Искатъ да отхвърлятъ всичко старо. Тѣ смѣтатъ дори „добритѣ майки и покорнитѣ съпруги“ за унижителенъ идеалъ, прѣчка за личното издигане и развитие на жената.

— Остави ги да правятъ каквото знаятъ, — отговаряше стариятъ Яо. — Ако иматъ право, ще направятъ нѣщо добро, а ако грѣшатъ, не могатъ да сторятъ никакво зло на Тао (Истината.) Всжщностъ, тѣ често грѣшатъ, както напримѣръ съ своя индивидуализмъ. Но не се грижи! Остави ги да се борятъ! Това, което е погрѣшно, ще имъ дотегне само по себе. Забрави ли Чуангце? Никой не е правъ и никой не грѣши. Само едно нѣщо е право — именно истината, но никой не я знае. Тя се измѣня непрестанно и се връща пакъ къмъ своето начало.

Очитѣ на стареца свѣтѣха подъ гжститѣ вежди и той приличаше на призракъ, опозналъ вѣчността. Лифу не бѣ слушалъ такива мждрости и въ аудиториягъ дори. Въ тая мждростъ имаше действително дълбока истина.

— Вземи тази литературна революция, напримѣръ, — продължаваше Яо. — Мнозина смѣгатъ, че тя е основателна. Защо? Вѣско движение се появява, само когато е настъпило време за него и изразява нѣщо, което се чувствува отъ мнозина. Мнозина чувствуватъ сега, че стариятъ Китай трѣбва да бжде отхвърленъ, иначе никога не ще напреднемъ Хората искатъ да се промѣнятъ. Не можешъ да попрѣчишъ на това тѣхно желание, не можешъ да спрешъ осжществяването му. И а и прекалености, но хората не могатъ да видятъ где е грѣшката и дълго я търсятъ. Измамата не се премахва въ сждъ; тя се изтърква сама, като лоша боя. И ти самъ желаешъ стариятъ Китай да се промѣни. Погледни днешното му състояние! Погледни правителството му и всичигъ му държавници и пълководци!

Тия загатвания разпалваха у Лифу стария пламъкъ на крайнитѣ убеждения. Той не мислѣше вече за непосредственитѣ си отношения, за строя, който му осигуряваше толкова спокоенъ и удобенъ животъ. Предъ него изпъкваше образътъ на жалкитѣ държавници и пълководци — страни сжщества, създадени чрезъ грозна смѣсица на всичко най-лошо и въ стария, и въ новия редъ. Нѣмаше по-жалки твари на свѣта отъ службогонцитѣ, които сноуѣха между Пекингъ и Тиечжинъ и се наричаха управляваща класа на Китай. Ако въ новото поколѣние отъ разпалени младежи имаше чудновати птици, въ старото поколѣние имаше още по-чудновати. Поколѣние отъ републикански спекуланти, граждански и военни, които се ползуваха отъ провалата на империята, за да наредятъ собственитѣ си гнѣзда. Погледнете лицата имъ. Кжсове животинска плътъ, съ печата на алчността и похотливостъта, съ тжпъ погледъ и болнаво изражение, съ японски мустачки, които се стараятъ напраздно да имъ придадатъ модеренъ и достоенъ изгледъ. Трѣбва да кажемъ веднага, че тѣхниягъ видъ бѣше еднакво мждителенъ

както за стария мандаринъ г. Ценгъ, така и за Лифу! Погледнете нозетъ имъ: какъ ги стѣгаха европейскитѣ обуца и ги караха по-скоро да подскачатъ, отколкото да ходятъ! Тѣ не умѣха да ходятъ съ бастунъ и го държаха предпазливо, като че носятъ вкѣщи връвъ съ риба и внимаватъ да не докоснатъ съ нея коприненитѣ си роби. А каква по-жалка гледка още, когато чиновници се събираха по нѣкакъвъ случай да се фотографиратъ! Тѣ се явяваха съ капета и колосани яки; нѣкой пълководецъ пристигаше въ разкошна униформа, съ която не е свикналъ, почваше да ругае, че не може да почеше рамото си и веднага следъ фотографирането бързаше да разкопчае яката си и да свали фуражката, подъ която лѣскаше огромна, низко обрѣсната монголска глава. Имаше и елегантни младежи, разбира се, завърнали се отъ Япония студенти или японофидски настроени общественици; безкрайно самоувѣрени и решени да спасятъ народа, съ григладени и раздѣлени на пѣтъ коси. Деведесетъ на сто отъ тия студенти бѣха следвали държавни науки. Старигѣ пълководци не бѣха следвали нищо. Нѣкои не можеха да напишатъ и военнитѣ си заповѣди дори! Но всички почитаха Конфуций, всички бѣха трогателно привѣрзани къмъ майкитѣ си и отладени изключително на грабежитѣ си. Голѣмъ брой пушѣха опиумъ, или бѣха пушили нѣкога. Поколѣние отъ несвършени, онеправдани сжщества, които се движеха право къмъ ада съ своитѣ европейски бастуни, стари безъ стариннага култура и модерни безъ съвременното обществено съзнание, заети да ловятъ щастливо риба въ мѣтнитѣ води на малолѣтната република.

Такъвъ бѣше, напимѣтъ, онзи старъ негодникъ генералъ Чангъ Цунгчангъ, който приемаше чуждитѣ консули съ черна пура въ уста и любовницата си рускиня, седнала на колѣнетѣ му; високъ почти два метра, той тъпчеше панталонитѣ си съ цѣли пачки банкноти, назначаваше едно следъ друго двама души на една и сжша висшадлъжностъ въ Шангунгъ и когато и двамата идваха да искатъ обяснение, имъ заповѣдаваше да уредятъ „тоя дребенъ въпросъ“ помежду си както намѣрятъ за добре.

който имаше, все пакъ, чувство за справедливостъ и начаваше съпруга на служба, ако му вземе съпругата.

Такъвъ бѣше и другъ генералъ, именуванъ Янгъ. Когато влизалъ една нощъ въ столицата си, той изругалъ: „Твоята м...!“ на часовая, поискалъ народа за пропускъ презъ градскитѣ врати! Капитани и поручици последвали нримѣра му и тоя изразъ станалъ най-сигурна парола въ неговия градъ.

Да, водачитѣ на възраждането бѣха прави. Този старъ Китай трѣбваше да бжде премахнатъ. Между пълководцитѣ и държавниците, които бѣха конфуцианисти, и младитѣ водачи, които бѣха противъ Конфуция, Лифу предпочиташе последнитѣ. Само за Конфуций шѣше да е сигурно малко тежко да остане съ такива съюзници

*

Лифу се бѣ върналъ въ една страна, разкъсвана и отъ граждански межлуособици. Бързото поражение и смъртъ на Юанъ бѣха разчистили само почвата за борба между по-дребни генерали. Гигантската република рухна подъ собствена си тежестъ и се раздоби между независимитѣ областни пълководци, които водѣха помежду си нескончаеми и неразбирани отъ народа войни. По-голѣмитѣ водѣха голѣми войни, на голѣми промеждутѣци, а по-малкитѣ, въ далечния западенъ Шечуенъ, водѣха по-незначителни войни, на по-кратки промеждутѣци. Нѣкои отъ тия шечуенски пълководци имаха частни кѣщи, напомнящи истински дворци. Данъцитѣ се увеличаваша по размѣръ, изобретателностъ и разнообразие, за да поддържатъ непрестанно растящи по численостъ тѣлни въ униформа; гладъ и наводнения опустошваха страната, като че и Небето бѣ решило да излѣе надъ нея всичкия си гнѣвъ. Воюзаха въ Хупе, Хунанъ, Киангси, Фукиенъ, Куанггунгъ, при непресганно измѣнящи се съотношения и съюзи, които народътъ не можеше да запомни. Областнитѣ пълководци бѣха свикнали да се обявяватъ за независими, щомъ действията на Пекинското правителство не отговарятъ на желанята имъ. На северъ избухна борба между пейангскитѣ пълководци, именно между

така наречената „Анхуйска лига“, предводителствувана отъ Туанъ, сега пръвъ министъръ, и „Чиллийската лига“, предводителствувана отъ Куочанкъ, сега фактически председател на републиката.

Неотдавнашниятъ превратъ на Чангъ бѣ предизвикалъ за пръвъ пѣтъ междусобици и въ Пекингъ. Следъ неговото поражение, въ столицата нахлуха нови войски. Тиенчао, въ Южния градъ, гъмжеше отъ най-разнородни войски. Отзвукътъ отъ това общо вълнение стигна и до дома на Лифу.

Въ деня на пристигането си той забрави Ченма.

Но на следното утро запита:

— Защо не ни прислужва чудесната Ченма?

— Не я ли видѣ въ стаята на мама? — отговори

Мохау.

— Видѣхъ я. Защо бѣше тамъ? — попита Лифу.

— Защото сега прислужва на мама. Тя е много развълнувана напоследъкъ, едва можемъ да я задържимъ вкѣщи. Постоянно повтаря, че синъ ѝ се е върналъ вече. Питахъ я отгдето знае, а тя отговаря, че е увѣрена въ това. Щомъ пристигнахъ новитѣ войски, тя поиска позволение да излиза — безразлично дено или ноще — когато е свободна. А майка ми има нужда отъ грижливѣ всѣко време, както знаешъ. Затова не можемъ да пускаме Ченма всѣкога, когато пожелае. Но тя излиза все пакъ всѣка вечеръ къмъ деветъ часа, следъ като мама е заспала, и се връща следъ полунощ. Облича се и излиза съ усмивка, като си говори сама, увѣрена, че непременно ще го намѣри. Подъ мишца носи винаги нѣкой новъ костюмъ, завитъ въ синя кърпа, заедно съ чифтъ бѣли чорани и нови обуца. Помоли ме да напиша десетина обявления за сина ѝ, за да може да ги разлепи по улицитѣ. Направихъ го, при все че е съвършено безнадеждно. Тя нѣма и представа дори, колко е голѣмъ Китай!

— Не бива да ѝ позволявашъ всичко това, — каза Лифу. — Тя ще полудѣе, ако не го намѣри.

— Ти се опитай да я спрешъ вкѣщи, — отвърна Мохау. Не знаемъ какво да правимъ вече. Завчера дойде и ми каза, че иска да ни напусне. „Не може“ казахъ

завъ, „днесъ се връща младиятъ господарь.“ И знаешъ ли — лицето ѝ свѣтна изведнажъ, тя се обърна къмъ майка ти и каза: „Ако синъ ми се завърне, госпожо Кунгъ, той ще е високъ колкото вашия синъ.“

— Стори ми се, че тя бѣше странна къмъ мене вчера. Улови ме за ржката, после ме погледна продължително, съ усмивка. Не зная какво е мислила, но ме гледаше много странно.

— Много младежи е улавяла за ржка по сѣщия начинъ на улицата. Но въ повечето случаи е много внимателна и грижлива къмъ другитѣ.

— Трѣбва да ѝ помогнемъ по нѣкакъвъ начинъ — да дадемъ обявление въ вестницитѣ може би.

— Но ние не знаемъ дори дали синъ ѝ е живъ или мъртъвъ.

— Какъ се казва синътъ ѝ?

— Ченъ Санъ. Помисли само, колко души иматъ това име!

— А въ какъвъ смисълъ написа обявитѣ, които ти бѣ поискала?

— Написахъ името и възрастта на момчето, родното му село, презъ коя година се е загубило и добавихъ, че майка му го търси, като дадохъ нейния адресъ у насъ. Бихъ предпочела войницитѣ да не бѣха идвали въ Пекингъ — за да може да живѣе съ надеждата си.

Лифу изглеждаше развълнуванъ, почти разгнѣвенъ. Въ сѣщия мигъ влѣзе Ченма съ чисти дрехи и пригладени коси, съ голѣмъ вързопъ подъ мишца, съ търпелива решителностъ и непоколебима твърдостъ въ погледа.

— Напускамъ ви вече, господарю и господарке, — каза тя. — Отъ седемъ години чакамъ сина си. А сега той ме чака може би. Трѣбва да отида да видя дали наистина ме чака. Ако не го намѣри — ще ви кажа сбогомъ. И понеже не мога да взема всички дрехи, които му съмъ приготвила, ще ги оставя у васъ.

Тя говорѣше бавно и отчетливо, като че бѣше дълбоко замислена за нѣщо.

— Не може ли те пратнемъ така! — каза Лифу.

Ти ще си останешъ тукъ и ние ще ти помогнемъ да го намъришъ.

Тя поклати глава.

— Тръбва да отида при него. Зная, че е негде наблизю. Всички войници се върнаха вече.

— Колко пари имашъ?

— Жената потърси въ вътрешния джобъ на палтото си и ка а, че има две банкноти по петъ долара и два долара отдѣлно.

Лифу и Мохау се спогледаха, следъ това Мохау стана и и даде още петъ долара. Но Ченма отказа да вземе пари, които не била изработила.

— Нѣма да те държимъ насила, — каза Лифу; — но ти знаешъ, че си винаги добре дошла въ тоя домъ. Идвай да ноцувашъ тукъ винаги, когато пожелаешъ. А ако намъришъ сина си — доведи го на работа у насъ.

Ченма се сбогува съ тѣхъ и излѣзе, пристъпвайки полека съ стегнатитѣ си нозе. Мохау я изпрати до вратата, като ѝ поръча да се грижи за себе си и да се върне колкото може по-скоро.

Когато Ченма не се върна три ноци, Лифу реши да излѣзе да я потърси. Следъ обѣдъ той отиде въ Южния градъ — единъ кварталъ, който познаваше отлично още отъ детинство. Той почувствува тукъ голѣмината на града и живота на многобройното простолюдие, къмъ което принадлежеше въ действителностъ и отъ което се бѣ отдѣлилъ напоследѣтъ. Обиколи навредъ, докато нозетъ му отказаха да го слушатъ. Обходи всички улици и булеварди, спираше се да гледа какъ децата си играятъ изъ празнитѣ мѣста и си спомни собственото си детинство. Отиде до градската градина, въ Тиенчао, въ театритѣ на открито, въ чайнитѣ, въ градинитѣ, гдето гъмжеше отъ народъ — старци, довели внуцитѣ си, майки, които кърмятъ децата си, като се разхождагъ, добре облѣчени младежи и девойки, но главно хора отъ нисшитѣ слоеве на обществото, въ всички оттенѣци на синия цвѣтъ; и навредъ войници въ сива униформа. Търсенето изглеждаше напраздно и той седна да си почине въ една добре позната чайна, гдето заговори съ келнеря и запита.

просто отъ нѣмане какво друго да каже, дали не е виждалъ една въ растна жена, дошла да търси сина си.

— Искате да кажете онази, лудата ли? — отвърна келнерътъ. — Често минава насамъ и спира младежитѣ по улицата.

— Тя не е луда. Търси сина си.

— Не е луда ли? Изгубила сина си въ войската още по време на манджурцитѣ и продължава да го търси! Все едно да търси игла въ океанъ. Ако е живъ, може да е въ Тиенцинъ, Шанхай, Кантонъ или Шечуенъ. Има ли разумъ въ търсенето ѝ? — Келнерътъ метна кърпата презъ рамо съ жеста на човѣкъ, който смѣта разговора за приключение, съ леко задоволство и добро настроение.

Лифу плати чая си, качи се на една носилка и се върна у дома си.

— Не можахъ да я намъря, разбира се, — каза той кратко на Мохау.

Изчезването на Ченма разстрои дълбоко Лифу, при все че тя му бѣ прислужвала само едно лѣто. Образътъ ѝ остана въ паметта му и го караше да мисли непрестанно за войната, за нейното влияние надъ сждбитѣ на майки, съпрузи и сипове.

Следъ нѣколко седмици, когато Мохау седѣше съ работната си кошничка въ хладната стѣнка на северния прозорець, а Лифу си почиваше въ леглото, заедно съ сина си, заспалъ до него, Мохау каза неочаквано:

— Чудя се, где ли е сега.

— Кой? — Невъзможно бѣ да се разбере отъ думитѣ на Мохау за кого говори — за нея или за него.

— Ченма. Дали е изчезнала наистина?

— Мисля да дамъ обявление въ вестницитѣ.

— Защо не напишешъ разказъ за нея?

— Ето! Ето! — извика Лифу и скочи така бързо отъ леглото, щото детето се разплака.

— Ето! Ето че го събуди! — смѣрна го Мохау, като отиде да приспи отново сина си.

— Нали знаещъ, че не съмъ писалъ никога разказъ...

Мохау вдигна пръстъ, за да му даде знакъ да говори по-тихо, и Лифу продължи шепнешкомъ:

— Не съмъ писалъ никога разказъ, но сега ще напиша. Ще оставя истинското ѝ име, заедно съ името на селото и на сина ѝ. Кой знае пъкъ, дали, ако е живъ, синътъ нѣма да прочете тоя разказъ; ако знае да чете, разбира се.

— Това е действителенъ разказъ, а съ твоето перо... — каза Мохау, и млъкна веднага, чувствайки съ женствения си усѣтъ, че не би трѣбвало да каже това. Перото, както и езикътъ, бѣше опасно оръжие, което можеше да нарани собственика си.

— Ще се постарая да го напиша добре, като дань, която отдавамъ на една достойна майка. Ще го нарека „Майката“. — Той се позамисли и продължи: — Но дали да го напиша на говоримъ езикъ? Знаещъ, че не съмъ писалъ никога.

— Разбира се, — каза Мохау. — Разказитѣ се пишатъ винаги на говоримия езикъ. Само че не на чудноватия съвремененъ жаргонъ, смѣтанъ отъ новитѣ писатели за народенъ езикъ.

Лифу бѣ писалъ само есета на класическия китайски езикъ, така че писането на говоримия бѣше нѣщо съвсемъ мжчно за него. Той работи непрекъснато надъ разказа си цѣли два дни въ това горещо лѣто. Мохау го гледаше учудено какъ пише и погледътъ ѝ минаваше непрестанно отъ четчицата за писане къмъ оставения на другата маса микроскопъ, съ който Лифу работѣше, отъ като бѣ пристигналъ. Тя чувствуваше, че работенето съ микроби бѣше по-безопасно, отколкото работенето съ думи. Съзираще промѣна въ израза на лицето му, растяща раздразнителностъ и крайно нервно напрежение. А следъ като бѣ гледалъ цѣлъ часъ въ микроскопа, той вдигаше глава съвършено спокоенъ, само че малко тженъ и уморенъ.

Мохау се приближаваше къмъ масата му и прочиташе написаното, като предлагаше нѣкои поправки.

— Ченма не говорѣше така, — забеляваше тя, при което той поправяше израза и продължаваше да работи.

Щомъ свърши разказа, той го изпрати на единъ пекински вестникъ. Разказътъ бѣ напечатанъ въ литературното приложение на вестника и предизвика голѣмо вълнение. Революционнитѣ критици го отбелязаха като пръвъ успѣхъ на „демократическата литература“, а по-старитѣ го смѣгнаха за трогателна дань къмъ майчината любовъ и поука за синовна привързаностъ. Единъ професоръ написа статия, изгѣквайки разказа като образецъ на „антивоенна литература“, заедно съ нѣкои поеми отъ времето на династията Тангъ, и предложи собствено претворяване въ стихове, по подобие стиховетѣ на По Чуй и Ту Фу, писани въ „преди Тангова форма“.

— Защо не могатъ да разбератъ, че това не е моя творба и не престанатъ да я разглеждатъ като литература! — извика Лифу. — Всички говорятъ за тоя разказъ. Като че той не е нѣщо действително, като че Ченма не е жива и досега може би. Не може ли да се промѣни това?

Всѣщностъ, образътъ на младежа, когото Лифу не бѣ виждалъ никога, бѣше плодъ на въображението му, както бѣха и отношенията между майката и сина. Той бѣ описалъ сжщо много живо и незабравимо отвлеченето на сина отъ отряда за насилствено събиране войници. Предалъ бѣ въ нѣколко кратки израза мислитѣ на осирогѣлата майка, седнала да чака сина си предъ вратата на селския си домъ въ всѣко време на годината. Тя именно четири картини отъ различнитѣ годишни времена професорътъ бѣ предалъ въ пламенни стихове:

Пролѣтътъ цвѣтна отново въ родното ѝ село,
А тя продължаваше да шие при кжщния си прагъ.
Цвѣтътъ се превърна въ узрѣлъ плодъ,
И тя все гледаше къмъ кръгозора.
Но синътъ ѝ не дойде.
Есеннитѣ листа покриха бедната колиба.
И настѣгнаха по глинениа полъ.

Сънката на зимното слънце се плъзна тръпно по стенитѣ, Тя приготви предъ нова година трапеза за двама... Но синътъ ѝ не дойде.

— Тия стихове сж безсмислица! — каза Лифу.

Въ края на разказа си Лифу бѣ прелалъ собствениѣ си размишления презъ време на разходката изъ Тиенчао. Той бѣ видѣлъ не единъ, а хиляди войници, синове изгргнати отъ бащиния домъ, тръгнаха да грабнатъ нѣкоя преходна радостъ. Нима не бѣха всички съ една и сжца съдба? Всѣкаква самоличностъ се губѣше въ тая безкрайна тълпа. Да би могла майката на Ченъ Санъ да види, че нейнияѣ синъ е само единъ отъ милионитѣ войници, които войната отнема отъ тѣхнитѣ майки!

„Но майката на Ченъ не можеше да види това и продължи пакъ си, и изчезна...“

Муланъ смѣташе, че горчивото разсждение на края би трѣбвало да бжде смекчено. Но името на Лифу като писателъ се наложи. Редактори на списания идваха да му искатъ статии и разкази, като мислѣха, че той ще може да измисли пакъ такъвъ хубавъ разказъ.

Научнитѣ занимания на Лифу пострадаха отъ това. Той получи катедра по биология въ Пекингския университетъ, но бѣ увлѣченъ неизбѣжно въ единъ писателски кръжокъ и почна да пише статии, които донасяха за Мохау много безсънни нощи.

*

Тия дни все пакъ бѣха щастливи за семейство Яо. Въ двореца се събираше весело общество отъ роднини и приятели, между тѣхъ и младежи, които се интересуваха отъ литература и се смѣтаха за хора на съвременността. Тѣ разговаряха за текущитѣ събития и за отдѣлнитѣ писателски групи, които шумѣха толкова много за новата литература.

Сестритѣ Яо бѣха сега много известни въ Пекингъ, гдето ги наричаха „четиритѣ красавици“ или Шешанъ чуанъ — по назова на една драматическа тетралогия

отъ седемнадесетия вѣкъ, представляща четири исторически красавици. Обикновено се подразбираше, че този прѣкоръ се отнася до Коралъ, Муланъ, Мохау и Червенъ Кехлибаръ, при все че нѣкои държаха да включатъ въ това число по-скоро Маня, отколкото Коралъ. Не се знаеше, кой бѣ измислилъ пръвъ тоя прѣкоръ — по всѣка вѣроятностъ това бѣше Паку, току що завърналия се отъ Англия младъ поетъ, изгргалъ като комета на Пекингския литературенъ небосклонъ и господстващъ въ всѣки кръжокъ, гдето се появяваше, съ безкрайната си любезностъ и чуждоземенъ гений. Паку излъчваше жизненостъ и младостъ гдето и да се появи и всѣка срещната отъ него девойка почваше да вѣрва, че е негова избраница и любима. Той уподоби четиримата мже — Лифу, Суня, Афей и себе си — на „четиритѣ маймунски вика“, или Шешенгюанъ, друга драматическа тетралогия, представляща четири самостоятелни истории, една отъ които бѣше Чи Муланъ или Женската магнолия.

Въ този кръжокъ, чиято душа бѣше Муланъ, влизаха мнозина. Презъ пролѣтътъ на 1918 г. тѣ се събираха често въ двореца или устройваха излети до Западнитѣ могили и други мѣста въ предградията, като Великата стена и гробницитѣ на династията Мингъ. Всѣки внасяше по единъ доларъ за тия срещи, които се състояха веднажъ на две-три седмици, при все че нѣмаше опредѣлена програма или редъ за тѣхъ. Коралъ бѣше обикновено касиеръ-уредникъ, а Хуанъ-еръ — секретаръ. Освенъ четиритѣ сстри Яо, включително Червенъ Кехлибаръ, въ кръжока участваха още Маня, Хуанъ-еръ, Айлиентъ и Сутанъ, а по-късно и Тайюнъ, мажката, незаконна сестра на Хуайю. Понѣкога и Кася идваше съ дъщеритѣ си на тия срещи въ прекрасния дворецъ, а по-възрастнитѣ дами — г-жа Ценгъ, г-жа Сунъ, Кася, г-жа Фу и Юа — даваха отдѣлни приеми.

Отъ мжжетѣ идваха Суня, Чайна, Лифу, Паку и Афей, а отъ по-възрастнитѣ мже — г. Яо, г. Фу, ху-дожникътъ Чи и писателътъ Линъ (последнитѣ двама появявани отъ Муланъ): понеже тѣ бѣха свободни люде

и обичаха младежко общество, често идваха да празнуватъ пролѣтнитѣ цвѣта.

Появата на Линъ Чинанъ и Паку въ това общество се нуждае отъ известно обяснение. Защото Линъ бѣше противникъ на новитѣ литературни разбирания, а Паку бѣше близъкъ приятелъ на всички писатели-революционери. Муланъ и Лифу се възхищаваха дълбоко отъ стария ученъ Линъ и отъ поетичния му животъ, а Линъ бѣше искрено поласканъ отъ такава млада и красива поклонница като Муланъ. Докато Паку бѣше съвършено самостоятелна категория, Лифу бѣше индивидуалистъ и бѣ отбѣгвалъ винаги революционнитѣ водачи, защото не можеше да понесе тълпата да му проглушава ушитѣ съ славословия на Ибсенъ, Достоевски и Сенкевичъ. Той се държеше настрана, при все че познаваше всички. Имаше толкова много отдѣлни кръжоци — на френскитѣ възпитаници, на японскитѣ възпитаници, на англо-американскитѣ възпитаници, всѣки съ отдѣлно седмично издание, всѣки много борчески настроенъ и стигащъ до бой съ останалитѣ. Щомъ се повдигне нѣкакъвъ въпросъ въ едно списание, изъ всички останали настѣпваха оживени разисквания по него. Всички бѣха свободолюбиви, напредничави, готови да критикуватъ правителството и стария Китай. Но кръжокътъ, къмъ който приналежеше Паку, състоящъ се главно отъ англо-американски възпитаници, издѣваше есета съ полчертана начетеностъ и поддържаше английската традиция на „разбирателство“ съ правителството на Туанъ. Този кръжокъ бѣ осмиваше отъ враговетѣ му като кръжокъ на английскитѣ „джентлмени“. Тѣхнитѣ академически езикъ, консервативната имъ, съдържа напредничавостъ и склонността имъ да се разбиратъ съ правителството, отдалечаваха отъ тѣхъ Лифу. „Тѣ ще влѣзатъ до единъ въ управлението“, — предсказваше Лифу — и предсказанието му се сбъдна. Тия академически писания и прояви на ученостъ бѣха само сръдство за получаване министерски или висши чиновнически длѣжности. Тѣ доказваха тая си целъ съ стремежа си да смекчатъ, обосноваватъ или обяснятъ дѣлата на управницитѣ, заставайки винаги на гледнито

на управляващата класа, както напиритъръ въ случая съ заемитѣ отъ Япония, единствено сръдство за съществуване на правителството. Лифу предпочиташе да се сблужи съ другъ писателски кръжокъ, чиито членове не бѣха ходили въ чужбина и съ най-голѣмо удоволствие осмиваха тия „джентлмени“.

Паку бѣше другъ. Блестящъ писателъ, но чисто сърдеченъ и довърчивъ като деге, той не можеше да разбере значението на тия многобройни кръжоци и вражди. Той се възхищаваше дори отъ Линъ, когото собствениятъ му кръжокъ осмиваше като отживѣлица. Сприятеляваше се еднакво съ писатели, общественици и млади жени — особено съ хубави и приятни жени.

Женитбата му съ Сутанъ бѣше най-ярко доказателство за това. Разведена и разпиляваща издрѣжката, давана ѝ отъ бившия ѝ съпругъ, Сутанъ бѣше болна отъ туберкулоза. Паку узна, че тя е разочарована, страдаща разведена и реши да внесе утеха въ живота ѝ. Той я посети безъ да се познава съ нея и веднага се влюби въ тая действително красива млада жена. Поетическото му въображение я превъплоти въ нѣкоя отъ древнитѣ нещастни красавици, затворена до животъ въ „леденъ дворецъ“ отъ нѣкоя ревнива императрица. При все че бѣше способенъ да се влюби едновременно въ много хубавички девойки, очаровани отъ бѣлото му и благородно лице, той реши да остане при Сутанъ. Тя бѣ изгубила по-голѣмата частъ отъ паритѣ си въ глупави сдѣлки и бѣ решила сега да отвори складъ за продажба на вжглища, защото ѝ бѣха казали, че това е много изгодна търговия. Паку мислѣше, че тя се шегува, но когато се върна отъ едно пътуване и намѣри, че тя е открила действително магазинъ за продажба на вжглища и брикети, той се почувствува толкова съкрушенъ, што и предложи веднага бракъ, за да снаси тази чуждоземна красавица отъ вжглищния прахъ. Той бѣше толкова развълнуванъ, наисгина, што написа поемата Красавицата и торбитѣ съ вжглища. Покрай Сутанъ именно, Паку се запозна съ Муланъ и семейство Яо.

Чайна изливаше често безъ съпругата си и се присъединяваше весело къмъ тоя кржжокъ. Той се бѣ върналъ преди една година отъ Шанси, защото търсенето на петролъ бѣ останало безрезультатно и петролното дружество се бѣ разгурило. Новитѣ преживявания му бѣха придали по-голяма самоувѣреностъ и спокойствие, така че той пренебрегваше вече открито Суюнъ. Съпрузитѣ бѣха приели мълчаливо, че всѣки ще трѣбва да върви по своя пжть. Уханка присѣтствуваше винаги на приемитѣ въ двореца Яо и, поради настойчивитѣ покани на Муланъ, Чайна бѣ свикналъ да води сърдечни разговори съ нея, а тя, отнасяйки се полушеговито, полусериозно къмъ тия разговори и съзнавайки общата имъ омраза къмъ Суюнъ, не го обезсърдчаваше.

Между девойкитѣ най-хубава бѣше безспорно Червенъ Кехлибаръ; стариятъ Линъ мислѣше за нея толкова, колкото и младиятъ Паку; подъ влияние на ржководството на Линъ, тя започна да изучава сериозно старата китайска поезия. Като живѣеше въ дворецъ, насърдчавана отъ цѣлия кржжокъ, тя почна да пише поеми, напомнящи стила на драмитѣ отъ времето на династията Мингъ, които повлияха и на дарованието на Паку. Майка ѝ не одобряваше тия занимания, защото предполагаша, че девойката страда отъ гърдна болестъ и трѣбваше да изплаща, действително, единъ день веселие съ седемъ-осемъ дни на легло. Но дворецътъ, гоститѣ, а главно Афей — всичко като че съществуваха, за да ѝ създаде едно щастие, което бѣше толкова пълно, щото не можеше да бжде трайно.

Така, около маситѣ, гдето седѣха заедно млади жени и мъже, се слушаха твърде много разговори и шегги за полигика и лююзъ. Господинъ Яо наблюдаваше тия романтични срещи въ двореца съ странна търпливостъ. Последниятъ му дългъ на тоя свѣтъ бѣше да ожени Афей. Той се тревожеше отъ здравето на Червенъ Кехлибаръ и се чудѣше дали тя ще бжде все още съпруга на сина му, когато самъ ще е склопилъ вече

очи. Той не правѣше никаква решителна стѣпка за годежа имъ, нито прѣчеше на тѣхнитѣ отношения. Стариятъ Яо чакаше да види какъ събитията ще се очертаятъ сами по себе си, споредъ предопредѣления си пжть.

ГЛАВА XXXIII

Една поразително красива манджурска девойка, доведена отъ г-жа Юа, бѣ предложила още напролѣтъ да слугува въ двореца на г. Яо. Името ѝ бѣше Паофенъ, тоестъ Рѣдко уханье. Когаго я попитаха где живѣять родителитѣ ѝ, тя помълча и каза колебливо, че живѣять въ Западния градъ. Отъ свѣтливостъ, стѣснителностъ или по други причини, тя изглеждаше таинствена. Госпожа Юа, която я придружаваше, обясни, че девойката била доведена въ магазина ѝ отъ единъ приятель — манжурецъ. Каза сжщо, че Паофенъ е отъ много добро семейство, но била принудена сега да си потърси работа като прислужница.

Паофенъ стоеше предъ г. Яо, Афей и сестритѣ съ наведенъ погледъ, засѣченъ отъ дългитѣ ресници. Облѣчена бѣ наистина като девойка отъ културно манджурско семейство; коситѣ ѝ бѣха прибрани въ дебела черна плитка, както у всички манджурски девойки, сну-сната на леко приведения ѝ грѣбъ; дългата ѝ манджурска роба бѣше модно драпирана, вмѣсто да се спуска право надолу, споредъ старата мода. Обута бѣше съ черни копринени пантофки и стѣпваше удобно, защото нозетѣ ѝ не бѣха стѣгани — споредъ манджурския обичай. Тя бѣше толкова красива, щото всички се очудиха, че иска да слугува. Изглеждаше съвсемъ не на мѣсто тукъ, защото красотата придава особено достоинство и почитъ. Това обстоятелство, както и мълчанието за семейството ѝ, я правѣше двойно по-таинствена. Тя изглеждаше скромна и тиха, обноснитѣ ѝ бѣха много добри. Когато отвори уста, тя загори на литературенъ ман-дарински езикъ така естествено и приятно, както само образованитѣ манджурци могатъ да го говорятъ.

— Не бихъ посмѣяла да излѣза съ такава прислуж-

ница,— прошепна Мохау на Коралъ.—Всички ще я смѣтатъ за дама и, каквато и да е господарката ѝ, ще бжде засѣнчвана отъ нея.

Коралъ цѣкна неволно съ езикъ. Афей гледаше, като че челюститѣ му сж се схванали.

Господинъ Яо премига, като я видѣ, изпитвайки странно недоумение — дали тя не е една отъ ония изкусителки, за които се говори въ таоисткитѣ легенди, изпратена да го прелѣсти на старини. Докато Коралъ и Мохау разговаряха съ г-жа Юа и тая манджурска девойка, въ главата му минаваха хиляди най-различни мисли. Първата бѣше, че Паофенъ може да бжде използувана само като горнична въ жилището. Но въ чий дворъ? Въ неговия ли? За да прислужва нему? Или на Афей, който живѣеше заедно съ него? Или на болната му съпруга? Или на Мохау? Защо родителитѣ на Паофенъ не я омжатъ, когато бѣше явно, че могатъ да ѝ намѣрятъ лесно добъръ съпругъ? Какво целѣше г-жа Юа? Нова хитростъ ли бѣше това отъ нейна страна? Дори ако наистина е принудена да отиде да слугува отъ нужда, Паофенъ изглеждаше отъ ония жени, които създаватъ неизбѣжно неприятности около себе си. Тя бѣше това, което писателитѣ наричатъ „родена въ Небето юву“ — една непречодима дума, означаваща необикновено красива жена, разрушителка на семейства и господарка на сждбинитѣ на мъжетѣ. Господинъ Яо си спомни Тиенъ; ако би билъ живъ, голѣмиятъ му синъ сигурно би се влюбилъ въ тая девойка. Презъ шестдесетѣ години на своя животъ стариятъ Яо не бѣ виждалъ по-прелестна жена отъ тая манжурка. Той си припомни всички хубави девойки, които бѣ любилъ въ бурната си младостъ. Между тѣхъ имаше само една, която би могла да се сравни съ тая — девойката, за която бѣ пожелалъ да се ожени, но не бѣ можалъ. Той се изненада, че и на тая възраст дори хубавитѣ жени могатъ да го интересувать.

Паофенъ разговаряше тихо и сдържано съ Коралъ, като свиваше отвреме-навреме вежди, сакашъ се чувствуваше неудобно въ новото си положение. Единственитѣ

и недостатъкътъ бѣше, че е леко приведена и слаба, но и този недостатъкъ у нея бѣше прекрасенъ.

— Въ тоя дворецъ винаги ще има място за още единъ човѣкъ, — настоя г-жа Юа. — А тази девойка е украса за всѣки домъ.

Стариятъ Яо бѣше така упесенъ въ обѣрканитѣ си мисли и спомени, щото почти не я чу.

— Казвамъ, чичо Яо, че тая девойка ще бже украса за всѣки домъ, гдето би отишла да служи, — повтори г-жа Юа.

— А защо родителитѣ ѝ не я омжжаты? — попита той.

— Защото не е лесно днесъ да се намѣри подходящъ съпругъ между изваднатитѣ манджурски знаменосци. Освенъ това, и нейното семейство не е въ добро положение сега. Иначе не биха изпратили такава дъщеря да печели пари вънъ отъ къщи.

— Тя е наистина прекалено изтънчена, за да може да бже слугиня. Ние не смѣемъ, не можемъ да я вземемъ на работа у насъ, — каза г. Яо, като заекваше странно при всѣка дума.

— Сигурно не говорите сериозно, — каза усмихнато г-жа Юа. — Ако тя не бѣше нѣщо необикновено, щѣхъ ли да си дамъ трудъ да ви я доведе? Знаете, че азъ не съмъ бюро за настаняване безработни. Но азъ ви намѣрихъ тоя манджурски дворецъ. Сбъркахъ ли? Сега ви намѣрихъ тая прекрасна манджурска девойка. Трѣбва само да ми благодарите, че съмъ я довела. Кой другъ има вашето щастие, чичо Яо? Колкото по това, че била прекалено изтънчена за вашия домъ — простете ми, но казвате глупостъ. Вѣрно е, че тя би била прекъсено изтънчена за нѣкоя проста къща и родителитѣ ѝ сигурно не биха се съгласили да я дадатъ тамъ; но когато узнаха, че азъ ще я доведе да работи въ вашата градина, бѣха много доволни. Трѣбва да се признае, че по времето на манджурската династия сигурно биха я взели въ двореца. — Тя се обѣрна къмъ девойката и добави: — Ще видите, Паофенъ, че тукъ се живѣе

като въ сѣщински дворецъ, а господарьтъ ѝ дъщеритѣ му сж прекрасни хора.

Господинъ Яо се показа много по-нерешителенъ при приемането на тая манджурка, отколкото при покупката на манджурския дворецъ. Дворецътъ си бѣше само дворецъ, а една красива девойка е обременено съ тежки последици сжщество. Едно хубаво женско лице е ставало причина за провалата на много царства.

Но всички жени бѣха възхитени отъ Паофенъ и настояваха да я задържаты, така че и г. Яо се съгласи най-после.

Червенъ Кехлибаръ бѣше на легло и шомъ чу отъ Мохау и майка си за необикновената красота на новодошлата, поиска да я види. Паофенъ дойде и ѝ направи дълбокъ реверансъ, споредъ изискванията на манджурския етикетъ. Червенъ Кехлибаръ я разпита за родителитѣ ѝ, поиска да узнае грамотна ли е и дори се пошегува съ нея:

— Защо такава красива девойка като тебе не се омжи, а отива да работи?

— Благодаря за тия толкова незаслужени похвали, — отговори Паофенъ на своя изященъ мандарински езикъ. — Но, мейфаце, не всѣки може да има вашето щастие, млада господарке. — Мейфаце бѣше обичаенъ фаталистки изразъ, който значи „има какво да се прави“.

Когато Паофенъ излъзе, Червенъ Кехлибаръ побърза да прогони мимолѣтното чувство на ревнивостъ къмъ тая девойка, която бѣше несъмнено по-красива отъ нея. „Азъ съмъ все пакъ млада господарка, а тя е прислужница“, помисли Червенъ Кехлибаръ, безъ да може сама да разбере, защо иска да се увѣри въ любовта на Афеи.

Подозренията на г. Яо за тайнитѣ полбуди на г-жа Юа се разпрѣснаха твърде скоро. Колкото невѣроятнo и да изглеждаше, Паофенъ се преоблѣче веднага въ работна рокля и почна да се занимава смиренно и покорно съ работата си, като се стремѣше да угоди всѣкому, да не оскърби никого и изпълняваше всичко, което ѝ се заповѣда, сновейки безшумно съ мекитѣ си обувки между

кухията и стаята на господарката. Тя работеше, наистина, като обикновена слугиня.

Назначаването на тая нова слугиня бѣше такова събитие, щото Коралъ телефонира веднага на Муланъ, която дойде още следъ обѣдъ съ Уханка и отиде право въ стаята на майка си. Новата прислужница ѝ бѣ представена отъ Коралъ съ думитѣ:

— Това е втората дъщеря на семейството.

— Какъ ти е името? — попита Муланъ.

— Паофенъ.

— Вие, манджурцитѣ, много обичате думата Пао, — забеляза Муланъ.

— Не е точно така. — възрази Паофенъ. — Паою и Паоца сж китайски имена. А сега при новия републикански строй и петтѣ отдѣлни народности сме обединени и нѣма вече никаква разлика между китайци и манджурци, нали, млада господарке?

Муланъ се смая. Паофенъ говореше не само литературния китайски, съ изрази, като „обединени петъ народности“, но загатваше и за мнения, изказани въ Блѣна въ червената стая.

— Чела ли си Блѣна въ червената стая? — попита Муланъ.

— Кой не го е челъ? — отвърна съ лека усмивка Паофенъ. — Вие, жителитѣ на тоя дворецъ, не само сте го чели, но и го преживѣвате. — Тя се поправи изведенъжъ: — Простете ми за откровеността, млада господарке.

Паофенъ не можеше да разбере, защо — още щомъ видѣ Муланъ, — помисли, че може да разговаря съ нея като съ равна.

— Ти си грамотна, значи?

— Едва зная чи и ву, и нищо друго.

Муланъ разбра, че девойката говори така само отъ скромность. Ако нѣкой може да употреби израза „едва зная чи и ву“, това значи, че знае премного.

— Както знаете, — продължи Паофенъ, — ние, манджурцитѣ, не се занимавахме съ нищо. Младешитѣ се учеха да яздатъ, да стрелятъ и да отглеждатъ соколи и девойкитѣ бѣха свикнали да ядатъ семки отъ тълпешъ

да играятъ карти и да разговарятъ. И неграмотнитѣ между тѣхъ научаваха твърде много отъ театъра и безкрайнитѣ разговори. Тѣ се превръщаха въ учени чрезъ тая непрестанна бѣбривость.

Муланъ бѣше очарована и си каза, че не е срѣщала досега друга девойка — съ изключение на Маня — така мила, като Паофенъ; само че Паофенъ бѣше много по-културна отъ Маня. Но и Муланъ почувствува, че тукъ има нѣкаква тайна. Изглеждаше невѣроятно такава девойка да стане проста слугиня.

По-късно, следъ по-продължителенъ разговоръ съ Паофенъ, Муланъ откри, че девойката познава класическата поезия. Тя си спомни Афей. Спомни си внезапно и предсказанието на Червенъ Кехлибаръ при гроба на бога на женитбитѣ, което гласеше:

Уханието отминава и всичко е пустота!
А Паофенъ значеше Рѣдко ухание.

*

Муланъ идваше да разговаря често съ Паофенъ. Личеше, че девойката е познавала много добре манджурското общество, а Муланъ обичаше да слуша за манджурския домашенъ животъ и обичаи. Но много често Паофенъ млъкваше внезапно посрѣдъ разговора, а това бѣше още по-странно.

Муланъ се радваше толкова много на присъствието на Паофенъ, щото каза на баща си, че Уханка е болна и го помоли да пусне Паофенъ за временна помощница у дома ѝ. Самага Паофенъ обаче, при все че обичаше Муланъ, като че се колебаеше да отиде. Но трѣбваше да отиде, разбира се, щомъ ѝ заповѣдатъ.

Тогавя се случи нѣщо странно. Афей бѣ почналъ да отива много по-често при майка си. Сега, презъ времето, докато Паофенъ бѣше у Муланъ, той почна да ходи у сестра си. Тя почувствува опасността и му каза открито да не се сприятелява много съ новата прислужница.

— Ти си почти сгоденъ за Четвъртата сестра, както знаешъ, — каза тя на братъ си.

Паофенъ ме интересува на сжщото основание, въ

което интересува и тебе, — каза Афей, като искаше да се оправдае.

— Но ти си момче, — настоя Муланъ.

Когато Уханка оздравѣ, Муланъ поиска да задържи още Паофент, но девойката отказа.

— Вие бѣхте много любезна, — каза тя, — но не мога да остана, при все че бихъ желала да ви слугувамъ до животъ.

— Защо да не можешъ да останешъ? Ще бждемъ толкова добри приятелки.

— Не мога.

Поведението на Паофентъ бѣше необяснимо за Муланъ. Дали се бѣше влюбила въ Афей?

— Братъ ми е сгоденъ за братовчедка ни, както знаешъ, — каза тя.

Паофентъ разбра веднага загатването и стана веднага много сериозна.

— Грѣшите, млада господарке. Азъ съмъ дошла да работя само като слугиня. Нѣмамъ никакви стремежи за обществено издигане.

— Защо не искашъ да останешъ при мене тогава?

— Не мога, — повтори тя. Муланъ не можеше да я разбере.

И така, следъ нѣколко дни Паофентъ се върна при г-жа Яо; Муланъ отиде заедно съ нея и, следъ като я остави при майка си, отиде въ двора на Мохау, който се намираще непосредствено въ дѣсно. Муланъ каза на сестра си за странното настояване на Паофентъ да се върне въ двореца, както и забелязания необикновенъ интересъ на Афей къмъ новата прислужница.

— Забелязала ли си нѣщо странно тукъ? — попита Муланъ.

— Нищо особено, — отвърна Мохау. — Възможно е да отива по-често при майка ни. Това е напълно естествено. Младешитѣ обичатъ хубавитѣ девойки. Но Паофентъ изглежда почтена девойка и го държи настрана отъ себе си. Не е нѣкоя интригантка.

— А Червенъ Кехлибаръ?

— Тя е повечето време на легло. Афей отива и

при нея. Но на тѣхната възраст това е доста неудобно. Той може да влѣзе при нея, само ако не е сама.

— Не смѣгаешъ ли, че е време вече да ги сгодятъ? — попита Муланъ. — Това ще уреди всичко и Червенъ Кехлибаръ сигурно ще се почувствува по-добре. Трѣбва да поговоримъ съ тате.

Дветѣ сестри отидоха въ двора на Червенъ Кехлибаръ. Тя бѣ много отслабнала напоследъкъ; дребното ѝ лице, доскоро закръглено, изглеждаше сега още по-дребно, коститѣ на ржцѣ ѝ личаха подъ кожата. Муланъ се разтревожи, но не каза нищо, отъ страхъ да не засили страховетѣ на Червенъ Кехлибаръ.

Докато Медентъ Храстъ я подкрепише да седне и нареждаше възглавницитѣ задъ гърба ѝ, Червенъ Кехлибаръ каза:

— Много е мило, че дойде, Втора сестро. Трѣбва да идвашъ по-често, защото нѣма да имашъ още много време възможностъ да виждашъ малката си сестра. — Очитѣ ѝ се напълниха съ сълзи и тя взе кърпичка да ги изтрие.

— Говоришъ глупости, — каза Муланъ. — Тѣкмо казвахъ на Третата сестра, че трѣбва да се съберемъ скоро на сватбеното ти угощение.

— Ако здравето ми не се подобри, какъвъ смисълъ би имало това? Какво удоволствие би било за младоженецъ да види брачната си сгая пълна съ лѣкарства?

— Но тогава ще има кой да се грижи по-добре за тебе, да ти прислужва и да мете пода, — каза шеговито Муланъ.

— Имашъ болна предъ себе си, Втора сестро, а пролѣжавашъ да ѝ се надсмивашъ, — каза усмихнато Червенъ Кехлибаръ. Тя добавяше обикновено: „Почакай да оздравѣя, и тогава ще си уредимъ смѣткитѣ“, но сега не добави нищо.

Въ душата си тя бѣше благодарна на Муланъ и смѣташе, че тя я разбира по-добре отъ всички други, защото разбира какво е любовъ, както братовчедка ѝ бѣ отгатнала при пжтуването до Ханкоу.

На масата, до стѣклата съ лѣкарства, имаше нѣ-

колко листчета хартия съ красиви, ситни букви по тѣхъ. Когато Муланъ ги погледна, Червенъ Кехлибаръ направи бързо усилие да ги прибере.

— Не ги чети! — извика тя.

Но харгията бѣше далеко отъ нея и Муланъ я бѣше взела вече. Като държеше смачканата харгия задъ гърба си, тя попита:

— Какво е писано тамъ?

— Само две поеми, — каза Червенъ Кехлибаръ. — Но ще ме е ядъ, ако ги прочетешъ.

— Искамъ да видя догде си стигнала въ стихотворството.

— Младата господарка ги писа снощи на лампа, — обади се Меденъ Храстъ; — помжчихъ се да я убедя да не се изтощава, но тя не искаше и да ме чуе.

Муланъ не можа да сдържи любопитството си и каза:

— Остави ме да ги прочета, моля ти се. Между насъ нѣма тайни, нали? — И почна да чете. Червенъ Кехлибаръ се изчерви и отвърна глава. Моху стана, за да може сжщо да прочете написаното.

По мигъ бѣха, наистина, две. Първата бѣше за разпилѣнитѣ коси, а втората бѣше „Домашни размишления“, — съ споменъ отъ патуването до Ханкоу.

— Много сж хубави, — каза Муланъ.

— Азъ пъкъ ще ти кажа, сестро, — каза Моху, — че е по-добре да не пишешъ стихове. Писането стихове не е добро за здравето ти. Но ти нѣма да ме послушашъ.

— Това не е поезия, — каза Червенъ Кехлибаръ. — Просто чувствувахъ, че трѣбва да кажа нѣщо и го казахъ. Това бѣ само разговоръ съ харгията, когато човѣкъ е свършено самъ и нѣма съ кого да поговори.

— Ти не би мислила поетично, ако не би писала стихове, — каза Моху. — Поезията е срѣдство за изразяване чувствата; само че колкото повече ги изразявашъ, толкова повече и чувствата се засилватъ.

— Моху има право, — каза Муланъ. — Ако живѣехме въ старитѣ врмена, би трѣбвало да те пона-

ялѣскамъ, като по-голяма сестра. Но сега е съвсемъ друго — и азъ бихъ могла да напиша такива стихове. На-доорото лѣкарство противъ писането такива „домашни размишления“ и „съжаления“ е все пакъ да се омжжешъ. Тогава ще пишешъ съвсемъ други стихове.

Червенъ Кехлибаръ бѣше поруменѣла като праскова и тя почна да се оправдава съ думитѣ:

— Азъ не мислѣхъ да пиша стихове, всщностъ, нито „домашни“ или каквито и да било „съжаления“. Просто видѣхъ разпилѣнитѣ си коси на възглавницата и почнахъ да пиша, при което несъзнателно се увлѣкохъ и забравихъ. Трѣбва да помоля сестритѣ за прошка.

Въ гласа ѝ имаше свършено нова нотка. Болестта ли или любовта я правѣше по-нѣжна и покорна? Или съзнанието за зависимостта отъ Муланъ по тоя сърдеченъ въпросъ?

Когато излѣвоха, Муланъ каза на Моху:

— Забеляза ли промѣната у нея? Обикновено тя настояваше да надделѣе въ всѣки споръ. А сега е свършено друга.

Въ сжщото време чуха Меденъ Храстъ, която казваше тихо:

— Искамъ да ви кажа нѣщо, млади господарки!

— Какво има? — попитаха тревожно сестритѣ, като се спрѣха веднага.

— Ето що, — започна Меденъ Храстъ. — Азъ се грижа день и нощъ за господарката си и я познавамъ по-добре отъ всѣки другъ въ тоя домъ. Тя не сии дооре и изгуби напълно охотата си. Вториятъ младъ господаръ идва с-га много по-рѣдко да я посещава, защото и двамата порастнаха вече. А когато дойде онзи день, тя го поухапа доста мило. Както знаете, моята господарка има хавливъ езикъ. Тя му каза, че водата въ планинитѣ била бистра, а въ долинитѣ — мътна. Не зная какво искаше да каже съ това, но изглежда, че то се отнасяше до новата прислужница — манджурката. Афей се изчерви цѣлъ и си отиде много недоволенъ. Тамъ бѣше ѝ майка ѝ, но това нѣмаше никакво значение за младата господарка... Следъ това тя плака толкова много, щото

трѣбваше да ѝ дамъ петъ-шестъ кърпички. Вечерта си легна безъ да хапне, въпрѣки всичкитѣ ми увещания. Нали знаете чувствителността ѝ. . . Та искахъ да ви кажа да помолите братъ си да бѣде по-внимателенъ къмъ нея, докато е болна. . . . Иначе състоянието ѝ може да се влоши. . . . Тя хапва само половинъ чинийка оризъ на едно ядене — само докосне храната и казва, че се е наяла. . . . Моля ви се, спасете живота на младата господарка.

Меденъ Храстъ се бѣ просълзила. Моху ѝ каза да си отиде и добави:

— Кажи внимателно и безъ особено вълнение на младата си господарка, че отиваме да говоримъ съ баща ни за годежа.

Сестритѣ намѣриха баща си въ Залата за самоизучаване и Муланъ заговори веднага за годежа на Афей.

— Четвъртата сестра не е добре, както знаешъ. — каза тя, — и азъ мисля, че е време вече да ги сгодимъ.

Стариятъ Яо мълчеше, замисленъ, съ унесенъ погледъ. Дъщеритѣ му го гледаха безъ да смѣятъ да продължатъ. Най-послед той каза:

— Пакъ ти е хрумнало за цунгши. Но това не помогна въ случая съ Пинга и Маня, нали? . . . Да почакаме малко, докато състоянието ѝ се подобри.

— Сестра Червенъ Кехлибаръ може да се поправи по-скоро, ако ги сгодишъ, — каза Муланъ.

— По-добре ще е да почакаме малко, — повтори разсѣяно бащата. — Щомъ стане по-добре, ще ги сгодишъ.

Сестритѣ бѣха смаяни. Когато се прибираха въ двора на Моху, тѣ решиха да дадатъ надежда на Червенъ Кехлибаръ. Затова, щомъ Муланъ си отиде, Моху повика Меденъ Храстъ и ѝ каза:

— Това, което ще ти кажа, не е много леко за изпълнение. Но ти, като постоянна нейна прислужница, можешъ да ѝ кажешъ ужъ случайно, че си дочула за съгласието на господаря да се обяви годежъ, щомъ господарката ти се поправи малко; постарай се да я убедишъ също, че братъ ми е вече голѣмъ и не може да

я посещавана често, докато тя е на легло; затова да не се тревожи, ако той не отива всѣки лень.

Моху почна да казва често на Червенъ Кехлибаръ, че Афей пита за нея и болната почна да се храни по-добре. Това ставаше презъ лѣтото; почна да се говори, че наесень, по всѣка вѣроятностъ, ще се състои годежа на Червенъ Кехлибаръ и Афей. Така мислѣше поне Червенъ Кехлибаръ.

*

Паофенъ бѣше много добра прислужница. Тя напускаше много рѣдко стаята на г-жа Яо, съ изключение на дни, когато бѣше свободна и отиваше да види родителитѣ си. Тя бѣ свикнала да чете мислитѣ и да отгатва желанията на г-жа Яо. Така че, г-жа Яо бѣше много доволна отъ нея и я обикна. Афей идваше често въ стаята на майка си и, понеже старата не можеше да говори, младиятъ господаръ разговаряше често съ прислужницата, а майката ги наблюдаваше съ заловолство, защото изглеждаше, че ѝ е приятно да ги слуша. Когато Афей ставаше да си отиде, майката му правѣше знакъ да остане. У Афей имаше нѣщо отъ характера на Тиенъ; и той бѣше много внимателенъ къмъ младитѣ и хубави девойки. Той предлагаше твърде често да направи нѣкоя дребна услуга на Паофенъ — да изтрие нѣкоя чиния или чапа, да донесе кибритъ. Единъ денъ Меденъ Храстъ ги видѣ какъ се борятъ и смѣятъ за единъ поднось съ чаши за чай, но не каза никому видѣното.

Наесень Червенъ Кехлибаръ бѣше вече доста добре и можеше да излиза да се порахоли изъ градината. Единъ день тя отиде следъ вечеря отъ езерото, въ Залата за самоизучаване, за да види какво прави Афей. Като намѣри свако си самъ, тя го поздрави и излѣзе да продължи разходката си, разочарована и самотна.

Докато се разоходеше безцелно подъ високитѣ дървета, тя върна неочаквано Афей, направенъ недалече, до северозападния жгълъ на Чунгминтангъ и загледавъ навѣкжде. Тя се спрѣ да го види, но той изчезна скоро задъ постройката.

Подбудена отъ любопитството си, тя тръгна по сѣнчестата пжтечка и заобиколи жгъла на северната стена. Тукъ имаше постанъ съ почти дворъ, гдето бѣха наредени саксии съ цвѣта, а стотина стѣпки по-нататѣкъ бѣше топлинникътъ съ стотици празни саксии, наредени предъ него. Наблизо бѣше застанала Паофенъ, която разговаряше оживено съ Афей. Никой другъ не се виждаше наоколо. Червенъ Кехлибаръ се скри задъ единъ храстъ и видѣ, че Паофенъ иска да си отиде, а Афей се опитва да я задържи. Счедъ това Паофенъ остана, а Афей се огдалечи самъ. Червенъ Кехлибаръ побърза да се скрие, защото се страхуваше да не я видятъ, че ги е следила, и защото не искаше да срещне ни единъ отъ тѣхъ. Тя тръгна неувѣрено по пжтечката, която се разклоняваше къмъ западъ, къмъ павилиона на домоуправителя. Сълзи замгляваха погледа ѝ, така че тя на нѣколко пжти се препъна. Минало бѣ доста време, откакто бѣ влѣзла въ павилиона, преди да разбере где е. Като се досѣти, че ако мине покрай Залата за самозучаване, може да я видятъ съ подути очи или да срещне Афей, тя почака малко, следъ това се върна по сѣнчестата пжтечка къмъ своя дворъ.

Афей бѣ видѣлъ, наистина, че Паофенъ се разхожда сама предъ топлинника. Поглеждайки по-внимателно, той се бѣ изненадалъ отъ държането ѝ. Тя бѣше съвсемъ сама, като не поглеждала цвѣтата, а се движеше съ отмѣрени стѣпки назадъ-напредъ около опредѣлена точка въ срѣдата. Тя минаваше четири-петъ стѣпки, после се сираше и разглеждаше внимателно прѣстѣта, сложила прѣстѣ на устни, като че бѣ дълбоко замислена или разговаряше на себе си, следъ това се връщаше пакъ къмъ изходната точка на движението си. Изглеждала, че брой стѣпките си, изминати въ една или друга посока. Афей бѣше толкова оуденъ отъ това, щото отиде нататѣкъ и я повика, щомъ се приближи къмъ нея. Паофенъ погледна изненадано, видѣ го на тридесетина стѣпки отъ себе си и се усмихна.

— Исплашихъ ли те? Какво правишъ тукъ? — попита Афей, като се приближаваше.

— Гледамъ цвѣтата, — каза Паофенъ.

— Само че тукъ нѣма никакви цвѣта. Цвѣтата сж вжтре, а ти не гледаше нататѣкъ.

— Отгдето знаете?

— Видѣхъ те отдалеко.

Като разбра, че е била наблюдавана, Паофенъ каза:

— Търсѣхъ една игла за коса. — После побърза да добави: — Защо сте дошли насамъ? Азъ искахъ само да се поразходя малко, следъ като се грижихъ цѣль денъ за майка ви.

— И азъ излѣзохъ да се поразходя, — каза Афей. — Но защо се тревожишъ толкова за една игла за коса! Мога ли да ти помогна?

— Не се безпокойте, — каза Паофенъ и си тръгна. Но Афей се опита да я спре.

— Никого не съмъ ималъ случай да поговоря съ тебе насаме, Паофенъ. Слушай, мей мей. . .

Паофенъ го погледна остро и каза:

— Дръжете се достойно! Какво ще кажатъ хората, ако ни видятъ?

Понеже той настояваше на своето, тя каза:

— Ще ви бжда много признателна, ако си отидете и ме оставите сама!

Тогава Афей се подчини и си отиде; нито той, нито тя знаеха, че нѣкой ги е видѣлъ.

Когато Афей се прибра въ стаята си, г. Яо му каза, че Червенъ Кехлибаръ идвала на гости.

— Трѣбва да отидешъ да я видишъ, — каза бащата.

Афей отиде въ двора на Червенъ Кехлибаръ, но тя отказа да го приеме. Меденъ Храстъ излѣзе да му съобщи, че младата господарка е много уморена и не може да я безпокоятъ.

— Кажй ѝ, че съмъ дошелъ, щомъ увнахъ за посещенияето ѝ, — каза Афей.

Той си тръгна натъженъ, оуденъ отъ това отхвърляне и отъ дветѣ девойки; защото обичаше едната и се възхищаваше отъ другата.

— Защо ли нма и момичета по свѣта? Тѣ сж най-

неразбираеми създания*, почна да разсъждава той. Баща му видѣ, че е разочаровагъ, но не каза нищо.

Афей не каза никому, че е видѣлъ Паофенъ при топлинника, отчасти защото не подозираше защо е отишла тамъ, отчасти затова, че не смѣеше да признае тази случайна среща насаме. Само се надѣваше, че тя ще излѣзе пакъ и ще се срещнатъ на сжщото мѣсто.

*

На следния день Меденъ Храстъ отиде при Мохаяу.

— Трета млада господарке, трѣбва да дойдете и да поговорите съ моята господарка. Снощи тя излѣзе да се поразходи следъ вечеря и се върна съ подути очи. Наскоро следъ това дойде младиятъ господарь, но тя отказа да го приеме. Питахъ я какво се е случило, но тя не иска да ми отговори. Трѣбва да сж се карали пакъ, защото, следъ като полежа около половинъ часъ, тя ми каза да отворя едно чекмедже и да ѝ дамъ книжката съ стихове; после поиска да ѝ донеса и медния мангалъ; щомъ ѝ го донесохъ, тя хвърли книжката въ него, драсна единъ кибритъ и я изгори. Следъ това легна пакъ и се разплака. Какво бихъ могла да ѝ кажа, Трета господарке? Само страдахъ, като я гледахъ да плаче. Тази сутринъ тя се събуди рано и почна да кашли. Когато погледнахъ храчкитъ, видѣхъ струя алена кръвъ. Повикахъ майка ѝ; тя дойде заедно съ бащата, който отиде веднага да вземе нѣкакво лѣкарство. Но каква полза има изобщо отъ лѣкарствата? Азъ не можахъ да кажа нищо на родителитъ ѝ за случката отъ вечерята. Всичко е отъ Вгория младъ господарь. Младежитъ сж толкова непостоянни... Азъ го мразя!

— Ти се самоабравяшъ! — каза Мохаяу на девойката, която говореше съ такова увлѣчение. — Отгде знаешъ, че Афей е виновенъ за сганалото снощи?

— Извинете ме, млада господарке. Но и вие знаете, че казвамъ истината. Всичко е отъ тази нова прислужница — манджурката.

— Азъ ценя много върността ти къмъ твоята господарка. Но какво може да сторимъ, споредъ тебъ? — попита Мохаяу.

— Това нѣщо мога да кажа само на васъ, сестригъ. Не можете ли да поговорите съ стария господарь да се ускори годежа?

Новината, че Червенъ Кехлибаръ е имала кръвохракъ, предизвика голѣмо вълнение въ цѣлата къща и всички се изредиха да я посетятъ; дойде и старата г-жа Яо, подкрепяна отъ Паофенъ. Всички погледи бѣха втрънчени въ Афей и Червенъ Кехлибаръ. Само Меденъ Храстъ, застанала до леглото на младата си господарка, гледаше Афей и Паофенъ съ враждебенъ погледъ. Въ присѣдствието на възрастнитъ Афей не можеше да бжде много нѣженъ къмъ Червенъ Кехлибаръ и не говореше много.

Червенъ Кехлибаръ благодари на гоститъ за любезността имъ, каза, че съжалява много за тревогитъ, които е създала на всички, особено на болната си леля; родителитъ ѝ поблагодариха сжщо на г-жа Яо и побързаха да я изпратятъ. Когато старитъ станаха да си вървятъ, Меденъ Храстъ започна неочаквано:

— Благодаря ви, ла о е и тай тай, че дойдохте...

Но преди да може да продължи, гърлото ѝ се схвана, очитъ ѝ се просълзиха и тя се разплака; следъ това каза презъ сълзи нѣщо неразбрано — че е вече есенъ, после мълкна и най-сетне завърши съ добре познатата пословица, че всички земни блага не могатъ да се сравнятъ съ изпълнението на едно сърдечно желание.

Стариятъ Яо бѣ дълбоко трогнатъ отъ тая необикновена привързаностъ и болка на девойката, която изказваше много повече отъ красноречивитъ настоявания на дъщеритъ му. Затова, каза на излизане:

— Ще изпълня сърдечното желание на всички ви. Меденъ Храстъ се усмихна презъ сълзи и ги изпрати до вратата.

*

Три дни по-късно, въ градината имаше приемъ. Пачу го бѣ уредилъ въ чѣстъ на една млада американка, нѣкоя си мисъ Донею, която искаше да посети двореца и градината на г. Яо и да се срещне съ стария г. Ку. Мисъ Донею бѣше студентка по архитектура и донегде

художница. Тя бѣ дошла въ Пекингъ презъ своето околосвѣтско пътешествие и бѣ останала тукъ повече отъ година вече. Наела и бѣше голѣма китайска къща, съ много повече дворове, отколкото можеше да използва, имаше мѣстенъ готвачъ и учителъ по китайски и се бѣ сприятелила съ много китайски интелектуалци. Вкжши се обличаше често съ китайски костюмъ. Пекингскиятъ животъ и пекингскитъ хора на икуството я бѣха окончателно пленили. Като повечето чужденци въ Пекингъ и като твърде малко чужденци въ Шанхай, тя бѣше много културна, защото Пекингъ привличаше естествено хората съ интелектуални и артистични наклонности, както Шанхай привличаше спекулантитъ. Тя се бѣ запознала съ Муланъ и Суня въ антикварния имъ магазинъ и Муланъ ѝ бѣ обещала да я покани у дома си. Тя бѣ очарована, раззира се, и отъ Паку, който говорѣше безукорно английски. Влички въ Пекингъ познаваха Паку, защото той бѣше навредъ. Муланъ знаеше само нѣколко английски фрази, а мисъ Донею знаеше не повече китайски. Когато се запознаха, Муланъ се изсмѣ на името ѝ и мисъ Донею бѣ очарована отъ тая непринуденостъ.

Единствениятъ човѣкъ, когото мисъ Донею не бѣ срещнала още, следъ едногодишенъ престой въ Пекингъ, бѣше стариятъ философъ Ку, за когото чужденцитъ въ Пекингъ говорѣха непрестанно; затова мисъ Донею помоли Паку да я представи на своя приятелъ. Ку не обичаше изобщо младитъ хора, като смѣташе, че тѣ сж изгубили изтънчеността на стария Китай. Но приемаше все пакъ у дома си най-обикновени младежи, съ които разговаряше и ги поучаваше, стига да сж настроени реакционно и да се гордѣятъ съ това, че сж китайци. Когато Паку го покани да дойде на приема въ градината, той прие по две причини: първо, защото тамъ бѣха „четиритъ красавици“, включително непорочната вдовица „Маня, истинска героиня на стариненъ романъ. Ку имаше слабостъ къмъ хубавитъ девойки и бѣше безсрамно пристрастенъ къмъ тѣхъ. А Паку бѣ разправялъ толкова много за Маня, давайки просторъ на поетическото си въображение, штоо Ку бѣ смѣтналъ вече, че е истинско

благоволение да може да я види. Паку бѣ телефонираше на Муланъ, за да ѝ иска обещание за присѣтствието на Маня, и Муланъ бѣ обещала. Второ, Паку бѣ казалъ на Ку, че сестритъ сж реакционно настроени, а самата Червенъ Кехлибаръ пише кратки драматически опити въ стила на Минговитъ чуанчи.

За Муланъ и Мохау Паку разказваше на стария Ку съ всичкия пламъ на поетическото си слово:

— Очитъ на Муланъ сж продълговати, а тия на Мохау — кржгли. Муланъ е подвижна като поточе, Мохау спокойна като езеро. Муланъ е като ликьоръ, Мохау — като вино. Муланъ вълнува и възбужда като гора наесень, Мохау успокоява и ободрява като лѣтно утро. Душата на Муланъ се стреми винаги къмъ небето, душата на Мохау е спокойна и твърда като земята напролѣтъ.

Червенъ Кехлибаръ реши, че трѣбва да участвува на всѣка цена на приема, защото искаше да види и младата американка, и стария Ку. Предния день тя лежа цѣлата сутринъ, а следъ лекия обѣдъ легна да си почине пакъ. Когато стана да се облѣче, чувствуваше, че е много бодр. Докато се вчесваше и гримираше, тя се смѣеше и шегуваше — нѣщо, което правѣше много нарѣдко сега — така че Меденъ Храстъ изпита голѣмо облекчение.

— Чувствувамъ се различно, — каза Червенъ Кехлибаръ. — Днесъ ще дойде единъ много голѣмъ философъ, когото искамъ отдавна да срещна. Ще дойде и една американка. О, никога не съмъ се чувствувала толкова добре!

Муланъ, Маня и Суня дойдоха да видятъ за малко Червенъ Кехлибаръ и бѣха изненадани отъ оживлението ѝ. Тя се бѣше гримирала така добре, штоо — като се изключатъ леко хлѣтналитъ страни — не би могло да се каже, че е болна.

Когато чуха, че Паку и Сутанъ сж дошли заедно съ стария философъ Ку, всички отидоха на терасата надъ вира, гдето имъ поднесоха чай. Свикнала вече съ ориенталската неорежностъ, мисъ Донею не бѣ дошла още. Стариятъ Яо, Коралъ, Афей, Чайна, Уханка и всички

останали бѣха вече тукъ. Отсутствуваше само Кася. Грижитъ около болния г. Ценгъ бѣха прибавили нови бръчки по лицето ѝ и тя бѣ загубила малко младежката си подвижност. Дъщеря ѝ Лилиенъ сжщо бѣ отказала да дойде.

Маня бѣ дошла облѣчена по старата мода — съ хлабаво навити коси и широки ржкави; но тя и глеждаше невѣроятна млада, а старинното облѣкло я правѣше още по-привлѣкателна. Тя не бѣ чувала никога да се говори за Ку и се бѣ съгласила да дойде само следъ изкуснигѣ ласкателства на Муланъ. Когато дойде редъ да я представятъ на гоститѣ, тя скръсти ржце на гърдитѣ си, направи дълбокъ поклонъ и се изчерви, точно така, както би сторила въ манджурско време.

— Това е първата снаха на г. Ценгъ и етърва на Муланъ, — каза Паку.

При все че държеше за стария Китай, за затворения животъ на женитѣ и за стѣгането на нозетѣ имъ, стариятъ Ку разговаряше винаги свободно съ младитѣ жени, смѣтайки, че това е негово право — преди всичко, защото е мжжъ, а следъ това, защото е старъ. Той отговори на поклона на Маня съ сияеща усмивка. И запита веднага:

— На колко сте години?

Маня се изчерви отново и, улавяйки за ржка сина си, като че искаше да намѣри закрила у него, каза съ усмивка, която разкри бисернитѣ ѝ зъби:

— Родена съмъ въ Кучешката година.

Тя се отдръпна при младитѣ жени и погледна оттамъ съ неспокойния и живъ погледъ на язовецъ тоя старъ човѣкъ съ плитка, така стариненъ въ това общество, както бѣше и самата тя.

— Да имате двадесетъ години? Невъзможно! — каза той.

— Азъ съмъ отъ по-старото поколѣние, — усмихна се Маня. — Имамъ тридесетъ и две години вече — то фо (тоестъ „благодарение на вашето невидимо покровителство“).

— Това е синътъ ѝ, — каза Муланъ, като посочи Асуанъ. — Той е петнадесетъ годишенъ вече.

Асуанъ пристъпи напредъ и се поклони на стария гостъ.

— Невѣроятно! — каза Ку. — И все пакъ не мога да не ви повѣрвамъ. Сегашнитѣ дами нѣматъ вече такъвъ прекрасенъ тенъ. Знаете ли защо е толкова млада? Защото си стои вжщи и има стегнати нозе. Вие, млади дами, ако излизате да играете тенисъ като съвременнитѣ студентки, ще остарѣте още на тридесетъ години.

Всички се изсмѣха.

— Разкажете ни нѣщо повече по тоя въпросъ! — казаха младитѣ. Афей бѣ седналъ до Червенъ Кехлибаръ; тѣ се поглеждаха и се усмихваха, когато стариятъ философъ продължи да се шегува, за най-голъмо удоволствие на всички. Но въ думитѣ му нѣмаше само шегъ, а често пжти и дълбока поука.

Господинъ Ку бѣше щастливъ, когато говори на внимателни слушатели и ставаше все по-красноречивъ. Муланъ си спомни, че той се бѣ шегувалъ нѣкога въ киното за облѣклото на чужденкитѣ. Искаше ѝ се да каже сега нѣщо въ защита на освобождението на жената, но се въздържа, отъ уважение къмъ възрастта на госта. При все че бѣше отъ областта Амой, той говорѣше мандарински съ съвсемъ леко чуждо произношение, защото бѣше добъръ езиковедъ. Той бѣ защитилъ нѣкога многоженството съ следния изразъ: „Виждали сте чайникъ съ четири чаши за чай; но виждали ли сте нѣкога чаша за чай съ четири чайника?“ Сега обаче той не говорѣше за многожеество; говорѣше за физическитѣ и нравствени изгоди отъ стѣгането на нозетѣ — доколко то увеличавало чара на жената и придавало повече изящество на фигурата ѝ, какъвъ признакъ на скромность и слържаность било.

— Първото нѣщо, което придава на една жена достоинство и изящество, е нейния тенъ — бѣлата и мека кожа, — а това естествено благородство може да се достигне само чрезъ лекотата въ движението. Това естествено, духовно благородство се достига сжщо и чрезъ все по-рѣдко и по-рѣдко явяване въ общество. Щомъ тръгне съ отаърани нозе, широки като палмови листа,

и почне да скита нагоре-надолу, жената някога вече всичката тълесна и нравствена изтънченост на своя полъ. Чужденките изкълчватъ тълото си съ корсети, като прѣчатъ на естествения ходъ на храносмилането. Каква вреда може да има, обаче, отъ стѣгането на нозетѣ? Абсолютно никаква. Нозетѣ нѣматъ нищо общо съ която и да е жизнена функция. Питамъ ви, какво бихте предпочели — да ви застрелятъ въ стомаха ли, или въ крака? Колко по-изправена е една жена на малки, стегнати нозе! Виждали ли сте нѣкога жена съ стѣгани нозе, които да не върви изправено и достойно? Чужденките носятъ корсети, за да изтъкнатъ изкуствено бедрата си; а стѣгането на нозетѣ, съ влиянието си върху походката, подпомага естественото развитие на бедрата, защото тежестта на движението пада върху тѣхъ и кръвта ги храни повече, отколкото нозетѣ.

Младитѣ жени, особено Маня, не знаеха где да гледатъ отъ стѣснение. Само Червенъ Кехлибаръ слушаше внимателно, смаяна и възхитена.

— Възмушавамъ ли ви? — продължи г. Ку. — Би трѣбвало да се възмушавате повече отъ витринитѣ на моднитѣ магазини въ Тиенцинъ и Шанхай съ изложенитѣ по тѣхъ корсети и сутиени. Да, на женитѣ не се оставя вече никаква тайна: цѣлото имъ тѣло се излага на показъ, отъ глава до пети, отъ така наречената западна култура. Стѣгайте нозетѣ си, казвамъ азъ, но не стѣгайте корема си! Коремътъ е центъръ на майчинството и не трѣбва да се изкълчва.

Въ това време пристигна и мисъ Донейю. За най-голяма изненада на всички, тя пристигна въ китайско облѣкло. Уханка почна да се смѣе тихо, но Муланъ ѝ каза веднага, че това не е прилично. Още преди пристигането на гостенката, Паку бѣ казалъ на всички, колко умна и мила личностъ е мисъ Донейю. Ако би била малко по-дребна, тя би била наистина съвършена отъ китайско гледище, при все че, споредъ западнитѣ схващания, не можеше да мине за висока. Идванетоъ въ китайско облѣкло бѣше съзнателна данъ отъ нейна страна къмъ стария китайски философъ, когото искаше да види.

Господинъ Яо стана, за да я поздрави; тя се ракува съ него, следъ това отиде при г. Ку.

— Чи у янгъ, — каза тя на китайски, съ подчертано чуждо произношение, но почти правилно изречени букви.

— Нима говорите и китайски? — каза г. Ку на английски. — Много се радвамъ, че ви виждамъ.

— Зная нѣколко думи, — каза мисъ Донейю. Тя се обърна и, като видѣ Муланъ, Паку и Сутанъ, отиде да се ракува и съ тѣхъ. Всичкитѣ ѝ движения бѣха прекалено бързи за китайското общество и това, заедно съ обстоятелството, че е единствена чужденка тукъ, съсърдоточаваха общото внимание върху нея. Паку каза на Муланъ да я представи на останалитѣ гости; при представянето Муланъ се обръщаше къмъ гостенката на китайски. Когато дойдоха предъ Червенъ Кехлибаръ, Муланъ каза, че това е първата ѝ братовчедка, като добави „most clever“ (много умна) и се засмѣ сама на своя английски.

После се обърна къмъ Паку и каза:

— Разкажете на мисъ Донейю за Червенъ Кехлибаръ.

Паку се приближи и обясни:

— Тя пише стихове и драми.

— О, за васъ ли чувахъ да говори Паку? — каза мисъ Донейю. Тя седна при Червенъ Кехлибаръ, която разбираше английски, но не казваше никога повече отъ нѣкоя отдѣлна дума. Американката не отдѣляше погледъ отъ Маня, която ѝ се струваше като нѣкогашнитѣ китайки, виждани по старинни картини.

— Не бихъ желала да прекъсвамъ разговора ви, — каза мисъ Донейю на английски, като се обърна къмъ господинъ Ку. — Азъ мога да науча много повече, като слушамъ.

— Говорѣхме за тълеснитѣ и нравствени последици отъ стѣгането на нозетѣ.

— Колко интересенъ разговоръ! — каза мисъ Донейю.

— Възможно е, всъ пакъ, да не обобрите тия стѣганения

— Нѣма защо да се съгласявамъ непремѣнно съ това, което казвате, г. Ку. Но казаното ме интересува. Точно въ този мигъ Сутанъ прошепна нѣщо на Муланъ, които го каза на Суня, а той го събщи гласно на всички:

— Трѣбва да ви събщи една голѣма новина: нашитѣ приятели Сутанъ и Паку ще се ожениатъ.

Новината предизвика голѣмо оживление и всички поздравиха годеницитѣ. Сутанъ бѣ изглеждала нарѣдко толкова щастлива. Преживѣното ѣ бѣ придало известна вялостъ и нагъжкостъ, която бѣше ново очарование. Тя бѣ свикнала да говори съ гальовенъ шепотъ, но днесъ бѣше весела и оживена като ученичка. Тя бѣ превързала челото си съ панделка, която ѣ придаваше детски видъ, а въ погледа ѣ имаше страненъ, влаженъ блѣсъкъ. Тя бѣше детски своенравна и днесъ бѣше дошла съ панталони, а не въ рокля, при все че бѣше омжвана и можеше да излиза съ рокля. На раменетѣ си бѣ метнала моравъ коприненъ ешарпъ, какъвто женитѣ въ Пекинъ носятъ често на улицата, за да скриватъ съ него лицето си, когато сж въ носилка и излѣзе внезапно пѣсъчна буря.

Понеже днитѣ бѣха започнали да ставатъ по-къси, трѣбваше да вечерятъ по-рано, а следъ това да се поразходятъ пакъ изъ градината. Мисъ Донейю бѣше въ възторгъ отъ градината и Паку предложи да а разгледатъ още преди вечеря. Гостенката покани отъ своя страна Червенъ Кехлибаръ, така че съ тѣхъ трѣгнаха и Афей, и Сутанъ.

Следъ малко Червенъ Кехлибаръ каза, че трѣбва да си почине и Афей се спрѣ съ нея, докато другитѣ отминаха напредъ. Спрѣли се бѣха въ сливовата градина, предъ Уханния кабинетъ, недалече отъ стаята на Червенъ Кехлибаръ. Тукъ имаше пещерка отъ изкуствени скали, а задъ нея — малко мостче надъ езерото. Червенъ Кехлибаръ се спрѣ на мостчето, като гледаше черночервенитѣ и златни рибки, които плуваха въ водата.

Останалъ насаме съ нея, Афей се въжолкува отъ случая на я попита:

— Защо отказа да ме приемешъ онази вечеръ, меймей, когато дойдохъ да те видя?

Червенъ Кехлибаръ го стрелна съ погледъ и каза само:

— Юанча!

коего значи „предопредѣленъ врагъ!“, като добави следъ малко:

— Самъ знаешъ защо!

— Искрено казвамъ, че не знаехъ, и досега не зная.

Афей се чудѣше, дали го е видѣла съ Паофенъ. Отначало помисли да каже, че е билъ заинтересуванъ отъ държането на Паофенъ, но после му се стори, че това ще изглежда доста поозрително самообвинение. Накрай реши, че все пакъ трѣбва да обясни, защо е билъ навънъ, когато го е потърсила.

— Почакай да ти обясня, меймей, . . . — започна той.

— Не ми обяснявай нищо, — прекъсна го рѣзко Червенъ Кехлибаръ.

— Ти знаешъ, меймей, че скоро ще ни сгодятъ, затова не трѣбва да се караме, — настоя нѣжно Афей.

Червенъ Кехлибаръ не знаеше защо присъстването му я караше винаги да казва по-остри нѣща, отколкуто е възнамѣрявала и за които винаги съжаляваше по-късно, когато остане сама; това се дължеше може би на правненето отъ сравнително по-голѣмото простодушие у мъжетѣ; може би на вродения женски стремежъ да покори мъжа, когото обича. Или бѣше може би само желание да опита влиянието си надъ него и да го хване по-здраво въ ржка. Затова и сега каза само:

— Върни се при другитѣ. Искамъ да влѣза да си почина.

— Ще дойдешъ ли за вечерята?

— Ще дойда.

— Да се върна ли да те взема?

— Не, ще дойда сама.

Той остана да я погледа, докато тя изчезна задъ страничната врата и трѣгна мрачно навадъ.

Щомъ се прибра въ стаята си, Червенъ Кехлибаръ стъжало, както винаги, че е била толкова нелюбезна къмъ него.

*

Когато се върна пакъ на терасата, гоститѣ бѣха отишли веде въ Чунгмингтангъ. Тръгвайки да ги намѣри тамъ, тя чу гласа на Афей и зърна главата на Хуанъ-еръ въ Залата за самоизучаване. После чу и гласа на американката.

Щѣше вече да се присѣдини къмъ тѣхъ и бѣ минала нѣколко стъпала, когато чу, че Афей разправя за нѣкакъвъ годещъ. Червенъ Кехлибаръ се закри задъ скалничкитѣ и подслуша; Афей разказваше, че Паку решилъ да се ожени за Суганъ, защото не искалъ тя да продава вжглица; но понеже разговаряха тихо, Червенъ Кехлибаръ чуваше откъслечно разговора имъ.

— Такива сж мжжетѣ, — продължи Афей, — готови сж на всичко за девойката, която обичатъ. И азъ бихъ сторилъ същото.

— Чувахъ, че тя имала старъ лаопингъ, — каза Хуанъ-еръ.

— Какво е това лаопингъ? — попита американката.

— Туберкулоза, — каза сериозно Афей.

— И вие бихте се оженили все пакъ за нея?

— Да. Такива сж мжжетѣ... Отъ състрадание... И за да мога да ѝ служа до животъ... Тя е очарователна, но и много упорита.

Червенъ Кехлибаръ бѣше толкова унесена въ собственитѣ си грижи, щото не можа да схване, че разговорътъ се огнася до Суганъ. Почувствува само, че сърдцето ѝ замира отъ срамъ, угризения, любовъ, омраза, гордостъ, готовностъ за жертва, угнетителна смѣсица отъ неясни чувства. Групата стана да излѣзе; щомъ ги видѣ, че тръгватъ, Червенъ Кехлибаръ се скри; нозетѣ ѝ треперѣха и тя погърси несъзнателно опора въ най-близката скала.

Когато тѣ се изгубиха отъ погледа ѝ, тя се върна на терасата и се отпусна на единъ столъ, ту преобладава-

йки отъ гнѣвъ, ту изчервявайки се отъ срамъ. Чувствуваше, че гордостъта ѝ е накрънена, а любовта — жестоко оскърбена. Той ѝ обичаше, значи, обичаше я наистина... Така бѣ казалъ... Но щѣше да се ожени за нея и да ѝ служи до животъ само отъ състрадание... Дали обичаше всъщностъ Паофенъ?... Какво би трѣбвало да стори въ такъвъ случай?...

Тя почувствува, че трѣбва да отиде на вечерята, да види Афей.

Гоститѣ бѣха насѣдали вече и я чакаха. Тя се засмѣ. погледна Афей и каза:

— Поискахъ да те видя пакъ, Афей. Помислихъ, че съмъ те загубила.

Странитѣ ѝ бѣха поруменѣли, очитѣ ѝ блестѣха и Афей се зарадва, че тя му е простила.

Поднесоха вино; при всѣко ново блюдо Червенъ Кехлибаръ поглеждаше Афей. Господинъ Ку говорѣше за любовта и скромността. Между другото той каза, че е неморално девойкитѣ да тичатъ подиръ мжжетѣ. Съвременнитѣ девойки вече нѣмаха никаква скромностъ, защото скромнитѣ девойки глѣхъ нѣмаха успѣхъ. Мжжетѣ избираха сега девойки, които се осмѣляватъ да изтъкватъ очарованието си. И все пакъ, една почтена девойка по-скоро би умрѣла отъ срамъ, отколкото да излѣзе да си търси сама мжжъ.

Червенъ Кехлибаръ почти не слушаше какво се говори; мислитѣ ѝ бѣха толкова несвързани, щото не ѝ бѣше възможно да следи ясно разговора и все пакъ ѝ се стори, че г. Ку говори за нея, че ѝ избличава предъ всички.

— Какво мислишъ по тоя въпросъ, Афей? — извика внезапно тя, като се обърна съ свѣтнало лице къмъ него. — Хайде, пия за щастиего ти!

— Не ти е добре, — каза Моху.

— Нищо ми нѣма, — отвърна Червенъ Кехлибаръ. Но веднага се закашли и почна да трепери. Съ кашлицата бликна кръвъ, примѣсена съ вино.

Муланъ стана и настоя предъ братовчедка си да се побере веднага.

— Когато съмъ толкова щастлива? Защо искашъ да си отида? — попита Червенъ Кехлибаръ.

Но всички настояха да си отиде. Мохау и Муланъ станаха да я отведаатъ.

— Нѣма ли да дойдешъ? — попита Червенъ Кехлибаръ, като се обърна къмъ Афей.

Той стана веднага. Всички се изненадаха отъ държането на девойката, защото тя не бѣ пила много.

Когато стигнаха до двора ѝ, тя се обърна къмъ двете сестри и каза:

— Можешъ да се върнешъ, Трета сестро. Както и Втората сестра. Искамъ да поговоря съ него.

— Какъ ли сте се карали? — обърна се Муланъ къмъ Афей.

— Не, — побърза да отговори вмѣсто него Червенъ Кехлибаръ. — Бѣхме много щастливи. Искамъ само да поговоримъ малко.

Муланъ прошепна на Афей да бжде много внимателенъ и каза, че ще го чакатъ навънъ, за да се върнатъ заедно.

Афей бѣше очуденъ отъ следващигъ едно следъ друго събития, които не можеше да разбере. Щомъ останаха сами, Червенъ Кехлибаръ започна:

— Искамъ да ми кажешъ сега всичко, което тишъ въ сърцето си.

Това бѣше толкова неочаквано, щото той се смаи за мигъ. Следъ това я погледна съвсемъ отблизо, притисна я до гърдитъ си и каза:

— Добре, меймей. Но ти знаешъ сърцето ми и всичко, което се тай въ него, защото отдавна съмъ ти го подарилъ.

— Само това искахъ да зная, — каза тя.

— Скоро ще бждемъ годеници, — добави Афей.

— Да.

Тѣ влѣзоха уловени за ржка, въ стаята ѝ.

— Ти трѣбва да си легнешъ, а азъ ще отида да повикамъ Меденъ Храстъ. Този вечеръ си много особена.

— Не, не съмъ особена, а просто те обичамъ. И никога не съмъ те обичала толкова много.

Той се приближи отново до нея и я цѣлуна пламенно. Тя не го отблъсна. Афей почувствува щастие, каквото не бѣ изпитвалъ никога досега. Следъ малко той излѣзе и доведе Меденъ Храстъ, а следъ това си отиде. Червенъ Кехлибаръ го проследи, докато се изгуби отъ погледа ѝ; следъ това изражението ѝ се промѣни изведнажъ. Тя стоя дълго неподвижна и безмълвна като скала; после се отпусна постепено и лицето ѝ доби отново спокойно изражение. Следъ това се разсмѣ истерично и най-после се разлика.

— Не плашете хората така! — каза Меденъ Храстъ. — Защо се смѣете?

— Разбирамъ вече всичко, — каза Червенъ Кехлибаръ, като продължаваше да се смѣе.

— Какво разбирате?

— Трѣбваше да го разбере по-рано.

— Карахте ли се?

— Не! — каза Червенъ Кехлибаръ. — Ела да ти кажа, — продължи тя шепнешкомъ. — Знаешъ ли, че Афей ме обича? Ей-сега ми каза.

Меденъ Храстъ помисли, че разбира сега защо се смѣе господарката ѝ и се зарадва заедно съ нея.

— Добро момче е той, нали? Нали? — настоя Червенъ Кехлибаръ.

Тя отиде предъ тоалетната масичка да се погледне въ огледалото.

— Ти вървашъ въ предопредѣлената съдба, нали? — обърна се тя следъ това къмъ Меденъ Храстъ.

— Да. Защо?

Червенъ Кехлибаръ не отговори, а седна предъ тоалетната си масичка и почна да се гримира отново. Тя се бѣ успокоила напълно вече и каза на прислужницата:

— Нѣмамъ нужда васега отъ тебе. Можешъ да си отидешъ. Искамъ да си почина малко.

Меденъ Храстъ я попита, дали ще се върне при гоститѣ.

— Може би. Стой колкото искашъ при мама. Тя има нужда сигурно отъ тебе.

Меденъ Храстъ остави господарката си, седнала предъ тоалетната масичка, за да си рисува веждитъ.

*

Следъ единъ часъ Меденъ Храстъ се върна и видѣ, че господарката ѝ не е въ стаята. Обула бѣ други обувца; на масата стоеше още моливъ за рисуване вежди. Това убеди прислужницата, че Червенъ Кехлибаръ трѣбва да се е върнала при гоститъ. Затова седна и взе нѣкакво ржкодѣлие, като продължаваше да мисли за сраното настроение на господарката си тая вечеръ.

Тя не знаеше откога седи така; но сигурно бѣминало вече часъ. Вечерята бѣ свършила, навѣрно, затова тя отиде въ малката кухня, за да приготви на Червенъ Кехлибаръ чаша особенъ юнански чай, много полезенъ за храносмилането. Като го донесе и остави въ садъ съ топла вода, за да го поддържа горещъ, тя излѣве да запали всички лампи въ двора. Когато се връщаше въ стаята, тя мърморѣше, че — ако господарката ѝ се изтощава съ такова дълго стоене — ще трѣбва да прекара пакъ петъ-шестъ дни на легло. Въ сжщото време чу гласове.

Меденъ Храстъ изтича навънъ и срещна предъ вратата Коралъ, Муланъ, Моханъ и Афей.

— Какъ е младата ти господарка? — попита Моханъ.

— Нима не е съ васъ? — извика Меденъ Храстъ.

— Не. Нали я оставихъ съ тебе? — каза Афей.

Всички влѣзоха набързо вжтре, като говорѣха развълнувано.

— Тя бѣше много щастлива, — каза Меденъ Храстъ, — и ми каза да си отида. Азъ излѣзохъ, защото нашитъ тъкмо вечеряха, а пакъ прислугата бѣше недостатъчна. Оставихъ я засмѣна, седнала да си рисува веждитъ предъ тоалетната масичка. Когато дойдохъ, видѣхъ, че е смѣнила обувката си. Затова бѣхъ убедена, че е дошла пакъ при васъ.

Муланъ бѣ обрече отъ внезапнѣтъ ужасъ; глѣднѣйки

това по израза на лицето ѝ, Афей изтича навънъ и почна да вика:

— Червенъ Кехлибаръ! Червенъ Кехлибаръ! Где си?

Следъ нѣколко мига той се върна, съ обезумѣлъ погледъ и извика:

— Нѣма я навънъ. Где доже да е тогава?

Той изтича отново като лудъ въ тъмнината къмъ двора на вуйчо си, да види дали братовчедка му не е тамъ. Родителитъ на Червенъ Кехлибаръ и дветъ ѝ братчета дойдоха веднага съ него.

Где бѣше отишла? Муланъ предчувствуваше, че се е случило нещастие. Тя обърна завивкитъ на леглото, но не намѣри нищо. После отиде къмъ писалището и забеляза четчица за писане и бронзова мастилница. Като взе четчицата, тя видѣ, че е още влажна и почна да търси написаното съ нея. Увѣрена бѣше, че трѣбва да има нѣкаква бележка. Като отвори чекмеджето, тя намѣри едно пакетче съ надписъ: „За Меденъ Храстъ“.

— Намѣрихъ нѣщо, — каза тя. — Всички дойдоха да видятъ какво е намѣрила. Въ пакетчето имаше кутия съ скжпоценности съ нѣколко кехлибарени обици и една красива бижю.

— И още нѣщо! — извика Афей, като извади отъ чекмеджето нѣкаква хартия.

По хартията имаше кръвъ. Буквитъ бѣха писани съ трепереща ржка; въ края на листа бѣше името на Червенъ Кехлибаръ, което заемаше почти два инча, изпрѣскано съ кръвъ отъ порѣзанъ прѣстъ. Цѣлнѣтъ листъ бѣше изцапанъ съ кръвъ и следи отъ слъзи, които заличаваха нѣкои букви.

Господинъ Фенгъ грабна хартията и зачете написаното, държейки бележката съ разгреперана ржка. Тя бѣше написана до родителитъ, въ класическия, отмѣренъ китайски езикъ:

Мили тате и мамо, недостойната ви дъщеря получаваше още отъ детинство вашата любовъ и грижи, безъ да може да ви се отплати за тяхъ. Благодарение любовта на леля и свако, азъ бѣхъ гладана като тѣхно собствено дете, наобиколено съ удобства и разкоши. Но азъ

жаелостъ, вашата малка дъщеря се е родила съ гледи възраст, месеци и години азъ прекарвахъ на легло, и изгълтахъ повече лѣкарства, отколкото храна. При все че искажъ да живѣя, за да мога да ви слузувамъ, азъ ще бжда само прѣчка за чуждо бжд.ще. Уви! Животътъ и смъртта сж предопредѣлени и нашата сждба е неизмѣнима. Отъ депинство още учихъ по-зия, четохъ много книги и не мога да се отърва отъ романтичността. Старецътъ отъ луната отвори очитъ ми впоследствъ. Следъ прочитането на неговото пророчество азъ почнахъ да разбиражъ много нѣща. Възможно ли е необятна-на вселена да почувствува отслабването на нѣкакво малко същество, като Червенъ Кехлибаръ? Стига! Раздѣлата въ живота и смъртта е неизбежна; не тжжете за мене, моля ви се. Връщамъ на моитъ родители тѣлото си, непетнено като кехлибаръ. Свако и леля бѣха добри къмъ мене; благодаря имъ за това. Братчътата ми Танъ и Циенъ ще се стремятъ да се издигнатъ и да изпълнятъ дълга си къмъ родителитъ ни. Гръхътъ на недостойната ви дъщеря ще може да се изкупи само въ следващо поколение.

Ваша нещастна дъщеря
Червенъ Кехлибаръ

Още щомъ видѣ, че дъщеря му се е подписала съ кръвъ, г. Фенгъ разбра, че това е прощално писмо. Той погледна набързо написаното и тупна съ нозе, като извика съкрушено:

— Ту хао ляо!

Коего значеше, че се е случило нещастие. По лицето му почнаха да се струятъ сълзи. Жена му се разплака съ гласъ. Афей седѣше като замаянъ, после закри лицето си съ ржце и сжщо се разплака. Маня държеше съ една ржка сина си, а съ другата улови Муланъ.

— По-скоро! Трѣбва да я намѣримъ! — каза г. Фенгъ, като се съвзе отъ временното си смущение. — Колко време откъто си я оставила сама? — обърна се той къмъ Меденъ Храстъ.

— Оставихъ я, когато дойдохъ при васъ за вечерята, — отвърна девойката. — Трѣбва да има два часа отъ тогава.

И другитѣ бѣха чули вече виковетѣ. Лифу, сестра му и майка му дойдоха веднага, а Паофенгъ отиде да съобщи на г. и г-жа Яо за станалото.

Нѣкой изказа подозрение, че Червенъ Кехлибаръ се е удавила може би въ езерото.

Би могла и да се самоосебеси, но това изглеждале невѣроятно, защото едвали би се обесила другаде, освенъ въ собствената си стая. Затова скоро се дойде до заключение, че сигурно се е удавила въ езерото. И докато слугитѣ се прѣснаха въ всички посоки, за да я търсятъ изъ разнитѣ дворове, г. Яо, г. Фенгъ, Суня и Лифу отидоха право къмъ езерото.

Между женитѣ, останали като замаяни въ стаята, само Моху бѣ запазила присъствие на духа. Въ общото вълнение слелъ намирането на „написаното съ кръвъ писмо“ тѣ бѣха забравили пакетчето, оставено за Меденъ Храстъ. Книжната обвивка бѣ паднала на пода; Моху забеляза, че на нея има нѣщо писано и отиде да я вдигне. На вътрешната страна имаше само кратка бележка, която гласѣше:

Кажу на Афей да постжни споведъ предсказанието на Стареци отъ луната. Желая му щастие въ брака.

Червенъ Кехлибаръ

Тази бележка трѣбва да е била писана преди писмото, защото по нея нѣмаше следи отъ кръвъ.

Свѣтлината на димящитѣ факли, съ които слугитѣ обикаляха край езерото, пробуди птицитѣ и хвърли пламтящето си отражение въ неподвижнитѣ води, задрѣмали подъ бледитѣ лунни лжчи и скрили отъ ужасенитѣ зрители своята зловеща тайна въ тъмно-зелената си пастъ. Мжжетѣ говорѣха съ шепотъ, когато проговорваха изобщо, унесени всѣки въ своитѣ мисли. Само стжпкитѣ на слугитѣ отвждъ езерото, грачътъ на изплашенитѣ гарги и острия пискъкъ на нѣкакъвъ бухалъ нарушаваха тежката тишина.

Лифу посочи мълчаливо на Суня дървения скрижалъ съ стиховетѣ на Червенъ Кехлибаръ:

Джкатушнитѣ води обграждатъ хълма, хълмътъ
обгражда водата,
Свободни хора гледатъ артиститѣ и артиститѣ гле-
датъ свободнитѣ хора.

По-късно тоя скрижалъ бѣ сваленъ, по заповѣдъ
на г. Яо, като много тѣженъ за всички.

Откъмъ сцената езерото бѣше дълбоко само петъ-
шестъ стѣпки, но откъмъ кабинета дълбочината му до-
стигаше дванадесетъ и дори петнадесетъ стѣпки. Макаръ
и да бѣше по-вѣроятно, че девойката се е хвърлила
именно тукъ, изваждането ѝ бѣ невъзможно презъ
нощта. Нѣколко души слуги нагазиха въ водата, додето
бѣ възможно, но никаква сериозна работа не можеше да
се започне въ тоя късенъ часъ. Всички се съгласиха, че
— ако се е удавила преди два часа — не ще бжде
възможно да я спасятъ, дори ако успѣха да я извадятъ,
и решиха да чакатъ до следния день. Затова седнаха
тамъ, за да дочакатъ другитѣ слуги, тръгнаха да тър-
сятъ изъ градинатата. Когато и тѣ се върнаха и съоб-
шиха, че не сж намѣрили нищо, г. Фенгъ каза, че
всички трѣбва да си починатъ сега и ги изпрати да
спятъ, като имъ благодари за положения трудъ. Мина-
ваше полунощъ, когато Маня, Муланъ и Суня се вър-
наха въ дома на Ценгови, а тайната не бѣ изяснена още.
Суня предлагаше да останатъ, но трѣбваше да си оти-
датъ, защото Маня се стѣсняваше да ношува въ чуждъ
домъ. Меденъ Храстъ, която ридаше безутешно, бѣ
отведена насила въ двора на г. и г-жа Фенгъ, гдето
никой не спа тая нощъ.

Още преди съмване г. Фенгъ излѣзе да търси дъ-
шеря си. Когато пресичаше пътеката, за да отиде къмъ
Вълшебната кула, той забеляза въ утринната дрезгавина
нѣкакъвъ лъскавъ черенъ предметъ, който плуваше въ
подножието на Уханния кабинетъ. Колкото повече го
гледаше, толкова по-ясно виждаше, че този предметъ
прилича на женска обувка. Той се приближи и видѣ, че
това е действително лачена обувка. Когато се върна на-
бързо въ своя дворъ да съобщи видѣното на жена си,

Меденъ Храстъ се обади и каза, че Червенъ Кехлибаръ
е обула действително черни лачени обувки. Вѣроятно бѣ,
значи, че се е хвърлила въ езерото откъмъ оная страна.
Сега се разбираше, че Червенъ Кехлибаръ трѣбва да е
излѣзла отъ западната странична врата, промъкнала се
е въ Уханния кабинетъ, гдето нѣмаше никой миналата
вечеръ, и се е хвърлила въ водата презъ отворения про-
зорецъ, надъ две стѣпки високата стена на вратата. Го-
спожа Фенгъ почна да се вайка, като нареждаше, че не-
щастната ѝ дъщеря се страхувала винаги отъ водата, още
отъ времето, когато — като дете — видѣла удавеното
девойче въ Шишахай.

Важно бѣ да намѣрятъ тѣлото ѝ веднага, преди да
се е обезобразило. Понеже бѣше вече сигурно, че се е
удавила, повикаха нарочни работници да търсятъ тѣлото;
женитѣ не присѣтствуваха при това търсене, съ изклю-
чение на майката и нѣколко прислужници. Афей чакаше
въ Залата за самоизучаване, въ жгѣла, гдето Червенъ
Кехлибаръ го бѣ видѣла предната вечеръ да разговаря
съ Хуанъ-еръ и младѣта американка.

Когато изнадиха удавницата отъ водата, той от-
върна погледъ отъ трупа. Не можеше да я погледне
сега. Отъ всички грижи, съ които тя се бѣ постарала да
се гримира, за да бжде хубава и спретната смъртница, бѣ
останало сега само едно покрито чъ тиня лице и тѣло и една
дълга плитка, отъ която се изцеждаше мътна вода.

маня отъ възрадание. Четвъртата сестра е чуда, може би, и е помислила, че Афей говори за нея.

Останалитѣ слушаха замислено, докато най-последно каза:

— Тя бѣше наистина разстроена, когато дойде на вечеря. Помнете си само, какъ поглеждаше Афей и му се усмихваше, като че на трапезята нѣмаше никой другъ! Какво злополучно недоразумение! Азъ мисля, че смъртта на Четвъртата сестра се дължи на много причини, отчасти на богов-тѣ, отчасти на хората. Първо, на злополучното съвпадение съ годежа на Сутанъ, която е сжщо туберкулозна; второ, защото отрастна съ много романи въ ржка; и трето, защото повѣрва на Стареца отъ луната въ Ханкоу.

Въ това време влѣзе г-жа Юа, която бѣше развълнувана, защото бѣ научила вече за нещастieto.

— Какво е искала да каже съ израза „да постъпи споредъ предсказанието на Стареца отъ луната“? — попита Лифу.

— Ето единъ новъ въпросъ, — каза Мохая следъ кратко мълчание. — Не бихъ посмѣяла да изкажа предположението си по него.

Госпожа Юа бѣ изненадана отъ споменянето за предсказанието на оракула отъ Ханкоу. Другитѣ ѝ обясниха за бележкитѣ, изгелени при Западното езеро въ Ханкоу отъ Червенъ Кехлибаръ и Лилиенъ.

— „Старецътъ отъ луната“ е забавно предание, — каза Муланъ, — само че Четвъртата сестра се отнесе много сериозно къмъ него. Тя повѣрва въ предсказанието и то се сбъдна за нея... Това именно я погуби. Но сигурно не ѝ е било леко. Мога да ви кажа сега, че тя обичаше дълбоко Афей и е умрѣла, само за да го направи щастливъ. Последното ѝ пожелание, както виждате, е за неговия щастливъ бракъ.

— Споредъ мене, — каза Лилиенъ, — тя умрѣ отъ калугеритѣ. Азъ видѣхъ колко съкрушена бѣ тогава, следъ като прочете предсказанието. Ако човѣкъ вѣрва на калугеритѣ, тѣ направляватъ съдбата му.

Въ паметъ на Лилиенъ се чувствуваше все още

ГЛАВА XXXIV

На следното утро Муланъ дойде заедно съ съпруга си, Маня, Кася и Лилиенъ и отиде право при вуйна си, която ридаше като „к-кла на сълзитѣ“. Тѣ почнаха да я утешаватъ, като казаха, че Червенъ Кехлибаръ бѣ прекарала щастливъ животъ, което трѣбваше да задоволи сърдцата на родителитѣ, бѣше и така сериозно болна, а пъкъ и всичко на тоя свѣтъ е предопредѣлено отъ Небето. Не споменаха нищо за любовта ѝ къмъ Афей или за прощалното писмо. Женитѣ не пропуснаха да изтъкнатъ всичкитѣ ѝ добродетели и дълго боледувание; и колкото повече говорѣха, толкова повече плачеха. Така че, очитѣ на Муланъ бѣха съвсемъ зачервени и подпухнали, когато дойде въ двора на Мохая.

— Вчера трѣбва да се е случило нѣщо, — каза Муланъ. — Сигурно е била взела вече решението си, когато дойде на вечерята. Нали помнишъ какво изрѣжение имаше, когато влѣзе?

— Споредъ Афей, — каза Мохая, — тя била много весела, когато я оставилъ.

— Защо го е знаела, че това е последната имъ среща, — забеляза Лифу. — Азъ ще разпитамъ Афей какво точно се е случило между тѣхъ.

— Сѣтихъ се нѣщо, — каза Хуанъ-еръ. — Тѣкмо преди вечерята, американката Афей, и азъ разговаряхме въ двора на Афей, следъ като вие си бѣхте отишли вече отъ тамъ. Когато излизахме, стори ми се, че виждамъ нѣкаква човѣшка сѣнка, която се промъкна и се скри задъ скаличкитѣ. Възможно е да е била Червенъ Кехлибаръ, която е подслушала разговора ни.

— За какво говорѣхте? — попита Лифу.

— За годежа на Сутанъ; казахме на гостенката, че Сутанъ е туберкулозна, а Афей добави, че Паку се

известна горчивина къмъ мъртвата съперница. Тя се бѣ примирила съ обстоятелството, че Афей ще бже сгоденъ за Червенъ Кехлибаръ, но все пакъ не можеше да я обикне. Господинъ Ценгъ искаше вече да я сгоди; обаче, като повечето съвременни девойки, тя бѣ отказала и бѣ настояла предъ майка си, Кася, да осуети тоя бракъ, за най-голямо огорчение на бащата.

Муланъ бѣ смѣтнала предсказанието „Уханieto отминава и всичко е пустога“ като загатване за Уханка или Паофенъ, по-вѣроятно за последната, защото Уханка бѣше нѣколко години по-голяма отъ Афей. Предсказанието се бѣ сбджнало дотукъ. Но оракулътъ не бѣ предсказалъ какво ще се случи следъ „пустотата“ за Червенъ Кехлибаръ, нито бѣ посочилъ изрично за кого ще се ожени Афей. Предсмъртното желание на Червенъ Кехлибаръ „Афей да постъпи споредъ предсказанието на Стареца отъ луната“ можеше да се тълкува, следователно, отъ всѣки споредъ желанието му. Таинственитъ образъ на Паофенъ не напускаше съзнанието на Муланъ, но тя предпочиташе да не казва нищо въ присѣтствието на Лилиенъ. Само изпрати бележка на Афей, че искатъ да го видятъ.

Афей дойде, заприличалъ на призракъ, или на човѣкъ, изплашенъ отъ призракъ. Той забрави дори да поздрави Кася и гостигъ. Дамитъ го съжалиха; Кася каза:

— Не скърби толкова много. Нѣма да върнешъ мъртвата съ сълзитъ си.

— Какво прави татко? — попита Муланъ.

— Отиде при вуачо и вуйна въ Уханния кабинетъ.

Обличатъ я.

Афей стана изведнажъ и отиде въ главния дворъ, гдето намѣри Меденъ Храстъ, която плачеше и търсеше дрехи за покойната си господарка.

— Искамъ да те попитамъ защо умрѣ господарката ти? — каза Афей.

Меденъ Храстъ го погледна съ смѣсица отъ скръбъ и омраза.

— Отгдето да зная? — отвърна тя.

— Трѣбва да знаешъ. Защо умрѣ Четвъртата ми сестра?

— Не можете ли да прочетете прошалното ѝ писмо? — отвърна Меденъ Храстъ и продължи работата си. Той гледаше тази уворита девойка, която въ толкова много отношения приличаше на покойната си господарка. Когато тя се наговари съ дрехитъ на господарката си и се готвеше да отиде въ кабинета, той я спрѣ:

— Послушай, Меденъ Храстъ, — каза той, — сърцето ми е разбито. Смили се надъ мене! Искамъ да зная само, какво я накара да избере тоя пжтъ.

— Вие, мжжетъ, сте странни създания, — каза Меденъ Храстъ състрадателно, като се обърна. — Когато нѣкоя девойка се влюби въ нѣкого, той я тласка къмъ смъртъ, а следъ това почва да я оплаква. Каква полза отъ сълзитъ му? Могатъ ли мъртвитъ да се съживятъ?

— Ти си несправедлива, Меденъ Храстъ, — каза Афей. — Душата ми е сломена, не мога да мисля повече. Какво се е случило? Това не е станало по моя вина, нали?

— Когато бѣхте добре, — каза Меденъ Храстъ, като вдигна вежди, — бѣхте много добри единъ къмъ другъ. Следъ това я карахте да пролива сълзи денонощно. Още когаго се прибра завчера и изгори книгага съ стиховетъ, разбрахъ, де нѣма да живѣе дълго. Изглежда, че ви е дължала тия сълзи още отъ по-ранния си животъ. Но сга вече изплати дълга си и сълзитъ ѝ се изсушиха. Какво искате още?

— Не знаехъ, че тя е изгорила книгага съ стиховетъ. Защо я изгори?

Озлобението на Меденъ Храстъ се смекчи, като го видѣ така натженъ и тя каза по-любезно:

— Тя ви пожелава щастие въ брака. Не е ли ясно, че тя е умрѣла заради васъ?

Афей се хвърли на леглото на Червенъ Кехлибаръ и се разплака, а Меденъ Храстъ излѣзе.

Следъ известно време въ стаята дойдохъ Муланъ

и Кася, които вдигнаха Афей и го отведоха да си почине въ двора на Моху.

— Азъ я убихъ! Азъ я убихъ! — плачеше той.

Лифу му каза предположението на Хуанъ-еръ за причината за самоубийството. То изглеждаше правдоподобно. Но Афей седѣше замаянъ, унесенъ, неспособенъ да събере мислитъ си.

Госпожа Юа предложи да отидатъ да видятъ г-жа Яо; отидоха да я видятъ Кася и Муланъ, както искаше обичаятъ. Паофенъ седѣше безмълвно до леглото, а г-жа Яо лежеше, много болна нагледъ, съ исплашено, набръчкано лице.

— Нощесъ не заспа никакъ, — каза Паофенъ. — Къмъ полунощъ поиска да стане да се моли на Буда и стоя така съ часове, като не искаше да си легне отново.

Госпожа Яо се бѣ много промѣнила. Но понеже не можеше да говори, никой не знаеше какво става въ душата ѝ. Обаче, слухътъ ѝ бѣше съвършено запазенъ и тя, които разговаряха съ нея, трѣбваше да отгатватъ желанията ѝ, докато тя кимне въ знакъ на съгласие. Когато вдигаше три прѣста, Паофенъ питаше какво иска да каже, — три, тридесетъ или триста и три долара. Паофенъ отгатваше изобщо лесно мислитъ ѝ и това улесняваше много положението. Понѣкога, когато се чувствуваше по-добре, тя караше Паофенъ да ѝ чете; но четенето се ограничаваше въ будистки разкази за изкупления, предопредѣления и чудотворни изцѣления. Имаше много такива религиозни книжки, които напхтватъ хората къмъ благочестие, забраняваха имъ да убиватъ крави или повтаряха „доказателства за божинтѣ дѣла“, отпечатвани и разпространявани частно отъ набожни будисти. Госпожа Яо обичаше особено разказа за Мулиенъ, чийто животъ бѣ виждала въ театъра въ Ханкоу, много, много отдавна.

Смъртъта на Червенъ Кехлибаръ предизвика дѣлобока промѣна у нея. Тя изглеждаше обзета отъ невѣроятенъ страхъ и не можеше да спи, поради което състоянието ѝ се влошаваше много бързо. Понеже Чер-

венъ Кехлибаръ бѣше още млада девойка, жалейката и милитвитъ за нея щѣха да продължатъ само двадесетъ и единъ день. Но когато чу барабанитѣ, звънцитѣ и цимбалитѣ на жрецитѣ, г-жа Яо бѣ обзета отъ още по-голямъ ужасъ и поиска да повикатъ въ двора ѝ калугерки, които да се молятъ за нея.

Синътъ на Сребърното Звънче и Тиенъ бѣ държанъ досега винаги дѣлеко отъ баба си; но Коралъ, която се грижеше за него, бѣше сега постоянно при г-жа Яо, така че, Поя, който бѣше израстналъ вече като доста високо девегодишно момче, дойде да я потърси и оѣ набеязанъ отъ бабата. Тя изпищѣ и закри лицето си съ ржце. Цѣлото ѝ тѣло бѣ облѣно въ студена потъ.

За най-голямъ изненада на всички, тя простена и каза съвсемъ отчетливо:

— Дошелъ си да ми вземешъ живота, нали?

Коралъ побърза да изгони детето, което си излѣзе изненадано и оскърбено.

— Тайгай проговори! — извика Паофенъ. Това бѣ станало така неочаквано, што нито Коралъ, нито Моху се сѣгнаха, че майка имъ не говорѣше досега. Тѣ се приолижиха до леглото и я чуха да шепне:

— О, смилете се надъ мене! Не мога да понасямъ вече тия мжки!

— Но ти оздравѣ, майко! — извика Моху, провъзвзена отъ радостъ. — Проговори вече!

— Какво? — попита майката.

— Проговори!

При все че го бѣха изгонили отъ стаята, Поя бѣ застаналъ задъ вратата; като чу радостнитѣ викове, той надникна вжтре и попита Коралъ:

— Оздравѣ ли баба?

Госпожа Яо обезумѣваше отъ присѣтствието на Поя и извика, още преди Коралъ да бѣ могла да отговори на детето:

— Изгони го! То идва да ми вземе живота.

Коралъ извика на малкия да се махне и той избѣга. Радостъта отъ оздравяването на г-жа Яо бѣше голякова голяма, штоо всѣмичи погребалнитѣ церемонии

за Червенъ Кехлибаръ. Но оздравяването ѝ бѣше като проблѣсъкъ предъ залѣзъ. Щомъ научи по телефона за оздравяването на майка си, Муланъ пристигна и намѣри Коралъ и баща си въ стаята на майката.

— Каква полза, че съмъ проговорила? — охкаше майката. — Днитѣ ми сж свършени вече. По-добре ще сторите да ме пригответе за пжтъ и да горите повече темиянъ за мене въ храмоветъ, за да мога да стигна благополучно на она свѣтъ.

— Какво разправяшъ? — смърри я Муланъ. — Това сж само твои видения.

— Не. Така си е. Зная. Духътъ на Сребърното Звънче ми каза, че следъ смъртъта на още единъ човѣкъ отъ нашия родъ, идва моя редъ. Следъ смъртъта на Червенъ Кехлибаръ, значи, идвамъ азъ.

— Тате, — каза Муланъ, — не е ли достатъчно, че Четвъртата дъщеря загина отъ приказкитѣ на калугеритѣ? Нима ще позволимъ и майка да има сжщата сждба?

— А дали ще повѣрва намъ? — каза кротко бащата.

Въ следващитѣ дни положението на г-жа Яо се влоши много бързо; Аф-ей се разболѣ сжщо отъ изтощение и мжка. По желание на умиращата си майка, той се пренесе да живѣе въ вншната стая въ нейния дворъ, гдето му прислужваше Паофенъ. И следъ като се поправи, той остана въ сжщата стая и често влизаше при майка си, така че въ последнитѣ ѝ дни бѣше винаги край нея, заедно съ Паофенъ.

*

Паофенъ бѣше толкова улисана около болната си господарка, шото нѣмаше никакво време да отиде у дома си. Баща ѝ бѣ посетилъ магазина и бѣ научилъ за станалото; затова единъ день отъ дома ѝ дойде човѣкъ, който поиска да я види.

— Повикай го да дойде, — каза Аф-ей. — Не съмъ виждалъ никога домашнитѣ ти.

— Дошлиятъ е простъ слуга, — каза Паофенъ.

— И ти имашъ слуги, значи! — извика Аф-ей. — Знаехъ си азъ, че си отъ добро семейство!

Паофенъ се смути, не каза нищо и излѣзе да види пратеника. Следъ това се върна и каза, че майка ѝ искала да я види по нѣкакъвъ много важенъ въпросъ.

— Ще те изпратимъ съ нашата каляска, — каза Аф-ей.

— Не, не е удобно. Какво ще кажатъ другитѣ слуги? Азъ ще се върна следъ два часа.

Паофенъ огиде у дома си, гдето бѣха родителитѣ и чичо ѝ.

— Ти си отъ три-четири месеца вече въ двореца, — каза бащата, възрастенъ манджурски благородникъ. — Какво ще ни кажешъ?

— Нищо особено, тате, — отвърна Паофенъ. — Не можахъ да направя нищо по онзи въпросъ.

— Защо?

— Защото трѣбваше да се грижа презъ всичкото време за болната господарка. Сега пжкъ се случи това нещастие съ племенницата ѝ, а и самата господарка е още по-зле. Кой би ималъ на умъ сега да се занимава съ такива нѣща?

— Никакъ ли не можа да намѣришъ мѣстото?

— Излѣзохъ веднажъ следъ вечеря да го потърся, но младиятъ господаръ ме видѣ и азъ трѣбваше да се отстраня, като измислихъ набързо какво да е обявление.

— Не трѣба да изоставяшъ тая работа, — каза бащата. — И не трѣба да възбуждашъ никакво подозрение съ постлпкитѣ си. Подозира ли нѣщо младиятъ господаръ?

— Не вѣрвамъ. Аф-ей е много довърчиво момче. Той ме попита какво правя, а азъ отвърнахъ, че търся нѣщо загубено. Той поиска да ми помогне тогава, но азъ му казахъ да си върви.

— Кой е тоя Аф-ей?

— Младиятъ господаръ.

— Защо го наричашъ така?

— Защото той ми каза да го наричамъ така. Различията между господари и слуги били смѣшни, споредъ него... Той каза... — Паофенъ млъкна и се изчерви.

Тя не знаеше сама защо се изчерви и защо говори повече за Афей, отколкото за останалитѣ членове отъ семейството Яо. Но почувствува, че е казала повече, отколкото трѣбва.

— Не бързай и бжди много предпазлива, — каза бащата. — Знаешъ, че това означава богатство и сполука за семейството ти.

— Давашъ ми тежка задача, тате, — каза Паофенъ, като сви вежди. — Азъ се боя отъ нея... И не бихъ я извършила никога, ако не бѣше за васъ, родителитѣ ми.

Изведнажъ тя скри лице въ ржцетѣ си и се разплака:

— Не, не мога да го сторя! Не мога! Хорѣта сж толкова добри къмъ насъ, а ние постъпваме като крадци!

Родителитѣ на Паофенъ обичаха много единствената си дъщеря, но бащата настоя все пакъ:

— Не е точно така, както казвашъ. Съкровището не е тѣхно. Тѣ сж купили градината, но не сж купили и заровеното въ нея съкровище. Иначе нѣмаше да те изпратимъ. А знаемъ ли, дали това съкровище не струва повече отъ самата градина?

Трѣбва да обяснимъ, че единъ отъ прадѣлитѣ на Паофенъ билъ пълководецъ, придружилъ бащата на първия манджурски императоръ въ похода му въ Китай; за тая заслуга родътъ бѣ получилъ наследствено дворянство. Къмъ срѣдата на седемнадесетия вѣкъ родътъ бѣ загубилъ общественото си положение, но семейството продължаваше да живѣе въ охолство и да заема, поколѣния подредъ, важни държавни длѣжности. Съ падането на манджурската династия семейното богатство се бѣ свършило много скоро, поради желанието или необходимостта да се поддържа живота, на който бѣха свикнали. Паофенъ бѣше едва единадесетгодишна при избухването на революцията, но тя бѣше предвременно развито дете и бѣ израстнала съ съзнанието за бързо стпяващото се семейно благосъстояние. Тѣ можеха все още да поддържатъ прислуга, обаче семейството се измчваше отъ поддържането на тоя външенъ блѣсъкъ и Паофенъ разбираше това.

Бащата на Паофенъ бѣ купилъ отъ мятавия ня

г-жа Юа нѣкои стари свитѣци, закупени отъ нея заедно съ стариннитѣ рѣдкисти на барона, предишенъ собственикъ на градината и двореца. Бащата на Паофенъ, възприелъ китайското име Тунгъ, бѣше образованъ мъжъ и се интересуваше отъ историята на манджурскитѣ семейства; а понеже нѣмаше пари да купи старинни рѣдкисти, купи за два долара старитѣ ржкописи. Между тѣхъ имаше никога неиздадени стихове и пжтни бележки. Една нощъ, когато четѣше тия стари томове, той откри между тѣхъ дневникъ на дѣдото на барона. Въ дневника имаше бележка за опустошаването и разграбването на Пекингъ, и по-специално за опожаряването на Стария лѣтенъ дворецъ и огромната му библиотека отъ английскитѣ и френски войски презъ 1859 година. Семейнитѣ съкровища били заровени тогава въ градината и стария баронъ бѣ записалъ въ дневника си мѣстото, гдето ги бѣ скрилъ. Той бѣ умрѣлъ сигурно наскоро, или бѣ избѣгалъ съ семейството си и не бѣ се върналъ вече, защото бележитѣ се прекъсваха. За много такива тайно заровени богатства роднинитѣ никога не узнаваха и тѣ се забравяха. Понеже това събитие бѣ станало наскоро следъ построятката на двореца, когато стариятъ баронъ е билъ сигурно на върха на императорското благоволение и на благоденствието си, можеше да се предположи основателно, че заровенитѣ съкровища трѣбва да възлизатъ на голѣма стойностъ. Много такива съкровища бѣха намирани при събаряне и наново застрояване на манджурскитѣ княжески дворци.

Когато чу отъ баща си, че семейство Яо е купило градината, но не ѝ заровеното въ нея съкровище, Паофенъ се успокои и каза:

— Но все пакъ, тате, градината е сега тѣхна; или поне не е наша въ всѣки случай.

— Отъ тебе искаме само едно, Паофенъ, — обади се и чичо ѝ, — да провѣришъ посоченото мѣсто. Останалото е наша грижа.

— Не се измчвай съ напразни угризения, — каза майка ѝ. — Дано само работата да не е много тежка за тебе. Ти не си работила никога у насъ.

— Не се грижи за това, — отговори дъщерята. —
Работата е лека, а хората сж много добри. Би тръбвало
да видишъ дъщеритъ на семейството.

— Чувахъ отъ г-жа Юа, че Червенъ Кехлибаръ е
била сгодена за младия господарь.

— А защо се е удавила?

— Не зная.

Паофенъ си отиде въ двореца почти веднага.

*

Наскоро следъ погребението на Червенъ Кехлибаръ съ-
стоянието на г-жа Яо се влоши дотолкова, щото не вѣрваха,
че тя ще може да преживѣе и нѣколко дни. Следъ като бѣ
проговорила, тя говорѣше обикновено само на родното си
наречие, а това бѣше неприятно за Паофенъ, която мо-
жеше да я разбира съ мъка сега. Тя почна да изпада
често въ унесъ и обичаше да разказва за младинитъ си
и за живота въ Ханкоу. Афей обичаше да слуша тия
разкази, защото разбираше наречието отъ Ханкоу, като
обснѣваше често на Паофенъ неяснитъ за нея думи.
Така че, въ стаята имаше и мигове на младежко весе-
лие, примѣсени къмъ скръбта. Меденъ Храстъ, оставена
да прислужва сега на г-жа Фенгъ, се бѣ помирила най-
после съ Афей, следъ продължителни увещания и объ-
яснения отъ страна на Мохау и Хуанъ-ръ, че Червенъ
Кехлибаръ е дочула и разбрала погрѣшно нѣкакъвъ раз-
говоръ между Афей и американката.

Единъ день, когато наблюдаваше Афей и Паофенъ,
г-жа Яо, легнала на кревата си, се усмихна неочаквано и
попита девойката?

— Сгодили ли сж те вече родителитъ ти?

Паофенъ поклати глава и каза:

— Не.

— Азъ нѣма да бжда още за много на тоя свѣтъ,
— каза г-жа Яо. — А ти ми прислужваше и ме гледаше
много добре напоследъкъ. Както знаешъ, хората разпра-
вятъ, че съмъ мразѣла Сребърното Звънче и съмъ за-
бранила на сина си да се ожени за нея, защото била
прислужница. Но това не е вѣрно и азъ съмъ решила
да докажа, че не е вѣрно.

Паофенъ се изчерви и не продума.

— Не се срамувай, — каза г-жа Яо. — Браковѣтъ
се предопредѣлятъ отъ Небето. Виждамъ, че самата сѣдба
ви е събрала и че вие се разбирате много добре. Раз-
кажи ми нѣщо за семейството си.

— Ние сме белни хора, — каза Паофенъ. И млъкна.

Този разговоръ внуши на младитъ съзнание за
едни отношения, които тѣ се стараеха да отрекатъ въ
себе си. Паофенъ почна да се държи много сериозно и
стѣснително съ Афей; безгрижната свобода между мла-
дия господарь и прислужницата изчезна; тя не му поз-
воляваше вече да ѝ прави дребни услуги при работата ѝ.
Но въ гласа ѝ имаше нескрита нѣжностъ, когато гово-
рѣше съ него. Другитъ прислужници забелязаха, че Пао-
фенъ почна да се грижи повече за облѣклото си. Афей
престана да я смѣта за прислужница и не приемаше тя
да му слугува. И при тия обстоятелства обаче, Паофенъ
продължаваше да се държи много покорно и Афей ѝ
сравняваше неволно съ Червенъ Кехлибаръ — въ вреда
на последната. Паофенъ никога не се караше съ него,
бѣше силна и здрава. Но винаги при такива сравнения
той се сепваше и почваше да чувствува угризения, че е
несправедливъ къмъ мъртвата си любима.

Въ съзнанието на Паофенъ обаче се водѣше тежка
борба. Тя се укоряваше преди всичко, че не се занимава
сериозно съ залачата, съ която бѣше натоварена отъ
родителитъ си и дори я бѣ изоставила начѣлно. По-тежка
борба бѣше тая, която водѣше съ естественото за всѣка
влюбена девойка желание да подчертае достоинствата си
предъ своя любимъ. Стигнала бѣ дотамъ, че искаше да
му разкаже нѣщо повече за семейството си.

— Какъ е възможно ти да имашъ слуги, а сама
да отивашъ да работишъ внѣ отъ къщи? — попита
веднажъ Афей.

— Но азъ не съмъ работила нигде другаде досега,
— каза девойката.

— Защо работишъ у насъ, тогава?

— Ще ви кажа по-късно, — каза младата ман-

джурка. — Но не казвайте никому другиму какво съмъ ви казала.

По този начинъ тайната придаде новъ чаръ на близостта имъ.

Не само г-жа Яо и самитъ тѣ мислѣха за очевидното. Муланъ, Лифу и Мохау мислѣха за значението на предсмъртното пожелание на Червенъ Кехлибаръ и рещиха, че тя е имала предвидъ Паофенъ. Възмущението на Меденъ Храсть отъ двуличието на Афей само за илваше убеждението, че не може да се касае за друга личност. Муланъ смѣташе Паофенъ за по-подходяща съпруга за Афей, откожкото бѣ била Червенъ Кехлибаръ, а съ свѣто старинно възпитание тя бѣше несравнимо по-добра отъ донегде лекомислената и много модерна Дилиенъ. Макарь и заинтересована, Кася не си позволяваше да повдигне отъ своя страна този въпросъ така скоро следъ смъртта на Червенъ Кехлибаръ.

Госпожа Яо отпадна много бързо и изгуби отново говора си, при все че бѣше въ пълно съзнание. Три дни тя не можа да приеме никаква храна; Паофенъ ѝ свари чай отъ билки, който тя преглъщаше понѣкога, а понѣкога повръщаше. Поччаха да правятъ вече сериозни приговления за погребението ѝ.

Въ последния си следобѣдъ г-жа Яо се пробуди, когато въ стаята бѣха Коралъ, Мохау, Афей и Паофенъ. Болната старица отвори очи и направи знакъ, че иска да каже нѣщо, но не може. Паофенъ и останалитъ се приближиха до нея. Госпожа Яо взе ржката на Афей и потрси немощно ржката на Паофенъ. Паофенъ не посмѣя да мръдне. Мохау разбра и взе ржката ѝ. Госпожа Яо сложи лветъ рже една въ друга, устнитъ ѝ помръдаха, но не издадоха никакъвъ звукъ. Следъ това изпадна отново въ унесъ и не дойде вече въ съзнание. Два часа по-късно тя издѣхна.

Коралъ и Мохау, присѣтствували на последнитъ ѝ минути, разказаха на другитъ близки края на майка си.

Господинъ Яо постѣпи въ случая съ бързина, която изненада дъщеритъ му. Като че бѣ размишлявалъ въ своя кабинетъ за самонаучаване и бѣ предвидѣлъ всичко

което ще се случи. Имаше ясно установенъ планъ за всичко. Сигурно бѣ одобрилъ отдавна Паофенъ, иначе едвали би изпратилъ Афей въ двора на майка му Той каза на младитъ, че бракътъ имъ е споредъ желанието на Червенъ Кехлибаръ и съпругата му, че Паофенъ ще бжде оглична снаха, че заслужава да влѣзе въ семейството, понеже бѣ прислужвала на майката до смъртния ѝ часъ — че, казано накратко, този бракъ е предопредѣленъ отъ Небето.

Следъ това изпрати за г-жа Юа, изложи ѝ положение о и ѝ каза да стане свая за младитъ.

— Кога трѣбва да направя предложението? — попита г-жа Юа.

— Веднага, — отвърна г. Яо.

Той ѝ обясни, че това е последния лъгъ къмъ семейството му на този свѣтъ, че иска да види най-младия си синъ ожененъ и да го благослови, а ако не го оженятъ още сега, Афей ще трѣбва да чака цѣли три години, докато мине жалейката за г-жа Яо. Афей бѣ завършилъ образованието си тази година и г. Яо възнамѣряваше да изпрати сина си и снаха си въ Англия, за да прекаратъ тамъ три години.

Прибързанъ бракъ предъ погребение бѣше въ съгласие съ старитъ обичаи. По този начинъ г-жа Яо щѣше да бжде удостоена да има на погребението си не само синъ, но и снаха, която ще участвува въ погребалното шествие. Сватбеното тържество щѣше да бжде много скромно, жалейнитъ дрехи щѣха да бждатъ съблѣчени само за единъ день, следъ което младоженецътъ и невѣстата щѣха да започнатъ строга жалейка.

Обичайнитъ церемонии по годѣжа минаха бързо и г. Яо узна, почти безъ изненада, че бащата на Паофенъ е бившъ манджурски сановникъ. Той знаеше, че тия хора сж обединѣли сега, но не подозираше никакви други подбуди за идването на Паофенъ. Смѣташе само, че този бракъ е едно хитро постижение на г-жа Юа, една отъ нейнитъ дипломатически победи. Въ деня на годѣжа той ѝ каза:

— Въне ми продадохте една манджурска градина.

но ми доведохте и една добра снаха. Доволенъ съмъ отъ Паофенъ и ви благодаря.

Родителитъ на Паофенъ бѣха приятно изненадани. Да иматъ за зеть собственика на двореца бѣше много по-сигурно нѣщо, отколкото да се надѣватъ на откриване неизвестното съкровище, което можеше да свърши съ усложнения и дори съдебно преследване и опозоряване, ако пропаднатъ. Когато Паофенъ се върна у дома си да се преготви за сватбата, тя каза на баща си и чичо си да се откажатъ отъ своя планъ.

— Ако има съкровище, нѣма да го открадна вече, — каза тя. А майка ѝ добави:

— Намирането на скрити съкровища не е толкова хубаво, отколкото намирането на добъръ зеть.

Но Афей бѣше толкова добъръ и толкова влюбенъ въ Паофенъ, щото тя реши наскоро следъ сватбата да му каже за голѣмото съкровище, което бѣше скрито може би въ градината имъ. Макарь да бѣ обещала на родителитъ си, че нѣма да каже никому за какво сж я изпратили въ градината, тя донѣри тайната на Афей, който се смая, но разбра все пакъ правилно случката.

— Какво щѣха да правятъ родителитъ ти, ако би открила съкровището? — попита той.

— Не зная. Трѣбваше да отърия мѣстото и да го посоча. Но следъ като видѣхъ колко сте добри всички, не можахъ да сторя това, затова и работата си остана така.

Тя се страхуваше все пакъ отъ това, което той ще каже или ще стори, но, за най-голѣма нейна изненада, Афей се зарадва и каза:

— Чудесно, нали? Иначе никога не бихъ те срещналъ; а родителитъ ти изгубиха вече съкровището си.

— Какво искашъ да кажешъ? — попита очудено тя.

— Имамъ предвилъ тебе. Тѣ не намѣриха заговорното съкровище, а загубиха тебе, тоестъ най-скъпото си съкровище.

Паофенъ се зарадва и го цѣлуна.

— Да кажа ли на тате? — попита Афей.

— Не, не бива, — каза Паофенъ. — Родителитъ ми ще се чувствуватъ много неловко.

Тѣ не можаха да устоятъ, все пакъ, на изкушението да потърсятъ съкровището.

— Какъ ще постъпимъ, за да го намѣримъ? — попита Афей.

— Надъ него имало голѣма кржгла плоча. Кажя, че искашъ да използувашъ тая плоча за каменна маса въ двора и накарай да я вдигнатъ; тогава ще разберемъ, дали съкровището е подъ нея.

— Какво е това? — попита Афей, като се преструваше, че е толкова изненаданъ, колкото и самитъ работници.

— Трѣбва да сж служили за заравяне съкровища, — забелява единъ отъ работниците.

— Извадете ги да видимъ, — заповѣда Афей.

Делвитъ бѣха праздни. Само въ едната имаше какъ много старъ коприненъ брокатъ и нѣколко буци прѣсть. Явно бѣ, че нѣкой е намѣрилъ скритото богатство, вѣроятно нѣкой отъ предишнитъ собственици или слугитъ имъ.

Афей и Паофенъ бѣха много разочаровани, но тя продължаваше да гледа все пакъ въ дѣното на изкопа, отдето бѣха извадили делвитъ.

— Погледни! — каза тя. — Долу има още нѣщо!

Всички надникнаха вжтре и видѣха въ жълтата прѣсть три бисера, голѣми колкото бобово зърно, които блестяха въ тъмнината. Работниците слѣзкоха отново, за да ги извадятъ, и почнаха да преобръщатъ прѣстѣта, дано намѣрятъ и други.

— Ето още единъ! — извика единъ отъ тѣхъ.

Намѣриха всичко петъ бисера съ еднаква голѣмина, отъ единъ и сжщъ накитъ навѣрно, търкулнали се неуспѣшно въ прѣстѣта. Паофенъ ги взе, смѣтайки ги вече за своя собственостъ.

Тогава разказаха случката на г. Яо. Той разбира сега защо г-жа Юа бѣ довела Паофенъ да слугува въ градината; но се престори, че не разбира нищо и каза само:

— Нѣмате щастие. Нѣкой ви е изпреварилъ и е намѣрилъ всички скрити съкровища. — После добави: — Само че, Афей, не смѣташъ ли, че едно съкровище ти стига? Ти имашъ добра невѣста, а това е достатъчно щастие за всѣки мжжъ.

Господинъ Яо се усмихна на Паофенъ, която сжчо се усмихна, за да му благодари. Така приключи цѣлата случка.

*

Прибързаната женитба на Афей и Паофенъ бѣше само една стлпка въ отдавна взетото отъ г. Яо решение да напусне семейството си. Вечерта следъ сватбата той държа странно слово предъ събраното семейство.

Говорѣше съ тжжентъ, но все пакъ спокоенъ гласъ. Като се обърна къмъ младоженцитѣ, къмъ шурей си и жена му и къмъ тритѣ си дѣщери, той каза:

— Це-анъ, Пинъ-еръ, Афей, Паофенъ и шерки мои, въ нашето семейство се случиха напоследъкъ неочаквани събития. Майка ви е покойница вече, а вие, Афей и Паофенъ, сте женени; моигъ длъжности къмъ семейството сж свършени на тоя свѣтъ. Чудите се може би, защо не проливамъ сълзи за смъртта на майка ви. Прочетете Чуангце и ще разберете. Животътъ и смъртта, както израстването и остаряването, сж природни закони. Щастие и нещастие сж само естествени последици на нашия нравъ и никой не може да ги избѣгне. Затова, при все че раздѣлата приживе или при смъртъ е тжжна за чувствата на нормалния човѣкъ, азъ искамъ да погледнете на тия нѣща и да ги приемете като частъ отъ нашия Пжтъ. Всички сте възрастни вече и трѣбва да имате къмъ живота отношение на възрастни хора. Ако го виждате ясно въ това негово естествено развитие, нѣма да скърбите много отъ това, което ще ви кажа.

— Радвамъ се, Афей, като те виждамъ ожененъ за Паофенъ. Помни, че тя служи на майка ти презъ последнитѣ ѣ дни и изпълни по този начинъ задълженията си като снаха още преди да принадлежи къмъ нашия домъ. Изпращамъ и двамата ви въ Англия. Твой дългъ ще бжде, Паофенъ, да се грижишъ за сина

ми, когото ти повѣрвамъ. Не мога да удостоя никоя девойка съ по-голяма честь отъ тая, да ѣ повѣря сждбата на сина си и, следователно, бждещето на рода ни. Но азъ имамъ довѣрие въ тебе и душата ми е спокойна.

— Нека никой не пролива сълзи сега, когато ще ви съобща, че скоро ще напусна тоя домъ. Веднага следъ погребението на майка ви и заминаването на Афей и Паофенъ за Англия, ще замина и азъ. Не се разчувствайте! Нѣма родителъ на тоя свѣтъ, който не ще бжде принуденъ рано или късно да остави децата си. Ако бжда живъ, ще се върна да ви видя следъ десетъ години. Не се опитвайте да ме търсите: азъ ще се върна самъ при васъ.

— Чували сте, сигурно, за хора, които напускатъ свѣта и ставатъ отшелници. Има само две отношения къмъ живота: да влѣзешъ въ и да издѣзешъ отъ него. Не се плашете отъ тия думи. Азъ живѣхъ съ майка ви и васъ, видѣхъ ви да израстнете и да се ожените сполучливо. Самиятъ азъ имахъ щастливъ животъ, съобразенъ съ човѣшкитѣ ми задължения. Сега съмъ готовъ вече да почина. Не мислете, че искамъ да стана безсмъртенъ. Нѣма да ме разберете може би, ако се опитамъ да ви обясня тия нѣща. Азъ напускамъ дома си, за да се опитамъ да намѣря себе си; да намѣри себе си, значи да намѣри Пжтя; да намѣря Пжтя, значи да намѣря себе си; а вие знаете, че „да намѣри човѣкъ себе си“, значи да бжде „щастливъ“. Азъ не съмъ намѣрилъ още Пжтя; сполучихъ да надникна вече въ пжтищата на Създателя и ще се опитамъ да стигна до по-пълно разумение.

— Червенъ Кехлибаръ го достигна по свой собственъ начинъ. Запазете винаги добъръ споменъ за нея. Помни, Афей, че тя умрѣ, за да те направи щастливъ. Кой другъ, ако не предопредѣлениятъ Пжтъ е наредилъ работитѣ да взематъ таквъ обратъ?

Майката на Червенъ Кехлибаръ и Афей се разчувствуваха дълбоко отъ последнитѣ думи. Женитѣ ридеха сдържано. Господинъ Яо продължи:

— Въ отсъствието на Афей за имота ще се грижатъ Муланъ и Мохуау, подпомагани отъ вуйчо си. Покъсно ще ви съобща подробноститѣ около ржководството на имота.

— Где ще отидете? — попита шурей му, когато г. Яо свърши.

— Не мога да ви кажа. Зная само, че и вие ще бъдете щастливи, както и азъ.

Госпожа Фенгъ се опита, като най-възрастна измежду женитѣ, да го убеди да се откаже отъ намъреното си да напусне своя домъ и семейството и почна да го моли да остане.

— Бихте могли да живѣете съвсемъ безшумно и уединено и у дома си, дори ако искате да следвате Пжтя, — каза тя.

— Невъзможно, — отвърна г. Яо. — Когато човѣкъ живѣе у дома си, не може да не мисли за него. Не мога да ви обясня тия нѣща.

Муланъ и Мохуау знаеха, че, щомъ баща имъ говори съ такава яснота, нѣма изгледи да бжде разубеденъ. Изглеждаше, че той е взелъ отдавна решението си.

Една глава отъ живота на Муланъ приключи съ смъртта на майка ѝ и заминаването на баща ѝ въ планинитѣ. Господинъ Яо се раздѣли съ семейството си приживе, вмѣсто да го напусне при смъртта си. Това удвои мъката при погребението на майката и мъчногитѣ при заминаването на Афей. Афей и Паофенъ настояваха отвреме-навреме да отложатъ заминаването си, за да задържатъ повече време баща си въкъщи. Но г. Яо бѣше непреклоненъ. Той почваше да имъ обяснява философията си и обогатчваше по този начинъ собствения имъ мирогледъ.

Той бѣ направилъ вече и завещанието си. Афей оставаше неговъ наследникъ, при условие, че ще сподѣля собствеността съ малкия Поя, Тиеновия синъ. Коралъ оставаше представителка на Поя до пълнолѣтието му, а Афей щѣше да бжде глава на семейството. Въ негово отсъствие Муланъ и Мохуау щѣха да упражняватъ съвмѣстно правата му и да се грижатъ, заедно

съ вуйчото, за управлението на имота. На всѣка отъ дъщеритѣ се опредѣляше дарение отъ десетъ хиляди долара, които тѣ можеха да оставятъ въ общата наличностъ или да изтеглятъ незабавно следъ заминаването на бащата.

Муланъ повдигна старото си желание за магазинъ въ Ханкоу; но бащата бѣ уредилъ предварително и този въпросъ. Тя трѣбваше да внесе въ магазинъ за старинни рѣдкости частъ отъ своитѣ скъпоценности, отъ чиято продажба щѣше да получи двадесетина хиляди долара; това щѣше да бжде цената на чайния магазинъ въ Ханкоу. Така Муланъ щѣше да има чаенъ магазинъ въ Ханкоу, докато Мохуау имаше вече магазинъ въ Сучоу, като частъ отъ вестрата ѝ.

*

Единъ день преди заминаването си, Афей и Поафенъ приготвиха нѣколко кошници съ плодове, вино и прѣсни цвѣтя, за приношение на гроба на Червенъ Кехлибаръ, който се намираше задъ вилата при Кехлибарения изворъ.

Тѣ взеха съ себе си и Меденъ Храстъ. Следъ обясненията на Хуанъ-еръ и следъ като ѝ доказаха, че този бракъ е споредъ волята на покойната ѝ господарка, Меденъ Храстъ се бѣ примирила съ новото положение. Единъ день тя призна предъ Афей, че ако Червенъ Кехлибаръ не бѣ ѝ казала въ последната си вечеръ колко е добъръ братовчедъ ѝ къмъ нея, тя не би могла никога да му прости.

Бѣше късна есенъ. Тримата пжтници излѣзоха отъ Шичименската врата и трѣгнаха къмъ Кехлибарения изворъ. Нито Афей, нито Поафенъ имаха нѣкакви накити. Щомъ видѣ гроба, Афей не можа да сдържи сълзитѣ си, а Поафенъ и Меденъ Храстъ, трогнати отъ горчивитѣ му ридания, сжщо заплакаха. Той колѣнчи предъ гроба, Поафенъ колѣнчи до него, а Меденъ Храстъ нареди плодоветѣ и цвѣтята предъ надгробната плоча, подаде каната съ вино на Афей и колѣнчи задъ него.

Афей излѣ виното надъ гроба и каза приносителната молитва, която бѣ преписалъ съ помощта на Поафенъ. Всѣко изречение отъ тая молитва се състоеше отъ четири думи.

— О, Четвърта сестро Червенъ Кехлибаръ! Твоятъ братъ-братовчедъ те призовава! Спомянъ ли си, какъ дойде като дете въ моя домъ, свѣтлива и покорна? Ние играехме и лудувахме заедно. Обичахме се, като се карахме и се карахме съ любовъ. Какъ учехме заедно, колко по-умна бѣше ти и на колко много нѣща ме поучаваше! Колко хубави бѣха тия дни, когато по челата ни се спускаха само по нѣколко кждри и ние бѣхме две невинни деца! При наводнението въ Шишахай ти се исплаши отъ малката удавница — берачка на лотосови цвѣтчета; за жалостъ, това се превърна въ лошо знамение за собствения ти животъ. Ние порастнахме и се премѣстихме въ новата градина, обикаляхме я напролѣтъ и наесень, щастливи и спокойни, пускахме хвърчила и ловѣхме щурци. Въ зимнигъ нощи те слушахъ да говоришъ и да се смѣешъ за прочетенитъ стихове и романи. Разхождахме се съ лодка и нѣхме по Западното езеро въ Ханкоу. Азъ се надѣвахъ, че ще прекараме заедно цѣлия си животъ и ти ми обеща това. Но ти се разболѣ, за жалостъ, и легна на легло, а това те отдѣляше отъ мене, защото не можехъ да идвамъ да те видя. По този начинъ произлѣзе недоразумението, свършило така трагично. Уви! Ти се раздѣли отъ мене! Но ми прости съ великодушна любовъ и ми пожела щастливъ животъ. Прощалното ти писмо е написано съ алена кръвъ — какъ бихъ могълъ да го забравя? О, Четвърта сестро Червенъ Кехлибаръ! Твоятъ братъ-братовчедъ те призовава! Ако духтъ ти има милость, ела и вкуси тия плодове и вино!

Отмалѣлъ отъ вълнение, Афей изгуби самообладание и се прострѣ на земята. Поафенъ и Меденъ Храстъ му помогнаха да стане и го помолиха да овладѣе мжката си. Той бѣше толкова разстроенъ, щото Поафенъ побърза да го прибере още преди залѣзъ, като се страхуваше да не се простуди въ хладната есенна вечеръ.

На другия день тѣ заминаха за Англия. Родителитъ на Поафенъ дойдоха да ги изпратятъ. Афей се задушаваше отъ мжка при мисълта, че се сбогува завинаги съ стария си баща.

Следъ заминаването на Афей, г. Яо обрѣсна главата си, облѣче проста роба и се сбогува окончателно съ разплаканото семейство, като забрани на децата си да го изпратятъ и повтори, че ще дойде да ги види пакъ следъ десетъ години. После взе единъ вехтъ бастунъ, излѣзе отъ дома си и се изгуби.

КРАЙ НА ВТОРАТА ЧАСТЪ